کتابخانهٔ ابو الضیا

Nabi, Yusuf

خیریهٔ نابی

Hayriye-i Nabi

حکمای شعرای عثمانیه‌دن نابینك، اوغلی ابو الخیر
نامنه نظم ایتدیکی نصیحتنامه‌در

تمثیل جدید

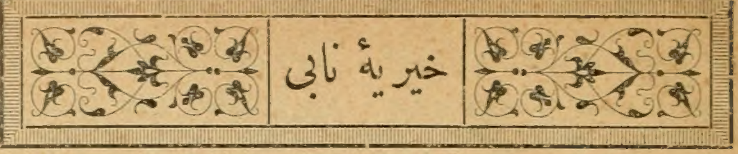
قسطنطنیه

١٣٠٧

مطبعهٔ ابو الض[یا]

I.E.

LIBRARY
NOV 30 1965
UNIVERSITY OF TORONTO

حکمای شعرای عثمانیه‌دن نابینك، اوغلی ابوالخیر
نامنه نظم ایتدیگی نصیحتنامه‌در .

مقدمه

حمد اول الله عظیم الشانه — مبدع دائرهٔ امکانه
که ایدوب خامهٔ صنعی تدبیر — نسخهٔ عالمی ایتدی تحریر
رحمت عام خداوند کریم — ایتدی عالمره فیض تعمیم
جنبش لطفنه گلوب خامهٔ جود — چکدی لوح عدمه نقش وجود
باز اولوب دخمهٔ دشوار عدم — اولدی مفتوح طلسم عالم
ایتدی میزان بکف بودونبود — عدمی سنك ترازوی وجود
اولیجق روی وجود آینه تاب — اولدی مرآت عدم صورتیاب
رفع ایدوب ابخرهٔ نار عدم — پرده‌دن چیقدی سواد اعظم
دوشنوب عالمه قالیچهٔ خاك — اوستنه دوندی قباب افلاك
اولدی گردونله بوچار فصول — کاسهٔ چار گل بزم قبول
امهاتی ایدوب آباء ایله جمع — آراده یاندی محبتدن شمع

تا موالید ثلاث اولدی عیان   معدنیات ونبات وحیوان
یوریدی قافلهٔ لطف وکرم   چیقدی عالم عقبندن آدم
ایلدی مرتبهٔ انسانی   غایت مرتبهٔ حیوانی
اولدی بوصورت طینیٔ ظهور   اکمل واشرف انواع ظهور
قوریلوب سلم ترتیب حکم   چیقدی تا صدر وجوده آدم
آب وکلده ایدیجك علم ظهور   سجده‌یه اولدی ملائك مأمور
اولدی انسانده مراتب برجا   اولدی مفضول وتفاضل پیدا
کیمی سکر اولوب کیمی پیاز   اولدیلر بیری برندن ممتاز
رتبه رتبه اولوب انواع انام   درجاتیله ظهور ایتدی نظام
بی مراتب ییقلور کون ومکان   عالمك ییرینی طوتماز نادان
گوره‌مز مصلحتن آتشك آب   ایده‌بیلمز عمل بادی تراب
ایده‌مز آهنك افعالنی زر   ویره‌مز چاشنیٔ ملحی کهر
گوره‌مز دستك امورینی قدم   واره‌مز سیف مقامینه قلم
بصرك ایلدوگن گوش ایده‌مز   هوشك اندیشه‌سنی موش ایده‌مز
برزگر یرنی طوتمز زرگر   کفشگر کارنی بیلمز دولگر
مالکك فعلنی بیلمز مملوك   بیلمز احوال رعایانی ملوك
کرم مردك ویره‌مز احکامن   نه بیلور خشك ترك فرجامن
سایه بیلمز اثرین خورشیدك   جام بیلمز طربن جمشیدك
عکسیده بویله در مجموعك   آکله اولدیغی قدر مطبوعك
اولدی مرآت تقابل پیدا   ضدایله منکشف اولدی اشیا
حکمت وقدرته غایت بوقدر   بو تماشایه نهایت بوقدر
بونظام اوزره‌در اجزای جهان   عقلك ایردیگی قدر اول نکران
مرتبه آخرت ودنیاده   جاری اولمش صور ومعناده

معنویات مراتب دخی چوق — بحر در موجه‌سنڭ غایتی یوق
دیدی سرقافلهٔ شهر شهود — یوقدر الا که مراتبله وجود
جمله‌دن اهل ولایت اعلا — انبیا رتبه‌سی اندن ارقا
انبیا صدر سریر اعزاز — هر بری بدر منیر اعجاز
لیك سلطان سریر عالم — حضرت سید ابن آدم
حکم فرمای نکین لولاك — خطبه پیرای وما ارسلناك
کوهر ماحصل لجهٔ جود — میوهٔ نه طبق باغ وجود
فاتح دخمهٔ گنجینهٔ نور — علت غائیهٔ نقش ظهور
اوّلین حرف کتاب رحمت — مقصد ومعنیٔ لفظ تمت
ابتدای نفس رحمانی — انتهای اثر ربانی
صورت معنی ومعنی وصور — نور بالا کش قندیل قدر
زیور صدر سرای هستی — خازن گنج بلند وپستی
ختم گنجینهٔ سرّ کونین — سر بهم دادهٔ قاب قوسین
صاحب مرتبهٔ او ادنی — عارف مسئلهٔ ما اوحی
زینت زین براق تمکین — رفرف آرای ره علیین
حکم فرمای بلاد ملکوت — نور بخشای فضای جبروت
نیرّ مشرق انوار علوم — خواجهٔ فن رسالات عموم
مورد وحی جلیل تنزیل — مخبر عنه بطون انجیل
صفوة الصفوهٔ قند ارواح — نخبة النخبهٔ اشباح ملاح
اشرف اشرف انواع بشر — احسن احسن تقویم صور
رحمت عالمیان روح جهان — مرکز دائرهٔ کون ومکان
احمد الخلق محمد محمود — یعنی محبوب خدا وندودود
اصل کل مظهر اسم اعظم — جمله‌دن اولدی مراتبده اتم

هرزمان ایسترم ای جان پدر　اوله آویزهٔ کوشك بوگهر
بونی نازك طوته‌سن جانگدن　بر دم آیرمیه‌سن یانگدن
تا بمحشر اوله فیضی جاری　هم‌سگا، هم اوله غیره ساری
تا کشاده اوله بو خوان نوال　اوله نعمتده طفیلك اطفال
سندخی تا بو نعمدن یه‌سن　یادگار پدرمدر دیه‌سن
روحمی لطفك ایله شاد ایده‌سن　بر دعا ایله بنی یاد ایده‌سن

نظم جمیل شروط الاسلام

ای سهی سرو خیابان شهود　نو خرامندهٔ بستان وجود
عالمك مشغله‌سندن اقدم　بودر انسانه اهم والزم
ایدوب انجام امورن تدبیر　ایلیه خانهٔ دینن تعمیر
ایتدی اندازهٔ حکمتله قیام　پنج ارکان بنای اسلام
بو بنا ایچره اولان راحتدر　طشره‌سی پازدهٔ آفتدر
بو بنا داخلیدر باغ نعیم　خارجی ناحیهٔ نار جحیم
داخلی اهل هدایتدر هپ　خارجی اهل غوایتدر هپ
فرضدر ایتمه‌صقین فوت صلوة　اقتدارك وار ایسه حج وزکوة
قیل اداسنده درونی تك وتاز　برینك فوتنه گوسترمه جواز
اولمه گردنکش فرمان غنی　هرنه امر ایتدی ایسه‌ایله آنی
مؤمنه خلعت دیندر قت قات　واجبات وسنن ومندوبات
سری وار، هر برینك حکمتی وار　حصره کلمز نیجه خاصیتی وار
ایلمش حضرت وهاب کریم　هر برین واسطهٔ لطف عظیم
حق غنیدر سنك اعمالگدن　ینه سنسین یه‌جك مالگدن

سکا راجع اولور ای بحر مأل   نیك وبدهرنه ایدرسك اعمال
صاحب خمسه اول ای پاك منش   بیله سك خمس مبارك نه ایمش

✲ دربیان ابتدای لازمهٔ دین مبین ✲

ای نهال چمن افروز ادب   ای فرحبخش دل ودیدهٔ اب
ایت شهادت اوله سن اهل شهود   تا که مشهودك اوله بودونبود
ایله پرشهد شهادت دهنك   اولسون اقرار مأل سخنك
قلبك ایت خلوت سرّ تحقیق   شمع پرنور یقین وتصدیق
بو شهادتدر امان ملت   زیور جبههٔ باب جنت
بوشهادتله بولور فرق وعیان   ظلمت جهل وشعاع ایمان
بو شهادتدر اساس تمکین   یاپلور اوستنه مقصورهٔ دین
بو شهادتدر امام اسلام   اوّلین موج محیط احکام
بو شهادتدر او مفتاح خدا   که بونکله آچیلور باب رضا
بو شهادتله اولور برك زبان   ماهی لجهٔ دین وایمان
بو شهادتدر او ترکیب شفا   که ایدر مردهٔ جهلی احیا

✲ مطلب ماحصل فضل صلوة ✲

ای گل باغچهٔ بی کم وکاست   بدر پیرك ایدن قدنی راست
وقتی گلدکده همان ایله وضو   ماسوادن دهن ودستکی یو
گیدر اندامکه پیراهن نور   اوله سن لایق دیوان حضور
مؤمنك اولدی چو معراجی نماز   دیده گی ایله بو معراجله باز

سن قياس ايته نمازى تكليف جانب حقدن اولور بر تشريف
دين . عمادينى اقامت ايله قصر اسلامى عمارت ايله
دستك ايت شمعئ اذنه روان حلقه دركوش ايديگك ايله عيان
سجده ده خمزدهٔ آداب اول نقطهٔ دائرهٔ محراب اول
پيش حقده يوزكى يرلره سور بندهٔ دركه اول دولتى گور
بى توجه يرامز كاره نماز ايله هر سجده ده بيك سوزو گداز
محو و مستغرق ديوان حق اول مست لا يعقل و حيران حق اول
اولمه حيرتزدهٔ جنت و نار اوله گور صاحبنه عاشق و زار
ياتمه هنگام سحر بيدار اول وقف سجادهٔ استغفار اول
نه سعادت واروب ال بغليه سن حق حضورنده طوروب اغليه سن
ايده سن سجده ايچون وضع جبين گورنه در سلطنت روى زمين
هله قورلرمى كوراى فرزانه هركسى پيشكه سلطانه
آكله ين سجده يى باش قالدرمز دولت عالمه چشم آلدرمز
قيلمده قالمز ايدى آرامك اكلاسك قدرن اگر اسلامك
سكا بر سر ايدهيم چهره نما گرچه اطفاله دگل كشفى سزا
جدوجهد ايت اوله سن نائل فهم رفته رفته اوله سن واصل فهم
سن نمازه ايده سن چونكر قيام الف اولورسك ايا ماه تمام
راكع اولىك گورينور صورت دال انبيا سريدر آگله بو مقال
ساجد اولىك گورينور حلقهٔ ميم آدم اولورسك ايا روح جسيم
اكله چونكم سكا كشف اوله بو راز آدم اولورمى ايدن ترك نماز

دربیان شرف شهر صیام

ای بهین میوهٔ باغ پدری — صدف بحر حیاتڭ گهری
بی مرض تا اوله جسمڭده توان — ایتمه فوت صیام رمضان
صومدر قوللرینه لطف خدا — صومه بالذات ایدر الله جزا
صوم بر مائدهٔ رحمتدر — نوردن صائمه بر خلعتدر
صومدر قابل کتم واخفا — دخله فرصت بولهمز صومه ریا
سرپاك صمدیتدر صوم — اتصاف ملکیتدر صوم
نفس صائم ایچون دیدی رسول — مشکدن پیش خداده مقبول
رهنمای نعم جنت اولور — ترك نعمت سبب رحمت اولور
تا سیاهیٔ شب اولنجه مدید — مهر اورر اغزنکه فص خورشید
تا درخشان اوله نور ذاتڭ — ظلمت لیله قله ظلماتڭ
نه سعادت اولهسڭ لیسته — اولهسڭ دغدغهدن وارسته
بند اوروب راهگذار دهنڭ — اوله آسوده دیار بدنڭ
سیلهسڭ ژنکنی قندیل دلڭ — آچهسڭ آینهسن آب وکلڭ
اوله ذاتڭده کثافت نایاب — بوله انوار لطافت تف وتاب
خانهٔ دن اوله ضمتدن دور — ماه روزهوش اولاسڭ مشهور

مطلب حج وطواف وعرفات

ای گل تازهرس گلشن جان — بوی پیرای دماغ عرفان
کعبهدن غیری یره ایتمه سفر — سفر بیهوده درنار سقر
کعبه بیت الشرف اعظمدر — نقطهٔ دائرهٔ عالمدر

كعبه درقبلهٔ ملك و ملكوت   بابه پیرای سریر ناسوت
كعبه درساق درخت رحمت   كعبه درسدهٔ دین ودولت
كعبه درشمع سراپردهٔ راز   اولدی پروانه‌سی ارباب نیاز
كعبه درسر سموات علا   خانهٔ جامه سیاه لیلا
كعبه درسجده‌گه انس وملك   كعبه درخمزدهٔ طاق فلك
كعبه درساحهٔ گلزار نعیم   نعم نور ایله پر صحن حطیم
كعبه درمخزن اسرار خدا   زادها الله تعالی شرفا
كرسیٔ مملكت ربانی   سدهٔ بارگه رحمانی
مركز دائرهٔ عالم خاك   باشنه دور ایدر آنك افلاك
كعبه ابدال سرآمد قددر   پالهنگی حجر اسوددر
حجر اسوددر سنك شفا   بوسگاه لب محبوب خدا
اوّلین نقطهٔ سطر تكوین   خال عنبر شكن روی زمین
اوّلین صورت آینهٔ آب   گرد بالاكش میدان تراب
مخزن سرّ سرای لاهوت   خطه پیرای فضای ناسوت
سرمه در دیده‌یه خاك مسعی   ساحهٔ مروه طربگاه صفا
اولمش آمادهٔ تطهیر عصات   چاه زمزمدن آقن آب حیات
رویدر یر یوزینك خاك حرم   عالمك یوزی صویدر زمزم
شست وشوی گنهه بی منت   دوكیلور آلتون اولوقدن رحمت
آب زمزمدر اوداروی ضفا   كه ویرر خستهٔ عصیانه شفا
اولنجق واصل حدّ میقات   ایكی احرامدن آچ ایكی قنات
بخش ایدر عمره ترقی عمره   حصهٔ رحمت آلور هر زمره
عزم ایدر گوكلره مانندهٔ پیك   نفس غلغله ناك لبیك
بو نه دولت نه سعادت بو نه جاه   كاواه‌سی طائف درگاه اله

ایله میدان مطاف اوزره خرام   جبههٔ ایت فرش ره رکن ومقام
دلی پروانهٔ شمع حرم ایت   طوف درگاه ولیّ نعم ایت
عرفه صورت میدان نشور   روز دیوان خداوند غفور
یازمده عفو معاصی یه برات   سطر برسطر صفوف عرفات
شسته در آنده اولان نامه سیاه   اولور آزاد اسیران گناه
محرمان دائره بند سیمین   جبل رحمت اکا فض نکین
هب بیاضه چیقر ارقام سیاه   ییقانور نامهٔ اعمال گناه
جرم ایله رحمت ایدر بیع وشرا   بایع ومشتریٔ سوق منا
کعبهٔ الله دل انسان کبیر   حجر اول قلبه سوید ای ضمیر
عارف مرتبهٔ آب وکل اول   وارطولان دائره سن دل بدل اول
تا سکا ظاهر اوله نقطهٔ کار   اوله گور دائره سنده پرکار

مطلب فضل زکوة وصدقات

ای درسامعه پیرای صدف   دودمان شرفه خیر خلف
ذمتکده قومه برحبه زکات   ویر کاوله مایهٔ خیر وبرکات
حقیدر حضرت حقك اول مال   سندخی اتمه اداده اهمال
چونکه ایتمش سنی حق اهل نصاب   سنده ایت تزکیهٔ ماله شتاب
فقرا حقیدر امساك اتمه   پاك ایکن مالکی ناپاك اتمه
امر حق اوزره سن ایتدکچه ادا   برینه اون ویرر انك مولا
ویرمز ایسه‌ك برکاتی قالمز   نعمتك سنده ثباتی قالمز
بی زکات اولمده درمال تلف   نائباته اولور البته هدف
تخمدر ماله زکات مشروع   که اولور خاك قبوله مزروع

غنی یاننـده‌دك اضطاق یتر — ایکی عالمده سکا داخی یتر
ایلین نقر وغنانی تکـوین — اتمش آنی فقرایه تعیین
سـنی اغنا ایدن الله قـدیر — ایتمش آنیـده حکمتـله فقیر
ایلـه صنعتـمه حقـوق فقرا — سنه‌یی گلدیگی دم ایله ادا
صدقاتیـله قـل اتمام زکات — فرعیدر اصل زکاتك صدقات
فضلنـه یوق صدقه‌نك غایت — چوق بو معنانی مؤید آیت
اغنیـا آینه‌سیدر فقرا — ضد ایله منکشف اولور اشیا
دفعه قادری اولوردك تقدیر — سنی آنك یرینه ایسه فقیر
فقرسز حسن غنادر ضایع — بویله وضع ایلمش آنی صانع
فقر در باعث شکر نعمت — فقر در زیور حسن دولت
اولمسه کوی غناده فقرا — سن زکاتی کیمه ایلردك ادا
امتناع ایلر ایسه محزون اول — سن قبولندن آنك ممنون اول
دولت ونعمتکه آلتـدر — سکا حقدن اوده بر نعمتدر
مؤمنـه اولدی هدیه سائل — سکا نفعی نه‌قدردر آنی بیل
شکر قیل نعمته مولانك — تا زیاده اوله آب وناتك
فقرایه نظر مرحمت ایت — عنفله ایتمه سخن مکرمت ایت
بذل قیـل مالکی محتاجلره — نعمت حق بیـدر آچلره
بابکی نفعمه درویشان ایت — ممکن اولدیغی قدر احسان ایت
طوتمه‌دن نفعه هر روز صیام — خیردر جایی اتمك اطعام
اتمه‌دن یك نیچه جامع تعمیر — که الکدن اوله بر گرسنه سیر
اتمه‌دن کعبه‌یه هر سال شتاب — خیردر ویرسك اگر تشنه‌یه آب
نه سعادت بونه عزت، دولت — که یوزکدن گوله اهل حاجت
باشی دولتلودر اول برك نوا — که ایده دفع ضرورت فقرا

نه سعادتلودر اول صاحب مال — که ایده بیك یره ایصال نوال
دینه لایق آکا خیری جاری — خیری آنك اوله غیره ساری
باقمه اکر اهله درویشانه — امتنان ایتمه صقین احسانه
ویر عطایا ایله اطفاله سرور — ایت نوازشله قلوبن معمور
دولت اول مالهکه الله ویره — خیرایله صرف اولنه بویله یره
باخصوص اوله یتیم وبی کس — دل مجروحنه اول مرهمرس
اکر اولدیسه نظیم الاحوال — سکا ویردیسه خدا نعمت مال
باصمه کفران نعم سمتنه پا — قولله فعلله ایت شکرین ادا
شکر لفظی هله معلوم اما — اوده اولسون دل وجاندن پیدا
هم نهان شکر فراوان ایله — اهل حاجاته هم احسان ایله
گوریجك قوللرنی حقك آج — جامه ونان وطعامه محتاج
باب احسانی صقین سد ایتمه — عرض حاجات ایدیجك رد ایتمه
خانهکه هرکیم اولورسه مهمان — ایله ممکن اولانی زیور خوان
لایق قدری قدر تعظیم ایت — شان شایستهسنه تکریم ایت
ثقلادن سه بیله صبر ایله — خاطرین برسوز ایله جبر ایله
ایله حسرت ایله چشمنی میغ — حاجتی ممکن ایسه ایتمه دریغ
خاطرین دغدغهدن صاف ایله — بذل مقصودنه اسعاف ایله
وسع حالکده دکلسه کامی — حسن دفعه چالش اول ناکامی
سوز ایله خاطرنی تعمیر ایت — لطف زنجیری ایله تسخیر ایت
تسلیتله گوزین ایله روشن — منکسر کتمیه تا کیم سندن
اکا شکر ایت که آنك یرینه سن — اولمش اولسك نه گلوردی الدن
دخی اسباب تشکر چوقدر — شکره نعمت گبی غایت یوقدر
ایره مز عقل بشر حکمتنه — ایلمز شکر وفا نعمتنه

ر تشكرده بودر ايتمه ريا | نقرايه ايديجك لطف وعطا
ايله محقق ايديجك احسانی | حضرت حق بيله آنجق آنی
امتنانيله صقين ايتمه عتاب | سن اوتن تا اوليده رفع حجاب
استمكدن نيجه‌لر شرم ايلر | مستحق آره بولسن گوندر
نيجه افتادهٔ دولت واردر | نيجه پامال فلاكت واردر
گوشهٔ فقرده قالمش پامال | اولسه‌ده ايليه‌مز جرو سؤال
اونه دوشمش داول چاردرسان | خوبدز يايمدن آلتونلی طوان
ايله تحقيق بو معانی‌يی عيان | سكادر هر كيمه ايتسك احسان
اولسه لطفكده ازاييله ريا | ضايع اولور نه سكا وارنه آكا
خوبدر بی كسه بذل نعمت | ايتمه‌دن اهل غنانی دعوت
هم ييوب هم سنی ذم ايلرلر | وارسه نقصانك آنی سويلرلر
او ضيافتكه كاور اكثا كبار | نوع اسرافدن ايت آنی شمار
ايكی عالمده‌ده يوق فائده‌سی | دوزخه راجع اولور عائده‌سی
اقتضا ايده مكر كيم ناچار | مندفع اوله انكله اشرار
او هله نوع مدارا دندر | خلقه حسن سلوك دندر
سنده واريسه اگر وسع طعام | قويسونلر فقرا وايتام

مطلب دانش انواع علوم

ای نهال چمن آرای ادب | نور بخشای دل وديدهٔ اب
سعی قيل علم شريفه شب وروز | قالمه حيوان صفت اول علم آموز
علمه سعی ايلمكدن حذر ايت | علم وسعی ايكيسی بردر نظر ايت
مدعايه بو سخن شاهددر | علم وسعك عددی واحددر

بولامز علم بلا سعی وجود — بری کتسه بری اولور نابود
صفت حضرت مولا درعلم — جمله اوصافدن اعلادر علم
مطلب علمه چالش اول اعلم — فرضدر دیدی رسول اکرم
دخی امر ایلدی اول صاحب علم — مهددن لحده دك اول طالب علم
علم ایچون اولدی شه خطهٔ نور — رب زدنی طلبیله مأمور
بوله گور اویله مدینه یه وصول — که قپوسی اوله داماد رسول
علمدر ماشطهٔ روی وجود — علمدر واسطهٔ بود ونبود
علمدر مائدهٔ ربانی — علمدر موهبهٔ یزدانی
علمدر رابطهٔ عز وعلا — علمدر باعث تمکین وصفا
علمدر ضابطهٔ جاه وجلال — علمدر رابطهٔ بر و نوال
علم برلجهٔ بی ساحلدر — آنده عالم کیچن جاهلدر
جهله حق موت دیدی علمه حیات — اوله همحال گروه اموات
اوله محروم حیات ابدی — علمه فرق ایده گورنیك وبدی
علمك انواعی ایله اول مالی — بلکه لازم گله استعمالی
بلك البته دکلمی احسن — صورسه لر بن آنی بلمم دیمدن
حضرتك ناسه بودر تلقینی — اطلبوا العلم ولو بالصینی
اتمه عار اوگرن اوقو اهلندن — هرشیك علمی گوزل جهلندن
جهلا عالمه نسبت خردر — بلکه خرنده بیله ابتردر
قنده در بی خبر وقنده خبیر — متساوی دکل اعمی و بصیر
نه قدر بولسه ده عزت، شوکت — جاهله، جاهله گلمز رفعت
جهلدر مایهٔ شرم وخجلت — جهلدر مورث ذل ونکبت
جهلدر آدمه زندان بلا — که دوشنلر گورهمز روی رها
جهلدر محض عدم، علم وجود — هیچ برابرمی اولور بود ونبود

مطابك ايله معالئ امور … وادئ فلسفه‌دن ايله عبور
اومیه علم قدر من بلند … عقلدن گورمه‌دی هیچ کسه گزند
گر رعایا وگرنه صاحب تاج … لابد اونلر علمايه محتاج
شرف علمه نهايت يوقدر … صنعت باری‌يه غايت يوقدر
اولمیجه متناهئ علوم … ممكن اولورمی تناهئ علوم
قالمه قشرنده علومك اما … اوله كور واصل لب معنا
ظاهرك باطننه ايله عبور … يكه پرله اوچه بيلورمی طيور
خانه‌نك ظاهريدر جای گذار … خلوتك باطنيدر جای قرار
سهل بحرنده اولسونمی لآل … گوهری سترايسه قعرنده‌دن
صرف ونحو وعربيت لازم … عرفی بلگه‌يه آلت لازم
ليك آلتله بچورمه اوقات … نی تعمال نيه يارر آلات
عمل ات جهدينی استحصال … جهد ايتمه‌سن اتمه ولی استعمال
سكا كافيدر اوله نقص ضمير … عمدن فقه وحديث وتفسير
غيريسين وقو ولی اتمه عمل … اوله پامال دعاوی وجدل
فقهدن ايله عباداته نظر … اتمه سمت دعاوی‌يه گذر
نقص ويرمز ايكی عالمده سكا … نتمك مسئلهٔ بيع وشرا

مطلب معرفت ربانی

ای بهين نسخهٔ مجموعهٔ ذات … نقش زيبندهٔ مرأت صفات
ايله بو پندمی آويزهٔ گوش … كسه‌يه اولمه صقين فضل فروش
اتمه خلقه صتاجق علمه هوس … ايتمه بيهوده تضييع نفس
اويله برعلمه چالشكيم مطلق … آنی برسن بيله‌سن بردخی حق

حکمت وفلسفه‌دن ایله حذر اولیا نسخه‌سنه ایله نظر
نفس پاك عزیزان طریق ایدر انسانی قرین تحقیق
مرشد کامل اولنجه نایاب سکا مرشد یتشور شمدی کتاب
عارف اول زاهد خشك اولمه صقین همت ایت تا اوله‌سن اهل یقین
سعی قیل عارف بالله اوله کور نا ئل معرفة الله اوله گور
اولمه‌شك مزلقه‌سنده گمراه علما در علماء بالله
چون انّ اعرف دیدی خلاق ودود معرفتدر دو جهانده مقصود
معرفت زینتیدر انسانك پستدر مرتبه‌سی نادانك
معرفت دولت روحانیدر معرفت خلعت ربّانیدر
جاهلك معرفتی رده سبب دسترس بولمدیغندندر هپ
یوخسه جان ویررایدی گیرسه اله نظر ایت حالنه برکره هله
معرفت صحبتنه دوشسه یری اولور آتشکده خجلتله بری
اولمز آلودهٔ چرك خذلان جامهٔ علم ولباس عرفان
حق گتورمش سنی کندین بیله‌سن تا اکا جانله قوللق قیله‌سن
خانه‌نك لازم اولان صاحبیدر بلمین خانه‌سنك طالبیدر
تا سنك اولمیه صاحب خانه کیجه گوندز چالش اول پروانه
ذکر و فکرك همان الله اولسون مشهدك اول اولودرگاه اولسون
دوزخ وجنتنه ایتمه نظر صاحبن استه بول ای نور بصر
اوسنك اولیجق ای روح روان هپ سنك اولور ایمش ایکی جهان
آره بول کندیکی کیم، کیمسن سن تا سکا اوله دو عالم روشن
ایت تکاپوی بلاد اطوار تا بونی بلمیجك ایتمه قرار
بلینلر بونی نا بینا در که اوخرندنده بیله ادنادر
پایهٔ جان ودل آگاه بودر غایت معرفة الله بودر

اولیـان واصـل نور عرفان   بنه ظلمتده قلور سر کردان
آکلاسن نولدیغك ای درعدن   اوغرەمز دائرەکه خوف وحزن
آکلا کیم معنیٔ توحید بودر   واصل اول دولت جوید بودر
نور دیدەم سکا مشکل معنا   ایکی عالمدەده اولمق اعما
چکه گور چشمکه کحل عرفان   اولمیه باشکه مظلم دوران
اودر اعمی که دگل اهل شهود   اوله گر باب حقایق مسدود
حضرت فخر رسل ایتدی دعا   که حقایق اوله مکشوف آکا
جملهٔ نسخهٔ مردان خدا   ویرر آینهٔ ادراکه جلا
همت ایت آکلامغه کفتارین   حرزجان ایلیه گور اسرارین
طالب حقه اولور راهنما   نسخهٔ مثنویٔ مولانا
دیدهٔ روحه جکر کحل خصوص   نور اسرار فتوحات وفصوص
دخی چوقدر نسخ اهل الله   عبدی اللهدن ایلر آگاه
رمزیٔ ایمالری روحانیدر   جمله سی باطن قرآنیدر
ظاهری احکام شریعتدر هپ   باطنی اسرار حقیقتدر هپ
وقتکی صرف ایده گور تحصیله   ایکیسین داخی چالش تکمیله

❀ در بیان شرف استانبول ❀

ای مه نور ده چرخ امید   بدر پیرلك ایدن روزنی عید
اولمدن مهر زن کنج هنر   یکدر اولمق کهر افروز هنر
علم ایله معرفته جای قبول   اولمز الا که مکر استانبول
اولمغه میوه خور باغ هنر   اولمیه شهر ستانبول قدر
ایتسون استانبولی الله معمور   آنده در جمله معالیٔ امور

مولد ومنشأ اصحاب همم ‌ ‌ ‌ ترbیتخانهٔ اصناف امم

نه‌قدر وار ایسه اصحاب کمال ‌ ‌ ‌ هپ ستانبولده بولور استقلال

هرکمال آنده بولور معیارین ‌ ‌ ‌ هرهنر آنده گورر مقدارین

آنده در مرتبهٔ عزو شرف ‌ ‌ ‌ غیری یرلرده بولور عمر تلف

هپ رواجینی بولور بی‌تشویش ‌ ‌ ‌ ضایع اولمز هنر آنده‌کم ویبش

بولنور جاه ومناصب آنده ‌ ‌ ‌ طرق وقطع مراتب آنده

نه‌قدر عالمی دور ایتسه سپهر ‌ ‌ ‌ بولمز استانبوله بگزر برشهر

حسنله گورمکله مستثنا ‌ ‌ ‌ آنی آغوشنه چکمش دریا

نه‌قدر وار ایسه اقسام هنر ‌ ‌ ‌ هپ ستانبولده بولور رونق وفر

نقش وتصویر وخطوط وتذهیب ‌ ‌ ‌ هپ ستانبولده بولور زینت وزیب

ماحصل جمله صناعات وحرف ‌ ‌ ‌ هپ ستانبولده بولور عز وشرف

دخی واردر نیجه انواع هنر ‌ ‌ ‌ طشره‌ده نامنی ده بیلمز لر

نه‌بیلور خانه دگین خارج‌دار ‌ ‌ ‌ نه بیلور لجه دگین اهل کنار

بیقصور آنده مهیادر هپ ‌ ‌ ‌ نغمه وموسیقی واهل طرب

آنده‌در قاعدهٔ رمی سهام ‌ ‌ ‌ آنده‌در سنك نشانی بنام

غیری طورسون ندر اول ذوق وصفا ‌ ‌ ‌ که اوله‌سن طائر روی دریا

اتکا ایلیه سن بالینه ‌ ‌ ‌ باقه سن آینهٔ سینه‌سنه

اوله سن بارهٔ بادیله وزان ‌ ‌ ‌ ایده‌سن برنیجه شهری سیران

اولوب آسوده رو دوش هوا ‌ ‌ ‌ گزه‌سك عالمی بی منت پا

بریره گلمش اولوب رود رهم ‌ ‌ ‌ چل وبنجاه سواد اعظم

بری بیرینه اولوب آینه وار ‌ ‌ ‌ ایلمش جمله‌یی یم زیب کنار

بنه سنك تخته سلیمان آسا ‌ ‌ ‌ اولا حکمکده هوا او دریا

ارلمش اوستنده قایق وقف شتاب ‌ ‌ ‌ بادباندن قنات آچمش مرغاب

حسن صورینه غایت یوقدر … آنی مدح ایتمکه حاجت یوقدر
آیاصوفیه خود اعجوبهٔ دهر … قبه‌سی ثامن اجرام سپهر
گورمدك مثلنی برملکتده … اوله بونشئه مگر جنتده
پایهٔ تخت سلاطین جهان … خاندانگاه ملوك دوران
سدهٔ سلطنت عثمانی … سرهٔ مملکت خاقانی
اولور اول خطهٔ جانبخشاده … نه مراد ایلر ایسك آماده
هرنه‌شی خاطره ایرسه خطور … آنده اعلاسنك اعلاسی اولور
بك وپاشا وافندی، چلبی … آنده‌در جمله‌سنك منتخبی
عسکری و علما وسپهی … آنده‌در جمله‌سنك بدشهی
عالمك آنده اولور مشکلی حل … ایرشور هرنه‌یه سعی ایلسه‌ك ال
کثرتندن بوله‌مز خاطر راه … آنده آماده اولان خاطرخواه
اولمسیدی مرض گوناگون … آه الا او مبارك طاعون
کیم چیقردی اوبهشت آسادن … بوله معمورهٔ نعم فرسادن
اعتدال اولسه هواسنده اگر … غیری بلدانه کیم ایلردی نظر
هرکیمك کیم اولا بنیادی قوی … یاپمسون غیری ولایتده اوی
آکا مانند اوله‌مز شهر ودیار … اولمز آنك گبی بر جی قرار
آنده‌در ماحصل قدر هنر … طشره‌لرده کیم اوقور کیم ذکر
آنچه‌در طشره‌نك آنجق هنری … حتی اولمش هنرك صانکه بری
طشره‌ده ایلکه کسب غنا … یا تجارت یا زراعت یارب
قالمامش شمدی هله ذره قدر … طشره یرلرده معارفدن اثر
اولدی ارباب معارف نایاب … دوشدی پیغالهٔ نسیانه کتاب
شعری، انشایی صنورلر تفرین … فارسی لفظایسه چرب وشیرین
عربی وار اوده ماندهٔ برف … بی اساس اولدی نه نحو ونه صرف

نه‌يه‌يارار وار ايكن پاره ومال   دانش ومعرفت وعلم وكمال
نخوت وعجبله مست اولمشلر   جمله‌سى پايه پرست اولمشلر
نه فضائل نه معارف نه علوم   اولديلر ريشه‌زن آب رسوم
ويره‌مز دغدغهٔ عز وجلال   برنفس رخصت تحصيل كمال
نيجه سجده ايدر اول الهه   بلكه نقصان گله عز وجاهه
بلمش علم خداوند كريم   طشره‌لردن هله حكمتله عديم
توخسه اتمزلرايدى خلقه نظر   علم وعرفانلرى اولسيدى اگر
كمسه ضبط ايليمزدى مطلق   جهل زنجيرينه بند اتمسه حق
تخت دولتده اولور گرچه كبار   طشره‌ده خلقك ايشى استكبار
استمز كبرى رجال دولت   بو فرومايه‌لر ايلر نخوت
هم صتارلر بو گروه مكروه   دولته نسبتله شان وشكوه
بنه معيارلرنى بلمزلر   حد ومقدارلرنى بلمزلر
نه‌اولديغك خلق كنارك الحق   گورن استانبولى آكار آنجق
اولوراولدقده كمين مجلسه حصر   چكنان طشره‌ده علامهٔ عصر
متفنن گورينن سرسم اولور   متكلم چكنن ابكم اولور
بولمز ادنالرينك بزمنه راه   طشره يرلرده‌صتان عزت وجاه
اوله‌مز نائل بوس دامان   چكنن طشره‌ده صاحب عنوان
طشره‌ده جايى اولان صدر جلال   گيرمز آنده الله صف نعال
گوسترن طشره‌ده چين ابرو   آنده دربانلره ايلر تك وبو
كا بر شهرى اولورمى تنظير   تبعه اولامى متبوع نظير
ليك اندن كچجك شهر حلب   بوقدر آسايشه آندن انسب
حق بودر آب روى بلداندر   خيلى معمورهٔ عاليشاندر
مقصد هند وفرنك وماچين   بندر معتبر روى زمين

بولنور امتعهٔ گونه گون   نعمت ومال و منالی افزون
باخصوص آب وهواسی دلکش   ساحهٔ نهرو بناسی دلکش

مطالب لازمهٔ حسن وجمال

ای نظر باز تماشای کمال   نکته انداز سراپای جمال
خانهٔ دلده قومز کرد حزن   لذت نازکهٔ وجه حسن
حسن آرایش یزدانیدر   اثر خامهٔ ربانیدر
شرط آدابله قیل حسنه نگاه   اولمه شهوت نظریله گمراه
ایلمش صنع ازل آماده   شهوت ایچنده طریق جده
دختران سمن اندام سیمین   شرعله شهوته آماده زمین
قدرتك یدوکین آل ایله صفا   اولسون اولادکه اسباب بقا
نیك گذار رخ خوبانه   نظر پاکله اول پروانه
ایلمه تخم حیاتی اسراف   اولمه کم کشتهٔ وادیٔ خلاف
اولمه برعکس طریق دهقان   ارض نامنبته یه تخم افشان
ایله نطفه یی یوق یره تلف   رحم نسواندر او لؤلؤیه صدف
قطرهٔ نطفه که بی حاصلدر   تلف نفس قدر مشکلدر
اولمه آلودهٔ چرك عصیان   اول نظر پاك جمال خوبان
اولمه دلبستهٔ صورت زنهار   ایده گور جانب معنی یه گذار
دلبرك نقشنه اولمه مائل   اول مزایاسنه نقشك واصل
ندر اول جاذبهٔ روحانی   ندر اول نازکهٔ جسمانی
ندر اول حسن ولطافت اوخرام   اول قد چشم ربا اول اندام

بو کرشمه او نكاه پر فن / برك گلدن مترکب اوبدن
بدر اول پرلو پرنده اعضا / چشم وابرو واب ودندان کف وپا
قبهٔ عالم جاندر او دماغ / کاولدی عقل آنده فروزنده چراغ
منویی در دود چراغ حکمت / سر بدر کاخ سرای صنعت
کره جبهه سیدر موجهٔ جو / بسته در چتر دوطاق ابرو
موج موج کره پیشانی / سطر سطر رقم یزدانی
دیده‌لر منظرهٔ نور شعور / مژه‌لر بال وپر طائر نور
مردمك رشته کش مد نكاه / نقطهٔ دائرهٔ نور سیاه
پرده‌لر هفت حصار گردون / مردمك نقطهٔ نماینده‌ٔ نون
رسم بینی الف آن ابد / نقش ابرو الف اوسئنده‌کی مد
دفتر حسنده حرف ممدود / مرجع رائحهٔ عنبر وعود
کوشلر در در محروسهٔ تن / مدخل قافلهٔ بار سخن
هله سر دهنندن صورسه / وصف چوق یوق یره گوشك یورمه
سی ودو حرفدر اول دندانلر / که آنکله طولودر دیوانلر
دردریای دهندر اولال / که انکله اولنور حل نوال
لب نمکدان سرخوان کمال / فم درر خلوت بستان جمال
زیور شاخ صفا سیب ذقن / معدن سیم ستون گردن
سینه مرآت بلورین کردار / ممه‌لر عکس دوچشم نظار
دستلر مصدر انواع هنر / پایلر قائمهٔ سیر وسفر
جمله نقش قلم قدرتدر / صنعت ماشطهٔ حکمتدر
سر معنادن اولورسك آگاه / هپ اوقورسن آنی انشاءالله

مطلب قاعدهٔ استغنا

اى نوين نسخهٔ مجموعهٔ راز — غنچهٔ باغچهٔ ناز و نياز
الـه كمسه‌يه عرض حاجت — اولمه خم كشتهٔ بار منت
دهنك خواهش ايچون الـمه باز — اولمه آلوده لب حرف نياز
صاحب حرص وطمع رسوادر — كيمياى شرف استغنادر
رزق مقسوم اولور البت واصل — آب رودوكه‌در آنجق حاصل
اولكه مقسوم دگل گيرمز اله — اولكه مقسومك اوله كتمز اليه
آب رودر بيلنه آب حيات — تشنهٔ رشحه‌سيدر نيل وفرات
عالى ايت قيمتكى خوار اولمه — گوزدگك شيشهٔ طلبكار اولمه
عبد دستنده نه‌وار كاستيه‌سن — الك يوقى بگا وير ديه‌سن
اوده محتاج عطاى حقدر — بستهٔ موهبهٔ مطلقدر
عاجزك لطف ايده‌جك حالمى وار — سكا نخش ايلجك مالمى وار
لطف حق هركسه بى منتدر — دست عبد آرده بر آلتدر
ترك اسباب دگل گرچه صواب — بى مسبب نه‌يه يارر اسباب
بى مسبب سببى ايتمه طلب — حيرته جاله بودر اشته سبب
صانمه ارزاقكى محتاج طلب — چكمه بيهوده يره رنج وتعب
…ول عطاياسنه حقك واثق — اولدى رزقك سكاسندن عاشق
كنج كاشانه‌ده راحت خوشدر — دده حقله قناعت خوشدر
…اجازت ال اوزاتمه ماله — سن دگلسين اودر اعلم حاله
…ادهٔ رازقه خطر بند اول — هرنه‌ويرديسه آكا خرسند اول
…لور احوالكى رزاق حكيم — رزقكى وقتله ايلر تسليم
…اله موقوف دگل ارزاقك — غيرى يوزدن نه‌ور رزاقك

آچقه مأكوله دگل آلتدر … ینه آخر یَنجك نعمتدر
اونمز ایتسك زروسیمی خرمن … بدل نان و برنج و روغن
چكمه هیچ كرسنه لكدن خشیت … قوماین آچ قورمی ولی نعمت
تمه منتله اولورسه نعمت … قوقمه كل كیم اوله بوی منت
سكا برشی بریسی ویرسه اگر … آلمه مستغنی اول ای جان پدر
چشمكی خاطركی ایله غنی … كرم ایت اولمه گداچشم ودنی
یامگر یار صدیقك اوله اول … بی تكلف اولیجق ایله قبول
سندخی آكا مكافات ایله … بر عطاییله مجازات ایله
وعده یه دست وفایی باز ایت … كیمه وعد ایلریسك انجاز ایت
ذمت وهمته بیل وعده یی دین … وعده خلف ایتمكی بیل ذاتكه شین
بی وفا وعده ایله ایله لاف … بیخ اولور شاخ معاداته خلاف

در بیان صفت هزل ومزاح

ای طلبكار حضور دو جهان … راه جوی طرف راحت جان
ایله هزل ومزاحی پیشه … دوشرر دوستلریكی اندیشه
دوستی ایتمه لطیفه یله فدا … حق نان ونمكی ایتمه هبا
اصدقایه سبب نفرت اولور … عاقبت واسطهٔ وحشت اولور
آبدار اولسه لطیفه خوشدر … لیك برسمتی ینار آتشدر
هیچ لطیفه دیمه اول سوزاوقنه … كه اوجی خاطر یاره طوقنه
غرض آلوده نكات سرتیز … ایدر احبابكی لبریز ستیز
دیدیلر آكا لطیفه ظرفا … كه محلنده اوله جلوه نما
لفظی اندك اوله معناسی كثیر … ایتمیه كمسه یی اصلا دلگیر

باغ دلدن یکی قوپمش گل اوله　　گوش ایدن وصفی ایله بلبل اوله
بوی گل گبی آچه سینه‌لری　　سینه‌لردن گیدره کینه‌لری
مژدهٔ وصل گبی گوشه گله　　اشیدن رغبتله جوشه گله
آنی نقل ایلیه‌لر شهر بشهر　　قاله عالمده مثل دهر بدهر
بویله اولورسه لطیفه نه گوزل　　اولمسه ترکنی بیل خیر عمل
ایلمه کمسه‌یی ذم وغیبت　　عیبدر عاقل اولانه بو صفت
ذوق یوق، عالمی یوق، لذتی یوق　　کنهی غیری معاصیدن چوق
دوستلر، اولمز اولور، سندن امین　　نامك آگلسه ایدرلر نفرین
ذم وغیبت ایدر اهلین بدنام　　بهره‌مند اولدیغی یوقدر ذمام
حق سنی حفظ ایده اول دغدغه‌دن　　اوله‌سن ساده‌دل آسوده بدن

در بیان شرف لطف وکرم

ای نکه دوز مزایای اصول　　ناظر منظرهٔ رد وقبول
کج نگاه ایلمه همسایه‌لره　　التفات ایله تهی وایه‌لره
امتزاج ایله گوزت حق جوار　　چکمسون کمسه یوزکدن آزار
یالکز لقمه‌یه باز ایتمه دهن　　حصه‌دار ایت یدیگك نعمتدن
ایله حاجتلری دوشدکجه روا　　سایه‌کی ایله ملاذ ضعفا
کمسه‌یه بغض وعداوت ایتمه　　ترك آسایشی عادت ایتمه
غضب وحدت وکین گوسترمه　　کمسه‌یه چین جبین گوسترمه

حسن حال ایله کچین هر کس ایله خوش دل
اول هر کس وهر ناکس ایله

زیر دستانکی آزار ایتمه　　سرد تکلیف ایله بیزار ایتمه
اولمسون کمسه یوزکدن درهم　　خلقتك بنده‌سی اولسون عالم

جور ایله کمسه‌یی بیزار ایتمه　　سکا جور ایتسه‌ده آزار ایتمه
یار اول دوستلریکه بار اولمه　　سوء خلقله دل آزار اولمه
کمسه نك جورایله جانی صقمه　　خاطرین یاتمغه سعی ایت ییقمه
کمسه‌یه مدعی اولمه زنهار　　مدعیدن سنی صقلر ستار
غیر ایچون اولمه‌دوعالمده ذلیل　　نه‌وصی اول نه کفیل اول نه‌وکیل
اوغرمه‌مه دائرهٔ دعوایه　　باشکی صالمه قوری غوغایه
ایلدین ناسله غوغا ونزاع　　اولور آزارکش رنج وصداع
ایلمه کمسه ایله لج وعناد　　که ایدر نار عداوت ایقاد
شر ایشه ایلمه تحریك قدم　　برالك خیرده اولسون هردم
وارمه شکوا ایله باب شاهه　　سکا جور ایده‌نی صال اللهه
سنده ظاهراولمیجق عجز وفتور　　انتقامك قومز الله غیور
دست برسینه‌درو درویش اول　　یوری‌وارغم‌یمه بی تشویش اول

در بیان شرف خلق حسن

ای سر آمد کهر بحر حیات　　نسخهٔ منتخب حسن صفات
مسکنت خصلتی ایله اعداد　　اول ملایم دل و درویش‌نهاد
ول غنی طبع وتواضع پیشه　　صال گلستان فلاحه ریشه
اسکیا حلم وادب وحسن سلوك　　ایدر احراری ضروری مملوك
حسن اخلاقه دگل ارزانی　　چین ابرو کره پیشانی
ویرر آینهٔ قلبه اشراق　　وسعت مشرب وطیب اخلاق
خنده رولك اثر رحمتدر　　ترش رولك سبب نفرتدر
خوی بد عادت بد مشرب بد　　ایدر اربابنی مردود ابد

هضم اولنمز روش واطواری هر کیمك کاوله تکبر کاری
غرّه اولمق صفت شیطاندر دانده بارکه رحماندر
اتمه ارباب تکبرله سخن اول گریزان متکبرلردن
همنشین اولمق اولورسه ناچار سن آنکا ایله تواضع ناچار
عقلا گرچه شکرلر یدیلر سکا کبرایده نه کبرایت دیدیلر
لیك غوغایه چیقار بریانی سن تواضعله صاوشدر آنی
طبع آدمده اولور کبروغرور مرض ومزمن وزخم ناسور
دوشن اول وادی‌یه افلاح اولمز مرض نکبتی اصلاح اولمز
اولمه مستانهٔ جاه و پایه قارشو طورمه غضب مولایه
کبریا وعظمت حقه یرار قول اولانده بو صفتلر نه آرار
بندهلك طورنه اولسون عملك حق ازارینه دراز اتمه الك
سنده ظاهر اولیجق کبروغرور قصم ایدر ظهرکی الله غیور
طوته‌لم چرخه ایرشمش جاهك بنه ادنا قولیسك اللهك
عنعنله خلق قپوکدن سورمه کمسه‌یه دامن ودست اوپدرمه
نه قدر جاهك اولورسه عالی دامنك بوسه‌دن اولسون خالی
سکا لازم یدیوزك سورمك قوله دوشمز ال اتك اوپدرمك
کندیکه عجبی تصوّر اتمه قادر اولدیجه تصدر اتمه
قتی دعواجیسی چوقدر صدرك قورقرم ضایع ایدرلر قدرك
کمسه‌یه صاتمه صقین عزوجلال اتمسون کمسه سنی استثقال
خلقه‌ویر رفق وتواضعله سلام زور ایله ایلمه تکلیف قیام
سکا تعظیم اولنورسه نه گوزل اتمین جاهل ایله اتمه جدل
سنده آماده‌ایسه شرم وادب اولور البته مراعاته سبب
شرمدر غازهٔ نور ایمان بی حیالق ایکی عالمده زیان

حسن خلق ايله گوزت آدابی	گور حياتكده اولان شادابی

ادب آرايشيدر انسانڭ	بی ادب تا بعيدر شيطانڭ

بی ادب اولمغله اولدی حسود	دركه رحمت حقدن مردود

حشره دڭ واقعهٔ عقباده	ساحهٔ محكمهٔ كبراده

رفع رأسه بولامزسن قدرت	چشم تقليبنه يوقدر فرصت

ينه ديوان خدا حاضردر	حق تعالى هر ايشه ناظردر

قدرتنده نظر مولانڭ	فرقی يوق آخرت ودنيانڭ

نقصدن پاك ومصوندر باری	اولمز اللهه تغير طاری

حاضر وناظر ايكن حضرت رب	ايله ترك مراعات ادب

سفها ايله مدارا ايله	انبيا قولنی اجرا ايله

انبيا مسلكنی ايله قبول	اولدی مأمور مدارايه رسول

بی مدارا اولامزسن راحت	فخر عالم ديدی رأس حكمت

بی سبب خلقله غوغا اتمه	ترك باروی مدار اتمه

اولمغه محنت عالمدن امين	هيچ مدارا گبی يوق حصن حصين

بادوش ايله هر بزمه شتاب	مهروش ايله دور ابواب

خانه دن چقمه كه اولدر جنت	كوشهٔ خانه ده گنج خلوت

كشف راز ايله بيگانه لره	ويرمه يول مجلسه ديوانه لره

هر كسی محرم اسرار اتمه	سركی زيور بازار اتمه

هر كسڭ قولنی صادق صانمه	جمله يی ليك منافق صانمه

كسه نڭ مدحنه مغرور اولمه	كسر نفس ايلدن دور اولمه

اولور آلودهٔ چركاب ريا	يوزوكه قرشو اولان مدح وثنا

جربدن فرق ايده مم اول سخنی	كه شفاهاً ايدهلر مدح سنی

سندن ايلرسه اگر قطع اميد	اوغره مز دائره كه اوسه ده عيد

وارمه غیرك اوینه بی دعوت　　　اولا اما اوده اهل حرمت
واردیغك مجلس اوله اهل رشاد　　　اولمیه انجمن فسق وفساد
دعوته گرچه اجابت لازم　　　اولمیه فسق ولی مستلزم
اولیه مجلس اوله‌من سا كه محال　　　كه ایده غرضیكه ایجاب خلل
اوله مجلسده نه برگونه خموش　　　وقتله گاه زبان اول كه گوش
سخنی عبرت در وگهر ایت　　　ممكن اولدیغی قدر مختصر ایت
سوزده اولسون سكا دستور عمل　　　معنیٔ نكتهٔ « ماقل ودل »
اولور انسانده زبان بر ایكی گوش　　　سن دخی سویله بر اول ایكی خموش
گرچه پرگولك ایدن خفت ایدر　　　لیك خاموشی دخی ثقلت ایدر
ایت كلامك نه قصیر ونه طویل　　　گوزله وقتن نه خفیف اول نه ثقیل
نقد عرفانی چكن میزانه　　　دیدی چوق سوز براشور قرانه
سویلدكده سوزی ایتمه تكرار　　　یا مكرر ذكر اوله یا استغفار
ذكره اوله علنا لب جنبان　　　ذكر وتسبیح گركدر پنهان
هم ریا مجلسه هم ثقلت اولور　　　اجری غارتزدهٔ آفت اولور
كسه‌یه ویرمه خشونتله جواب　　　لطفله، عزتله ایله خطاب
كسه‌نك عیبنی اورمه یوزینه　　　گوشكی باب قبول ایت سوزینه
ایله كسه‌یی قطعاً تجهیل　　　ایتمه مخلوق خدایی تخجیل
كسه‌نك عیبنه طعن ایتمه مدد　　　كه اولور حاصلی اندوه ابد
جوهر علمی ایدن سا كه عطا　　　علمی گورمش ایده جهله سزا
صانعك رابطهٔ حكمتیدر　　　قسمت عادلهٔ قدرتیدر
اولسون آرایش دهنك بو مقال　　　انكسار آلمه یمان اولور حال
ترك آیین جفا وستم ایت　　　بدشكن دلشكن اولمه كرم ایت
هله نیلرسك ایت ای روح روان　　　اونه خاطر شكن وتیز زبان

کسر خاطر کنهـك اکبریدر　　جملهٔ معصیتـك بدتریدر
ایله خاطرلری تعمیره شتاب　　ایلمه عرش الهی‌یی خراب
قائل اولورمی خداوند غیور　　که خراب اوله او بیت معمور
اول گوزم‌نوری بومعنایی‌خبیر　　اولمز اصلا بوکنه عفو پذیر

❊ نهی اطوار نفاق وتزویر ❊

ای ورق خوان مزایای مقال　　سبق آموز دبستان کمال
ایتمه تزویر ونفـاق معتاد　　که ایدر قصر وفاقی برباد
حیله‌یه ویرمه درونکده سبیل　　ابله‌اول ساده‌دل‌اول‌اولمه‌بخیل
مکر وحیله قتی مردار ایشدر　　اهلنه ماحصلی تشویشدر
رهنمای عمل شیطاندر　　فعلنك عاقبتی زنداندر
خیر ایچون آچمیه برذره دهن　　ایلـین مکر ایله ایقاظ فتن
کندی اقران اراسنده مذموم　　کاری خیر وبرکتدن محروم
کسب وتحصیلی اولور بدنامی　　غم ومحنتله کچر ایامی
شهره‌در خلق آراسنده بومثل　　جان ویرر محنتله اهل حیل
غدر بد عهدی وتزویری نفاق　　خبث اندیشه وسوء اخلاق
صفت اهل جهنمدر هپ　　اهل ایمان اولانه کدر هپ
دیدی مسلم اودر اول سروردین　　خلق اوله‌دست ودهانندن امین
هپ ودیعتدر ایا صاحب کام　　عرض ومال ودم اهل ایمان

❊ نهی آلودکیٔ رمل ونجوم ❊

ای نسق خوان نظام احوال　　خواستکار سبب لفظ ومآل

اوله قرعه فکن رمال ونجوم   که ایدر عالی باخاصیه شوم

اکا هرکیم دوشنور مفلس اولور

ایشی آلتون اوله‌جقکن مس اولور

چونکه تقدیرایله درجمه امور   آتیه فکرین اونوت ایله حضور

فکر مستقبل پشین چکمه   یوق یره وسوسه تخمین اکمه

رملك احکامنی گرچك صانمه   غیبی الله بیلور آلدانمه

فنی وارایسه‌ده استادی عدیم   علمی ناقص سوزی کج فهمی سقیم

گورمشوز جمله‌سنك احوالك   چوق منجملر ایله رمالك

اولدیغی یوق بریسی برخوردار   بسته در علم نجومه ادبار

قونغم نسیه‌نی نقد ایلرسك   دوشوب اول دغدغه‌یه نیلرسك

دوشمه اول قیدلره دیکله بنی   صقله‌سون حضرت الله سنی

نهی آلایش جام عشرت

ای گزیده گهر حقهٔ جان   سکهٔ ناصیهٔ نقد روان

اوله دلبستهٔ جام گلفام   که ایدر آدمی رسوای انام

خلق ایچنده سبب نفرت اولور   قتی بی حرمت و بی عزت اولور

ایلمه ام خبائثه صفا   که تولد ایدر انواع بلا

شایع اولور ایل ایچنده مکری   سکا سرخوش دیه‌لر یابکری

الحذر اوله صقین باده پرست   که ایده رنج خمار آدمی مست

چونکه نهی ایلدی خلاق وحکیم   سنده اول نهی خدایه تسلیم

اوله آلودهٔ جرم وعصیان   اوله شرمندهٔ پیش یزدان

دوشمه‌دن دام کناهه عارات   اولسه‌ده درعقب استغفارات

اولیجق بعض مجالسده دوچار — ایتمه توبیخ وتعنف اظهار
اعتراض ایله مستانه لره — اولمه طاش آتیجی دیوانه لره
دخل بر حاله دگلدر لایق — سکا اولور او بلیه لا حق
نیه دخل ایلریسك بر گون اوحال — سکا بی شبهه ایدر استقبال
کمسه نی جرمله تسفیه ایتمه — جرمدن نفسکی تنزیه ایتمه
لیمه مذنب دیرایسك جان بدر — اوده بر ذنبدر آگلرسك اگر
غیرینك جرمنه طعن ایلرسك — کندی احوالکی گورنیلرسك
کنهك صوکی پشیمانلقدر — جرمك انجامی پریشانلقدر
مجلس حضرت مولاناده — دیدی فخریله بری دعواده
گورمدم روی شرابی اصلا — دهنم اولمدی صهبا پیما
حضرت قطب مدار ارشاد — داور محمیهٔ فیض آباد
عجب و پندارینه ایتدکده نظر — «کاش دیدی و گذشتی» دیدیلر
عارف کیفه صقین اولمه زبون — اولمه آلودهٔ برش وافیون
بنك واسرار دخی بد تردر — یین انسان دگل آنی خردر
ایلیه جوهر جانی تیره — اولمسون دیدهٔ غفلت خیره
رمضانده صاروب افیونه کفن — معده کی مرده یه ایتمه مدفن
آدمی مسخرهٔ ناس ایلر — صورت ناسده نسناس ایلر
ایدر انسانی عقور وبدخو — بدروش، بددل وبدرو، بدگو
کیفی گلدکجه اولور گوش خراش — کیفی گتدکجه اولور وقف تلاش
صورت زنده ده ایلر مرده — رنك رخسارین ایده پژمرده
طوتهلم یوق اثرندن باکی — نه بلادر لقب تریاکی

نهی آلایش زیب صورت

ای سر آزادهٔ دام صورت — خاطر آزادهٔ قید شهوت
اوله دلبستهٔ زیب و زیور — اولمه دلدادهٔ درو گوهر
گرچه تفریحی مقرر اما — اولمز درو گهر مرده سزا
مرده سرمایهٔ احساندر زر — زنه پیرایهٔ ابداندر زر
ترك آسایش نسوان ایله — زرك افزون ایسه احسان ایله
جامهٔ زرله اولوب جلوه‌نما — یاتمه یالدزلی بخوردان آسا
جامهٔ شهرته ناپیوند اول — بولنان جامه ایله خرسند اول
پاکلك گرچه گوزلدر اما — پاکدن پاك اوله دوشکده قبا
گونه گونه اراپوب کالالر — ایله جامه ایچون غوغالر
کیم که کالا ایله جسمن ضونادر — هرکیم اولورسه گورن دیر بوندر
نه گیرسه آنی گی اقرانك — اویسون اقرانکه طرزك. شانك
کندو امثالکه اویسون حالك — نه‌قدر وار ایسه‌ده اقبالك
بکزه‌سون خلقه بساتك آتك — اعتدال اوزره گرك آلاتك
اولسه سموره بیله مقدورك — یرنی نافه طوتر سمورك
مرده حیوان درسیدر سمور — عقلا اولمز آنکله مسرور
گوردیگك اطلس و دیبا و حریر — بوی بد بر کفن کرم حقیر
اوله دلدادهٔ شان و شهرت — شهره‌در دلده‌کی شهرت آفت
کورك معدود ومکر رجامه — دوشرر آدمی قت قت دامه
احتشام آدمی مدیون ایلر — دردین افزون جکرین خون ایلر
مالکی ایله بی وجه اتلاف — اولدی مبغوض الهی اسراف
شرعله حکمتله بو تمثیل — عزت وماله‌در اقوای دلیل

اهل حكمت ديدى جمع اموال ‎ ‎ كسب سرمايهٔ اسباب نوال
بركران سنگى قوپارمق گبيدر ‎ ‎ قلهٔ قافه چيقارمق گبيدر
خرج وصرفى آنى كردان اتمك ‎ ‎ گوه دامانـنه غلطان اتمك
قنغيسى صعب ايدوكن اذعان ايت ‎ ‎ اعتدالى ايشكه ميزان ايت
كوشكه بو سوزمى ايله گهر ‎ ‎ ديندن يك صقين اى جان پدر
آدمى دين ديگر گون ايلر ‎ ‎ گر فلاطون ايسه مجنون ايلر
دين دانالرى ايلر گودن ‎ ‎ شير مردان ايسه ده ايلر زن
جسمى صحتده درونى خسته ‎ ‎ داينه بندهٔ گردن بسته
وعده سى وعدهٔ تسليم حيات ‎ ‎ حبسه تكليفى مزار اموات
باخصوص اوله غريمى شرير ‎ ‎ ايده هر روز دماغن تكدير
اصلانه ضم اولنه فرع ربا ‎ ‎ قامتن بار ربا ايده دوتا
امر شرعك ديو فريادة گله ‎ ‎ زور شاهدلرى امداده گله
ايده مديونى پامال جفا ‎ ‎ دردمندى ايده خلقه رسوا
بولميه دينى اداية قدرت ‎ ‎ اوچه چشمنده زمان راحت
ديندن بويله گوزم نورى سنى ‎ ‎ صقله سون حضرت الله غنى
خوشدر اسباب وبساطن صاتمق ‎ ‎ دينسز آج و برهنه ياتمق
دينه نسبتله بو بر نعمتدر ‎ ‎ هله دعواجيسى يوق راحتدر
ويرمه بى رهن صقين كيسه يه مال ‎ ‎ كه اولور صكره مؤدىٔ جدال
خلقده خشيت حق نادردر ‎ ‎ كتم وانكارى همان حاضردر
گچنور ويرمامده حق متين ‎ ‎ كاريدر ايلك انكار ويمين
گيدرك صكره بيور هنگامه ‎ ‎ سكا ويرمز يدرر حكامه
مستند در برينه اعيانك ‎ ‎ حقگى استه واريسه جانك
جان آتر حاميسنه اول ساعت ‎ ‎ ويرر اول ظالمه رشوت غيرت

دیرسنك گیبی افندم وار لیکن   حقن آلمق نه دیمکدر بندن
بغر اول ظالم اودم نفس آننه   عزم ایدر قتلی و مفتی قتنه
آنی حکام ایله تخویف ایلر   آقچه‌دن کچ دیو تکلیف ایلر
اگر ایتمزسه فسونی تأثیر   جوش ایدر موجهٔ بحر تزویر
درلو شاهدلر ایله دعوالر   یاپمه حجتلر ایله فتوالر
هرنه ایدرسه ایدر اول مغرور   ایلر ابطالنه بذل مقدور
بویله‌در شمدی زمانك حالی   دوشمسون کمسه‌یه خلقك مالی

✱ نهی اعیانی وظلم فقرا ✱

جمله احوالده عمرم واری   اول طلبکار رضای باری
ایتمه اعیانلغه زنهار هوس
اوسط الناس اول اودولت سکا بس

اولمغه مرجع ارباب امور   ابتدا لازم اولور ترك حضور
هم ولایتلو ایدر رشك وحسد   هم دوشر قصدکه حکام بلد
نقدر ایلکه سعی ایتسك سن   ظلم حکامی بیلورلر سندن
او نامیله دوشرسن دامه   او آدم یرامز حکامه
آقچه در مطلب هپ حکامك   نیلسون مرحمتی ایمانك
یاردین آنلره رشوتله یراز   علم وعرفان وصلاحی کیم آرر
آلیجی قوش گبی حکام زمان   آلمق استر نه ایودیر نه یمان
ایلش چشمی شکار آلمغه باز   بیك ایودن یگ آکا برغماز
چشم حرصنده اوچر اهل فساد   که اوله موجب اخذ ایراد
شرعله گورسه اموری حکام   یرامز قنده بولور شهرت ونام

سبب شهرتی خود اعیانك   كورمه‌دز مصلحتن سكانك
مصلحت كورمین اعیان اولمز   خلق آكا بندهٔ فرمان اولمز
آقچه‌سز مصلحت ایسه بتمز   بتسه‌ده صاحبنه خیر ایتمز
بودز اعیان دیارك كاری   روز وشب منتخب افكاری
طرّهٔ طبل ستم چالدرمق   حاكم شهره شكار آلدرمق
خلقی غمز ایتمسه شهرت بولمز   نافذ اولمز سوزی رغبت بولمز
آندن ایتمزلرایسه خوف ورجا   رتق وفتق اهلی دیمزكمسه آكا
غمز وتجریم دكاسه كاری   چوقده رونق بوله‌مز بازاری
اولسه اعیانلغه هركیم عازم   بی حیا بی ادب اولمق لازم
كسب شان ایچون ایدر چوق علما   خلقی پاشا ایله قاضی‌یه فدا
پایه سندن نیجه كورسون وایه   انتساب ایتمیجك منلایه
خلقی قورقتمغه چوق علامه   دوكدرر قوكشولرین حكامه
مال واشیاسن آلوب ویرمكه بیم   ایتدرر اهل قراسن تجریم
هم ویرر حاكمه هم كندی آلور   حاكمه نصفی یاخود ربعی قالور
دیدیكم نیجه نیجه تازه ظهور   جان ویرراولمق ایچون اهل امور
جمع ایدوب برقاج اوبوز خدمتكار   ایدر اتباعله تقلید كبار
اعتبار ایتمكیچون كندی‌یه ناس   كوسترر چین جبین شدت باس

بورجه خرجه جان آثار زینت ایچون
صوقلور هر دلیكه شهرت ایچون

صكره احوالی بولنجه تمكین   آكلامز حقنی داین مسكین
تیز ویرر جاه وجلالینه نظام   تك همان آدنی بلسون حكام
طالعی یاور ایسه بختی رفیق   رسم تقلیدنی ایلر تحقیق

اضطراب الیمه‌ڭ میدانده
رتبه‌سن طی ایدرك اقرانڭ
قانع اولمز نیجه‌سی اول حاله
انتساب ایتمکیچون حکامه
انتقام آلمق ایچون اعدادن
کندی قوللغی ایچون آنتی
دردی بواوله ولایتده فرید
نافذالقول اوله ومرجع کل
دوشنه بر مصلحت آنی استر
جمله تصویب ایده‌لر تدبیرین
ضرر ایلرسه‌ده ناسه قطعا
قول وفعلی اوله دستور عمل
لیك دهر آگاده‌ویرمز فرصت
بولنور آکا دخی نیجه رقیب
قومزایش گورمکه هیچ لذت ایله
چرخ نعمتی ویرر غوغاسز
اولمده تشنهٔ خون بربرینه
ایلسه خصمی تصدر ناگاه
اولدورر خصمنی یا کندی اولور
کیمی حکامه تغلبلر ایدر
التجا ایتمیجك حاکم آکا
خواه وناخواه اولور رأینه رام
اوله بربرده‌کی حاکم محکوم

بر بولور محکمه‌ده دیونده
اولور آخر بریسی اعیانڭ
ارتقایه چالشور امثاله
قدماسن چالشور اعدامه
باکی یوق فتنه ایله غوغادن
اهل عرضڭ اوچورر راحتنی
غیریدن اوله اقبالی مزید
خبر اوله غیرلری کندیسی گبی
ذهنی اوله نشانگاه نظر
کمسه رد ایلیه تقریرین
دیمیه کمسه خطاسینه خطا
ایده‌لر سوزلرنی ضرب مثل
که سوره باشلو باشینه دولت
ملعنتده بری بیرینه قریب
آتمغه طوتمغه کرمیت ایله
هیچ فرعون الوهی موسامز
اولمیه تاکه زبون بربرینه
حالی صورده عیاذا بالله
صدرڭ البته براوجی بولینور
سوزن اجراده تسلطلر ایدر
حکم وفرمانی اولور رونقده
حکمی کندی ایدر استخدام
اوراڭ حالی مآلی معلوم

حاکم الشهره ایدنجه غابه — صغه‌مز شهرتی شام وحلبه
اول زمان گورآنك استقلالن — نخوتن کوکبهٔ اجلالن

سوزلری زهر وترش چهره‌سی نار
سوزنی رده کیمك زهره‌سی وار

طوعاً وکرهاً ایدرخلقی زبون — اتباع ایتمینك حال نکون
آکابر ایش طانشمزسه اگر — ایدر اول مصلحتی زیر وزبر
باغ و بستان ودکان وحمام — حصه‌ویرمزسه آکا کاری تمام
امر و فرمان وشهود وحجت — آندن اذن اولمسه بولمز صورت
بریسی اوتمسه سهوا اتکین — قالمز اخشامه اوگون یرکوتکین
زور ایله خلقك آلور املاکن — زین ایدر دائرهٔ ناپاکن
فرون وقهوه و دکانی وار — احتساب اوغرامغه جانی وار
صاف صاتمز اتمکنه حیله قاتر — نه بها استر ایسه آکا صاتر
شهر تکلیفنه ایتمز انصاف — ایدر اتباعنی البته معاف
عالمك آنلر ایدرکن کارین — چکدررلر فقرایه بارین
لعنت اول دونته کیم اوله غدا — اشك چشم فقرا صبح ومسا
غرق اولور دولت وجاه وماله — گاه‌لر عاقبت احواله
گرچه برشیئه ضرورت گورمز — لیك چوقلق یشامز چوق سورمز
گورر آلایش طول املن — بولور البته جزای عملن
طولاشور آیغنه اعمالی — هپ گیدر عرض ووجود ومالی
اولور اولمزسه اگر موته قرین — کیمی منفی کیمیسی قلعه نشین
سیل اولور اشك تر مظلومان — دولت و عمرنی ایلر ویران
معتدلجه نیجه عرض اهلیده وار — که‌دینور آکاده اعیان دیار
کندی حالنده قارشمز برایشه — صالمز آزاده باشین تشویشه

متعین اگا وجه اراد | بابدر ملکی یا وقف اجداد
یا اجرات یا محصول عقار | وجه راحتدن اولور روزی خوار
آیده، یاییلده گورر حکامی | ذوق وراحتله گچر ایامی
اولسه اصحاب تغلبده دوچار | ایدر آنکله مدارا ناچار
حفظ ایدر رفق ایله عرض ومالن | گچیرر ذوقله ماه وسالن
بعضیلر وار آماده دخل ایلر | هیچ ایشه گوجه یرامز دیرلر
کیمی عاجز. کیمی دیر همتسز | کیمی قورقق، کیمی دیر غیرتسز
اولسون استرایسه اول بی همت | گورر عمرنی باری راحت
عالمك ذوقنی اشته اول ایدر | بیلیان آنی بیانه سویلر
سن چالشکیم اولهسن آنلردن | چکمه اعیاندن اولهم دیو محن
ملحق اولمه حذر ایت اعیانه | وارمه هیچ محکمه ودیوانه
چقمه آیلرجه در خانه‌گدن | طشره میل ایله کاشانه‌گدن
آل کتابك اله ستر ایله درك | اولمسون خارج دردن خبرك
اوقو تاریخ وحکایات وقصص | ویرر انسانه مزایای حصص
شغلك اولورسه حدیث وتفسیر | نعم الایام و نعم التدبیر
آچمه سوز قاضی ایله پاشادن | سکا لازم دگل اول گونه سخن
مجلسکده بری آلورسه دیله | آنی اسکاته چالش صنعتله
ایتمسون عمر گذر لقلق ایله | خلقدن کندلك اوغرله صقنه
قانع اول دغدغه‌یه اولمه قرین | نان خشك ایله گچن تث اول امین
آدمه لازم اولان راحتدر | قودیسونلر سکا بی همتدر

* نهی آلودگیٔ کذب ونفاق *

ای بهین نقش سراپردهٔ جود | ادب آموز دبستان وجود

ارتکاب ایتمه صقین کذب ودروغ کیم اولور صبح مقالکده فروغ
مرد اولان کذبه تنزل ایتمز ذات کذبه تحمل ایتمز
قتی بی عار وحیادر او خبیث که ایده کذبله آغزین تلویث
کذب معدومدر اصلی یوقدر باب اسلامده فصلی یوقدر
کذبدر اصل فسادات امور ارتکاب ایتمز آنی اهل شعور
اوله قصدی مگر اصلاح خصوم اوزمان کذب دگلدر مذموم
یوخسه هر لفظی اوله محض خلاف اوده بیهوده یره لاف وگزاف
اویله تشخیصله صاقین الفتدن ناردوزخ کلور اول صحبتدن
دیدی سلطان رسل فخر دهور بر دهندن که ایده کذب ظهور
بوی بدایلر اول اطرافه حلول که ملك ایلمز اول جایه نزول
تا اوتوز میل قدر دائره‌دن اوغرامز رایحهٔ منتنه‌دن
اولمسه منکرك انکاری شدید سوزوکی ایتمه قسمله تمهید
نیجه‌لر وار که مباهات ایلر کذب ایدر نقل محلات ایلر
ایدر ایتدرمکه کذبن تصدیق قسمی شد نطاق تحقیق
علم باللهده اولان اهل قدم جان ویرر ایلمز اللهه قسم
بیلیان جاهلی ونادان وعنید سوزین ایلر قسم ایله تمهید

گورمشوز چوق نیجه بی مذهب ودین
هر سوزنده ایدر اوچ کرّه یمین

چوق یمین اهل دگل اهل یمین کذبنك شاهدیدر فرط یمین
بوندن اشنع نیجه دزد وبدکار ایدر اطوار ولایت اظهار
ویرمکه شان کراماته فروغ بسط ایدر نیجه‌سی رؤیای دروغ
گورمز اول کس ایکی عالمده فلاح که صاته ساخته تقوی وصلاح
اولدی آلات معاش دنیا عصرده خرقه وتسبیح وردا

فیضی یوقدر ویرر انسانه صداع — صوت وتقسیم سماعی و سماع
اکر ایتدیسه سلف اهل طریق — شمدی تقلید ایدوکن بیل تحقیق
اکر ایتدردی ایسه دورانی — سنفـه جذبهٔ ربانی
بنه اول جذبه کاورسه گوزل — کیم ایدر جذبهٔ حق ایله جدل
سوزمز زمرهٔ تقلیدده در — بحثمز زرقده در شیدده در

سکر وجد اولسون اومجذوبه حلال
کا اوله مستغراق انوار جمال

یوقسه تقلید ایله هرزه احمق — ایده دعوای ولایت مطلق
خردن اول بهده کو بدتردر — آنی تصدیق ایدن آندن خردر
باخصوص اوله مدار دعوا — قصدی تحصیل معاش دنیا
خلق اشیا صاته اول قرب خدا — خلق استر صاته اول خیر دعا
ویرمگه زهد وصلاحینه رواج — خلق نعمت یجك اول قله آج
ویرر اول غله فروش طاعت — جنته نقد مرور قیمت
تاجی تقلید ورداسی تقلید — سوزی تقلید واداسی تقلید
یوق سیادت که آنی ایده پناه — صاریور باشنه دستار سیاه
جریده نفسی تنزل ایده مز — کاریده طبعی تحمل ایده مز
غنی یوق معرفت وصنعتی یوق — کسبه سرمایه سی یوق وسعی یوق
ایده تحصیل معاشه آلت — زهد وتقوای اودزدی صورت
برایکی حرف تصوف قاپمش — کندوینی پیر طریقت یاپمش
مسلکی شعبده کاری ، دغلی — جذبه سی ساخته ، سکری عملی
نه گوزل بولمش اوعیار عتیق — خلقی آلداتمغه آسانجه طریق
نیجه بی عقل وتمیز وخائن — صانه گرجك اوبه دست وپای
آلدانوب آنکه عوام وبی عقل — افتخاریله ایدر غیری یه نقل

رفته رفته اولەرق شهرتیاب — تکیەسی اوله ملاذ احباب
صدمهٔ عزلی گورن بی کسلر — لاشهٔ ظلمه صونن گرکسلر
سورەلر پاینه روی بی داد — نفسندن ایدەلر استمداد
باخصوص اوله اوشخص طرّار — نارك ورند وظریف وعیار
گوره اصمر لجه رؤیالر — گوستره مقصد نه ایمالر

اغزنی، بورنی ازوب بوزەرك
سوزده گردن قرارق گوزسوزەرك

سوز خلالنده بشارتلر ایده — سوی مقصودە اشارتلر ایده
چیقسه برحکم قضای کم وکاست — اتفاقا سوزینك بیریسی راست
گور هجوم اوزمان اعیانك — عزت ونخوتنی در بانك
مگر اللرمی ایرر دامننه — اوغرادرلر دەمی پیرامننه
تکیەسی قبلهٔ اهل حاجات — یورر افواج نذور وصدقات
الدانرکن اکا خاصان انام — نشلسونلر یه سیهکوش عوام
گورر احسانی دلق وتاجك — بوده برنوعیدر استدراجك
سنده اویمه صقین اول گمراهه — صقن اول طائفەدن اللهه
اولیا دیو صقین آلدانمه — ساخته صنعتی گرچك صانمه
اولیا ماله تنزلمی ایدر — ثقلت ناسه تحملمی ایدر
اولیاده نه اشی وار دلقك — ستراید حق نظرندن خلقك
خلقه باقمزکه ولایت صاتەاول — سوز آرەسنده کرامت قتەاول
اولمش او محو فضای اطلاق — نفس آلدرمز آکا استغراق
اولیا مردەیی احیا ایلر — پیر صد ساله بی برپا ایلر
اولیا طاشه بقارسه زر ایدر — خس وخاشاکی درو گوهر ایدر
اولیادر ندمای دولت — جاییدر زیر قباب عزت

اولیادر امنای اسرار   اولیادر قربای ستار
موموش کندی زمینده بربا   برتونوری صالر عرشه ضیا
اولور آسایش چشم افلاك   اولیانك قدمی باصدیغی خاك
اولیادر سبب حفظ جهان   اولیا ایله طورر کون ومکان
روحدر قطب جهان گون بدن   روحسز قائم اولورمی هیچ تن
دیه برطائفه‌یه فخر جهان   آه شو قاللقاء الاخوان
لفظاخوان ایله وزن حال‌ایت   آنلرك رتبه‌سن استدلال‌ایت
نه گدا آنلری نه شاه بیلور   رتبه‌سن آنلرك الله بیلور
اولیا بویله ایکن هر احمق   نه روا یاپمه ولایت صاتمق

نه روا رهزن حق هر ارغاد
کندین اول زمره‌دن ایتمك تعداد

وزن ایدرمی بونی میزان شهود   دعوئ سلطنت ایلر مردود
اسب تازی یکنه هر برخر   سنك خاراصاته کندین گوهر
اولامی مجره افروز وجود   شاخ بید ایلریسه دعوئ عود
کیم طوتر ایتسه میاه عالم   دعوئ عزت وشان زمزم
هله‌چوق جرأت‌وچوق ترك‌ادب   ایلمك دعوئ نزدیکئ رب
اولور اول طائفهٔ نا مقبول   هدف بغض خداوند ورسول
دیدیگم طرز ریاکاراندر   طوربا زیچهٔ قلاشاندر
یوخسه هرسالك درویش دگل   عاشق وصادق ودلریش دگل

یوخسه چوق کسه‌ده وار بی تشویش
اولمش اول جان وگوگلدن درویش

صدق‌وار اولمسه‌ده اهل وصول   سن ینه آنلره آچ جشم قبول
بولمغه بارکه حضرته بار   قانلر آغلر جالشور لیل ونهار

آنی اول شکاه‌قویان جذبهٔ حق　　ایدر امیدینه برگون ملحق
باب حق طشره‌دن اولمز مفتوح　　آ‌کا باطندن ایرر فیض فتوح
اویله صادق فقراده چوقدر　　بویله درویش اولانه سوزیوقدر
بولنور زی فناده نیجه کس　　چرخ یاننده دگل پر مکس
دست اورمش ثمر عرفانه　　نظر ایتمز گهر شاهانه
هله بردن دگل انکاره سزا　　خرقه پوشان زه فقر وفنا
ایله‌سن حسن نظر مجتهد اول　　فقرا زمره‌سنه معتقد اول
حسن ظن ایلمز الجاب کدر　　سوء ظندن اولوراولورسه ضرر
علم وعرفانکی چکمه تنگه　　نفعی وارمعتقد اولسك سنکه
گر بومعنایه دلیل استه‌سه کس　　صخرة الله حجر اسود بس

در بیان فصل بهار

ای تماشاگر صنع باری　　ناظر کارکه هشیاری
سیره‌چیق فصل بهار اولدقجه　　موسم کشت وگذار اولدقجه
چمن اطرافنه کاهی گذر ایت　　اثر رحمت حقه نظر ایت
صانعك صنعنه اول دیده‌کشا　　کایلمش مرده زمینی احیا
گوسترر صنع چمن پروردی　　سبزه‌دن سرخ وسفید وزردی
دل انسانده قومز درد گهن　　جلوهٔ تازه نهالان چمن
بتورر طائر شوقه پروبال　　طرف گلشندن آقن آب زلال
غنچه‌نك خواجه‌سی وار یاننده　　آل کاغد طلوجز داننده
لب جولرده چمنلر خوشدر　　جلوهٔ سرو سمنلر خوشدر
ویرر انسانه حیات تازه　　نغمهٔ بلبل خوش آوازه
گوش قیل نغمه‌سنی مرغانك　　اقتضا ایلر ایسه انسانك

قومز آینهٔ خاطرده غبار　　نغمهٔ چنك ونی وموسیقار

نغمهٔ شوخ خوش آهنك بشر　　خواه وناخواه ایدر انسانه اثر

نغمه بر منطق روحانیدر　　نغمه نك لذتی وجدانیدر

جانفزادر نفس انسانی　　دل زدادر نغم روحانی

خانهٔ جاه و زر نور سرور　　نشئهٔ نغمهٔ تار طنبور

نسخهٔ شوق دیگر شیرازه　　نایدن صادر اولان آوازه

حظی وار گرچه که خوش آوازڭ　　دیكلنور نغمه‌لریده سازڭ

ایك آمیزش اسباب صفا　　ایدر انسانی ایكد خوار هوا

گرچه كیم لذتی چوق، نشئه‌سی چوق

التزام ایلمنك لذتی یوق

ذوقن ایت غیریده اولد قجه دوچار　　خانه‌كه ایك گتورمه زنهار

آنیده عبرتله گوش ایله　　لذت لهوی فراموش ایله

كر حقیقتله اولورسه‌ڭ سامع　　اولمز اوقات حیاتڭ ضایع

موسیقی حكمته دائر فندر　　بلنه بلینه روشندر

نیجه اسراری وار ادراك ایده‌جك　　بركاور سینه‌لری چاك ایده‌جك

اعتبارات تقاسیم و فصول　　امتیازات مقامات واصول

پرده وپیشرو صوت وعمل　　كار ونقش وشعب قول غزل

هر بری حكمتله مملودر　　جان ریاضن صوارر برصودر

نغمهٔ یابس و حار وبارد　　چشمهٔ محض حكمدن وارد

هر بری بر مرضه نافعدر　　ننده‌نی هر بریسی دافعدر

زیر و بالاسی هوادر اما　　دائر اولورمی هواسز دنیا

بسته در دائرهٔ اوقاته　　استقا طاتله اختیجاته

حكم گون ومكان مضمردر　　آكلامز حكمتی اولكم كردر

سرّه دائر داخى وار نيجه كلام   كه دكل آڭا محل گوش عوام
بويلجه ذوقن ايدن اهل رشاد   ايلسون ذوقنى الله زياد

مطلب حسن كلام موزون

ى صفاياب كلام موزون   آشناى سخن گونا گون
طبعڭ ايلرسه اگر شعره هوس   سڭا معناسنى فهم ايتمك بس
سخنـان شعراى اسلاف   قلبى آينه وش ايده شفاف
تركيده نفعى ايله باقى يه باق   غيرى ديوانلريده قيل ملحق
آنلرڭ شعرى متيندر اما   غيريسنده دخى وار چوق معنا
شعراى عجمڭ ديوانى   حسن معنى و معارف كانى
طالب وصائب و عرفى وسليم   فيضىٔ هندى نظيرى وكليم
تازه گويان زمانده شوكت   معنىٔ تازه يه ويردى صورت
صاحب خمسه نظامى خسرو   هر برى جلوه ده بر معنىٔ نو
جامى و انورى و خاقانى   هر برى ملك سخن سلطانى
بلبل شاخ طراز شيراز   سعدى وحافظ معنى پرداز
سخنـان قدماى شعرا   حق بودر بيرى برندن اعلا
يوق نهايت شعراى عجمه   هپ اساميلرى صغمز قلمه
يزده وار اكثرينڭ ديوانى   اوقوفهم ايله ده گور وجدانى
شعرى چوقدر شعراى عربڭ   كه اوده مايه سى شام وحلبڭ
ديمه ابياتنه ناموزوندر   آنڭ اوزانلرى ديگر گوندر
نيجه معنالرى وار رقص آور   مشعل آسا دوكر اسماعه شرر
وار ايچنده نيجه اشعار كبار   كه قومز آينهٔ دلده غبار
نيجه سنڭ نعت شريف نبوى   مدحت معجزهٔ مصطفوى

هر بری قطعهٔ الماس ثمین   هر بری در گرانقدر متین
انتسابه چالشوب اول شعرادن   آرد معنیسنی خصمه چهره
عربی بیلمیجك ایش بتمز   فارسی طرفه تنها بتمز
عربی ایله اولور جمله نمود   علم اولور بی عربی نامقصود
نعت وابستهٔ سلطان عربی   عربی قبله وقرآن عربی
بو ایکی بال ایله ایلر پرواز   طائر شعر معانی پرداز
حکمت آمیز گرکدر اشعار   که مآلی اوله ارشاده مدار
آب حکمتله بولور نشو ونما   گلشن شعر وریش انشا
ونسه شعر مجاز مطلق   ویرسه معنایه حقیقت رونق
بوخسه هر نظم تهی وسادهٔ   اوله معنادن اوده آزاده
تازه مضموندن اولور خالی   اولمیه توریه ایله هم مالی
بالخصوص اولمیه تشبیه تمام   استعارات وجناس وایهام
دیمه دن شعری سکوت اولادر   شعردن مقصد اولان معنادر
باقسالر اکثر سخن شاعر خود   زلف وسنبل گل وبلبل وخد
چیقه مز دائرهٔ دلبردن   قد وخدواب وچشم تردن
گه بهاره طولاشور گه چمنه   ایلشور سرو وگل ویاسمنه
رعنا رفته ده جولان ایده مز   صاله وادیلری سیران ایده مز
ایده مز صید معانئ بلند   آتهمز غیب شکارینه کمند
بکنور معنئ خاییده ایله   لفظ مشهور وجهاندیده ایله
ایکی خروار در او بیت دوتا   کاولیه تازه قماش معنا
سویله شعری تهی معنادن   آغلی چکمه بالقسك مادن
نظم کیم اولمیه معنایه قرین   کندودر خاتم بی نقش ونگین
شعر بی معنئ بی ابهامه   بکزر اول جامه که اوزره جامه

قوقیسز لالهیه بکزر او سخن که اوله لفظی تهی معنادن
بکزر اول مطلع خالی خامه مغزدن خالی اولان بادامه
آنی یوق دلبره بکزر او کلام کاو ملیه آنده جناس وایهام
اوله پاکیزه گرکدر اشعار که آنی برایشیدن اوله هزار
اوله معناسی گوزل لفظی متین خامه خاکه قویه دست تحسین
هجودن الحذر ای جان پدر که ویرر مشرب عرفانه کدر

حسنه صرف ایله سوزی شاعر ایسهڭ
خلق تسخیره چالش قادر ایسهڭ

تیز فراموش اولنور نثر سخن نظم اما که ایدرلر دور دهن
الحذر هجوڭ اولور غایتی شوم خلق یننده حقیر ومذموم
هجوه مائل سفهادر انجق عاقل اتمز آنی ایلر احمق
هجودر قاعدهٔ خود کامی هجو در واسطهٔ بد نامی
کسوهٔ نظمده غیبتدر هجو سبب ذنب ندامتدر هجو
هجو وقت قت سبب روسیهی کیم اوقورسه سگا عائد کنهی
سنی اتمش بری فرضا دلگیر قول ایله فعل ایله قلبڭ تکدیر
آنی لازمی همان هجو ایتمك سفها گتدیگی راهه گتمك
انکساری یتشور قاصر ایسه انتقامه چالشور قادر ایسه
آنی سن لطف ایله، ایله بنده عفو واکرامله ایت شرمنده
لطفدر مهر دهان اسرار اولهمز لطف وش افسون کن مار
سگا بی وجه ایسه ایتدیگی جفا سبب شرم وحجاب اولور آکا
وجهی وارسه سبین ایله سؤال اولمه آتشدن کانون جدال
بلکه نادم اوله اطوارندن اعتذار ایلیه کفتارندن
سن قبول ایله بوندی بندن دوستلق وار ایکن اولمه دشمن

در بیان شرف صبر وشکیب

ای شتابندهٔ عز جاوید　روبرو سای عروس امید
صبرقیل ایتمه امورکده شتاب　صبر مفتاح فرجدر بر باب
صبرایله دوست اولور دشمنلر　صبر ایله رهبر اولور رهزنلر
صبردر عقده کشای هر کار　ایرشور صبرایله صبحه شب تار
صبر اسماء الهیدندر　حکم تا متناهیدندر
اولکه حکمتده شکرلر یدیلر　صبر مفتاح فرجدر دیدیلر
اولمه حیرتزدهٔ جنت ونار　اول آنڭ صاحبنه عاشق زار
یاتمه هنگام سحر بیدار اول　وقف سجادهٔ استغفار اول
قلبڭی دغدغه‌دن پاك ایله　هرایشڭ حکمتن ادراك ایله
سڭا کشف اولمسه باب حکمت　اوله مزسڭ دوجهانده راحت
ازدواجڭده تحری ایله　صقین اولنمه تسری ایله
حسن خلق اهلی چقرسه نه گوزل　ایو چقمزسه اولور باشه عمل
نه بلا بر زنه محصور اولمق　تازه ذوق ایلمدن دور اولمق
بلکه بد چهره چیقه یا بد خو　ذوقه دیرسن شب اول یاهو
هضمی گوج ردی دخی متکمتر　برمصنبتدر اوکیم عمره سورر
یوق کنیزکده هله بر محذور　تازه‌دن تازه‌سین آل ایله حضور
نازڭ ونرم ایسه‌ده آلمه اوروس　اڭ ایوسی اولور آنڭ منحوس
خائن اولور اوروسڭ مردوزنی　قپو آردنده قوررلر دوزنی
گرچه چرکس ابازه اویله دگل　اولمه آنلارده‌ده چوقلق مائل
اعتقادنده دگل اهل فلاح　اولمین دستزن اسب وسلاح

کوله‌سی تیغ وتوفنك استرلر   اورومغه عرصهٔ جنك استرلر
چركسك جاریه‌سی آفت اولور   آبازه قزلری بی عفت اولور
مسقو ونمچه و افرنج ومجار   جمله‌سی خائن بی بر خوردار
بونلرڭ بیری مسلمان اولمز   نائل دولت ایمان اولمز
عربكده جوغی اولور بدخو   كرچكیم خدمته ایلرلك ودبو
حسن الوجه دگلدر آلمه   خان سوداره كندڭ صالمه
اولمق استرسڭ اگركیم راحت   گورجیدن غیری‌یه ایتمه رغبت

كرچكیم آغر اولور، تنبل اولور
جامه‌سی گیرلو اولور، مهمل اولور

باغنڭ زودرس اولور چمنی   كهله مشتاسی اولور پیرهنی
لبك افندیلرینه صادق اولور   جمله‌سندن نظره لایق اولور
مستقیمانه‌در اطوارلری   صدقه نزدیكدر اقرارلری

مطلب مزرع كشت وخرمن

ای نوین سنبلهٔ مزرع راز   خرمن افراز چراگاه نیاز
عمردن اولمق ایچون برخوردار   اولمیه هیچ زراعت گبی كار
زرعدر آلت تحصیل نعم   اوّلین كار جناب آدم
كاو دهقان ایده ارضی تزیین   آشكارشك ایتسه سزا كاوزمین
چاك ایدر خاكی بنی آدم ایچون   تخم آثار تربیهٔ عالم ایچون
آدمه بندهٔ گردن بسته   اولمدیقجه اوله‌مز وارسته
سن حضوركده گزرسن اما   اوسنڭیچون چالشور صبح ومسا
كاو چاك ایلسه میدانی   عجبا قنده بولوردڭ نانی
تخم قنده اكیلور اولمسه خاك   اولمسه تخم اولور خلق هلاك

تخم ایله خاکی کیم ایلر سیراب اولمسه بحر ایله دولاب سحاب
گرمی وسردیٔ ادوار وفصول اولمسه خرمنه کلمز محصول
دونمسه دائرهٔ لیل ونهار مهر وماه ایتمسه بسط انوار
گونده اولمزایدی بورنك کمال نه اولوردی همه آغوش زوال
مستند بربرینه آب وهوا مرتبط بربرینه ارض وسما
سربسر نقش ابد، رسم ازل روبرو ماضی ایله مستقبل
اول وآخر آثار حکم بسته‌در بربرینه مستحکم
اولمغه وقتنه‌دك جلوه‌نما اولور انواع ماکده بقا
دست حکمتله طاقو گوهرتر دامن شام وگریبان سحر
دیدهٔ عبرت ایله اول نگران پر گهر دامن امکان ومکان
صانعك قدرتیدر ایله نگاه واقف اول سرینه سبحان الله
امدی سیر ایت حکم مولایی مزرعه آخرته دنیایی
هرکشی جام جزا ایچسه گرك خیر وشر اکدیکنی بیچسه گرك
تو محلی قویالم فردایه کله‌لم آرپه ایله بغدایه
ایته زرع علفه عمری تلف بولینور قسمت اولان نان وعلف
زارعك آیغی پاینده گرك گوزی یرده الی همیانده گرك
کندی دستیله اکن خیر گورر غیره اکدرسه آنی غیر گورر
استقامتلو مرابع بوقدر خائن استرسك اکر بك چوقدر
اکمکه ویردیککی هب یرلر تمدی ویرمدی مولا دیرلر
بوسنه بلکه کاور دیمه اگر تخم ویرسك آنی داخی یرلر
ربحی گیرمز الکه اگدیککك غمنی یرسن امك چکدیککك
فرض نامیله‌ده یرلو مالك غمه خرمنکه ایدرلر بالك
حبس ایدرسك بوله مزسن آلاجق سکا تقسیط که کدر درقلاجق

کندڭ اکدرمك اولورسه کارڭ   طولدی فرض ایلیه‌لم انبارڭ
اوجز اولورسه گورلمز خیری   فقرانڭ نظرندن غیری
قیمتی وقتنه ایتسك گوزی یاز   محتکرلکدر اویوق آگاجواز
احتکارڭ صوڭی افلاسه چیقار   بیار اوّل بر اوی صکره ییقار
فقرا دیده‌سی ایلر غارت   محتکر گوردوگی بوقدر برکت
فرضی فائده یاخود ضرر ایت   سن هله اهلی دگلسن حذر ایت
اکدررسڭ اوقدر اواسه روا   خانه‌ڭڭ اتمکنه ایده وفا
کاسه محصول قرادن راحت   سکّا اکدرمکه بوقدر حاجت
چفتلکڭ داخی مألی بوقدر   مصرفی ئئدسندن چوقدر
اولور انجنده ایدرسڭ مسکن   عیش محنت قریشق برخرمن
چفتلکڭ هضم اولنورمی نانی   شکل انسانی ایدر دهقانی

مطلب دغدغهٔ پاشایی

ای طرازندهٔ اقبال ابد   وی نوازندهٔ قانون خرد
معتدل اولمغیچون جمله امور   لازم اعمال ترازوی شعور
بودر آسودگیٔ جوی مراد   جریان ایده تعبسز ایراد
وزنه‌چك مصرفڭ ایرادڭ ایله   راحت اول اهلڭ واولادڭ ایله
حق ویروب واسع اولورسه حالڭ   ادّخار ایله برآز اموالڭ
دفعه اتمه تهی همیانڭ   نیجه یازیجه‌سی وار دنیانڭ
فضله مال اولمیجق اتمه بنا   ایلـه مالکی بیهوده هبا
ولمسون مصرفڭ اول دکلو فزون   که ضروری اولاسن زار وزبون
خرجکی اتمه گوزم نوری زیاد   نقدر واسع اولورسه ایراد
ویرمه سن دائر جاهه وسعت   ضمن خفته‌ده‌در آنجق راحت

ملکی الشیم ونیك خصال   صاف دل، صادق پاکیزه‌مقال
اکثریده علما وفضلا   دین ودنیاپی خبیر ودانا
مرحمت قاعده‌سن مستلزم   متواضع متأدب مکرم
عاقل ودینی قوی وکامل   سوزی صاغ، نیتی خیروعادل
معتقد زمرهٔ درویشانه   متوجه کرم واحسانه
واقف حال مآل فقرا   مائل زهد وصلاح وتقوا
نیجه‌سی صاحب پرهیز وعفیف   میلی یوق ماله اولنسه تکلیف
نیجه‌سی راضی دگل جاهندن   آغلر ایکلر چوغی اکراهندن
کیمی اندیشهٔ فردا ایلر   خوفدن موتی تمنا ایلر
لیك مرکزلرینك احکامی   ظلمه پیوسته ایدر انجامی
اتمسه دائره‌سی بسلنمز   سوزی حکم ایلسه‌ده اسلنمز
ایلمز مرتبهٔ صرفه صعود   خاصلر نامنه جوز معدود
قالمامش خاصده‌ده جای معمور
که‌ایده صرف ایده‌جك آقچه ظهور
آنی اسلافی خراب اتمشلر   هربری بر ییل آلوب کتمشلر
بولمغه دائره‌سی نشو ونما   آکا لازم قتی چوق باد هوا
منصبی آقچه ایله آلمشدر   بحر دینك دینه طالمشدر
دینك امانیجه قات رنجیده‌وار   آنی محتاج ادادر ناچار
برلو بیرنده بساطی، آتی   ناقص اولمز پشالق آلاتی
بوقدر کتمش آکا کیم مالی   دگل اولداخی ربادن خالی
منصبك مصرفی خود نامعدود   هیچ اولنمز آکا تعیین حدود
مطبخ وآخوری وتعیین خدم   داخل وخارجی اتباع وحشم
قره قوللقجی ایله مهترلر   جو واسب وشتر واسترلر

براق اتمینی کتورمه یده   شقه عقلکی ویرمه باده
آنلرك هضمی دگل هیچ قابل   اولمینجه او قپودن زائل
سرکارنده اولنلر خائن   ایشلری جمله او بناه آین
لابد ایلر او حرامی زاده   حیله هم مصرفه هم ایراده
باخصوص اولنه تکلیف سفر   الك یقینی گوزه‌در سمت مفر
سفره گتمکه عسکر لازم   عسکره مصرف ایچون زر لازم
ظلمز آقچه‌یه دستی ایرمز   خلق ایسه گوز گوره‌مالن ویرمز
گشمکشله ایدیسر عمری گذر   بوکه دولتمی دینور خاك بسر
بسلنورمی هم گور ایل ونهار   بونجه حیوان، بوقدر خدمتکار
قره قوللقجیلر اولور عفریت   شیردن بدتر اولور هر بر ایت
یك نیاز بسه قبول ایتمزلر   بخشش وترحله سز گتمزلر
تجینك قورآدن اوغار جنه   گتخدادیر سایه سلطانم
صورمه آمد شد ایدن آغالر   زعمیله هر بریدر عنقالر
بو میرا خور یا سر بواب   هر بری معتمد دولت و دین
هر بری کورك گران قیمت اومر   هپ مکمل آت اومر، عزت اومر
بش کیسه ویرسه ایدر استحقار   اونه راضی اولور اولده ناچار
بشانك دینی ایسه غایتی یوق   صرف یکروزه سنه طاقتی یوق
خاطری نقد کدرله مالی   کیسه‌سی بنج درمدن خالی
آکلامز آنی مباشرلر ایسه   جور ایدرلر نیه قادرلر ایسه
بومدیغن ویرمکه خود طاقتی یوق
ویرمك سمتنه‌ده قدرتی یوق
ویرمسه کنج شکایت حاضر   درد ولتده مذمت حاضر
نشلسون بو آرالقده پاشا   بوکا دولتمی دیرم بن حاشا

طوتەلم صالح ایمش عامل ایمش   منصف وعادل ودریا دل ایمش
ظلمك آدینی قویوب باد هوا   منصبی ایلسـونمی یغما
دیدکمـدر صلحـای احرار   ارتکاب ایلیـه ظلمی ناچار
ظلمه مائللری واردر وافر   صور تا مؤمن ومعنـاً کافر
مؤمنـك تشـنهٔ مال وجانی   منعـدم مرحمت وایمـانی
فعل نفسـیله مبـاهات ایلر   کفری شمشیر ایله اثبات ایلر
نامی فرمانده نظـام عـالم   عالمك نظمن ایدرکندی عدم
آنلرك ظلمنی وار ایله قیـاس   واردخی ملکدەقورلرمی اساس
اغلر ظـالم وآج وعریان   ویرمدەهربری مال، آمادە جان
ظلم تحصیلنه چکمش غربت   ذکریدر آقچه وفکری خدمت
قنده بیورلدی ایله ایتسه شتاب   واردیغی قریەنك احوالی خراب
فکر تاراج وهبـا ایلیـەلك   بولده تخریب قرا ایلیـەلك
نه تفحص، نه خطاب ونه سؤال   گلور آمدشده مشت کوپال
قریه خلقنی قـومز تقریره   بنـد ایدر بولدیغنی زنجیره
درد منـدانی دیزوب صحرایه   دست بسـته گتورر پاشـایه
اصلی یوق مادەنك جرمی عدیم   دکلز کسـه ایدرلر تجریم
بوکا بکزردخی چوق جوروستم   چاك اولور یازسه گریبان قلم
هیچ برملکه دگلدر مخصوص   بوندەدر جملهبوتاراج ولصوص
اوزبك وهند ونصاری وعجم   بری ملکنده قومز گردستم
هپ بزم ملکدەدر ظلم وشرور   ایلسون دفع خدا وند غیور
بویله بویله ایدرك ظلم وستم   طوتدی یوز سمت خرابه عالم
هپ عمارات جهان اولدی خراب   قوندی دهقان یرینه بوم وغراب
ملك معمور دگل یوق ایراد   ایتدی ایراده تداخل بی داد

شرعسز اولمغله ضبط امور — اختلالات امور ايتدى ظهور
زرعله طولسه زمين خالى — قويه‌جق ير بولامزلر مالى
مصرف آرتوب آزالنجه ايراد — نظم عالم بولور البته فساد
سلطنت شرعه اولنجه توفيق — نه اولور خصم ونه قطاع طريق
شرعده يوق ستم وعزل وعقاب — شرعله ايده مگر كيم ايجاب
شرعه صغمز طمع وبغض وغرض — ملكدن زائل اولور جمله مرض

مال وجاهندن اولور هركس امين
خصم يوق شرعده كاوله غمگين

شرعده كمسه‌يى صويمز عريان — ظلم يوق كايده رعايا عصيان
شرعله ملك اوليجق آبادان — ملك معموره صغشمز دوران
شرعله اولسه عدالت جارى — بونلرك بيرسى اولمز طارى
بولديلر فتح عجمده اصحاب — گنج شاهانده نيجه تحفه كتاب
برينه نصح يازوب كيخسرو — ديمش اى طور ملوكه پيرو
ملك طورمز اگر اولمزسه رجال — لازم اماكه رجاله اموال
مالى تحصيل رعيتدن اولور — باغ وبستان وزراعتدن اولور
اولمسه عدل رعايا طورمز — عدلسز چتر اقامت قورمز
عدلدر اصل نظام عالم — عدلسز سلطنت اولمز محكم

گوش ايدوب حضرت فاروق گزين
حسن مفهومنه اتمش تحسين

ديمش او معدلت آموز كلام — حكمت وشرعه موافق بو كلام
ملكده زلزله غفلتدندر — ترك احكام شريعتدندر
باغبان ايتميجك چشمنى باز — باغنه هركس ايدر دست دراز
صاحبى اوله ايدى كرا ويانق — چشمه اولمزدى باشندن بولانق

مطلب نهی قضا وقسمت

ای طرازندهٔ ایوان خصال　　وی فروزندهٔ دیوان کمال
اتمه زقوم جحیمه اقدام　　الحذر الحذر اولمه قسام
اولمه دندان زن اموال یتیم　　ایتدی نهی آنی خداوند کریم
اولمه اللهی سورسک قطعا　　طالب راه قضا وفتوا
جاهلک قطع طریقی اهون　　رهزن شرع شریف اولمقدن
هله فتوایه قارشمز تزویر　　مجتهد قولتی ایلر تحریر
قول فتواده بوحجت یوقدر　　چوقده تحریف شریعت یوقدر
کاه اولور آنده‌ده واقع تحریف　　صدراقوایه چیقار قول ضعیف
عصرده لیک قضا مشکلدر　　حکم حق اولمیجق باطلدر
سیما اکثر ارباب قضا　　ایتمز احکام خدایی اجرا
حکمدن اول ایدر حکمی مراد　　اول آلور قنغیسی ایلرسه زیاد
اوتهی دست که رشوت ویرمز　　قاضی دعواجی‌یه نوبت ویرمز
منسی اندیشهٔ دین و دنیا　　بر طرف واهمهٔ روز جزا
علمی یوق اکثری بی‌مذهب ودین　　چشمی محصولده‌در شونده همین
الده اندازه‌سی کیل ومیزان　　ایلمش محکمهٔ شرعی دکان
قاضی دلال ومیانجی محضر　　کتخدا قبضنه مالک حاضر

بادشاه قورقیسی، حق قورقیسی یوق
رشوته خرصی قدر دینی‌ده چوق

استسه داینی مدیون چیقارر　　استسه مفلسی مغبون چیقارر
نیجه‌سی صورت حقدن گورینور　　منع ایچون ظلمی چبالر سورینور
قصدا آغلر کتورر چشمنه دمع　　هب ایدر شهرک اشراسنی جمع

دانه‌پاش اولوب ایدر اول تزویر   حلقهٔ چشمنی دام تزویر
ایتمکه حق صریحی عاطل   گوزیوزر صورت حقدن باطل
بلین ساده دل وبی فطنت   صانور اول فتنه‌یی حقانیت
سد ابواب دکاکین ایلر   ناسه نعمت یولی تلقین ایلر
نه طریقیله اولورسه اوحیل   بولور اجرای فسادینه سبیل
شرع نعیله تعبلر ایدر   بك وپاشایه تقبلر ایدر
حاکم عرفك اولور ظلمنه سد   کندنك ظلمی ولی آندن اشد
کندی افزونتر اولور پاشادن   انته مقصودی نودر غوغادن
عسکرینك شله حالی معلوم   یاقشور آنلر اولورسه مظلوم
آنلره ظلم مدار اولمشدر   جمع امواله شعار اولمشدر
خادم شرع ایکن اما که قضات   ایتمز ایتدکاری ظلمی حشرات
جلبنه آلت ایدر تقوایی   مد ایدر ماله ید یغمایی
روزه‌سن خلقه ایدر بند زبان   طعنه‌دن طاعتنی حصن امان
کیسه کیسه آلنان مال یتیم   ثونی ایچمکجه دگل جرم عظیم
جمع ایدر کیسهٔ مال انبوه   توتنك کیسه‌سی آندن مکروه
دخل ایدرگه کیسه‌یه گه توتنه   باقر اوغلانلرك اما گوتنه
توتنك ذاتنی سومز اما   آقچه‌سن آلور اولنسه دعوا
دخل ایدر کورسه اگر خاتم زر   زرك اما که گران وزنی ارر
طوتمز اطلس کسه‌لی مکتوبی   کیجه اطلسله قوجر محبوبی
رشوتك آدنی قویمش محصول   کیم اوله ایتمیه محصولی قبول

عرض وحجت نه گوزل فحن اولور
جزئی بردنقی چوق خرمن اولور

حیف واحیفکه شرع شاداب   تیشهٔ رشوت ایله اولدی خراب

ظلمه دستنه دوشدى حيفا   شمدى سر رشتهٔ شرع غرا

لعنت اول ماله كه شرعى صنه سن   حكم مولايى قويوب اوصنه سن

حقى ابطال ايده سن رشوت ايچون   دينى ماله ويره سن دولت ايچون

بونى فكر ايتمه ميسين اى گمراه   كه شرفله بودر اول شرع الله

آنى تعظيمله جبريل امين   ايتدى آرايش رخسار زمين

كه حقانك قوللرينه خير انام   ايده ابلاغ امور احكام

سن نه زهره يله بوزرسن ظالم   هيچ ديمزسن نيچه اولور عاقبتم

ارتكاب ايده مى بو خسرانى   حضرت حقه اولان ايمانى

نهى بازيچهٔ نرد وشطرنج

اى گرامى گهر بحر كمال   اولسون آويزهٔ گوشك بو لآل

ايتمه بازيچه يه قطعا رغبت   اولمه بازيچهٔ دست غفلت

اولمه دلدادهٔ نرد وشطرنج   كه اولور آدمه سرمايهٔ رنج

علمى جهلندن اگرچه خوشدر   شغلى بيهوده، مآلى بوشدر

بارى اول علمه چالش مردانه   يرايه پيشگه يزدانه

وارايكن مصحف وذكر وصلوات   ايتمه بازيچه يه صرف اوقات

محض لطف حق اولان گنج نفس   حيفلر كيم اوله مصروف هوس

بودر آگاه وارايسه عرفانك   دم غنيمت ديدوكى يارانك

حيف كيم مايهٔ اوقات نفيس   اوله غارتزدهٔ شغل خسيس

مگر ابليسدر اولده ناسه   اولمه بسته عمل وسواسه

لعب ولهوك صوكى واويلادر   وار ايسه فائده سى غوغادر

گرچه آسايشه بر آلتدر   دقت اولنسه عجب غفلتدر

خنده. يالقله. لهو اندر لهو — لج وبا عربده، سهو اندر سهو
طفل نوساله سزادر بازى — ايله گودك ايله انبازى
عادت مرد وسزاوار رجال — علم وعرفان وعبادات وكمال
اولمز ارباب دله حالت خيز — استخوان پاره وخشك ناچيز
ايلمز عاقل انديشهٔ كار — مرده حيوان گموكن ذوقه مدار
برزمان اولده اولوب نائل جان — گزراويناردى سنك گيبى همان
سكا عبرت ويره جك پرده فنا — سن ايدرسين آنى آلات هوا
لعبه مستغرق اولان كودن اولور — كسب دنيايه بيه‌رهزن اولور
لعب غمندن داكى صاف ايله — كوره لايقميدر انصاف ايله
عملك اوله تعصبله ستيز — كيش ومايله نجه عمر عزيز
دركشاد ايتكه ويرمز فرصت — شش در دنياده بوقدر راحت
دوشش اميدى ايله زاراولمه — يلواروب بركموكه خوار اولمه
گرچه عبرتله باقن اهل نظر — ايكى زاره ديديلر شمس وقمر
شش درشش جهت كون ومكان — بوللرى ليل ونهار دوران
بوللرك تابعى خود جنبش زار — نيرينه نتكم ليل ونهار
ذهن تشحيذى ايچون بعض كبار — ويردى شطرنجه اباحتله قرار
بوالعجب نقشدر الحق شطرنج — سربه طوبطلو كنج اندر كنج
جمله بازيچه‌لرك احسنيدر — خانه‌لر فكر اوينك روز نيدر
نجه منصوبه‌دوشر ذوق انگيز — نجه بازيچه دوشر حيرتخيز
شبهه‌سز ذوق اولنور سيرندن — كلمز اول ذوق وصفا غيرندن
سفره‌سى صفحهٔ نقش عالم — صورت معركهٔ هند وعجم
بربرينه متغاير آلات — بربرينه متخالف حركات
نجه‌مز هر برسى حدندن — نجه‌مز هر برسى سدندن

اصلی برلیك مخالف صورت … صورته ایتدی ترتب حرکت
آت قوپاردیغی زمان کرد خیال … فرزخود کامه اولور تنك مجال
ایدر اولورسه بو بازیچه نکون … بر پیاده شه دورانی زبون
ایلسه عکسنه بازی آلات … شاه چوبینی ایدرسه دخی مات
عقلنك صورتیدر استادك … اوسته ده تابعی استعدادك
النك بوقدر اویندن خبری … ظاهر استادینك آنده اثری
بو کادائردخی چوقدر نیجه راز … کشفه باشلنسه اولور قصه دراز
لعب والهو اولدیغنه دنیانك … نص شاهد یتشور قرآنك
جمله بازیچه ده وار سر غریب … فتح اولور هر کیمه اولورسه نصیب
ایك اصحاب نظر نادردر … اهل لعبك نظری قاصردر
اوینیان ذوق ایچون اوینار آنی … نیلسون ذائقهٔ عرفانی
بو شهوده دوشورن رغبتنی … بوله مز اوینونك لذتنی
لعبه محتاج دگلدر عارف … سره بازیچه سز اولور واقف
ابتلا مرتبه سنده نیجه لر … اویومز صبحه دك اوینار کیجه لر
دوشر آرایه تعصبله عناد … حدت نفسیده ایلر امداد
قوپاره خصمی ایله دعوایی … اونودر آخرت و دنیایی
کندی دعوا کن صدر لجاج … خانه ده اهل وعیالی قالور آج
یکیلورسه اولور احوالی خراب … خلقه دشنام ایسه ادنای جواب
نیجه سی کندیه دشنام ایلر … کندوسن مسخرهٔ عام ایلر
ذوقلکدنده چیقار محنت اولور … سیر ایدنلر اوصانور ثقلت اولور
ظن ایدر ذوق بونی چوق احمق … مبتلا ایلسون کمسه یی حق
علم تحصیلنه کلدیجه کلال … ذهن تشحیذیچون اولدی حلال
اولیه لیك توغل دائم … کاه بر جنده اوله که قائم

مجتهددن بوقدردر رخصت — ایتمه اغفالکی وقت غنمت
بوقدر وار هله شطرنجه جواز — نشن دردلیك ثالث ایته درز
زمك اول لعبهدن اولسون حالی — چونکه جز دکلی استعمالی

مطلب خواجگی دیوانی

ای قلمران کتاب آمال — نظر انداختهٔ حسن وجمال
گرستانبوله دوشرسه سفرك — منصبه ایتسه تعلق نظرك
اوله رهبردهٔ تدریس وقضا — قاضیٔ عسکرده اولورسك فرضا
صاتمه زنهارانی راحتلی طریق — امن وآسایشی بوقدر تحقیق
او طریقك خطری بعیددر — انتظار اتمی تمتددر
سلسله قیدی اوزون سودادر — پایهلر موصلهٔ غوغادر
اوّلی ، حالی ضرورتله گچر — گرچکیم آخری عزتله گچر
اوّل وآخرینك راحتی یوق — عزلدن منصبنك محنتی چوق
انلیدن صکره اولوب اهل سفر — حرمیله حلب وشامه کیدر
عزم ایدراتمکه منصبده صفا — آماده ایلر ایسه عمری وفا
نقدر تخم نیاز اکسه گرك — نائل اولنجه نلر چالسه گرك
ضعف تن، نقص قواهنگامی — طی ایدر جادهٔ مصر وشامی
اولیجق قوت ذاتی زائل — اولور اسباب هوایه نائل
ایدر اقصای بلادده سفری
صورمه یوللردهکی خوف وخطری
وارسهده منصبه راحتمی گورر — باشی غوغادهٔ سلامتمی گورر
اهل بلدهیله مواسا ایلر — گه مدارا . گهی غوغا ایلر
دنیوی دیننه ایلر همت — اخروی دینی قالور درذمت

دوکیلور عزلی زمانده شکات آکا چاره‌ویروب ایتمك اسکات
بر نیجه منصبه ایلرسه سفر حد هفتادی ایدر سنی کذر

صکره استانبول اولور صدره کلور
طی اولور روزه، شبه قدره کلور

راحتی، محنتی صدرك معلوم طول آسایشی امر موهوم
آنده‌ده یوقمی مکر بیم خطر ایتدررلر ردوسه گاهی سفر
بر گون الدن چیقارر صدری فقیر اولور آخر وجع رأسه اسیر
قرقله گرچه ملازم‌سین سن اوقیوب یازمغه جازم‌سین سن
بودر احوال طریق ایله شکیب ایده حق خیرلرین باکه نصیب
بیلورم اهلی دگلسن اما اوله جویای طریق امنا
مال میری‌یه قارشمه زنهار ایله عیشکه میری‌یی مدار
بی خیانت ایده‌مزسن حرکت گورمز ارباب خیانت برکت
مال ایچنده یمه‌سك ایش بتمز برایسك صکره بیانه کتمز
قوصدررلر آنی هنگام حساب باخصوص اوله خصومك کتاب
بن امینم دیو هیچ اولمه امین کیم صایر میری‌یی ایتسکده یمین
تولیت جانبنه میل ایتمه خانه‌کی بازدهٔ سیل ایتمه
ایله مالنی وقفك اتلاف گیرمسون جیبکه مال اوقاف
شرط واقفدن اولینورسه عدول خصمك اولور سنك الله ورسول
شرط واقفله قناعت مشکل ایتمسه وقفه خیانت مشکل
متولیلرك احوالی تباه حق حضورنده اولور رویی سیاه
طوته‌لم گوردی حسابن کتاب نه‌ویرر واقفه محشرده جواب
انجذاب اوزره ایسه منصبه جان حق ویره اوله‌سن اهل دیوان

گورمدم بن هله بو دولتده خواجه‌لقلر قدرین راحتده
جمله‌نك معتبر و آسانی منصب خواجگیٔ دیونی

خواجه‌لقدن بری اولورسه نصیب
سور رؤسی گوزیکه ایتمه شکیب

عزت اولمز اوقدر یانمده چوق شرفدر هله وجدانمده
هپ کمال‌اوزره اسس دولت عزت وشهرت شان ورفعت
جمله‌نك معتبر ومحترمی جمله‌نك منتخب ومغتنمی
غیریلر دکلو دخی زحمتی یوق بنه‌اول طائفه‌دن راحتی یوق
بالخصوص اوله پسندیده صفات آکا منضم اوله معمورهٔ ذات
عقل وعرفانی اوله علمی اوله ادب ومسکنت وحلمی اوله
استقامتله اوله ، معرفتی پاك ومستحسن اوله هرجهتی
اولمیه طعنه‌یه اطواری هدف منصبه ذاتی ویرر عز وشرف
اعتماد ایده ملوك ووزرا اعتبار ایده صدور ووکلا
اوله غیرتکش دین ودولت خیرخواهندهٔ ملك وملت
بوندن اعلا دخی دولتمی اولور مرکز امن وسلامتمی اولور
حق ویرره اولهسن اهل قلم خواجه‌لقلرده دیانتله علم

✱ نهی آمیزش قید اکسیر ✱

ای زرناب عزیز الخلقت معدن آرای جهان حکمت
کیمیا سازلغه ایتمه شغف ایله مالکی بیهوده تلف
اولمه زنهار بو سودایه اسیر اوله‌جق حال دگلدر اکسیر
یوق یره ایتمه تهی همیانك بوته‌یه قویوب ارتمه جانك
کیمیا کارنی صنعت صانمه مبتلانك سوزینه الدانمه
اسمی وار جسمی ولی ناپیدا کیمیا ایله جهانده عنقا

مال ایچون مالکی سوزان اتمه حاضرڭ غائبه قربان ایتمه
بوته لردر کلهٔ فقر و فنا آنی ظن ایله آلات غنا
جامه‌کن قبه‌لری اتمه قیاس که‌مس آنده ایده‌تبدیل لباس
کیمیا صانمه که صنعتله اولور معجزه‌یله یا کرامتله اولور
بوکوکرد ایله، کور له اولمز کار حق نارله صورت بولمز
دهن زرنیخ وکوکرد وزیبق مسه اولسونمی مدار رونق
اکا نه قرع ونه انبیق گرك اونفسدر آکا توفیق گر

چوغینڭ غم چکرین خون اتمش
کیمی گوردڭ ایشین آلتون اتمش

قالور اربابنه چقسه طره‌سی الینڭ کیری یوزینڭ قره‌سی
صورتن ایتسه‌ده فرضا تغییر صنعت اولور آکادیمز اکسیر
رنگنه صنعتله ویرسه‌ده تاب قزلین تیز چیقاریر تیزاب
نقدر چکسه‌ده تغییره املك فاش ایدر سرنهانینی محك
بونسه رنك ذهبیت تمهید هیچ تحقیقه اویارمی تقلید
قلب اعیان حقایق چو محال کیمیایی دخی بیل محض خیال
بشقه کوکبلری‌وارسیم وزرڭ اولسون اسرار خدادن خبرڭ
بولان اول کوکبی تسخیره‌توان اول ایدر ایلسه قلب اعیان
اولیانکده بودر اطواری یوخسه صنعتله دگلدر کاری
اوله‌مز قوت قدسیه سزایش مالی یاقه‌یوری چکمه تشویش
اولیا ایدر، ایدرسه مسی زر قدرت حقله نه‌استرسه ایدر
ایتمز الا گوزه‌در اذن خدا آنلرڭ مشهدیدر عین رضا
بوزمانلرده اولورسه اکسیر اولمز الا نظر شاه ووزیر
اهل دنیایه وزیران وملوك اهل عرفانه امیران سلوك

مبتلادر قتی چوق کیسه بوکا   بزسی اولمدی انکه رسا
کیمیا ایتدی چوغنی سرکردان   قلب ماهیته یوق خود امکان
خشمانی بوشدوب نیجه امیر   خام سودایه دوشوب اولدی فقیر
دوشروب نیجه‌لرنده دامه   گیردیلر مالدن اوزکه دامه
بکزر اول کیف خور مغبونه   دوشرز غیریسنده افیونه
ایلیوب زیر زمینلرده مکان   هم بتمقدن اولورلر پنهان
قپانوب شبردوش گوندزلر   چیقمز چیقمیوب یلدزلر
بریدر زیر زمینده زندان   برهواداری گیرلك برسندان
هنی یوقکه وگردده حالوقلین   صرف ایدر تجربه‌یه اموالین

چوریدر بر عمله خیجه مال
گورمك استر نیجه‌اولور صورت‌حال

گاه تکلیس وگهی استقطار   آزمایشله گچر لیل ونهار
حالوعقدده چشور شام وسحر   که بوله دسترس شمس وقمر
کیمیاگر سوز ایله سیر اولمز   اصطلاحاتله اکسیر اولمز
برج ناریده اولورسه پرتاب   اوچمز اوج حقیقتده عقاب
نارله عبدك اولورعقدی عجب   دستنه نیشتر اورسه عقرب
طین حکمتله یاپاز بو بنا   ایدر اجزاسنی تصعید هبا
کیمیایه الی ایرمز ناچار   قلازالکده ایدر کاری قرار
کیمیا وقعه‌سی حوقدر اما   بری مشهوردر ایله اصغا
بر زمان ایچره مکار برعیار   ایلمش برنیجه آلتونی غبار
ایدوب آمیخته چند اجزا   قومش آدینی طراموز خطا
صاتمش اجزا دیو برعطاره   آتمش اول وجهله برقاچ پاره
عرضحال ایدوب اونهرزنهنه   ایلمش وضع جبین درکهنه

دیمش ای پادشـه عالمگیر   بنم استاد فنون اکسیر
بیوریلورسه قولکه حسن نظر   ایدهیم کنجکی بر گوهر وزر
شبهه ایلرسك اگر اوتمده ساز   لله الحمد، درتجربه باز

بر نمونه ایدهیم ساکه عیان
کندی چشمکله گوروب صکره اینان
بو سوزی ایشدیجك شاه جهان
میل ایدوب خاطری اولدی شادان

دیدی گوستر گورهیم صنعتکی   بیلهیم مرتبهٔ قدرتکی
یازدی بر دفتره برقاچ اجزا   برینك اسمی طرامون خطا
دیدی آماده ایدك بونلری هپ   هنرم گوسترهیم ساکه بوشب
شاه امریله سکردوب خدام   آلدیلر جملهٔ اجزایی تمام
بولندی ایلك طرامون پیدا   دیدی اکسیر گرای ملك آرا
طراموندر بوکا جزء اعظم   کیمیا اولمز اون اولمزسه اتم
شاه تأکید ایله ایتدی فرمان   که بولنمق کرك البت بوزمان
بری بیرینه کیروب عطاران   آرادیلر آنی دکان دکان
عاقبت دیدی بری بر اجزا   بنده وار آدنی بنم اما
کتورك باکه بودر مقصودی   دخی یوق شبههمزك موجودی
کیمیا کر گورهجك دیدی بلی   بودر اکسیرك اهم عملی
کیردی تنها شهله بر جایه   اوردی حیله گورکین اجزایه
ایدوب اجزایی عمله اتلاف   قدرنك قعرنه چوکدی زر صاف
بوته یه قویوب ایدوب استحلا   بر سبیکه زری ایتدی پیدا

عقلین الدردی کوروب شاه جهان
دیدی تحسین ایدوب ای رند زمان

آفرينلر سكا هم صنعتكه   فن اكسيرده اهليتكه
ايلك وارمى بونى تكميله سبيل   طرامونى نيجه ايتسنك تحصيل
ديدى اول دزدك اكسير نما   ايتمك استر سفر ملك خطا
ديدى شه بينه مكر سن كيده سن   غيرى ياز بو ايشى سن ايده سن
ديدى فرمان سنك اى شاه جهان   ايده يم يولكه جانم قربان

ويردى اول شاه آكا چوق مال ومنال
ايلدى شهر خطايه ارسال

آلدى اول كنجى اورند عيار   كلديكى سمته ينه ايتدى فرار
كنجه نائل اولان اكسيرى نيدر   اوكيدشدركه كيدرداخى كيدر
بو خبرله طولوب افواه جهان   اولدى حيران عقلاى دوران
وارايدى آنده مكر بر درويش   عالمك بى خردندن دلريش
قنده كوش ايلر ايسه بر احمق   دفتره عادتى ايدى يازمق
كوروب اولديغنى شاهك ساهى   دفترك باشنه يازدى شاهى
ايشدوب شاه آنى ايتدى احضار   ديدى اى نامكش ناهشيار
سويله واقعمى بو تحريراتك   حمقمه وارمى سنك اثباتك
ديدى بر دزدك مجهول الحال   النه كيرمش ايكن مبلغ ومال
بردخى سمتكه عزم ايتسونمى   عقل ودانش بونى جزم ايتسونمى
بوقدر مالله اول فرزانه   كلمز اول، اوله مكر ديوانه
كينه دن خاطريكى صاف ايله   يازمه يمى سنى انصاف ايله
ديدى شاه يا كليجك نيلرسن   اول زمانده نه جواب ايلرسن
ديدى كيم واردر آنك آسانى   سنى بوزوب يازرم بن آنى
هله بن بلديكم اى جان پدر   علم اكسيرده آنجق بوقدر

دخی اعلم واریسه بن بلم　　اوده اعلم دگل الله اعلم
پدرڭ پندینی گوش کهرایت　　دوشه‌جك دردە دكلدرحزرایت

✻ دربیان ضرر نقل کلام ✻

ای سبق خوان کتاب الفت　　ادب آموزر سوم صحبت
ایتمه زنهار صقن نقل کلام　　اولمه پازنڭ کلام نمام
صاتمه بر قاعدهٔ دلالی　　کیسهٔ کوشه گیرن اقوالی
اولمه رافع علم وسواسی　　بری بیرینه دوشورمه ناسی
دهنڭ ایتمه ممر اقول　　دیمسونلر سكا نقال مقال
بزمدن بزمه گتورمه سخنی　　ایله صندوق امانت دهنی
دهن وگوشی امانت کار ایت　　گرصوررلرسه‌ذخی انکار ایت
حسن دیندر دیدی شاه معنی　　ترك لایلزم ومالا یعنی
نقل مجلس ایدر ایراد فساد　　ویرر اسباب مصافاته کساد
قوپارر فتنه وآشوب وجدال　　کاه اولور بلکه مؤدیٔ قتال
کیمده اولسه متمکن بوصفت　　اولور آوارهٔ کوی محنت
اولور امثال آراسنده مذموم　　مقدمن خلق شمار ایلر شوم
واردیغی یرده سکوت ایلرلر　　صاقنڭ کلدی منافق دیرلر
سارق معنی وجاسوس پیام　　دزد چابکرو کالای کلام
نقل ایدر مجلسی بی صبر وشکیب　　ایتمسون کمسه‌یه الله نصیب
خواجهٔ مسئله آموز ادب　　دیدی مجلسده امانتدر هپ
عیب صد عیب‌که اهل اسلام　　ایده تحریف ترازوی کلام
بوغازی بوش نه‌سبك سرلر اولور　　که‌سخن نقلنه سرعتله صولور
تا یتشدرمك ایچون اوتوره‌مز　　خبرین سویلدجه طوره‌مز

نفسنه ایکی نفس جبر ایدهمز   صدد آچلغهده صبر ایدهمز
بو شادر هر نه ایسه هیمانی   بلمن آشاغه ایدر انبانی
نه ایشتمش ایسه آنی نقل ایلر   برازنده کیسهسندن سویلر
سرکه طوتمنسه بکزر تمام   چاتلر اتمزسه اگر نقل کلام
حسی آلودهٔ غمدر تماز   که اولور گوردیگی غمه انباز
محنت غیریدن ایلر او حضور   کیمده کیم غم گورداولور مسرور
دل قورشون دهنی سرد تفنك   بر نفسده قوپارر شعلهٔ جنك
آنی درکار ایدیجك اقباده   دوتر اول بیرینده افساده
طورهمز نقلی ایدنجه تمام   سرعتله ایدر انده قیام
ینه بر مجلسهده جان اتر   آندهده هر نه ایش ایتدیسه صاتر
بویله بویله ایدرك نقل کلام   گزر اخشامهدگین شهری تمام
ضبعی بو عادتی بو کاری بودر   روز و شب نخبهٔ افکاری بودر
بو خصومت براغور اول بد اصل   نسل اولادده سورر اولمز فصل
ایکی فرقه هدف محنت اولور   صحم اولور ایسه ده بو لذت اولور
که دوشمه ایتدیگی افسادی دیله   آرالقده صاتلور کندی بیله
آخرتده خود ایشی واویلا   قتلدن فتنه اشد دیدی خدا
نیجه اخبار وحوادث نیجه خبر   ایتمش اغزین قولاغین وقف خبر
باز ایدوب گوشنی آوازه ایچون   جان ویرر بر خبر تازه ایچون

اون قوناق یردن اولان ایتسه گذر
آلور البته نه حال ایسه خبر

کندی شهرینه گلن اخباری   آلور آچقدن اول انباری
صاحبی ایتمدن امرینه قیام   اول یایر دائرهٔ شهره تمام

قرق قوناق عزل ایله نصبك خبری
تائل ذوق ایدر اول دربدری

[illegible]

[illegible]

[illegible]

ایده تدبیر وتجربله اعلاج … اتمیه جهلله افساد مزاج
اوله مرضایه دلیل صحت … اولمیه تقویه داد علت
ایده قانونله تدبیر شفا … اتمیه تجربه‌یه خلقی فدا
اتمیه نشتر جهلی خونریز … اولمیه راهزن عمر عزیز
شربتی ایلیه تسکین مواد … ایده تعدیل طباع اضداد
دینز اول شخص هوسکاره حکیم … که اوله بی تجربه وبی تعلیم
خود بخود طبه اوکیم سالکدر … نه طبیب اول مرض مهلکدر
متطبب قتی چوق شخص غریب … کچینور کندی خیالنده طبیب
برنیچه حرف طبابت قاپمش … کندونی نقد فلاطون یاپمش
آلمز اصلا نظره سقراطی … کندی شاکردی بیلور بقراطی
کچینور وضع حکیمانه ایله … اصطلاحات طبیبانه ایله
آنلرکده چوغی اماکه غلط … کرچکین دیرسك اکر زعمی سقط
اصطلاحاتی سورر معناسز … شربت وحقنه بینار اجزاسز
رطب ویابس سخنی سرتاپا … برینك اصلنی بلمز اما
سوز آراسنده صاتر باردوحار … صاتر اماکه اسامیٔ دیار
ظن ایدر مفرد اشتسه کلمات … دیر مرکب دیسه‌لر یوقمی دوات
دردی یا آقچه یاخود شهرتدر … فن حکمت آراده آلتدر
زعمی وار اوکرنه‌مز اهلندن … اولدرر خسته‌لری جهلندن
قنده‌کیم خسته کوره بی پروا … یاپشور نبضنه اما بی جا
قبضنی فرق ایده‌مز لینتدن … صفرتی آکلیه‌مز حمرتدن
ایلمز فرق سفوف ومعجون … صانور افیونه دینور افتیون
ایدر انسانی می مرکله مست … یتورر عمر درختنه شکست

کورسه قاروره صانور ظرف شراب
شاخ حجامی صانور کاسهٔ آب

ویرر اسهاله ملینله کشاد   قبضه امساکله ایلر امداد
رنج سودایه ویرر باذنجان   قان آلور قندهگوررسه یرقان
یدرر حکه‌یه بالقله لبن   ققودر درد سره مشك ختن
نخ ویرر ایتسه سعاله تدبیر   یدرر حار مزاجه انجیر
یدرر خستهٔ حمایه عسل   درد چشمه آقیدر آب بصل
بویله‌در شمدی طبیبان زمان   اکثری جاهل حال ابدان
اقتضا ایتمیجك یورمه تنك   تختهٔ تجربه ایتمه بدنك
اقتضا ایتدیگی دم بی تأخیر   رأی حذاقله ایله تدبیر
ایت مداوا بولیجق استادین   وزن قیل رتبهٔ استعدادین
رنجه کافی سکا طب نبوی   طب شافی حکم مصطفوی
معده‌یه دیدی نبی بیت الداء   حمیه‌حقنده دیدی رأس دوا
ایله بوقاعده‌یی پیش نهاد   اتمه زنهار بو مقداری زیاد
ایله پرهیزی محافظ بدنه   گیرمسون خصم‌مرض‌قصرتنه
فصل نیسانده‌کی فصد ولینت   اولدی مستوجب حفظ صحت
چارشنبه‌ده گرك شرب دوا   عملی معتدل اولسون اما
فصدسه شنبه‌درای روح‌روان   اللی درهم‌قدر ایتسون جریان
حقنهٔ لینه‌نك نفعی کثیر   علل معده‌یی دفعه اکسیر
بونلرك اتمه وراسینه نظر   شربت حاردن هم ایله حذر
حق سنی اتمیه محتاج حکیم   طول عمر ایله ویره طبع‌سلیم

مبحث لازمهٔ خیر دعا

للهالحمد تمام اولدی سخن   آچه‌لم ادعیهٔ خیره دهن
حضرت‌حق‌سنی‌معمور ایتسون   غسه‌دن‌خاطرکی دور ایتسون

کمسه‌دن چکمیه‌سن خشیت و بیم   دستگیرك اوله ستار کریم
خاطرك اولمیه پامال ملال   ایرمیه دولتکه دست زوال
هیچ خمیازهٔ غم چکمیه‌سن   عمرك اولدقچه ستم چکمیه‌سن
سنکه میل ایلریسك کوهر اوله   طوپراغه ال اوزادرسك زر اوله
فتح اولوب مخزن کنج غیبك   نقددن اولمیه خالی جیبك
اولمیه مصدر خواهش دهنك   کوستره ناز مآلن سخنك
مالدن اولمیه خالی بوجاغك   ناردن اولمیه خالی اوجاغك
لطفدن غیری‌یه دست اچمیه‌سن   خلقه لطف ایلمدن قاچمیه‌سن
لیك اولسون سخن آرای کرم   دهنك ماشطهٔ لفظ نعم
چوق اوله مالك ایله اولادك   آرته اولادك ایله ارادك
مظهر موهبهٔ حق اوله‌سن   ایو اولاده موفق اوله‌سن
کورمه دردسر و چشم و دندان   اولمه محتاج حکیم دوران
خلعت عزت اوله دوشکده   شاهد عافیت آغوشکده
زیر رانکده اوله توسن کام   اوله‌سن نائل کلکشت مرام
واره‌سن سیر کل و یاسمنه   باغدن باغه چمندن چمنه
ملك کلزارك اوله بوی نسیم   وقف اوقاتك اوله ناز و نعیم
اولمیه باغ دلك پژمرده   کمسه‌دن اولمیه‌سن آزرده
خاطر خصمکی ویران ایده حق   جمله مشکللرك آسان ایده حق
دشمنك وار ایسه پامالك اوله   خلق پروانهٔ اقبالك اوله
کمسه‌دن کورمیه‌سن چین جبین   تولدیغن بلمیه‌سن آه و انین
دشمنك خنده‌یه حسرت کش اوله   سینه‌سی پاژدهٔ آتش اوله
ویرمیوب مهر تمسك دینه   بلکه هیچ کرمیه‌سن ماینه
کمسه‌نك اولمیه سنده حقی   کورمیه تختهٔ بابك دقی

خصمله محکمه‌یه گتمیه‌سن
(مرشرعك) سوزنی چیگنیه‌سن

مال وملکگده ضرر چکمیه‌سن
محن عالمده کدر چکمیه‌سن

دائما صفح جمیل ایشلیه‌سن
خلقه‌سن حقکی باغشلیه‌سن

دعوته گتمیه‌سن بی عزت
خانه‌دن چیقمیه‌سن بی رغبت

دائما خرم وخندان اوله‌سن
جامه‌پوش سروسامان اوله‌سن

هر شبانکه یقه‌سن شمع عسل
گرمیه مجلسکه درد کسل

دست بسته طوره‌لر خدامك
عیش و عشرتله کچه ایامك

پایدروب تازه بتازه جامه
کمنه گیدرمیه‌سن خدامه

پایمال ثقلا اولمیه‌سن
ضغنه گاه عقلا اولمیه‌سن

بولمیه کمسه مجال ضغنه سکا
دیمیه کمسه بودوشمزدی [?] سکا

الیسون گوشکی گل حرف طرب
گوشك اولسون سبب خندهٔ لب

هر شبك قدر اوله هر روزك عید
گوره‌سن دولتله عمر مزید

چون ابوالخیر قوندی نامك
خیر ایده حضرت حق انجامك

تم

كتابخانهٔ ابو الضيا

قريم وقافقاس تاريخچه سی

حليمگرايك گلبن خانانندن ملتقطدر

جودت پاشا

ايكنجی طبعی

معارف نظارتنك رخصتيله

قسطنطينيه

١٣٠٧

مطبعهٔ ابو الضيا

قریم وقافقاس تاریخچه‌سی

حلیمکرایك گلبن خانان نام تاریخچه‌سندن ملتقطدر

قریم وحوالیسنده اوته‌دنبرو سلاطین جنگیزیه،
یعنی جنگیز خان نسلندن اولان خانلر، ارثا جالس
سریر ایلخانی اولوب، بالاستقلال حکومت ایده گلمشلر
ایکن، فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینك زماننده
حمایت دولت عثمانیه‌یه گیره‌رك و رفته رفته روابط
ومتابعتلری زیاده‌لشه‌رك، قریم الکاسی ضمیمهٔ ممالك
دولت علیه اولمشدر .

بونك حقیقت وتفصیلنه اطلاع ووقوف، قریم
خانلرندن بعضیلرینك ترجمهٔ حاللرینی بیلمگه
موقوف اولدیغندن ، بروجه آتی اسلاف خانان

قريمك مشاهيرندن بعضيلرينك ترجمهٔ احوالنه ابتدار اولنور .

قريم خانلرينك اسملرينه [گرای] لفظنك علاوه‌سی مقدملری عادت دگل ايكن ٨٤١ تاريخنده قريم خانی اولوب ، اوتوز سنه قدر حكومت ايدن حاجی گرای خاندن صكره عرف و عادت اولمشدر . چونكه خانان وسلاطين واعيان تاتارك دأب قديملری اولديغی وجهله اطفال شيرخوارلرينی سن شبابلرينه‌دك قبائلدن برينك تربيهٔ رضاعيه‌سنه تسليم ايله پرورش يافته ايده گلدكلرندن . حاجيگرايك پدری اولوب سلسلهٔ نسبی يدی مرتبه‌ده جنگيز خانه رسيده اولان [غياث الدين سلطان] دخی [گرای] قبيله‌سنك آغوش تربيهٔ رضاعيه‌سنده نشو ونما بولمش اولديغی حالده . گرای قبيله‌سی معتبرانندن [دولت گلدی صوفی] نك حج شريفدن عودتی گونی اوغلی دنيايه

گلمش اولدیغندن، مربیسنك حج وقبیله‌سنی تذکّر
وتبرّك ضمننده اوغلنی [حاجیگرای] تسمیه ایتمشدر.
بعد زمان حاجی گرای قریم خانی اولدقده، مشار
الیه دولت گلدی صوفی هنوز برحیات اولمغین،
پدرلری حقنده گذران ایتمش اولان حقوق
رضاعیه‌سندن بحثله کندوسنه موجب افتخار
وفیمابعد وسیلهٔ تخطر وتذکار اولمق اوزره بوندن
بویله قبیله‌سی اسمی اولان گرای لفظنك سلاطین
جنگیزیه اسملرینه علاوه اولنمسنی نیاز ایتدکده،
نیازی رهین حیّز قبول اولمغله آندن صکره
بوخصوص بینلرنده دستورالعمل قالمشدر.

استطراد

بین‌القبائل قرابت رضاعیه یه پك زیاده رعایت
اولنوب، برچوجق هرقنغی قبیله‌دن سود امش

ايسه آكا منسوب اولهرق . اول قبيله دخى آنك
غيرتكشى اولور . خانان و سلاطين قريم دخى
اولادينى قبائل جراكسه‌دن برينه بسله‌مه ويرمك
معتاد قديملرى ايدى . بونك كيفيتنى [عبرتنماى
دولت] نام تاريخچه‌ده بو وجهله‌ده تحرير ايدركه
قريم خاننك اولادى دنيايه گلديكى قبائل
چراكسه‌نك معلومى اولدقده وقت معينده تخصيص
ايتدكلرى بر صحراده اجتماع واختيارلرى حضورنده
ميانه‌لرنده بر خاتونى دايه‌لغه انتخاب وآنى استصحاب
ايله [سپاه] [اوزدن] [ساره‌لرندن] برقاچ يوز سوارى
قريمه گذار ايدرك اوچ گون قريم خاننه مهمان
اولورلر . لكن خاننك مطبخندن برشى تناول
ايتميوب برابر گتورمش اولدقلرى دقيق وعسل
و[غوغوك] [بوزه] ايله هم كندولرينى اداره وهمده
خانه و دايرهٔ خلقنه ضيافت ايدرلر . بعده

وَبو جمعيت ايله قريمه گلملرى خان حضرتلرينڭ
اوغلنى بسلمه آلمق مقصدينه مبنى اولديغنى وَ آلمدقچه
اعادهلرى قابل اولميهجغنى تبليغ ايديجك . تعاملِ
قديمه مبنى ضرورى اول چوجغى كندى آناسندن
تفريق وَدايه اولمق اوزره بالانتخاب گلمش اولان
خاتونه تسليم ايتدكلرنده. چركسلر ممنوناً كندى
يوردلرينه عودت ايدرلر . وَبسلهيى اوز اولادلرى
اوزرينه ترجيح ايدهرك . تربيهسنده اصلا تجويز
قصور ايتمزلر . وَيدى ياشنه بالغ اولدقده ركوب
و نزولى وَ قاچوب قوومغى وَفنِ حرب وضربى
تعليم ايدرلر . وَسود آناسى وَ سود باباسى تعزيز
گونه اول چوجغه برشى سويليوب فطرت
اصليهسى اوزره نشو ونما بولور . وَاون بش
ياشنه بلوغنده پدرينه تسليمى زمانى گلمش اولدقده
هرنه زمان طلب ايلر ايسه همان البسهٔ جديده
واسلحهٔ تامه ايله طونادوب وَبر اسب مزينه اركاب

ایله سـود باباسی آلوب مقدّما اخذنده قاچ یوز
کشی برابر بولنمش ایسـه جمله‌سی ینـه منوال
سـابق اوزره قریمده اوچ گون اداره‌لرینه وخان
دائره‌سنك ضیافتنه کفایت ایده‌جك قدر مأکولات
و مشروبات تدارك بر‌له قریمه گذار وَبغچه سرایه
وصوللرنده ینه قزانلرنی قینادوب اوچ گون خان
دائره‌سـنه ضیافت ایدرك بو وجهـله خانه اوغلنی
تسلیم ایتدکلرنده خان طرفـدن دخی جمله‌سـنه
بخش قلندری وجهله کفایت ایده‌جك قدر مشین
وسختیان وَتفنك وَیای وَ قلابدان وَچوقه هدیه‌لری
میـدان مقاسمه‌یه وضعله بینلرنده تقسیم اولندقدن
صکره یرلو یرینه گیدرلر . وَعادت قبـائل اوزره
اسملری یاد اولندقجه اعـداسی هراسـان اولمق
مطالعه‌سـنه مبنی اکـثریا اولاد جنگزیه‌یه دخی
یرتیجی حیوان اسملری وضع ایدرلر ایدی .

خانان وسلاطین قریم بر منوال سابق قبائل

النده پرورده اولدقلرندن، بدویته مألوف اولملریله
تکلفات زائده غائله‌سندن وارسته اوله‌رق صرتلرنده
یالکز برر قات البسه بولنوب، فرسوده اولنجیه‌دك
تجدید قمیص وکسوه ایتمزلر وَنه زمان صویونه‌جق
اولورلر ایسه معیتنده موجود اولان آدملرندن
برینك البسه‌سنی آلوب تلبس ایدرلر . وچیقار -
دقلری البسه‌یی بردخی کیمزلر ایدی .

آحاد اهالیٔ تاتار ایسه بتون بتون بدویت
وساده‌لك حالنده بولندقلرندن اکل وشرب
وَالبسه وَرکوب ونزوللرنده غایت سبکبار اوله‌رق،
هرنه وقت خان طرفندن چاپول اراده‌سیله « فلان
گون فلان محلده بولنه‌سکز » دیو قبائل میرزا
وَاختیارلرینه [یرلیغ] یازلسه، چونکه تاتار قومی
خانلرینه پك زیاده مطیع اولدقلرندن، درحال وقت
معیننده استطاعتی قدر سواری تعیین اولنان محلده
حاضر بولنوب، مأمور اولدقلری طرفك غارت

بلاد بعیدہیی تالان ایدرك. بی نهایه اموال واشیا
واسرا گتوررلر . واسیرلر حقنده اصلا رحم
وشفقتلری اولمیوب پك زیاده اذا وجفا ایله
استخدام ایدرلردی . بناءً علیه روسیه خلقی تاتاردن
هراسان و لرزان اولدرق . روسیه دولتی قزانی
ضبط ایتدکدنصکره . دخی غارت وخسار تاتاردن
خلاص ایچون قریم خزینه سنه سنوی بر ویرگو
اعطاسنه مجبور اولوردی .

تاتار خانلرینك اجرای احکام شرعیه دخی
اهتمام‌لری زیاده اولدرق. فحول علمادن برینی
طولغون معاش وبول تعینات ایله قاضیعسکر نصب
ایدوب اودخی رسم قسمت ورسوم سائره آلمقسزین
امور عبادی رؤیت ایدر . وقبائل ایچنده حکومت
ایده‌جك فقیه‌لره بلا جزه نیابت مراسله‌لری
ویرر ایدی . صکره‌لری خانان وسلاطین قریم
بو بابده ترك رسم بهین قدیم ایدرك . نهایت قبائل

نیابتی مراسله‌لرینی بازرگانلر التزام وفائض ضمیله
طالبلرینه فروخت والتزام ایتمکله باشلادقلرندن.
ضابطهٔ شرعیه‌لری مختل اولدیغی گبی. سن حضرتنه
واصل وجهت سفاهته مائل اولدرق . حرکتلرینه
بطانت تامه طاری اولمغله ، دفع گزند اعدایه بیله
قدرتلری قالمدی . اشته قریم حکومتنك بووجهله
عصر بعصر مختلف اولوب گلان احوالنه عدم
اجمالی حاصل اولمق ایچون خانلرینك بعض
طبقات متفاوته‌سی بروجه آتی بیان اولنور .

مشکلی کرای خانك دولت علیه‌یه التجاسی

جنگیزیلر سیل گبی اطرافه آقوب هر دیاره
آقین ایتمکه مباشرت ایتدکلری اثناده بونلرك بر
فرقهٔ جسیمه‌سی دخی بحر خزری طولاشه‌رق
قزان واژدرهانی ضبط ایله روسیه‌یی خراجگذار

ایدوب، قازانی مقر حکومت اتخاذ ایتمشلر ایدی .
بونلرڭ بر شعبه‌سی دخی قریمی فتح ایله بر منوال
سابق اوراده حکومت ایدرلر ایدی . رفته رفته
قازان حکومتنه ضعف طاری اولمغله، قریمه تابع
ومربوط گبی اولمشلر ایدی . آنجق صکره قریم
خانلرینه دخی بو حال ضعف وفتور عارض اولمغله
حمایهٔ دولت عثمانیه‌یه التجا ایتمگه مجبور اولدیلر .
شویله که ۸۷۱ تاریخنده سالف‌الذکر حاجی
گرای خان وفات ایتدکده یرینه اوغلی منکلی
گرای خان قریم خانی اولوب، اوچ آی قدر
حکومت ایتدکدنصکره اوزرینه عمزاده‌لری عسکر
چکدرك دفعات ایله وقوعبولان محاربه‌لرده منکلی
گرای خان مغلوب اوله‌گلدیگندن، نهایت اولوقت
[جنویزلولر] یدنده‌اولان[منکوب] قلعه‌سنه فرار ایله
تخلیص جان ایتمشیدی . مؤخراً طرفدارلری
تجمع ایدرك، ینه کندوسنی درون قریمه ادخال ایله

اعادهٔ جنك و جدال ایدوب بوكره منكلی كرای
خان غالب گلمكله تكرار استقلال تام ایله قریم خانی
اولدی. لكن عمزاده‌لرینك ینه تك طورمیه‌جقلری
معلوم اولمقـدن ناشی دفع اغیـار خصوصنـده
اركان دولتیله استشاره ایتدكده، ملجأ تاجـداران
جهان اولان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرینك
سایهٔ حمایه‌سنه التجا ایله مأمون الغائله اولمق خصوصی
بینلرنده قرارگیر اولدیغندن. درحال سواحل بحر
سیاهده واقع | كفه | و | طمان | و | منكوب | قلعه‌لرینك
فتح و تسخیرینه طرف پادشاهیدن همت بیورلدیغی
حالده كنـدوسی بو خصوصـده جانسپارانه سعی
واقـدام و فیما بعد خـدمت دولت علیـه‌یی التزام
ایده‌جگنی فاتح سـلطان محمد خان حضرتلرینـه
عرض وانها ایتدكده. طرف شهریاریدن كندویه
توغ وعلم و سائر تشریفات ملوكانه ارسال اولنمش
و مؤخراً قـلاع مذكوره‌نك فتح و تسخیری

خصوصنده دخی منکلی گرای خانڭ وقوع بولان حرکات مرضیه وخدمات مقبوله سندن طولایی کندو سنه مخصوصاً نوازشنامهٔ همایون گوندرلمش ایدی .

ومؤخراً سلطان بایزید ولی حضرتلری [اقکرمان] و [کلی] قلعه‌لرینی فتح ایتدیگی زمان منکلی گرای خان دخی رکاب همایونده خدمت واول محاربه‌لرده ابراز جلادت ایتمکله خدمتنه مکافات اولمق اوزره طرف همایوندن کندویه بیاض قطیفه‌لی سمور قلپاق وزرین اوسکف وانواع تحف وتفاریق بخش واهدا ونهر طورله‌نڭ سواحلنده عساکر تاتارڭ فتح ایلدیگی [یالطه] و [طومبصار] و [فوشان] وقرای سائره‌یی مشتمل اراضی تملیك واعطا بیورلمشدر .

قالغایلق رتبه‌سنڭ احداثی

سالف الذکر منکلی خان دیار اعدایه غزا وآقین ایتمکه عزیمت ایتدیگنده «قریمه کیمی قائممقام

براغرسکز» دیو استفسار او لنمغله «اوغلم محمد گرای قالسون» دیه‌جك یرده لسان تاتار اوزره «اوغلم محمد گرای قالغای» دیو افادهٔ مرام ایتمشیدی. غزادن سالماً وغانماً عودتنه قدر اوغلی محمد گرای چشیدهٔ حلاوت حکومت اولوب عودتنده لذت حکومتدن بتون بتون محرومیتله تحکّم اولمسنی روا گورمدیگندن [قالغای سلطان] عنوانیله ملحه وکمرکلردن ایراد معین افراز وقصبات قریمدن [آقمسجد] نام قصبه‌یی کندویه مقر حکومت تخصیص وَ(قره‌صو) وَتوابعی الحاق اولنمشدرق. ولیّ عهد اولمق اوزره طرف شاهانه‌دن دخی یدینه برات عالیشان ویرلمشدر . آندن صکره [قالغایلق] بر منصب اولوب هرقریم‌خانی اولنلره بویله بر[قالغای] نصبی عادت اولمشدر . بناءً علیه منکلی گرای خان وفات ایدوب سالف‌الذکر اوغلی محمد گرای قریم خانی اولدقده برادری بهادر گرای سلطانی منصب نوظهور [قالغایی] ایله مسرور ایتمشدر .

سعادتگرای خانك ترجمهٔ احوالی

سالف‌الذکر محمد خان اون سنه قدر قریمده یرلیغ فرمای خانی اولوب وفاتنده برادری سعادتگرای خان. قریم خانی نصب اولنه‌رق اول دخی طقوز سنه قدر خانلق ایتدکدن صکره خانلقدن فراغت ایله درسعادتده اقامت ایتمشدر .

تفصیل احوالی بومنوال اوزره‌در.که شهزاده یوز سلطان سلیم خان حضرتلری طربزون والیسی ایکن بعض اسبابه مبنی کفه قلعه‌سنه تشریفلرنده منکلی گرای خانك سراینه نزول وقدوم بیوروب اورادن روم ایلی طرفلرینه عزیمتلرنده منکلی کرای خان زاده سالف‌الذکر سعادتگرای خانی دخی یانه آلمشیدی . بومناسبتله سعادتگرای خان خیلی مدت سفر وحضرده شهزاده سلطان سلیم خانك خدمتنده بولندیغندن

گورمدم بن هله بودولتـده   خواجه‌القدر قدرین راحتـده
جمله‌نك معتبر و آسانی   منصب خواجگیٔ دیوانی

خواجه‌لقدن بری اولورسه نصیب
سور رؤسی گوزیکه ایتمه شکیب

عزت اونلر اوقدر یانده   چوق شرفدر هله وجدانده
هپ کمال‌اوزره اساس دولت   عزت وشهرت شان ورفعت
جمله‌نك معتبر ومحترمی   جمله‌نك منتخب ومغتنمی
غیریلر دکلو دخی زحمتی یوق   بنده‌اول طائفه‌دن راحتی یوق
باخصوص اوله‌پسندیده صفات   آکا منضم اوله معمورهٔ ذات
عقل وعرفانی اوله علمی اوله   ادب ومسکنت وحلمی اوله
استقامتله اوله ، معرفتی   پاك ومستحسن اوله هرجهتی
اولمیه طعنه‌یه اطواری هدف   منصبه ذاتی ویرر عزوشرف
اعتماد ایده ملوك ووزرا   اعتبار ایده صدور و وکلا
اوله غیرتکش دین و دولت   خیر خواهندهٔ ملك وملت
بوندن اعلا دخی دولتمی اولور   مرکز امن وسلامتمی اولور
حق ویررسه اوله‌سن اهل قلم   خواجه‌لقلرده دیانتله علم

نهی آمیزش قید اکسیر

ای زرناب عزیز الخلقت   معدن آرای جهان حکمت
کیمیا سازلغه ایتمه شغف   ایله مالکی بیهوده تلف
اولمه زنهار بوسودایه اسیر   اوله‌جق حل دگلدر اکسیر
یوق یره ایتمه تهی همیانك   بوته‌یه قویوب ارتمه جانك
کیمیا کارنی صنعت صانمه   مبتلانك سوزینه الدانمه
اسمی وار جسمی ولی ناپیدا   کیمیا ایله جهانده عنقا

مال ایچون مالکنی سوزان ایتمه   حاضرك غائبه قربان ایتمه
بوته لردر کلهٔ فقر و فنا   آنی ظن ایله آلات غنا
جامه‌کن قبه‌لری ایتمه قیاس   که‌مس آنده ایده‌تبدیل لباس
کیمیا صانعه که صنعتله اولور   معجزه‌یله یا کرامتله اولور
بوکوکرد ایله، کمور له اولمز   کار حق نارله صورت بولمز
دهن زرنیخ وکوکرد وزیبق   مسه اولسونمی مدار رونق
اکا نه قرع ونه انبیق گرك   اونقسدر آکا توفیق گر

چوغینك غم چکرین خون ایتمش
کیمی گوردك ایشین آلتون ایتمش

قالور اربابنه چقسه طره‌سی   الینك کیری یوزینك قره‌سی
صورتی ایتسه‌ده فرضا تغییر   صنعت اولور آکا دیمزاکسیر
رنگنه صنعتله ویرسه‌ده تاب   قزلین تیز چیقارر تیزاب
نقدر چکسه‌ده تغییره امك   فاش ایدر سرنهانینی محك
بوسه رنك ذهبیت تمهید   هیچ تحقیقه اویارمی تقلید
قلب اعیان حقایق چو محال   کیمیانی دخی بیل محض خیال
بشقه کوکبلری‌وارسیم وزرك   اولسون اسرار خدادن خبرك
بولان اول‌کوکبی تسخیره‌توان   اول ایدر ایلسه قلب اعیان
اولیانکده بودر اطواری   یوخسه صنعتله دگلدر کاری
اوله‌مز قوت قدسیه سزایش   مالی یاقه‌یوری چکمه تشویش
اولیا ایدر، ایدرسه مسی زر   قدرت حقله نه‌استرسه ایدر
ایتمز الا گوزه‌در اذن خدا   آنلرك مشهدیدر عین رضا
بوزمانلرده اولورسه اکسیر   اولمز الا نظر شاه ووزیر
اهل دنیایه وزیران وملوك   اهل عرفانه امیران سلوك

مبتلادر قتی چوق کمسه بوڭا | برسی اولمدی اما که رسا
کیمیا ایتدی چوغن سرگردان | قلب ماهیته یوق خود امکان
خانمان بوشادوب نیجه امیر | خم سودایه دوشوب اولدی فقیر
دوشروب نیجه‌لرنده دامه | گیردیلر مالدن اوزکه دامه
بگزر اول کینه خور مغبونه | دوشرر غیر بیده افیونه
ایلیوب زیر زمینلرده مکان | هم بصقندن اولورلر پنهان
قپانوب شبرروش گوندزلر | چیقه‌مز چیقمیجق ییلدزلر
یریدر زیر زمینده زندان | برهواداری گورك برسندن
اهلی یوق که اوگردده حال وقالین | صرف ایدر تجربه‌یه اموالین

چوریدر بر عمله خیجه مال
گورمك استر نیجه اولور صورت حال

کاد تکلیس وکی استقطار | آزمایشله بچر ایل ونهار
حل وعقده چاشور شام وسحر | که بوله دسترس شمس وقمر
کیمیاگر سوز ایله سیر اولمز | اصطلاحاتله اکسیر اولمز
برج ناریده اولورسه پرتاب | اوچه‌مز اوج حقیقتده عقاب
نارله عبدك اولورعقدی عجب | دستنه نیشتر اورسه عقرب
طین حکمتله یاپار بو بنا | ایدر اجزاسنی تصعید هبا
کیمیایه الی ایرمز ناچار | قلبزلکده ایدر کاری قرار
کیمیا وقعه‌سی چوقدر اما | بری مشهوردر ایله اصغا
بر زمان ایچره مکر برعیار | ایلمش برنیجه آلتونی غبار
ایدوب آمیخته چند اجزا | قومش آدینی طرامون خطا
صاتمش اجزا دیو برعطاره | آلمش اول وجهله برقاج پاره
عرضحال ایدوب اوشهرڭ شحنه | ایلمش وضع جبین درکهنه

دیمش ای پادشه عالمگیر بنم استاد فنون اکسیر
بیوریلورسه قولکه حسن نظر ایدهیم کنجکی بر گوهر وزر
شبهه یوقسه اگر اوتمده ساز لله الحمد درتجربه باز
بر نمونه ایدهیم ساکه عیان
کندی چشمکله گوروب صکره اینان
بو سوزی ایشدیجك شاه جهان
میل ایدوب خاطری اولدی شادان
دیدی گوستر گورهیم صنعتکی بیلهیم مرتبهٔ قدرتکی
یازدی بر دفتره بر قاچ اجزا برینك اسمی طراموز خطا
دیدی آماده ایدك بونلری هپ هنرم گوسترهیم ساکه بوشب
شاه امریله سکردوب خدام آلدیلر جملهٔ اجزایی تمام
اولمدی ایلك طراموز پیدا دیدی اکسیرگرای ملك آرا
طراموزدر بونك جزء اعظم کیمیا اولمز اول اولمزسه اتم
شه تأکید ایله ایتدی فرمان که بولنمق گرك البت بوزمان
بری بیرینه کیروب عطاران ارادیلر آنی دکان دکان
عاقبت دیدی بری بر اجزا بنده وار آدنی بنم امّا
کتورك بالکه بودر مقصودی دخی یوق شبههمزك موجودی
کیمیا گر گورنجك دیدی بلی بودر اکسیرك اهم عملی
کیردی تنها شبله بر حجره اوردی حیله گورکین اجزایه
ایدوب اجزایی عمله اتلاف قدرنك قعرنه چوکدی زر صاف
بوته یه قویوب ایدوب استحلا بر سبیکه زری ایتدی پیدا
عقلین الدردی گوروب شاه جهان
دیدی تحسین ایدوب ای رند زمان

آفرينلر سـكا هم صنعتكه   فن اكسيرده اهليتكه
ليك وارمى بونى تكميله سبيل   طرامونى نيجه ايتسنك تحصيل
ديدى اول دزدك اكسير نما   ايتمك اسـتر سفر ملك خطا
ديدى شه بينه مكر سن كيده سن   غيرى بلز بوايشى سن ايده سن
ديدى فرمان سنك اى شاه جهان   ايده يم بوالكه جانم قربان
ويردى اول شاه آكا چوق مال ومنال
ايلدى شهر خطايه ارسال
آلدى اول گنجى اورند عيار   كلديكى سمته ينه ايتدى فرار
گنجه نائل اولان اكسيرى نيدر   اوكيدشدركه كيدرداخى كيدر
بوخبرله طولوب افواه جهان   اولدى حيران عقلاى دوران
وارايدى آنده مكر بر درويش   عالمك بى خردندن دلريش
قنده گوش ايلر ايسه بر احمق   دفتره عادتى ايدى يازمق
كوروب اولديغنى شاهك ساهى   دفترك باشنه يازدى شاهى
ايشدوب شاه آنى ايتدى احضار   ديدى اى نامكش ناهشيار
سويله واقعمى بوتحريراتك   حمقمه وارمى سنك اثباتك
ديدى بر دزدك مجهول الحال   النه گيرمش ايكن مبلغ ومال
بردخى سمتكه عزم ايتسونمى   عقل ودانش بونى جزم ايتسونمى
بوقدر ماللـه اول فرزانه   كلمز اول، اوله مكر ديوانه
كينه دن خاطريكى صاف ايله   يازمه يمى سنى انصاف ايله
ديدى شاه يا كليجك نيلرسن   اول زمانده نه جواب ايلرسن
ديدى كيم واردر آنك آسانى   سنى بوزوب يازرم بن آنى
هله بن بلديكم اى جان پدر   علم اكسيرده آنجق بوقدر

دخی اعلم واریسه بن بلمم اوده اعلم دگل الله اعلم
بدرك پندینی گوش كهرایت دوشه جك دردهٔ دكلدر حزرایت

✻ دربیان ضرر نقل كلام ✻

ای سبق خوان كتاب الفت ادب آموزر سوم صحبت
ایتمه زنهار صقن نقل كلام اولمه پازنك گلام نمام
صاتمه بر قاعدهٔ دلالی كیسهٔ كوشه گیرن اقوالی
اولمه رافع علم وسواسی بری بیرینه دوشورمه ناسی
دهنك ایتمه ممر اقول دیمسونلر سكا نقال مقال
بزمدن بزمه گتورمه سخنی ایله صندوق امانت دهنی
دهن وگوشی امانت كار ایت گرصوررلرسه ذخی انكار ایت
حسن دیندر دیدی شاه معنی ترك لایلزم ومالا یعنی
نقل مجلس ایدر ایراد فساد ویرر اسباب مصافاته كساد
قوپارر فتنه وآشوب وجدال كاه اولور بلكه مؤدیٔ قتال
كیمده اولسه متمكن بوصفت اولور آوارهٔ كوی محنت
اولور امثال آراسنده مذموم مقدمن خلق شمار ایلر شوم
واردیغی یرده سكوت ایلرلر صاقنك كلدی منافق دیرلر
سارق معنی وجاسوس پیام دزد چابكرو كالای كلام
نقل ایدر مجلسی بی صبر وشكیب ایتمسون كمسه یه الله نصیب
خواجهٔ مسئله آموز ادب دیدی مجلسده امانتدر هپ
عیب صد عیب كه اهل اسلام ایده تحریف ترازوی كلام
بوغازی بوش نه سبك سرلر اولور كه سخن نقلنه سرعتله صولور
تا یتشدرمك ایچون اوتورەمز خبرین سویلدكجه طورەمز

نفسنه ایکی نفس جبر ایدەمز صدد آچلغەدە صبر ایدەمز
بو شادر هر نه ایسە همیشه باشن آشاغه ایدر انبانی
نه ایشتمش ایسه آنی نقل ایلر برازنده کیسه‌سندن سویلر
سرکه طلومنه بکزر تمام چاتلر اتمزسه اگر نقل کلام
حسی آلودهٔ غمدر غماز که اولور گوردیگی غمه انباز
محنت غیریدن ایلر او حضور کیمەدکیم غم گوردائولور سرور
دلی قورشون، دهنی سرد تفنك بر نفسده قوپارر شعلهٔ جنك
آنی درکار ایدیجك ایقاده دوتر اول بیرنیده افساده
طورەمز نقلنی ایدنجه تمام سرعتله ایدر اندنده قیام
ینه بر مجلسەدە جانی اتر آندەدەهر نه ایش ایتدیسه صاتر
بویله بویله ایدرك نقل کلام گزر اخشامه‌دگین شهری تمام
طبعی بو، عادتی بو، کاری بودر روز و شب نخبهٔ افکاری بودر
برخصومت براغور اول بداصل نسل اولادده سورر اولمز فصل
ایکی فرقه هدف محنت اولور صحح اولور ایسه‌دنی لذت اولور
که‌دوشه‌ایتدیگی افسادی دیله آرالقده صاتلور کندی بیله
آخرتده خود ایشی واویلا قتلدن فتنه اشد دیدی خدا
نیجه اخبار وحوادث نیجه خر ایتمش اغزین قولاغن وقف خبر
باز ایدوب گوشنی آوازه ایچون جان ویرر برخبر تازه ایچون

اون قوناق یردن اولان ایتسه گذر
آلور البته نه حال ایسه خبر

کندی شهرینه گلن اخباری آلور آچمدن اول انباری
صاحبی ایتمدن امرینه قیام اول یایر دائرهٔ شهره تمام

قرق قوناق عزل ایله نصبك خبری
نائل ذوق ایدر اول دربدری

کندی عقلنده اولان کم خردان — استماعندن اولورلر شادان
کچنوب زعملرنجه عقلا — بری بیرندن ایدرلر اخفا
دردولتده خود اولیش تمش — شایع اولمش اونودلمش کتمش
ایکی آی ایتمش ارا یرده گذر — بونده بونلر بونی قیمتلو صاتر
نوبنو ایتمده دولتده ظهور — گونده صد گونه آنک گیبی امور
چکنن طشره‌ده اعلی تدبیر — قائل اولمز بری ایتسه تقریر
طرفه‌در بی خردان عالم — نادر آنجق بونی آ، کلر آدم
حمدالله هله ای جان پدر — سنده یوقدر بو صفتلردن اثر
بنه امیدم اودر کیم الله — سنی بو غائله‌دن ایده نکاه
شر ایله اولمیه‌سن آلوده — دو جهانده اوله‌سن آسوده

مبحث لازمهٔ حکمت وطب

مؤمنه فرضدر ایا روح روان — علم ابدانله علم ادیان
طبدر اقوای مهمات فنون — آنی منکر دگل الا مجنون
قنغی محروسه‌که یوق آنده حکیم — یوق جواز اولمغه اول یرده مقیم
قنغی معموره‌ده‌که اولمیه طب — تلف نفسی اولور مستوجب
ایتمش اجزاء عقا قیری خدا — مرض وعلته اسباب شفا
دینور اما او طبیبه حاذق — که اوله اسمی حکیمه لایق
چون فنون کورمکه محتاج طبیب — هر برندن اوله برحصه نصیب
اوّلا هیئت وحکمت لازم — نحو وصرف وعربیت لازم
هم مجرب اوله، هم اهل کتاب — اوله دانای خواص اعشاب
نبضدن ایلیه تشخیص عرض — اوله سبابه‌سی جاسوس مرض
طبع اجزای عقاقیری بیله — کشور جسمده تدبیری بیله

ایده تدبیر وتجربله اعلاج   اتمیه جهله افساد مزاج
اوله مرضایه دلیل صحت   اولمیه تقویه داد علت
ایده قانونله تدبیر شفا   اتمیه تجربه‌یه خلقی فدا
اتمیه نشتر جهلی خونریز   اولمیه راهزن عمر عزیز
شربتی ایلیه تسکین مواد   ایده تعدیل طباع اضداد
دیمز اول شخص هوسکاره حکیم   که اوله بی تجربه وبی تعلیم
خود بخود طبه اوکیم سالکدر   نه طبیب اول مرض مهلکدر
متطبب قتی چوق شخص غریب   کچینور کندی خیالنده طبیب
برنیچه حرف طبابت قپمش   کندونی نقد فلاطون یاپمش
آلمز اصلا نظره سقراطی   کندی شاکردی بیلور بقراطی
کچینور وضع حکیمانه ایله   اصطلاحات طبیبانه ایله
آنلرکده چوغی اماکه غلط   کرچکین دیرسك اکر زعمی فقط
اصطلاحاتی سوررر معناسز   شربت وحقنه بیلر اجزاسز
رطب ویابس سخنی سرتاپا   برینك اصلنی بلمز اما
سوز آراسنده صاتر باردو حار   صانر اماکه اسامیٔ دیار
ظن ایدر مفرد اشتسه کلمات   دیر مرکب دیسه‌لر یوقمی دوات
دردی یاآقچه یاخود شهرتدر   فن حکمت آراده آلتدر
زعمی وار اوکرنه‌مز اهلندن   اولدرر خسته‌لری جهلندن
قنده کیم خسته کوره بی پروا   یاپشور نبضنه اما بی جا
قبضنی فرق ایده‌مز لینتدن   صفرتی آکلیه‌مز حمرتدن
ایلمز فرق سفوف ومعجون   صانور افیونه دینور افتیمون
ایدر انسانی می مرکله مست   یتورر عمر درختنه شکست

کورسه قاروره صانور ظرف شراب
شاخ حجامی صانور کاسهٔ آب

ویرر اسهاله ملینله کشاد   قبضه امساکله ایلر امداد
رنج سودایه ویرر باذنجان   قان آلور قنده گوررسه یرقان
یدرر حکه‌یه باقله لبن   ققودر درد سره مشك ختن
یخ ویرر ایتسه سعاله تدبیر   یدرر حار مزاجه انجیر
یدرر خستهٔ حمایه عسل   درد چشمه آقیدر آب بصل
بویله‌در ثمدی طبیبان زمان   اکثری جاهل حال ابدان
اقتضا ایتمیجك یورمه تنك   تختهٔ تجربه ایتمه بدنك
اقتضا ایتدیگی دم بی تأخیر   رأی حذاقله ایله تدبیر
ایت مداوا بولیجق استادین   وزن قیل رتبهٔ استعدادین
رنجه کافی سکا طب نبوی   طب شافی حکم مصطفوی
معده‌یه دیدی نبی بیت الداء   حمیه‌حقنده دیدی رأس دوا
ایله بوقاعده‌یی پیش نهاد   ایتمه زنهار بو مقداری زیاد
ایله پرهیزی محافظ بدنه   گیرمسون خصم مرض قصرتنه
فصل نیسانده‌کی فصد ولینت   اولدی مستوجب حفظ صحت
چارشنبه‌ده گرك شرب دوا   عملی معتدل اولسون اما
فصد سه شنبه‌درای روح روان   اللی درهم‌قدر ایتسون جریان
حقنهٔ لینه‌نك نفعی کثیر   علل معده‌یی دفعه اکسیر
بونلرك ایتمه وراسینه نظر   شربت حاردن هم ایله حذر
حق سنی ایتمیه محتاج حکیم   طول عمر ایله ویره طبع سلیم

مبحث لازمهٔ خیر دعا

لله‌الحمد تمام اولدی سخن   آچه‌لم ادعیهٔ خیره دهن
حضرت‌حق‌سنی معمور ایتسون   غسه‌دن خاطر کی دور ایتسون

اوله‌سن عزتله بر خوردار — ایده‌سن عمر طبیعی‌یه گذار
خیرایده حضرت حق انجامك — اغتندن اوزره نچه ایامك
ویرسون الله سکا عمر دراز — اوله‌سن علم وعملده ممتاز
اوله‌سن قائم محراب صلاح — بوله‌سن مرتبهٔ فوز وفلاح
اولمیوب حقه وخلقه مغضوب — سنی الله ایده محبوب قلوب
مسلکك اوله رسوم وآداب — خلق سندن ایده‌لر شرم وحجاب
آستانك اوله مأوای سرور — خاندانك اوله مشتای حضور
جمع اولوب خانه‌که خیر وبرکت — کیرمیه کیسه‌که مال رشوت
لقمهٔ زهر ربا ییمیه‌سن — نه گوزل، بادهوا ییمیه‌سن
لشکر عون مدد کارك اوله — صانع گون، نگه دارك اوله
اوله‌سن دغدغه‌دن آزاده — اوله هر استدیکك آماده
رزق ایچون چکمیه‌سن رنج وتعب — نعمتك اولمیه محتاج طلب
ایرشه نعمت حق بی زحمت — حاسدك کورمیه کرد راحت
بوله‌سن نعمتی بی سعی وعمل — گوره‌سن راحتی بی جنك وجدل
احتیاج ایلسون دستکی پست — بخش ایدوب‌سن اوله‌سن بالادست
دهنك خواهشه باز اتمیه‌سن — تکریدن غیره نیاز اتمیه‌سن
کشف حال اتمیه‌سن بی درده — التجا اتمیه‌سن نامرده
هر نیه ایتسه تعلق نظرك — اوله آسانلغله ما حضرك
غیرك اولسه نقدر اشیاسی — بولنه سنده آنك اعلاسی
یاشله چشمی پر اشك اتمیه‌سن — کمسه‌نك حالنه رشك اتمیه‌سك
قلبکه بولمیه مدخل اوهام — گوزلرك کورمیه کرد آلام
دوشمه‌اول محنته کیم آه ایده‌سن — گورمه‌اول حالیکه اکراه ایده‌سن

کمسه‌دن چکمیه‌سن خشیت وبیم … دستگیرڭ اوله ستار کریم
خاطرڭ اولمیه پامال ملال … ایرمیه دولتکه دست زوال
هیچ خمیازهٔ غم چکمیه‌سن … عمرڭ اولدقچه ستم چکمیه‌سن
سنگه میل ایلریسه‌ڭ گوهر اوله … طوپراغه ال اوزادرسه‌ڭ زر اوله
فتح اولوب مخزن کنج غیبڭ … نقددن اولمیه خالی جیبڭ
اولمیه مصدر خواهش دهنڭ … گوستره ناز مآلن سخنڭ
مالدن اولمیه خالی بوجاغڭ … ناردن اولمیه خالی اوجاغڭ
لطفدن غیری‌یه دست اچمیه‌سن … خلقه لطف ایلدن قاچمیه‌سن
لیك اولسون سخن آرای کرم … دهنڭ ماشطهٔ لفظ نعم
چوق اوله مالڭ ایله اولادڭ … آرته اولادڭ ایله ایرادڭ
مظهر موهبهٔ حق اوله‌سن … ایو اولاده موفق اوله‌سن
گورمه دردسر وچشم ودندان … اولمه محتاج حکیم دوران
خلعت عزت اوله دوشکده … شاهد عافیت آغوشکده
زیر رانکده اوله توسن کام … اوله‌سن نائل گلگشت مرام
وارەسن سیر گل ویا سمنه … باغدن باغه چمندن چمنه
ملك گلزارڭ اوله بوی نسیم … وقف اوقاتڭ اوله ناز ونعیم
اولمیه باغ دلڭ پژمرده … کمسه‌دن اولمیه‌سن آزرده
خاطر خصمکی ویران ایده حق … جمله مشکللرڭ آسان ایده حق
دشمنڭ وار ایسه پامالڭ اوله … خلق پروانهٔ اقبالڭ اوله
کمسه‌دن گورمیه‌سن چین جبین … نولدیغن بلمیه‌سن آه وانین
دشمنڭ خنده‌یه حسرت‌کش اوله … سینه‌سی پازدهٔ آتش اوله
ویرمیوب مهر تمسك دینه … بلکه هیچ گرمیه‌سن ماینه
کمسه‌نڭ اولمیه سنده حقی … گورمیه تختهٔ بابڭ دقی

حشمتله محکمه‌یه گیتمیه‌سن (امر شرعك) سوزی اتمیه‌سن
مال و ملککده ضرر چکمیه‌سن صحن عنده کدر چکمیه‌سن
دائما صحبت جمیل ایشتلیه‌سن خاقه‌سن حقکی باغشلیه‌سن
دعوته گیتمیه‌سن بی عزت خانه‌دن چیقمیه‌سن بی رغبت
دائما خرم و خندان اوله‌سن جامه پوش سر و سامان اوله‌سن
هر شبانکه یقاسن شمع عسل گرمیه مجلسکه درد کسل
دست بسته طوره‌لر خدامك عیش و عشرتله گچه ایامك
پایدروب تازه بتازه جامه کیمه گیدرمیه‌سن خدامه
پایمال ثقلا اولمیه‌سن طعنه‌گاه عقلا اولمیه‌سن
یولمیه کمسه مجال طعنه سکا دیمیه کمسه بودوشمزدی سکا
ایلسون گوشکی گل حرف طرب گوشنك اولسون سبب خندهٔ لب
هر شبك قدر اوله هر روزك عید گوره‌سن دولتله عمر مزید
چون ابوالخیر قونلدی نامك خیر ایده حضرت حق انجامك

تم

كتابخانهٔ ابو الضيا

قريم وقافقاس تاريخچه‌سى

حليمكرايك كلبن خانندن ملتقطدر

جودت پاشا

ايكنجى طبعى

معارف نظارتنك رخصتيله

قسطنطينيه

١٣٠٧

مطبعهٔ ابو الضيا

قريم وقافقاس تاريخچه‌سی

حشمكرايك گلبن خانان نام تاريخچه‌سندن ملتقطدر

قريم وحواليسنده اوته‌دنبرو سلاطين جنگيزيه، يعنی جنگيز خان نسلندن اولان خانلر، ارثا جالس سرير ايلخانی اولوب، بالاستقلال حكومت ايده گلمشلر ايكن، فاتح سلطان محمد خان حضرتلرينك زماننده حمايت دولت عثمانيه‌يه گيره‌رك و رفته رفته روابط ومتابعتلری زياده‌لشه‌رك، قريم الكاسی ضميمهٔ ممالك دولت عليه اولمشدر .

بونك حقيقت وتفصيلنه اطلاع ووقوف، قريم خانلرندن بعضيلرينك ترجمهٔ حاللرينی بيلمگه موقوف اولديغندن ، بروجه آتی اسلاف خانان

قریمك مشاهیرندن بعضیلرینك ترجمهٔ احوالنه ابتدار اولنور .

قریم خانلرینك اسملرینه [گرای] لفظنك علاوه‌سی مقدمه‌لری عادت دکل ایکن ۸۴۱ تاریخنده قریم خانی اولوب، اوتوز سنه قدر حکومت ایدن حاجی گرای خاندن صکره عرف و عادت اولمشدر . چونکه خانان و سلاطین واعیان تاتارك دأب قدیملری اولدیغی وجهله اطفال شیر خوارلرینی سن شبابلرینه‌دك قبائلدن برینك تربیهٔ رضاعیه‌سنه تسلیم ایله پرورش‌یافته ایده گلدکلرندن، حاجیگرایك پدری اولوب سلسلهٔ نسبی یدی مرتبه‌ده جنگیز خانه رسیده اولان [غیاث‌الدین سلطان] دخی [گرای] قبیله‌سنك آغوش تربیهٔ رضاعیه‌سنده نشو ونما بولمش اولدیغی حالده، گرای قبیله‌سی معتبرانندن [دولت گلدی صوفی] نك حج شریفدن عودتی گونی اوغلی دنیایه

گلمش اولدیغندن، مربیسنك حج وقبیله‌سنی تذکّر وتبرّك ضمننده اوغلنی [حاجیگرای] تسمیه ایتمشدر. بعد زمان حاجی گرای قریم خانی اولدقده، مشار الیه دولت گلدی صوفی هنوز برحیات اولمغین، پدرلری حقنده گذران ایتمش اولان حقوق رضاعیه‌سندن بحثله کندوسنه موجب افتخار وفیمابعد وسیلهٔ تخطر وتذکار اولمق اوزره بوندن بویله قبیله‌سی اسمی اولان گرای لفظنك سلاطین جنگیزیه اسملرینه علاوه اولنمسنی نیاز ایتدکده، نیازی رهین حیّز قبول اولمغله آندن صکره بوخصوص بینلرنده دستورالعمل قالمشدر.

استطراد

بین‌القبائل قرابت رضاعیه پك زیاده رعایت اولنوب، برچوجق هرقنغی قبیله‌دن سود اممش

ایسه آکا منسوب اولورق. اول قبیله دخی آنك
غیرتکشی اولور . خان و سلاطین قریم دخی
اولادینی قبائل چراکسه‌دن برینه بسله‌یه ویرمك
معتاد قدیملری ایدی . بونك کیفیتی [عبرتنمای
دولت] نام تاریخچه‌ده بو وجهله تحریر ایدرکه
قریم خاننك اولادی دنیایه کلدیکی قبائل
چراکسه‌نك معلومی اولدقده وقت معینده تخصیص
ایتدکلری بر محلده اجتماع واختیارلری حضورنده
میانه‌لرنده برخاتونی دایه‌لغه انتخاب وآنی استصحاب
ایله [سپاه] [اوزدن] و[سائرلرندن] برقاچیوز سواری
قریمه کذار ایدرك اوچ کون قریم خاننه مهمان
اولورلر . لکن خاننك مطبخندن برشی تناول
ایتمیوب برابر کتورمش اولدقلری دقیق و عسل
و[غومول] و[بوزه] ایله هم کندولرینی اداره وهمده
خانه ودائره‌سی خلقنه ضیافت ایدرلر . بعده
ایچلرندن برینی ایلچی نصب ایله خانه ارسال

وبو جمعیت ایله قریه گلملری خان حضرتلرینك
اوغلنی بسلمه آلمق مقصدینه مبنی اولدیغنی و آلمدقچه
اعدهلری قبول اولنمهجغنی تبلیغ ایدیجك . تعامل
قدیمه مبنی ضروری اول چوجغی کندی آناسندن
تفریق ودایه اولمق اوزره بالانتخاب گلمش اولان
خاتونه تسلیم ایتدکلرنده . چرکسلر ممنوناً کندی
یوردلرینه عودت ایدرلر . وبسلمهیی اوز اولادلری
اوزرینه ترجیح ایدرلك . تربیهسنده اصلا تجویز
قصور ایتمزلر . ویدی یاشنه بالغ اولدقده رکوب
ونزولی وقاچوب قوومغی وفن حرب وضربی
تعلیم ایدرلر . وسود آناسی و سود باباسی تعزیز
گونه اول چوجغه برشی سویلیوب فطرت
اصلیهسی اوزره نشو ونما بولور . واون بش
یاشنه بلوغنده پدرینه تسلیمی زمانی گلمش اولدرقده
هرنه زمان طلب ایلر ایسه همان البسهٔ جدیده
واسلحهٔ تامه ایله طونادوب وبر اسب مزینه ارکاب

ایله سود باباسی آلوب مقدّما اخذنده قاچ یوز کشی برابر بولنمش ایسه جملهسی ینه منوال سابق اوزره قریمده اوچ گون ادارهلرینه وخان دائرهسنك ضیافتنه کفایت ایدهجك قدر مأ کولات و مشروبات تدارك براله قریمه گذار وبغچه سرایه وصوللرنده ینه قزانلرینی قینادوب اوچ گون خان دائرهسنه ضیافت ایدرك بو وجهله خانه اوغلنی تسلیم ایتدکلرنده خان طرفندن دخی جملهسنه بخش قلندری وجهله کفایت ایدهجك قدر مشین وسختیان وتفنك ویای و قلابدان وچوقه هدیهلری میدان مقاسمهیه وضعله بینلرنده تقسیم اولندقدن صکره یرلو یرینه گیدرلر . وعادت قبائل اوزره اسملری یاد اولندقجه اعداسی هراسان اولمق مطالعهسنه مبنی اکثریا اولاد جنگیزیهیه دخی یرتیجی حیوان اسملری وضع ایدرلر ایدی .

خانان وسلاطین قریم بر منوال سابق قبائل

النده پرورده اولدقلرندن، بدويته مألوف اولملريله
تكلفات زائده غائله‌سندن وارسته‌اوله‌رق صرتلرنده
يالكز برز قات البسه بولنوب، فرسوده اولنجيه‌دك
تجديد قميص وكسوه ايتمزلر ونه زمان صويونه‌جق
اولورلر ايسه معتنده موجود اولان آدملرندن
برينك البسه‌سنى آلوب تلبس ايدرلر . وچيقار-
دقلرى البسه‌يى بردخى كيمزلر ايدى .

آحاد اهالئ تاتار ايسه بتون بتون بدويت
وساده‌لك حالنده بولندقلرندن اكل وشرب
والبسه وركوب ونزوللرنده غايت سبكبار اوله‌رق،
هرنه وقت خان طرفندن چاپول اراده‌سيله « فلان
گون فلان محلده بولنه‌سكز » ديو قبائل ميرزا
واختيارلرينه [يرليغ] يازلسه، چونكه تاتار قومى
خانلرينه پك زياده مطيع اولدقلرندن، درحال وقت
معينده استنلديگى قدر سوارى تعيين اولنان محلده
حاضر بولنوب، مأمور اولدقلرى طرفك غارت

وتالانه مسارعت ایدرلر . وچپوله عزیمتلرندن
چندروز مقدم حیوانلرینه سوار اولوب . ایدمان
ایچون یوم عزیمتلرینه قدر حیوان صرتندن
اینمزلر . وهر نفر کندو یدکنده اولدرق اوچ
درت بارگیر ایله سفر ایدر . وحیوانلری اکثریا
قیرلری و بوزلری اشهرلك بولدقلری اوت و کوکلر
ایله اکتفا ایلدیکی گبی . کندولری دخی طاری
اونیله بارگیر یورکی یاغندن معمول [طالغان] تعبیر
اولنور خمیردن طغارجقلرینه آلدقلری مقدار
ایله قناعت ایده گلدکلرندن . تاتار عسکری سائر
اردولر گبی مهمات و سائر تکلفاته محتاج اولمیوب
همان اراده اولنان سمته چاپوب چیرپارلر . وصولر
طوکوبده هر طرفه چاپول ایتمکه قولایلق اولمق
ایچون شتا شدید اولمق اوزره صبیانه دعا ایتدیررلر .
وهیئت مجموعهلری بر جمعیت طیاره اولمغله بووجهله
گیجه وگوندز الغار ایدرك مدت قلیله ظرفنده

بلاد بعيدهيی تالان ايدرك ، بی نهايه اموال واشـيا واسرا گتوررلر . واسـيرلر حقنده اصـلا رحم وشـفقتلری اولميـوب پك زياده اذا وجفا ايله استخدام ايدرلردی . بناءً عليه روسيه خلق تاتاردن هراسان ولرزان اولدرق . روسـيه دولتی قزانی ضبط ايتدكدنصكره . دخی غارت وخسـار تاتاردن خلاص ايچون قريمه خزينه سنه سنوی بر ويرگو اعطاسنه مجبور اولوردی .

تاتار خانلرينك اجرای احكام شرعيه يه دخی اهتمـاملری زياده اولدرق . فحـول علمادن بريی طولغون معاش وبول تعيينات ايله قاضيعسكر نصب ايدوب اودخی رسم قسمت ورسوم سائره آلمقسزين امور عبادی رؤيت ايدر . وقبائل ايچنده حكومت ايدهجك فقيهلرده بلا جائزه نيـابت مراسـلهلری ويرر ايدی . صكرهلری خانان وسـلاطين قريم بو بابده ترك رسم بهين قديم ايدرك ، نهايت قبائل

نیابتی مراسله‌لرینی بازرگانلر التزام وفائض ضمیله
طالبلرینــه فروخت والزام ایتمکه باشلادقلرندن.
ضابطهٔ شرعیه‌لری مختل اولدیغی گبی. سن حضرتنه
واصل وجهت سفاهته مائل اولدرق . حرکتلرینه
بطائت تامّه طاری اولمغله . دفع گزند اعدایه بیله
قدرتلری قالمدی . اشته قریم حکومتنك بووجهله
عصر بعصر مختلف اولوب گلان احوالنــه عــلم
اجمــالی حاصل اولمق ایچــون خانلرینــك بعض
طبقات متفاوته‌سی بروجه آتی بیان اولنور .

مشکلی کرای خانك دولت علیه‌یه التجاسی

جنگیزیلر سیل گبی اطرافه آقوب هر دیاره
آقین ایتمکه مباشرت ایتدکلری اثناده بونلرك بر
فرقهٔ جسیمــه‌سی دخی بحر خزری طولاشــدرق
قازان واژدرهانی ضبط ایله روسیه‌یی خراجگذار

اعادهٔ جنك و جدال ايدوب بوكره منكلى كراى
خان غالب كلمكله تكرار استقلال تام ايله قريم خانى
اولدى. لكن عمزاده لرينك ينه تك طورميه جقلرى
معلوم اولمقـدن ناشى دفع اغيـار خصوصنـده
اركان دولتيله استشاره ايتدكده، ملجأ تاجـداران
جهان اولان فاتح سلطان محمد خان حضرتلرينك
سايهٔ حمايه سنه التجا ايله مأمون الغائله اولمق خصوصى
بينلرنده قرارگير اولديغندن، درحال سواحل بحر
سياهده واقع [كفه] [و] [طمان] [و] [منكوب] قلعه لرينك
فتح و تسخيرينه طرف پادشاهيدن همت بيورلديغى
حالده كنـدوسى بو خصوصـده جانسپار انه سعى
واقـدام وفيما بعد خـدمت دولت عليـه يى التزام
ايده جگنى فاتح سـلطان محمد خان حضرتلرينـه
عرض وانها ايتدكده، طرف شهرياريدن كندويه
توغ وعلم وسائر تشريفات ملوكانه ارسال اولنمش
ومؤخراً قـلاع مذكـوره نك فتح وتسخـيرى

خصوصنده دخی منكلی كرای خاننك وقوع بولان حركات مرضيه‌ وخدمات مقبوله‌سندن طولايی كندو- سنه مخصوصاً نوازشنامهٔ همايون كوندرلمش ايدی .

ومؤخراً سلطان بايزيدولی حضرتلری [اقكرمان] و [كلی] قلعه‌لرينی فتح ايتديكی زمان منكلی كرای خان دخی ركاب همايونده خدمت واول محاربه‌لرده ابراز جلادت ايتمكله خدمتنه مكافات اولمق اوزره طرف همايوندن كندويه بياض قطيفه‌لی سمور قلپاق وزرين اوسكف وانواع تحف وتفاريق بخش واهدا ونهر طورله‌نك سواحلنده عساكر تاتارك فتح ايلديكی [يلطه] و [طومبصار] و [فوشان] وقرای سائره‌يی مشتمل اراضی تمليك واعطا بيورلمشدر .

قالغايلق رتبه‌سنك احداثی

سالف الذكر منكلی خان ديار اعدايه غزا وآقين ايتمكه عزيمت ايتديكنده «قريه كيمی قائممقام

براغر سکز؛ «دیو استفسار اولنمغله، «اوغلم محمد گرای قالسون» دیه‌جك یرده لسان تاتار اوزره «اوغلم محمد گرای قالغای» دیو افادهٔ مرام ایتمشیدی. غزادن سالماً وغانماً عودتنه قدر اوغلی محمد گرای چشیدهٔ حلاوت حکومت اولوب عودتنده لذت حکومتدن بتون بتون محرومیتله تحکّام اولمسنی روا گورمه‌یگندن [قالغای سلطان] عنوانیله ملحه وکمرکلردن ایراد معین افراز وقصبات قریمدن [آقمسجد] نام قصبه‌یی کندویه مقر حکومت تخصیص وَ(قره‌صو) وَتوابعی الحاق اولنه‌رق، ولیّ عهد اولمق اوزره طرف شاهانه‌دن دخی یدینه برات عالیشان ویرلمشدر. آندن صکره [قالغایلق] بر منصب اولوب هر قریم‌خانی اولنلره بویله بر [قالغای] نصبی عادت اولمشدر. بناءً علیه منکلی گرای خان وفات ایدوب سالف‌الذکر اوغلی محمد گرای قریم خانی اولدقده برادری بهادر گرای سلطانی منصب نوظهور [قالغایی] ایله مسرور ایتمشدر.

سعادتگرای خانك ترجمهٔ احوالی

سالف‌الذکر محمد خان اون سنه قدر قريمده يرليغ فرمای خانی اولوب وفاتنده برادری سعادتگرای خان، قريم خانی نصب اولنه‌رق اول دخی طقوز سنه قدر خانلق ايتدکدن صکره خانلقدن فراغت ايله درسعادتده اقامت ايتمشدر .

تفصيل احوالی بومنوال اوزره‌در، که شهزاده ياوز سلطان سليم خان حضرتلری طربزون واليسی ايکن بعض اسبابه مبنی کفه قلعه‌سنه تشريفلرنده منکلی گرای خانك سراينه نزول و قدوم بيوروب اورادن روم ايلی طرفلرينه عزيمتلرنده منکلی گرای خان زاده سالف‌الذکر سعادتگرای خانی دخی يانته آلمشيدی . بومناسبتله سعادتگرای خان خيلی مدت سفر وحضرده شهزاده سلطان سليم خانك خدمتنده بولنديغندن

مهابت بخشای تخت معالی بخت عثمانی اولدقده سعادتگرای معاش وتعینات کافیه اعطاسیله مرفه وشادمان بیورمشلر ایدی . [۱]

طقوز یوز اوتوز نخرمنده محمد گرایك وفقی خبری درسعادته واصل اولدقده سنهٔ مزبوره رجبنده قریم خانلغی سعادتگرای خانه توجیه بیورلغله دوغمای همایون ایله قریمه واردقده خانلق مسندینه گچوب خود بخود خانلق ادعاسنده بولنان محمد گرای زاده غازی گرای سلطانی قالغای نصب ایلدی .

لکن بر مدت صکره برادر زادهلری کندو علیهنه قیام وحرکت ایتمکله بش سنه قدر بینلرنده محاربه متمادی اولدیغندن ناشی بالاخره خانلقدن فراغت ایله طقوز یوز اوتوز سکز شوالنده

[۱] سعادتگرای سلیم اولك قائم برادری ایدی . للطابع

درسعادته مواصلت وَابو ايوب انصارى جوارنده التى سنه قدر اقامت ايتدكدن صكره دار عقبايه رحلت ايتدكده حضرت خالد جوارنده دفن اولنمشدر .

صاحبگرايك خانلغى

منكلى گراى خان زاده صاحبگراى محمد خان ، برادرى محمد گراى خانك خانلغى اواننده بعض اسبابه مبنى مبتلاى حبس مديد اولمشيكن اول تاريخده قازان خانى [ايچم خان] بلا ولد فوت اولدقده يرينه سلاطين جنگيزيه‌دن بر سلطانك نصب اولنمسنى اهالئ ولايت عرض واستدعا ايتمكدن ناشى صاحبگراى خان اولوقت قازان خانى نصب اولنمشيدى . بش سنه مقدارى اشبو منصب بى ايراد ايله تضييع اوقات ايتدكدن صكره طواف بيت‌الله الحرام ايتمك بهانه‌سيله قازان

حکومتنه برادری محمود گرایك اوغلی [صفا گرای]
سلطانی قائمقام وکندوسی نازکانه کشور رومه
خرام ایدوب درعلیه‌یه گلدکده قانونی سلطان
سلیمان خان حضرتلرینك سایه‌سنده سالیانه
وتعیینات وزعامت ایله دفع مضایقه وضرورت
ایدوب رفه حال کسب ایلدیگی اثناده سعادت
گرای خانك فراغتندن صکره بش آی قدر
خود بخود جالس مقام حکومت اولان اسلام‌گرای
سلطان انجام کاری ملاحظه ایله جرائم گذشته‌ـ
سندن استغفار ایدرك درسعادته عریضه تقدیم ایتمکله
۹۳۹ ربیع الاولنده منشور خانی مشارالیه صاحبگرای
خانك نامنه ثبت وتحریر وغرس یمین پادشاهی اولدیغنه
مبنی سمور قلپاق ایله ایکی سرغوج ومجوهر تیرکش
ومرصع رخش دلکش وقپانیچه تعبیر اولنور فروهٔ
سمور ومرصع شمشیر احسانیله قدر واعتباری
تبجیل وتوقیر قلندقدن بشقه، علوفه ووظائف خلیفه

کیسه‌سندن اولمق اوزره ٦٠ نفر طوپجی وَ ٣٠٠ نفر جبه‌جی وَ ١٠٠٠ نفر سکبان و ٤٠ نفر متفرقه و ٣٠ نفر چاوش و ٦٠ نفر شرحلو تعبیریله ارباب تیمار وزعامت معیتنه تعیین اولنه‌رق اقلیم قریمه ارسال اولنمشیدی .

قریم اقلیمی روسیه‌لو یدینه گیرنجیه‌دك قریم خانلرینه طرف دولت علیه‌دن سکبان آقچه‌سی نامیله ویریله گلان مبالغ ذکر اولنان نفراتك علوفه‌لری اوله‌رق ، سلطان سلیمان مرحومك آثار حسنه‌لرندندر .

صاحبگرای خان بو وجهله قریمه داخل اولوب جالس مسند خانی اولدقده مشارالیه اسلامگرای سلطانی ، قالغایلق ایله بکام وَبعده اعدام ایدوب سعادتگرای خان زاده احمد گرای سلطانی قالغای نصب ایتدی . لکن آندن دخی امین اوله‌میوب

چوق کچمکسزین آنی دخی قتل ایله کندی اوغلی
امین گرای سلطانی قالغای نصب ایلدی .

انهار سته یعنی جم وچایق و[اتل] یعنی [اولغا]
و[قوبان] و[تن] و[اوزی] نهرلری سواحلنده خیمه
نشین اولان تاتاری قریمه ادخال وآنلره اراضی
توزیع وتملیك ایدرك اسکان ایتمك اشبو صاحبکرایك
آثارندندر .

سلطان سلیمان خان حضرتلری اردوی همایون
ایله مملکت بغدانه عزیمت بیوردقلرنده صاحبگرای
خان دخی عساکر تاتار بیشمار ایله خدمت رکاب
همایونلرنده بولنمق شرفنه نائل اولمش و بعده نمچه
سفرلرنده اوغلی قالغای امین گرای سلطان بوخدمت
موجب المفخرتده بولنمشدر .

دولتکرایك ایلك خان اولدیغی وَروسیه‌لوبی خرجگذار ایتدیگی

دولتگرای خان منکلی گرای خان زاده مبارك گرای سلطانك اوغلی اولوب پدری مبارك گرای سلطان . عصر سلیم خانیده فتح مصر معرکه‌سنده وفات ایتمگله عم مکرملری محمد گرای خان وَسعادتگرای خانك حجر تربیه‌لرنده نشوونما بولمش وَسعادتگرایك خانلغنده قالغـایلق رتبه‌سنه نائل اولمش ایکن اسلامگرای وقعه‌سنده سعادتگرای ایله برابر درسعادته گله‌رك سلیمان زمانه کسب انتساب ایتمشیدی . بو مناسبتله سفر وحضرده شرفیاب خدمت خداوندگاری وَمظهر التفات جهـانداری اولدیغی قریم‌خانی بولنان صاحبگرای خان استرقاب ایده‌رك جوار سلطنتدن رفع وَتبعید اولنمسنه بر بهانه آرادی . حالبوکه صاحبگرای خانك اقبالی

درجهٔ کماله گلسکله « اذا تم امر بدا نقصه ترقب زوالا متی قیل تم » مؤداسنجه زوالی تقرب ایتمش اولدیغندن علیهنه ایراد اولنان بعض ماده‌لردن طولایی حقنده توجه پادشاهی تنزل ایلمش ایدی . بو اثناده قزان خانی صفاگرای خان وفات ایتمکله صاحبگرای خان دولتگرایك | قزان | خانی نصب اولنمسنی درسعادته عرض وانها ایدرك . بو وجه محرر جایگیر ضمیری اولدیغی اوزره بو بهانه ایله دولتگرایی جوار سلطنتدن تبعید ایتمك داعیه‌سنه دوشدکده بو وضع کستاخانه‌سی اغبرار طبع همایونه بادی اولمغله عزل ایله یرینه دولتگرای خان نصب اولنوب قریمه وصولنده صاحبگرایی واولادینی قتل ایله خانلقده کسب استقلال ایلدی .

اشبو دولتگرای خان فارس الخیل میدان وغاویکه تاز عرصهٔ جنك وغوغا اولوب دائما غزا وجهاددن خالی اولمز ایدی . حتی روسیه دولتنك اولوقت

پايتختی اولان [مسقو] شهرينی قرق گون محاصره ايتدكدنصكره زور بازوی جلادتيله فتح و تسخير ايدوب خزينه‌لرنده موجود اولان نقود بيشماری آلدقدن بشقه لسان تاتار اوزره [طيش] تعبير اولنور جزيه بدلی بهر سنه خزينهٔ خانی‌يه ارسال ايتملری شرطيله عقد مصالحه ايتمش اولديغی قريم تاريخلرنده مصرحدر . بوندن بشقه گوزل طبيعت شعريه‌سی دخی اولوب اشبو بيت آتی آثار خامه‌لرندندر :

« ياقه‌سن صد چاك ايدن هر بر كلك
گلشن ايچره ناله‌سيدر بلبلك »

يگرمی سنه مدت حكومتندن صكره ٩٨٥ تاريخنده مطعونا وفات ايتدكده يرينه اوغلی سمين محمد گرای خان نصب اولنمشدر .

نور الدينلك رتبه‌سنك احداثی

بروجه محرر سمين محمد گرای خان پدری دولتگرای خان يرينه قريم خانی اولدقده ، اوغلی

عادلگرای قالغای نصب ایتمشیدی . اول اثناده
ظهور ایدن شرق سفرنده عادلگرای اسیر و بعده
دست اعداده تلف اولدیغی شهرتگیر اولدقده اوغلی
سعادتگرای قالغای نصب ایتمك منوی ضمیری اولمش
ایسه‌ده برادرانندن البگرای سلطان، سناً اکبر
اولدیغندن بالطبع منصب مذکوره طلبکار اولمسی
مانع اولمغله قالغایلغی البگرای سلطانه بالتوجیه
سعادتگرای خانی تسلیت ضمننده حجر تربیهٔ
رضاعیه‌سنده پرور شیافته اولدیغی نورالدین میرزایه
نسبتله کندوسنه (نورالدین سلطان) عنوانی ویریله‌رك
منصب نوظهور احداث و خانلره مخصوص اولان
واردات معینه‌دن قدر کفایه ایراد معین افراز
اولندقدن بشقه جانب پادشاهیدن دخی ولیٔ عهد
ثانی اولمق اوزره یدینه برات عالیشان اعطاسیله اعزاز
قلندی . آندن صکره بو رتبه‌یی احراز ایدنلر
«نورالدین سلطان» دینمکله اقرانندن ممتاز اولدیلر.

خطبه‌لرده نام پادشاهی تقدیم وَقریم خانلرینك اسملری تأخیر اولندیغی

اسلامگرای خان، پدری دولتگرای خانك خانلغی زماننده رهنالك منصبیله استانبوله ارسال اولنمش اولمغله، گرك سلطان سلیمان خان حضرتلرینك وَ گرك سلطان سلیم ثانی حضرتلرینك زمان سلطنتلرنده ملتفت ومنظور وَ مقبل ومقبول ایکن سلطان مراد ثالث حضرتلری سریر آرای سلطنت اولدقلرنده، اسکی اعتبارندن دوشه‌رك قونیه‌ده اقامتی اختیار ایتمشیدی.

سالف الذکر سمین محمد گرای خان، یدی سنه خانلق ایتدکدن صکره بعض سببلردن طولایی حسب الایجاب عزل اولنوب برادری اسلامگرای خان قونیه‌دن جلب ایله قریم خانی نصب اولندقده ٩٩٢ ایکی سنه‌سی قریمه واروب قالغای سابق البگرایی

منصبنده ابقا وَ اوغلی مبارك گرای سلطانی
نورالدینلك منصب نوظهوریله مسرور ایلدی .

لکن چوق کچمکسزین محمدگرای زاده سعادتگر ایلك امرای نوغایدن (اسنی بك) وَسائره نك اعانه سیله ترتیب وتجهیز ایتدیگی عساکر تاتار ایله قریمه دخول وَباغچه سرای اوزرینه هجوم ایتدکده، اسلامگرای مجبوراً کفه قلعه سنه فرار ایله عسکر تجهیزینه ابتدار وَ کیفیتی درسعادته اشعار ایتمکله، کفه میر میرانی کندو معیتنه مأمور اولوب (اندال) نام محلده مباشرت جنك وجدال اولندقده اثر غلبه اسلام گرای خان طرفنده رونما اولەرق، سعادتگرای فراره مجبور اولدیغی وقعه یه « قیلدی اسلامی بعون الله قوی سلطان روم » مصراعی تاریخ واقع اولمشدر.

بوصورتله اسلام گرای خان مسند نشین استقلال اولمشیکن بوجاق حوالیسنده ساکن اقوام نوغای، بغدان رعایاسنك اموال ومواشیسنه اطالهٔ

دست خسارات ايتدكلری مسموع خلافتپناهی
اولوب استرداد اموال مغصوبه ضمننده خطّ همايون
صادر اولمغله اجرای مأموريت ايچون اسلامگرای
خان بوجاق جانبنه روان اولوب . اتمام خدمتدن
صكره ولايت قريمده وسائر قلمرو حكومتی اولان
محللرده واقع جوامع ومساجدك منابر ومحافلنده
دعای دولت پادشاه زمان ابتدا تذكير واسامیٔ
خانان قريم تأخير اولنمق خصوصنی تنبيه ايتمكله
قريمده دخی اسامیٔ پادشاهان عثمانيان ايله خطبه‌لره
زيب وفر ويرلمك اسلامگرای خانك آثار
خيريه‌سندندر . اوچ سنه‌دن متجاوز خانلق
ايتدكدن صكره ٩٩٦ سنه‌سی جمادی الاولاسنده
وفات ايلدی . عاقل دور انديش وكامل صاحب
دانش واكثر اوقاتی درسعادتده كچمكله اوچ دانه
پادشاه ذيشانك مظهر حسن نظری اولمش برذات
سعادت سمات ايدی .

خان آغالغی خدمتنك ظهوری

خدمت مذکوره بوزه غازی گرای خان زماننده احداث اولنمغله خان مشارالیهك ترجمهٔ احوالنه بروجه آتی ابتدار اولنور: شویله‌که (بوزه غازی) گرای خان سالف الذکر دولتگرای خانك اوغلیدر. برادر بزرگواری سمین محمد گرای معیتیله شرق سفرنده ایکن دست اعجامه اسیر دوشه‌رك قهقهه قلعه‌سنده یدی سنه علی التوالی اسیر قالمشیدی. جلادت وشجاعتی اکابر اعجامك مشهودلری اولمغله، بعض شروط وقیوده ربط ایله اطلاق اولنمسنی کندویه تکلیف وبیان ایتدکلرنده، بر رباعی انشادیله مافی الضمیرینی اظهار وگوشه گیر کنج محبس اولمقلغی اختیار ایتدیگی شاه عباسك کتابجیسی صادقینك تذکرة الشعراسنده مسطوردر.

ذكر اولنان رباعی شودر :

« نابود غم وشادئ حرمان بوده
زينگونه گذشته تا كه دوران بوده
ما تجربه كرديم كه در ملك شما
راحت همه درقلعه وزندان بوده »

والحاصل مشاراليه بروجه محرر يدی سنه محبوس قالدقدن صكره هزار رنج و محنتله محبس قلعه‌دن بر طريق ايله فرار وهيئت قلندرانه ايله ارضروم واليسی دائره‌سنه بالوصول آنده قرار ايدوب بر مدت صكره‌در دولتـه عزيمتی برادری اسلام كرای خانك وفاتی هنگامنـه تصادف ايتمكله ٩٩٦ سنه‌سی عهده‌سنه قريم خانلغی توجيـه بيورلدی . قريمـه وصولنـده برادری فتحكرايه قالغايلق وديگر برادری عادلكرايك اوغلی بخت كرای سلطانه نورالدينلك توجيهيله احترام وامكدارلرندن احمد آغانی كتخدا و وكيل معناسنه

باش آغالق عنوانیـله بکام ایلدی . بعد زمان بو
خدمتده استخدام اولنانلر « خان آغاسی » عنوانیله
یاد اولنمشلردر .

خان اغاسی احتساب ناظری مقامنده اولوب
امر اسـعاره وَ بعض مرتبـه امور ضابطهٔ بلدیه
نظارت ایدردی .

سلطان محمد خان حضرتلری [اکری] فتحنه
توجیـه بیوردقلرنده مومی الیـه فتحگرای سلطان
لشکر تاتار ایله رکاب همایون خدمتنده ایدی .

بوره غازی گرای خان غایت شجیع وبهـادر
اولدیغی حالده جمیع فنونده ماهر وَالسـنهٔ ثلثهده
شعر وانشـایه قادر صاحب سیف و قلم بر خدیو
محترم اولوب، خواجهٔ پادشاهی سعدالدین افندی‌یه
منظوم مکتـوباتی وَصـدوردن غنی زاده نادری
افندی‌یه بلیغانه منشآتی وَمنثور تحریراتی واردر .
اشبو غزل بیدل آتی آثار قلم معجز رقملرندندر:

غزل

« رأيته ميل ايدرز قامت دلجو يرينه
توغه‌دل باغلاميشز كاكل خشبو يرينه
هوس تير وكمان چيقمدی دلدن اصلا
ناوك غمزهٔ دلدوز ايله ابرو يرينه
سوررز تيغمزك ذوق وصفاسن هر دم
سيمتنلرله اولان لذت پهلو يرينه
گردن توسن زيباده قطاس دلبند
باغلدی گوگلمزی زلف ايله گيسو يرينه
سوررز اسب هنر مند صبا رفتاری
بر پری شكل صنم، بر گوزی آهو يرينه
گوگلمز شاهد زيبای جهاده ويردك
دلبر ماه رخ و يار پری رو يرينه
سفرك جوری چوق اميد وفا ايله ولی
اولدق اشفته‌سی بر شوخ جفا جو يرينه
اولمیشز جان ايله بالله غزايی تشنه
قانی دشمن دينك ايچرز صو يرينه »

آلديغی مال غنائمله غازی گرمان نامنده بر قلعه
بنا ایدوب بو وجهله دخی ابقای نام ایتدکدن صکره
١٠١٦ سنه‌سی شعبانند. مطعوناً وفات ایتمکله
باغچه سرایده دفن اولنمشدر .

متأخرین خانان قریمك اجمال احوالی

سالف الذکر قریم خانلری قدمای خانان
(جنگیزیه) دن اولوب. هر بری رونق بخشای مسند
خانی وهر برینك نامی زیب افزای نسبنامهٔ ایلخانی
اولان ذوات محاسن سمتاندر . آنلرك دوری گذار
ایتدکدنصکره اکثریا قریم خانی اولانلر تهورلك
وسفاهت (داعیه) لرینه دوشدکلرندن وبعضاً دخی
شفاعت ورجالیله سلاطین جنگیزیه‌نك نا اهلانی
قریم خانی نصب اولدیغندن، خانان (جنگیزیه) نك
اسکی نام وشانلری اکسلمکه وتاتار قومنك

طبیعتلرینه کسال ورحاوت عارض اولمغله اولکی صولتلرینه تناقص وتنزل کلمگه باشلادی .

بوندن بشقه اقوام تاتار ایچنه شقاق ونفاق گیرمکله خارجده‌کی اعدایه غلبه شویله طورسون ، کندی مملکتلرینی اداره ومحافظه‌یه اقتدارلری قالمدی . روسیه‌لولر بو حاللری فرصت اتخاذ ایدرك ، قریم خانلرینه متعهد اولدقلری جزیه بدلنی ویرمکدن امتناع ایدر اولدقلرندن بشقه ، [نهر اتل] سمتنده واقع قازان واژدرهان ایالتلرینی گرگی گبی تحت ضابطه‌یه ادخال وانجامکار قریمی دخی تضییق ایتمگه ابتدار ایلمشلردر . حتی روسیه دولتی مقدملری معاملات لازمه‌سنده قریم خانلرینه مراجعت ایده گلمش ایکن ۱۰۸۸ سنه‌سنده قریم خانی نصب اولنمش اولان مراد گرای خان بیشعور ومست مدام اولدیغندن روسیه ایلچیسنی نابجا تحقیر ایتمکله آندن صکره روسیه ایلچیلری قریمه کلمز روسیه

دولتی مصالحنی بندر والیلری وساطتلریله رؤیت
ایتمکه ابتدار وَرفته رفته درسعادته ایلچی ارسالنه
کسب اقتدار ایتمشدر. وَ ١١٤٨ سنه‌سی خلالنده
روسیه اردوسی قریمه هجوم وَاوز قپوسندن دخول
ایله دارالامارهٔ قریم اولان باغچه سرایی وَ قصبات
وقرای سائره‌یی احراق ایدوب گیتمشدر .

وَاگرچه بو عصرلر اثناسنده رزمی بهادر
گرای خان واسلامگرای خان ثانی وَحاجی سلیم
گرای خان وَدولتگرای خان ثانی ظهور ایدرك
ممکن مرتبه تلافیٔ مافات ایتمشلر ایسه‌ده آنلرك
وفاتیله ینه اسکی حاللر ومقدمکی اختلاللر عودت
ایده‌گلمشدر . اشبو درت عدد خانان جلادت
شعاران عناصر اربعهٔ حکمرانی وَمتأخرین خانان
جنگیزیه‌نك آبروی عزت و شانی اولوب
سالف‌الذکر بوره غازی گرای خان ایله ١١٨٥
سنه‌سنده قریم خانی اولان صاحبگرای خان

بينده گذران ايدن يگرمى سكز قدر خانان قريم
ايچنده شهرت كامله ايله ممتاز وسرافراز اولدقلر-
ندن هربرينڭ اجمالاً ترجمهٔ حاللرينه بروجه آتى
ابتدار اولنور :

رزمى بهادر گراى خانڭ ترجمهٔ حالى

سلطان مراد رابع حضرتلرينڭ زمان
صاحبقرانيلرنده تاتارلر ايچنده درلو اختلاللر
واقع وَقتل نفوس وَ هتك پردهٔ ناموس گبى
نيچه فنالقلر شايع اولمشيكن ١٠٤٧ سنەسى
محرمنده صاحبقران مشاراليه حضرتلرينڭ قريم
خانى نصب ايتمش اولديغى [رزمى بهادر] گراى خان،
اسمى مسماسنه مطابق وَحركاتى طبع همايونه موافق
برخان اولديغندن، قريمه وصولنده اشقيايى قهر
وتدمير ايله قريمى تطهير ايتدكدن صكره، چونكه

اول اثناده روسیه‌لو قریم خانلرینه ویره کلدکلری
جزیه بدلنی ادا وارسالده تردد صورتنی گوسترمش
اولدقلرندن درحال مأمور مخصوص ایله اکید
وشدید امرلر تحریر وارسال ایتدیگنده روسیه‌لولر
خان مشارالیهك شدت صولتندن خوفله بدل
مذکوری بعض هدایا علاوه‌سیله ارساله مجبور
اولدیلر . لکن عمری قصیر اولوب، درت بچق
سنه خانلق ایتدکدنصکره ۱۰۵۰ سنه‌سی خلالنده
وفات ایلدی .

خان مشارالیه برخدیو گزیده آثار وشاعر
پاکیزه گفتار اولوب؛ غزل آتی آثار خامه‌لرندندر.

غزل

« خط سرسبزیگك اوستنده ایدر یر زلفك
چمن اوستنده بتن سنبله بگزر زلفك
ابر سیراب صفت پرده فکن خورشیده
آفتاب رخنه سایه صالار تر زلفك

باش قالدردى يوزه چيقدى سياه خطك
فتنه وهميله دوشوب رعشه‌يه دترر زلفك
صاقينور اول گل رخسارى اسن يللردن
صانمه تحريك صبادن يوزك اورتر زلفك
نيجه ممكن گيره رزمى گدانك النه
كنج حسنك سنى اژدر گبى بكلر زلفك »

اسلامكراى خان ثانينك ترجمهٔ حالى

سالف الذكر بهادر گراى خانك وفاتندن صكره چوق كچمكسزين روسيه دولتى فلك ربقهٔ خراجگذارى ايتمش ايسه‌ده ١٠٥٤ سنه‌سى خلالنده قريم خانى نصب اولنان اسلامگراى خان ثانى ابتدا طريق عصيانه سلوك ايتمش اولان بعض قبائلى تأديب ايتدكدن صكره نورالدينى اولان

عادلگرای سلطانی جزیه بدلنی تحصیل ایچون
عساکر تاتار ایله روسیه اوزرینه سوق وتسیار
ایتدکده، مشارالیه نورالدین سلطان روسیه‌لولرك
اول وقت پایتختی اولان (مسقو) شهرینه‌قدر روسیه
ممالکنی یغما وتخریب ایتمکله روسیه‌لولر بدل صلح
اولمق اوزره آلتمش بیك آلتون قیمتنده کورك
وانواع تحف وتفریق وقرق بیك آلتون نقد
تقدیم ایتدکدن صکره هر سنه متعهد اولدقلری
جزیه بدلنی ارسال وتسلیم ایتمك شرطیله عقد
مصالحه ایتدیلر . بوندن بشقه خان مشارالیه ایله
لهلو بیننده محاربات شدیده وقوعه گلوب عاقبت
لهلولر مغلوب و منهزم اوله‌رق بش قطعه طوپ
وایکیوز بیك آلتون وسکسان بیك غروشلق (ریال)
ویردکدن صکره بهر سنه جزیه بدلی ارسال ایتمك
اوزره عقد مصالحه ایتمش اولدقلری بعض قریم
تاریخلرنده مسطوردر .

خان مشارالیه مدبر وَغایت بهادر بر خان جلیل
المأثر اولوب کاه بالذات کنـدوسی کیـدرك وَکاه
قالغای سلطانی وَیاخود نورالدین سلطانی ارسـال
ایدرك غزادن خالی اولمامغله، درون قریمی انواع
غنائمله مالًا مال ایتدیکی مشهوردر .

اوائل حالنده درسعادته کله‌رك بوغاز ایچـنده
اختیار مسـکن ایتمشـیکن سلفی محمد گرای خان
رابعك استرقاب و انهاسنه بناءً ردوس جزیره‌سنه
نفی اولنمشـیدی . مؤخراً بعض کبارك شفاعتیله
ردوسدن درسعادته کتوریلوپ وَچوق کچمکسزین
قریم خانی نصب اولنوب اون سنه قدر زیور افزای
مسند خانی اوله‌رق، بروجه محرر خدمات مقبوله‌یه
موفق اولدقدن صکره ١٠٦٤ سـنه‌سی شوالنده
وفات ایتمشدر .

حاجی سلیمگرای خانك ترجمۀ حالی

حاجی سلیمگرای خن بش دانه پادشاه ذیشان که سلطان محمد خن رابع وسلطان سلیمان خن ثانی وسلطان احمد خن ثانی وسلطان مصطفی خن ثانی وسلطان احمد خن ثالث عصرلرنده مشتسار امور دولت ومحرم اسرار سلطنت اولمش صاحب عقل ودانش برخن جلیل العنواندر . درت دفعه قریم خانی اولوب. هردفعه‌سنده خدمات مبروردیه موفق اولمشدر . خصوصیله دفعۀ ثانیه خانلغنده قریمه هجوم ایدن روسیه اردوسیله اوچ گون علی التوالی محاربه ومقاتله ایدوب نهایت غلبۀ کامله‌یه مظهر اولدرق. اوتوز قطعه طوپ وبیگدن زیاده اسیر آلدقدن بشقه روسیه عساکرینی حدودلرینه قدر تعقیب ایتدکدن صکره ۱۱۰۰ شوالنده نمچه سفرینه مأمور اولوب. آنده دخی اسکوب

جوارنده وقوع بولان غزوات مبرورده‌سی زيور
صحائف تواريخدر . حتی بو خدمتلری نزد همايونده
مقبول اولديغندن سنۀ آتيه اوّل بهارينه قدر
ادرنه طرفنده مشتانشين استراحت اولمق اوزره
ادرنه‌يه جلب ودعوت اولنمشيدی . اشته شاعر
ثابت افنديننك خان مشاراليه حقنده غزوات
سابقه‌سنی متضمن نظم ايتمش اولديغی مدحيه‌لر
ادرنه‌ده بولنديغی اثناده كشيدۀ رشتۀ املا
اولمشدر . [١] دفعۀ رابعه‌ده قريم خانی ايكن ١١١٦
سنه‌سی شعبانده ترك منصب فنا ايتمشدر . قپودان
وقائممقام اولان كوچك عثمان پاشا خان مشاراليهك
كوله‌لرندن اولوب ، بونك گبی چراغ ايتمش اولديغی
نيچه كوله‌لری بووجهله مناصب جليله‌ده استخدام

[١] بو مدحيه ، شهنامه يولنده برداستان غزادركه
برنجی دفعه اولمق اوزره معرفت عاجزانه‌مله طبع
اولنمشدر . [للطابع]

اولنمشدر . قريمده واستانبول جوارنده ومحال سائرده‌ده اولان آثار وحسناتی دخی مستزاد منظومهٔ محسناتی اولمشدر .

دولتكرای خان ثانينك ترجمهٔ حالی وقريمك اواخر احوالی

دولتكرای خان ثانی دوست نواز دشمن گداز، شجاعت وجلادتله اقرانندن ممتاز بر خديو سرفراز اولوب، ايكی دفعه قريم خانی اولمشدر .

دفعهٔ ثانيه‌سنده مقتضای مأموريتی اوزره موسم شتاده روسيه ديارينه ايلغار ايدوب چند عدد پالنقه‌لرينی ضبط وتسخير ونيجه بيك نفوسنی اسير ايتدكدن صكره ١١٢٣ سنه‌سی پروت نهری قربنده دلی پترو ايله بالطه‌جی محمد پاشا بيننده وقوع بولان كارزارده خان مشار اليهك

خدمات مبروره‌سی زیبایش صحائف روزگاردر.
آندن صکره قریمك شیرازهٔ احوالی گوندن گونه
بوزلمغه وَتاتارك صولت وثباتلری بتون بتون
منقطع اولمغه باشلایوب اعدا ایسه یوماً فیوماً کسب
شوکت وقدرت ایتمکله نهایت ١١٩٥ سنه‌سنده
بتون بتون روسیه‌لو قریمی استیلا ایلدی .

وَاگرچه [قینارجه] مصالحه‌سنده تخلیه اولنمش
ایسه‌ده معاهدهٔ مذکوره‌نك شروطی اقتضاسنجه
قریم وَ حوالیسی ینه معنوی روسیه‌لونك زیر
دست تغلب وتحکمنده قالمشدر . آندن صکره
نه صورت کسب ایتدیگی معلومدر .

قریم خانلغی ملحقاتندن عد اولنان چرکستان
جبل قافقاسك برمهم قطعه‌سی اولدیغندن بومقامده
جبل قافقاسك احوال جغرافیه‌سندن بروجه آتی
براز بحث اولنمق مناسب گورلمشدر .

ممالك قافقاسیه‌نك اقسامی

قافقاس طاغی «كوه قاف» دخی دینور. قره دكز كنارنده واقع آنایه قلعه‌سندن بدأ ایله شمال غربدن جنوب شرقه طوغری ممتد اولوب. بحر خزر ساحلنده بولنان [باكو] قلعه‌سنه منتهی اولان جبال عظیمهٔ متسلسله‌دن عبارتدر، كه بر اوجندن اوبر اوجنه‌دك ۲۹۰ ساعتلك مسافه اولوب. خط مستقیم اوزره حساب اولنورسه ۲۱۲ ساعتلك امتدادی اولمش اولور.

بو حوالیده ساكن اولان ملل مختلفه‌نك بعضیسی چركس وَ لزكی وَ گرجی مثللو جبال مذكوره‌نك اصل یرلولرندن اولوب، بونلر یونان جمهورلقلرندن بدأ ایله صكره گلان مؤلفلرك معلوملریدر. بعضیسی دخی هجرت نبویه‌دن ایكی. اوچیوز سنه مقدّم تاتارستان كیردن جانب جنوب

وغربه هجوم ایدن (اندی) وَ (غوت) وَ (هون)
وَ (آلان) وَ (خزر) وَ(چیچن) وَ (قموق) وَ(آوار)
ملتلرینك بقیه‌لری وَدیگر طرفدن جانب شمال
وغربه عزیمت ایلیان سلجوقیلرك وقتلرنده محافظهٔ
حدود ایچون اسکان ایتدیرلمش اولان ترك
طائفه‌لریدر .

جبال مذکور ایکی پارچه اوله‌رق. جزء
شرقیسی چرکستان اولوب، وسطنده اولان الڭ
یوکسك یرلرینه [کوه‌البرز] دیرلرکه داغستان ایله
چرکستانی فاصلدر . وجبال مذکورك جانب
شمالیسنده چرکس جنسندن وقافقاسك قدیمی
وَاصل یرلوسندن اولان [قبارطای] اهالیسی وَجانب
جنوبیسنده گرجی طائفه‌لری واردر . بناءً علیه
ممالك قافقاسیه درت قطعهٔ جسیمه‌یه تقسیم اولنور، که
چرکستان وقبارطای وداغستان وگورجستاندر .

چرکستان قطعه‌سی غرباً قره دکز ساحلی

ایله محدود اولوب جنوب طرفی گرجستانه متصلدر . وشمال طرفی (نهر قوبان) ایله محدود اولوب شرق طرفی قافقاس طاغنك اڭ یوكسك تپه‌سی اولان البرز طاغنه، یعنی داغستانك حدود غربیه‌سنه‌قدر ممتد اولور . بو مملكتك تخمیناً یوز بیك خانه‌یی متجاوز اولان اهالیسی (شابسیغ) و(باترا)و(چكیب) (اوبیخ)و(بسلینی)و(ناقوغای)و(سبیاده)نام سنجاقلرده اقامت ایدرك قبائل مختلفه‌دن عبارت اولدقلری حالده باشلوجه ایكی طائفه‌یه منقسمدرلر . بری چركس طائفه‌سیدر،كه اكثری بوقطعه‌نك جانب جنوبیده یعنی گرجستان طرفنده ساكن اولمغله قوبان بوینه‌یایلمشلردر. دیگری (آبازه)طائفه‌سیدر،كه اكثری جانب جنوبنده ، یعنی گرجستان طرفنده ساكن اولور .

بو اقوامك اكثری یقین وقتلره‌دك دین و دولت نولدیغنی بیلمزلردی . سلطان عبدالحمید

خان اوللث زمان سلطنتلرنده [فرّخ علی]
پاشا چركستان واليسى نصب اولنغله، آندن
صكره دين اسلام اورالرده كركى گبى منتشر
اولمشدر .

§

جبل قافقاسك ايكنجى قطعه‌سى اولان
قبارطاى‌كه [قبارطى]وَ[قبارطه] دخى‌يازيلور بوقطعه
بحر سياهه منصب اولان قوبان نهريله بحر خزره
منصب اولان ترك نهرينك منبعلرى بيننده جبل
مذكورك جانب شمالنده داغستان ايله چركستان
آره‌سنده برشكل مربع منحرف گبى واقع اولوب،
چراكسه‌نك بر بيوك وَگزيده قبيله‌سى اولان
(قبارطاى) ايله (نوغاى) وَ (قره‌بولاق) وَ (اوس)
وَ(تغالور)نام قوملردن‌عبارت‌اوله‌رق٦٠٠٠٠ خانه‌يه
بالغ اولور . كافه‌سى اهل سنتدر. وبيوك قبارطاى
وَكچوك قبارطاى ديو ايكى قسمه تقسيم اولنور

سلطنت سنیه. قینارجه معاهده سنده بو قطعه دن فراغت
ایلمش ایسه ده اتحاد دین ومذهب حسبیله معنوی
دولت علیه یه مربوطیتلری منقطع اولمامشدر. بو مملکتده
(قزبلك) تعبیر اولنان قلهٔ شامخه قربنده قفقاس
طاغنك برو طرفنه کچیلور صعب المرور در بندلردن
عبارت بر یول اولوب. روسیه لولرك شمال طرفدن
گرجستانه گذرگاهلری یالکز بو یولدر . آنجق
بر طرفدن چرکس و بر طرفدن چچن اهالیسنك
هجوملرندن خوف ایله دائما بر طاقم سواری قزاق
عسکرینی استصحابه مجبور اولورلر. (قزبلك) غازی
بکك غلط مشهوریدرکه چرکسلر (غزبك)
و (غزی) بك دیرلر .

قافقاس طاغنك اوچنجی قطعه سی داغستان
ممالکیدر؛ که جبال مذکورك بحر خزر طرفنده کی
پارچه سی اولوب، (داق) قومنك بعض عشائرینه
مأوی اولدیغندن، داغستان تسمیه اولنمشدر.

بو قطعه‌نك هر کوشه‌سنده بر برینه مغایر قوملر ساکن اوله‌رق، هر طرفده بشقه بشقه لسانلر سویلندیگندن، عربلر بوراسنی جبل‌السنه تسمیه ایتمشلر ایدی. قطعهٔ مذکوره اوچ قسمه تقسیم اولنه‌رق داغستان اوسط، وداغستان شمالی، وداغستان جنوبی دینلور.

داغستان اوسط دینلان قطعه، استقلال وسربستی اوزره بولنان ملل مختلفهٔ عدیده‌نك مسکنلری اولوب، (آوار) و (اندلال) و (قوبصوبوی) و (انقراتل) و (انقیرات) و (باقلال) و (جمالال) و (شنیده) و (سوندا) و (سلاتوواندی) و (کنبد) و (شوبوت) و (چچن) و (غالاش) تسمیه اولنان بیوك وکوچك سنجاقلردن عبارت اوله‌رق، اهالیسی تقریباً ۱۰۰,۰۰۰ خانه‌یه بالغ اولور. جمله‌سی اهل سنتدر. اطرافده بت پرست

داغستان شمالی بحر خزر ساحلنده وقفقاس
طاغلرینک اتکلرنده واقع اولوب . (قوبه) و(طباسران)
و(دربند) و (اندری قوی) و (قیطاق) و (آقوشه)
و(تارخو) و(آوار) و(اندرای) و(بخسای) نام سنجاقلری
شامل اولدرق اهالیسی (تاتار) و (ترکی) قوملرندن
مرکب اولدقلری حالده جمله‌سی اهل سنتدر . تقریباً
١٠٠ بیك خانه‌یه بالغ اولورلر . مدار تعیشلری
بحر خزر ساحلنده کائن اووه‌لرده زراعت وصحرا
ثاتلەدر . دربنده باب الابواب وباب الحدید وتیمور
قپو دیدکلری قلعه‌در . وبو قطعه‌ده واقع (بوینیاق)
مملکتی حاکمنه (شمخال) تعبیر اولنور .

داغستان جنوبی قفقاس طاغلرینک جنوب
طرفنده‌کی اتکلرنده اولوب (چاروبله کان) و(ایلیصو)
و(شکی وارش) و(قبله) و(شروان) و(باکو) و(سلیان)
نام سنجاقلردن عبارت اولدرق کافهٔ اهالیسی ٧٠
بیك خانه‌یه بالغ اولور . بونلردن سلیان وباکو

شهرلرنده اون بیك خانه‌قدر (شیعی) وشروان وشکی طرفلرنده اون بیك خانه قدر (ارمنی) موجود اولوب. باقی ٥٠ بیك خانه‌سی ترك وتازی قوملرندن عبارت اوله‌رق. جمله‌سی اهل سنتدر. باکو وسلیان شهرلری بحر خزر ساحلنده واقع اوله‌رق. عجمستان ایله داغستان بیننده اجرا اولنان تجارت بحریه‌نك اسکله‌لری اولمق حسبیله بو شهرلرده عجملر تمکن ایتمشلر ایسه‌ده داغستانك اصل یرلولرینك نفوذ معنویلری تحتنده محکوم اوله کلمشلردر.

جبل قافقاسك دردنجی قطعه‌سی اولان گرجستان مملکتی جبل مذکورك، جنوب طرفنده واقع اولوب، شرقاً داغستانك سرحد جنوب غربیسی اولان [قانق] نهریله وجنوباً [یوزچالی] دینلان واهل اسلام اولان قزاق عشیرتلری وگومری و اخسخه سنجاقدی و آجاره طاغی ایله وغربا قوه

دکز سواحلی و شمالاً جبل قفقاسك چرکس
مملکتنه متصل اولان قلل شامخه‌سی ایله محدود
اولوب. اهالیسی گرجی، ناوس واسوان وارمنی
طائفه‌لرندن عبارت اولمرق. مؤخراً برمقدار روس
وآلمان دخی اسکان اولنمشدر . ملل مذکوره‌نك
کافه‌سی یوز بیك خانه‌یه بالغ اولور . بونلردن
سکز بیك خانه قدر بت پرست دینده اولان اوس
واسوان طائفه‌لری اولوب. یرلری ضرب اولدیغندن
وبر طرفدن داغستانه وبر طرفدن چرکستانه
ملاصق بولندقلرندن بر حکومته انقیاد ایتمزلر .
واون درت بیك خانه مقداری اهل سنت اولوب
باقی قالان تقریباً سکسان آلتی بیك خانه‌سی
خرستیان دینده‌در. وگرجستان وداغستانك جانب
جنوبیسی ارمنستان اولوب ایکی قطعه‌یه منقسمدر .
برقطعه‌سی ارضروم ووان طرفلری اولوب ممالك
دولت علیه‌دندر . ودیگر قطعه‌سی گنجه وقره باغ

وخوی وروان سنجاقلری درکه ممالك ایرانیه‌دن معدوددر . آنجق عجمك اختلالی اثناسنده هر بری مستقل برر خان النده قالەرق ، ١١٩٠ سنه‌سنده طرف دولت علیه‌یه میل ایتمکه مجبور اولمشلردی .

اشته گرجستان دخی بو وجهله ایکی قطعه‌یه منقسم اوله‌رق، برقطعه‌سی اصل گرجستان دینلان تفلیس خانلغیدرکه مقر حکومتی تفلیس‌در. بو قطعه اکثریا ممالك ایرانیه‌یه ملحق بولنمش ایسه‌ده تفلیس خانی اولان ارکلی خان ١١٩٠ سنه‌سنده دولت علیه‌یه تبعیت وحمایه‌سنی قبول ایتمشیدی. آنجق روسیه‌لولر بر منوال محرر قبارطای طرفلرینه یرلشه‌رك ، طریق سالف الذکر ایله گرجستان طرفنه تردد پیدا ایتدکدن صکره بورالرینی افساده باشلایوب، ارکلی خان روسیه‌لونك خدعه ودسیسه‌سنه آلدانه‌رق نجات وسلامتی اولان حمایت دولت علیه‌یی ترك ایدرك

روسیه حمایه‌سنه گیرمشلر . دیگر قطعه‌سی
آچیق باش وَ مکریل وَ کوریـال دادیانلقلری . یعنی
بکالکلری اولوب قره دکز سواحلنه دک ممتد
اولور . گوتایس وَ بغدادجق وَ اوزرکت شهرلری
بو قطعه‌ده در . بو حوالی اوته‌دنبرو ممالك دولت
علیه‌دن معدود بولنمشلر .

والحاصل قفقاس اهالیسنك اکثری اهل
اسلام اولوب جنوب و شمالدن هجوم ایدن عجم
وَ روسیه‌لودن بعضاً متأثر اولمشلر ایسه‌ده اکثریا
دولت علیه‌نك حمایهٔ جلیله‌سنه مظهر و خلافت
عثمانیه‌یی معترف اولملری حسبیله طرف دولت
علیه‌یه مائل اوله کلمشلردر .

دیار قافقاسك بعض وقایع سالفه‌سی

حضرت عمر رضی الله عنهك ایام خلافتنده
(۲۲) سنه‌سنده عربلر دیار ایرانی فتح ایتدکلری

اثناده سردار اهل اسلام اولان [سراقة بن عمرو]
آذربايجانى فتح ايلديكى زمان بكر بن عبدالله ايله
عبدالرحمن بن ربيعه‌يى البانيا فتحنه مأمور ايتمشدى كه
اولوقت داغستان طرفنه البانيا دينلوردى .
بكر بن عمرو دخى عبدالرحمنى مقدمةالجيش ايدوب
كندوسى دخى وراسندن البانيا سمتنه حركت ايليوب
شروانه تقربلرنده اول وقت ملوك فرس نسلندن
حاكم شروان اولان شهريار كلوب جبال قفقاسك
جانب شماليسنده اولان (آلان) وَ (خزر) نام ترك
طائفه‌لرينك برو طرفه هجوم وتخطيلرينى منع
ايتمك شرطيله استيمان ايلديكنى سراقه‌يه عرض
ايتمشلر . او دخى بو صورتى معقول گوروب
حضرت عمره اعلام ايلمسى اوزرينه تجويز بيورمغله
بو شرطله شهرياره امان ويرلمش و سراقه‌نك
وفاتنده يرينه عبدالرحمن بن ربيعه نصب وتعيين
اولنمغله داغستانك بر خيلى يرلرينى فتح ايله

اهالیسنه دین اسلامی تلقین وگرجستان حکمدار-
لرندن جزیه آلهرق صلح ایتمش ایدی .

داغستان طرفنده بو فتوحات جدیده شایع
اولدیغی زمان. چونکه دربندڭ بر محل مبارك اولدیغنه
دائر بعض حدیثلر روایت اولندقدن بشقه اورانڭ
ضبطی ممالك جنوبیه‌یه موجب امنیت و آسایش
اوله‌جغندن اصحاب کرام حضراتی غزا ایچون
فوج فوج اوطرفه آقوب گیدرلردی .

کاتب چلبی جهانناده تحریر ایلدیگی اوزره بنی امیه
عصرنده مسلمة بن عبدالملك اول دیاره غزا ایدوب
خلقی اسلامه گلدیلر . ودربندی آلوب آندن
شماله طوغری بر خیلی محللری فتح ایلدی . حتی
بهرام چوبین نسلندن محمد بن یزید شروان
وتیمور قپو والیسی اولوب بر آیلق قدر مسافه‌یه
حکم ایدردی . فقط هجرتڭ ١١٨٠ سنه‌سنده
طائفهٔ خزر دربندی آلوب اهل اسلامی بوزدی.

بو معرکده ۱٤۰۰۰۰ قدر مسلم شهید اولوب اسلامده مسبوق بالمثل اولمیان بر وقعه ظهور ایتدی .

خزر (خوزار) لڭ مخففی اولوب قبائل ترکیه‌دن بر بیوك قبیله‌در، که مدت مدیده کندولرینه‌منسوبیتله تسمیه اولنان بحر خزر سواحلنده ساکن اولان بر قبیله‌نڭ اسمنه منسوبیتله یاد اولنه‌رق، بحر (قاسبی) وبحر (بلغار) وَبحر (دیلم) دینلوب نهایت برمنوال محرر خزر قومنه‌نسبتله «بحر خزر» تسمیه‌اولنمشدر. اما بو طرفلرده ایکی زای معجمه ایله بحر (خزز) تعبیری غلطدر .

اشبو خزر طائفه‌سی بر بیوك قوم اوله‌رق ایکیوز سنه‌یی متجاوز عربلرله محاربه ایتمشلر ایسه‌ده نهایت عربلر غالب ومظفر اولمشلردر . شویله که هجرت نبویه‌نڭ ۲۰۰ سنه‌سنده قریش قبیله‌سندن وحضرت حمزه اولادندن شیخ ابو اسحاق

وعباس بن عبدالمطلب نسلندن شیخ محمد . کندی
اولاد واقربالرندن ایکیبیك نفر کیسه ایله حرمین
شریفیندن چیقوب وبر مدت شام ومصر طرفلرنده
کشت وگذار ایدوب بعده اول هنگامده دارالحرب
اولان چرکس دیارینه مواصلتله محاربات کثیره‌دن
صکره چرکسلرك بکلری اولان امیر عضالی قتل
ایله املاکنی تسخیر واولاد وعیالنی اسیر ایتمشلر .
بعده داغستانده واقع قیطاق مملکتنك امیری
اولان غضنفری قتل ایله اهالیسنه دین اسلامی
قبول ایتدرمشلر ایدی . اشته بوغازیلر (قوق)
دیارینی دخی ضبط ایله داغستانك جنوب وشمالنده
اولان خزر طائفه‌سنك اکثر قری وقصباتنی پایمال
ایتمشلر . وآنلرك اخلافی قریمی دخی فتح ایدوب
الحاصل داغستاندن قریمه قدر ممالکی یا صلحاً یاخود
عنوة تسخیر ایله اهالیسنی دین اسلامه دعوت
ایلمشلردر . بو جهتله قبارطای وبسنی گبی قبائل
چراکسه‌دن بك چوغی اهل اسلام بولنمشلردر .

عربلرك بو وجهله ٤٢٠ سنه قدر قافقاس ممالكنده حكومتلری جاری اولدرق خلفای عباسيه عصرنده بوحواليه آذربايجان وارمنستان واليلری حكم ايدردی. بعده ٤٥٤ سنهٔ هجريه‌سنده سلالهٔ سلجوقيه‌دن فتوحات كثيره ايله توسيع جاه وجلال حكومت ايدن ملكشاه [١] پدر وجدينك اثرينه اقتفاءً ضبط ايتديگی يرلرده عصيان واختلالدن امين اولمق ايچون گرك آناطولی قطعه‌سنده وگرك گرجستان حدودندن بدأ ايله بحر خزر سواحلنه قدر البانيا يعنی داغستان ممالكنده برچوق ترك طائفه‌لری اسكان ايتديرمشيدی.

ايكيوز سنه‌دن زياده اناطولی وشام وايران طرفلرنده بو وجهله حكومت ايتمش اولان اشبو خاندان سلجوقيی متشتت وپريشان ايدن مغوللرك

[١] پادشاه مشار اليهك ترجمهٔ حالی وتصويری تقويم ابوالضياده نشر اولنمشدر.

يعنی تاتارلرڭ ظهورندن تقريباً يوز سنه مقدّم
مائهٔ سادسهٔ هجريه‌ده (منو جهر) شاه ظهور ايله
داغستان جنوبيده واقع شروان مملكتنك كرسيسی
اولان [شماخی] شهرينی مقر حكومت اتخاذ ايدرك
علم افراز استقلال اولمش وبيوك تاتار حكمدارلرينه
تقليداً (خاقان كبير) عنوانيله شهرت بولمش ايدی.
آندن صكره سلجوقيلرڭ بر شعبه‌سی اولوب
(شروان شاهلر) ديو معروف اولان سلاطين
شروان ظهور ايدرك؛ ارمنستانك بعض محللرينی
دخی داغستان جنوبی‌يه ضم ايله حكومت
ايتمشلردر. واول وقت شروان تعبيرنده داغستانك
شمال شرقيسی وجنوبيسی داخل اوله‌رق داغستان
اوسط وشمال غربيسی اولان مملكتلرينه آوار
وچچن طائفه‌لرينك مسكنلری اوله‌رق شروانشا-
هلره اگرچه اطاعت ايتمزلردی. انجق جهت
وحدت اسلاميه حسبيله دائما محاربه‌لرده برابر

بولنورلردی . اول وقت گرجستان حکمدارلری
دخی بعضا شروانشاهلره وبعضا قونیه سلطانلرینه
تابع گبی گچینورلردی .

ومغول وتاتارلرك جنوب وشمالدن ترکلر
اوزرینه هجوملری اثناسنده وصکره ترکمانلرك
آذربایجان وارمنستانده رایت افراز استقلال
اولدقلری هنگامده گرك شروانشاهلر وگرك
گرجستان حکمدارلری بونلر ایله گاه محاربه وگاه
قونیه سلطانلری مثللو بعض هدایا تقدیم واعطاسیله
مصالحه ومتارکه صورتنده اظهار تبعیت ایدرلردی.
حتی ٨٠٠ تاریخلرنده سلطان شروان بولنان
(شیخ ابراهیم بن سلطان محمد) خیلی محاربه‌لرده
تیمور ایله برابر بولنمشدر . بو وجهله
شروانشاهلر درت یوز سنه‌یه قریب حکومت
ایتدکدن صکره ٩٤٢ سنهٔ هجریه‌سنده (شاهرخ بن
سلطان فرخ بن شیخ شاه) طفل نابالغ ایکن تخت

نادر شاهدن صكره عجمك اختلالى دوبالا
اولمغله بو طرفك خلق بالطبع طرف دولت عليه‌يه
التجا ايدوب سلطان محمود اول عصرنده داغستانك
ضبطى تصور اولنمش وبو تصورات دور حميد
خانى‌يه قدر ذهنلرنده جولان ايتمكده بولنمش
ومقدم ومؤخر قبائل قافقاسى جلب ايله روسيه‌يه
قارشو بر قوت تداركى تذكر قلنمش ايسه‌ده وقت
وحال بوكا مساعد اولمامشدر .

تم

كتابخانهٔ ابو الضيا

سيتلر

مترجمی

نجيب عاصم

يونانلی شيخ المؤرخين هرودوتك تاريخندن بو قومه متعلق
وقايع ومعلوماتك كافه‌سی ترجمه ايدلمشدر .

برنجی طبعی

معارف نظارتنك رخصتيله

قسطنطينيه

١٣١٠

مطبعهٔ ابو الضيا

مقدمه

...

میلاددن ٤٨٦ـ٤٠٦ سنه مقدم برحیات اولان شیخ المؤرخین یونانلی (هرودوت)لڭ تاریخ مشهورندن قدیم «سیت» قومی حقنده‌کی معلومات ترجمه ایدیله‌رك شو اثر میدانه گتیرلدی .

سیتلر قرون اولانڭ ملل معظمه‌سندن معدود اولدقلری گبی (هرودوت) ده عادتا فن تاریخڭ موجدی وزمانینڭ صحت تتبع وصفوت بیان اعتباریله بر منشیٔ منفردی

اولدیغندن شو رساله جك هم سیتلرڭ احوال
قدیمه‌سی حقنده معلومات ایدنمك وهمده
تقریباً بوندن ۲۳۰۰ ییل اول یازلمش بر اثرڭ
نمونه‌سنی گورمك ایسته‌ینلر ایچون شایان
اهمیتدر .

نجیب عاصم

سیتلر

هرودوت تاریخنك دردنجی کتابندن [١]

١ ۞ دارا بابلی آلدقدن صوکره سیتلر
علیهنه سفر نوبتی گلدی ، زیرا آسیا انسانلرله
مسکون ومعمور وثروت عظیمه‌یی حاوی ایدی .
دارا اووقت سیتلری تربیه ایتمك ایستدی ، چونکه
بونلر ابتدا (مدیا) [٢] یه مستولی اولمش
وحرکتلرنده اوگلرینه راستگلنی مغلوب ایده‌رك
خلاف عدالت حرکاته باشلامش ایدی . فی‌الواقع .
بالاده دیدیگم گبی . یوقاری آسیایی یگرمی سکز

[١] هرودوت میلاد عیسی [ع . م] دن ٤٨٤ :
ـ ٤٠٦ سنه مقدم برحیات ایدی .
[٢] شیمدیکی عراق عجم

سنه تحت تصرفه آلمشلردی : (سیمه‌رینلر
Cimmerien) ی [١] تعقیبلری اثناده مدیالیلرك
تحت اداره‌سنده بولنان اراضی‌یی قطع ایلمشلردی .
ینه بو سیتلر یگرمی سکز سنه قدر غیوبتدن
صوکره مملکتلرینه عودتلرنده . مدیالیلردن دها
آز اولمیان برحربه مقاومته مجبور اولدیلر : گذر-
گاهلرنده کثرتلی بر اردو بولدیلر . چونکه کند-
یلرندن بوقدر سنه آیری قالان قاریلری کوله‌لریله
عقد مناسبت ایتمشلردی .

٢ ☼ سیتلر منحصراً کوز اسیرلره مالکدر .
بونك سببی نقل ایده‌جگم صورتده سود جمع
ایتملریدر . بونلرك قوال شکلنده کمیکدن برمنفخه‌لری
واردر : بو منفخه‌یی قصراقلرك محل تناسلیه‌سنه
صوقه‌رق آغزلریله اوفورزلر : بو اثناده دیگرلری
صاغارلر : بو عملیاته شویله بر سبب بیان

[١] قره دکز سواحلی اهالئ قدیمه‌سی .

ایدییورلر : قصر اقلرك طمارلری نفخ ایله شیشر، طوارلر ، ممه آشاغی اینر . سودی صاغدقلری گبی آغاجدن اویمه قابلره دوکرلر ، بونلرك اطرافنه دیزیلن کورلر سـودی (یاییقده اولدیغی گبی) چالقـارلر . مع مافیه افندیلری سودك اوزرینه چیقان موادی طوپلار : سیتلرك الڭ زیاده رغبت ایلدکلری ماده بودر . چونکه گیروده قالانه اعتبار ایتمزلر . بوسببله اسـارته آلدقلرینك گوزلرینی اویارلر . بوسیتلر اکینجی دگل گوچبه‌در .

۳ ✻ بو اسـیر وَ قاریلردن یکی بر نسـل طوغمش وَبیومش ایدی : بودلی قانلیلر صورت تولدلرینی آکلادقلری گبی مدیادن گلنلرك اوکنه چیقدیلر . اولا بوخطه‌یی (طوریك) طاغلرندن جسیم موئوتیس Moeotis (آزاق دکزی) گولنه قدر برگنیش خندق قازه‌رق تحکیم ایتـدیلر . صـوکره ، سـیتلر گچمگه زور ایتـدکلرندن ،

خندگك اوته کی کنارنده نظام حرب آلدیلر ،
وَغوغا ایتدیلر . برچوق غوغالر اولدیسده سیتلر
شـایان تذکار بر فائده قازانه‌مدی : ایچلرندن
بریسی کندیلرینه : « ای سیتلر . اسرامزه قارشو
نیچون حرب ایدییورز ؟ اولدقجه مقدارمز آزا-
لیور : اولدرد کجه امرمزی آلاندی آزالدییورز .
بکا اعتماد ایدیکز ، اوق وَحربه‌لرمزی براقه‌لم :
آتلرمزك قرباجلرینی آله‌لم . اوزرلرینه گیده‌لم :
زیرا بونلر بزی مسلح گوردکجه کندیلرینی بزمله
هم‌عیار ظن ایدییور وَتولدلرینی بزه قیاس ایلیورلر :
فقط بزی قرباجله گورورلرسه کندیلرینك اسرا-
مزدن اولدقلرینی ادراك ایلر . وَبوکا قائل اولدقلری
گبی ، آرتق مقاومت ایتمزلر » دیدی .
٤ ۞ سـیتلر بو نصیحتی طوتدی . هپسی ده
دنیلدیکی گبی یاپدی : اسـیرلر شاشیره‌رق حربی
دوشونمدیلر ، فرار ایتـدیلر . بوصورتله ، سیتلر

آسیاده اجرای حکومت ومدیالیلر طرفندن دوچار مطرودیت اولدقدن صوکره مملکتلرینه داخل اولدیلر . دارا، بونلرڭ هجومنڭ انتقامنی آلمق اوزره قوتنی بونلر علیهنه جمع ایلدی .

٥ ❁ سیتلره گوره ملتلرڭ اڭ یکیسی کندیلردر؛ شویله روایت ایدرلر : اووقته قدر خالی اولان بو اقلیمڭ ایلك آدمی « تارگیتاس » در . دیرلرکه، بو تارگیتاسڭ والدەسی وپدری، هرنه قدر بکا گوره اعتماده شایان دکلسەده، ژوپیتر ایله (بوریستن) نهرینڭ برقزیدر؛ کندی روایتلرنجه تارگیتاسڭ اصلی بو اولیور . بونڭ اوچ اوغلی اولدی : لیپوقسایس، آرپوقسایس واڭ کوچکی قولوقسایس؛ بونلرڭ عهد حکومتنده سمادن گوندریلن آلتون اشیا سیتیایه دوشدی : بواشیاده برصپان، بربویوندرق، بربالطه، برقوپەدر. اوچ برادردن اڭ بیوگی ابتدا بونلری گوردی

وَ آلمغه گیتدی : لکن یاقلاشور یاقلاشماز آلتوندن
علولر صاچلدی . بناءً علیه گیری چکلدی : نوبت
اورتانجه چوجغه گلدی . اوده گیتدی . عینی حال
وقوعه گلدی : یالکزده اولان آلتون ایکی قرداـ
شلری تبعید ایتدکدن صوکره . صره اوچنجی یه
گلدیکنده سوندی . اوده بونلری مسکننه نقل
ایتدی . ایکی آغا بکلر بوخارقه‌یی آکلایه‌رق .
بلا مقاسمه مملکتی انک کوچکلرینه ترک ایلدیلر .

٦ ❊ لیبوقسیاسدن (آوخات) لر دینلن
سیت قومی : ایکنجی آرپوقسیاسدن (تراسپی)
وَ (قاتیار) لر وانک کوچکدن (پارلات) دنیلن
سیت ملت حاکمه‌سی تناسل ایلدی . هپسنه بردن
حکمدارلرینه نسبتله (سقولات) دیرلرسه‌ده .
یونانلیلر بونلره سیت دیرلر .

٧ ❊ کندی قوللرنجه سیتلرک اصلی بودر .
وَدیرلرکه برنجی حکمدار تارگیتاسدن دارانک

آقینه قدر، بلا نقصان وَلازیاده، تام بیك سنه
گچمشدر . حاکم سیتلر بوذهب مقدسی کمال
اعتنا ایله حفظ ایدرلر ؛ هرسنه بوکا عرض
حاجت ایله مطنطن قربانلر کسه‌رك دعالرینك
قبولنی ترویج ایدرلر . ذهب مقدسی طوته‌رق،
یورطی اثناسنده آچیق هواده یاتان، سیتلرك
قوانجه سنه‌سنی اصلا گچیره‌میه‌جگندن، بونك ایچون
کندیسنه برگونده آت ایله طولاشه بیله‌جگی قدر
یر ترك ایدرلر . مملکت گنیش اولدیغندن،
قولاقسیاس، اوغللری ایچون اوچ حکومته
آییردی، وبریسنی اوته‌کیلرندن بیوك طوتدی :
بوده آلتونك حفظ اولندیغیدر . سیتلر، مناطق
مسکونه‌نك شمالنده اولان الڭ اوزاق یرلرده هواده
طاغنیق ویرده یاییلی اولان تویلر مناسبتیله،
نه یاناشیلور ونه‌ده باقیلور. دیرلر، تویلر اوقدر
چوقدرکه باقمغی منع ایدر .

٨ ـ ایشته سیتلرڭ کنـدی وممکتلری حقنـده سویلدکلری بودر : (پونت اوکزین) . سـاحلنده اوطوران رومل‌ر بشقه برحکایه بیـان ایدرلر . دیرلرکه ، هرکول (ژزیون) لڭ اوکوز‌لرینی گوددیکی شمدی سیتلرڭ النده بولنان و او وقت خالی اولان اراضی‌یه واردی . ژزیون ، (پونت) [١] دن اوزاقده ، رومل‌رڭ (اریتی) دیدکلری (غادس) [٢] طرفلرنده ، اوقیانوسده ، هرکول ستونلرینڭ [٣] اوته‌سنده کائن آطه‌ده اوطوریوردی . دیورلرکه ، بو اوقیانوس (طیش دکز) مشرقدن باشلار وارضڭ اطرافنده جریان ایدر ؛ فقط بوکا بر دلیل گتیرلمز . هرکول اوراده .

[١] شمدیکی طربزون ولایتی .

[٢] اسپانیانڭ جهت جنوبیه‌سنده کائن قادیقس .

[٣] جبل الطارق بوغازینڭ شمال وجنوبنده کائن (آبیلا) وَ (قالپه) طاغلرینه قدمانڭ ویردیکی اسم .

برگون سيتستان دينلن يره واردی، اوراده شدتله حكمنی اجرا ايدن قيش وصغوق كنديسنی باصدردی: آرسلان پوستنه بورينه‌رك اويودی : بو آرالق آرابه‌سنی نقل ايدن قصراقلر، برفوق‌الطبيعه حال ايله غائب اولديلر .

٩ ۞ هركول اوياندیغنده ، قصراقلرينی آرامق ايچون بتون اولكايی طولاشدی وحدودينی آشه‌رق (ای لئا) دينلن اقليمه گيردی . اوراده، برغار ايچنده بر (اخيدنا) يه، يعنی ياری بكر بالغ ، قالچه‌لرينك اوست طرفی قادين آشاغيسی ييلان بر مخلوقه راست گلدی . بومخلوقی گوردی، تعجب ايتدی. صوكره كنديسنه باشی بوش گزن قصراقلرينی گوروب گورمديگنی صوردی . اخيدنا ديدی‌كه « اونلر بنده‌در، وَبنمله برلشمه‌دن اوّل سكا اصلا تسليم اتمه‌جگم »

هرکول بو شرطله برلشدی ؛ فقط اخیدنا ممکن
اولدیغی قدر برلکده یاشامق ایچون قصراقلری
تسلیم وعدنده خلف ایدیبوردی ؛ مع مافیه
هرکول حیوانلری آلوب گیتمك ایستدی .
نهایت قصراقلری تسلیم ایله دیدیکه : « بورایه
انجا ایدن شو حیوانلری سنك ایچون قورتاردم ؛
لکن سن ده بکا حق تخلیص ویردك ؛ چونکه
سندن اوچ چوجغم وار ؛ بونلر آدم اولدقلری
وقت نه یاپمق اقتضا ایدر ؟ حاکمی اولدیغم بو
خطه‌ده‌می آلیقویه‌یم . یوقسه سکامی گوندره‌یم ؟
دیه سؤال ایتدی ؛ بونك اوزرینه ، یونانیلرك
قولنجه ، شویله جواب ویردی : « بو چوجقلرك
آدم اولدقلرینی گوردیگك وقت سکا سویلیه‌جگمی
حکیمانه بر صورتله اجرا ایت . بو حوالیده ،
شو یایی چکن وشو کمری شو صورتله قوشانی
بورایه حاکم ایت ؛ بونلری یاپامیانلری دفع ایله ؛

اگر بویله حرکت ایدرسه‌اڭ کندیگی تبریك ایدر وامرلرمی یرینه گتیررسك . »

١٠ * بویله دیدی وَ یایلرندن بریسنی قوردی (چونکه او وقت هرکولك ایکی یایی واردی) . کمرینی نصل قوشاندیغنی گوستردی: هرایکیسنی ویردی ، وَکمراڭ طوقه‌سنده آلتون بر قوپه وار ایدی : نهایت هرکول گیتدی . اخیدنا . کندیسندن طوغان چوجقلر تام میدانه چیقدقلری وقت ، اولا بونلره برر آد ویردی : بریسنه آغاتیرس . ایکنجی‌یه ژه‌لون ، اڭ کوچگنه سیت دیدی . ثانیاً کندیسنه ایدیلن وصیتی اونوتمدی . چوجقلرندن ایکیسی ، یعنی آغاتیرس ایله ژه‌لون مقرر امتحانی قازانه‌مدیلر ؛ والده‌لری طرفندن طرد اولنه‌رق ، مملکتی ترك ایتدیلر . اڭ کوچکلری سیت موفق اوله‌رق اوراده قالدی . سیت قوالدی ایشته بو هرکول زاده سیتدن

بلا انقطاع گلمكده‌در : وقوعه مناسبتيله‌ده سيتلر كمرلرنده برر قوپه طاشيرلر . سيتك والده‌سى كنديسى ايچون بشقه برشى ياپمدى . (پونت) ده اوطوران رومك روايتى‌ده بودر .

١١ * بو ماده‌يه دائر . ديگر بر روايت واردركه ، بكا نقل اولنه‌ليدن برى بونى ترجيح ايدرم . آسيا كوچه اقوامندن اولان سيتلر محارب اولدقلرى (ماساگت) [١] لر طرفندن گوردكلرى تضييق اوزرينه (آراقس ـ آراس) چايى آشه‌رق (سيمه‌رين)لرك ارضنه داخل اولديلر . فى‌الواقع ، شمدى سيتلرك اوطوردقلرى يرك ، وقتيله (سيمه‌رين) لره عائد اولديغى روايت ايديليور . سيمه‌رينلر مملكتلرينك استيلا اولنه‌جغنه ياقين ، مشورت ايتديلر : زيرا بر بيوك اردو

[١] بحر خزرك شمال وشرقنده ساكن كوچبه اقوام قديمه

تعرض ایدییوردی : افکارده تشتت واختلاف
حاصل اولدی، وَایکی طرف فکرینی قبول
ایتدیرمك ایچون بربرینه شدت گوستردی:
قراللرگکی اعلا ایدی. قبیله چکلمك ایستهیوردی:
کندیلرندن کثرتلی اولانلره مقاومت کندیلرینی
تهلکهیه القا دیمك اولدیغی فکرنده ایدیلر : ارباب
فسٰد . بلا مقاومت عزیمت ایدهرك ، مملکتی
مستولیلره ترك ایتدیلر، قراللر ملکلرنده اونك،
اورایه دفن اولنمق ، خلاصه خلق ایله قاچمامق
قرارنده بولندیلر. چونکه بونلر : وقتیله حصهیاب
اولدقلری نعمی ، وَمملکتلرندن تباعدلری حالنده
اوغرایهجقلرنده شبهه اولمیان فنالقلری ، دوشو-
نیورلردی . بوقرار ویرلدکدن صوکره ، مساوی
مقدارده ایکی هیئت تشکیل ایتمك اوزره انقسام
وَیکدیگری اوزرینه اقتحام ایتدیلر . ایستکلریله
اولدیلر : سیمهرین قومی گندیلرینی (تراس)

سواحلنه دفن ایلدی . اوراده حالا مزارلری گوزیلور . بونلری گومدکدن صوکره . قبیله هجرت ایلدی . وسیتلر وصوللرنده ملکی خالی بولدی .

١٣ * حالا سیتیاده بر سیمدرین شهری . سیمدرین بوغازی [١] مدخلنده (پورتمی) دنیلن قصبه‌لر، وصال نوعندن وسائطه نقلیه، بر سیمدرین ایالتی. سیمدرین بوسفوری [٢] واردر. آسیایه التجا ایدن سیمدرینلرك، شمدی روملرك سینوب شهرینی تأسیس ایلدکلری یاریم آطه‌ده تأسیس حکومت ایتدکلرینه شبهه ایدیلمز . شوده محققدرکه . کندیلرینی قوغالاین سیتلر یولی شاشیردرق مدیا اراضیسنه مستولی اولمشلردر: چونکه سیمدرینلر . فرارلرنده ساحلدن آیرلمامشلر : حال بوکه سیتلر قافقاسك صاغنی طولاشدرق ، ویولدن صاپدرق .

[١ و ٢] یکی قلعه بوغازی .

مدیانك تاقلبكاهنه گیرمشلردر . بوزاده یونانیلر
باربار [١] لرله متحدالرأیدر .

١٣ ۞ لكن (پروقونز - مرمره آطه‌سی) لی
شاعر (قایستروبی) زاده (آریسته) (فه‌بوس) لڭ [٢]
الهامیله (ایسه‌دونلر) [٣] نزدینه گیتدیگنی بیان
ایدر : دیركه بو قومك اوته‌سنده تك گوزلی
(آریماسپ) لر وبونلردن اوته‌ده، محافظ ذهب
(غریونلر)، وبونلردن اوته‌ده‌ده دكزه قدر گیدن
(هیپر بوره‌ئن) [٤] لر ساكن اولور . شاعرك
قولنجه، هیپر بوره‌ئنلر مستثنا اولمق اوزره ،

[١] روماليلر ايله يونانيلر كنديلرنی دنيانك برنجی
اقوامی عد ايتدكلری جهتله كندی لسانلريله متكلم اولميان
بتون اقوامی بونام ايله توسيم ايدرلر ايدی .
[٢] آپولون
[٣] كشمير ، تبت وحواليسنده ساكن اقوام
[٤] يونانيلرك اقوام وممالك شماليه‌يه ويردكلری

آریماسپلردن اعتباراً دائما قومشولرینك اراضیسنی استیلا ایتدیلر؛ (ایسه دونلر) . آریماسپلر طرفندن طرد ایدلدی وَسیتلری ده (ایسه دونلر) طرد ایلدی. خلاصه جنوب دکزی (پونت اوگزین ــ قره دکز) طرفنده ساکن اولان شهرینلر. سیتلر طرفندن پوسکوردیلهرك ، یرلرینی ترك ایلدیلر . شوصورتله آریسته ده، سیتلرله، کندی موقعلری حقنده هم بیان دکلدر .

۱٤ ❀ بوشاعرك هانگی شهردن اولدیغنی بیان ایده‌جگم : کندیسنه دائر (پروقونز) وَ (سیزیق) ده ایشتدیگم برفقره‌یی نقل ایلیه‌جگم . وطنداشلرندن هیچ بریسنك . ولادت جهتیله مادوننده بولنمیان آریسته (پروقونز) ده بر چرپیجی دکاننه گیردرك، اورادفجأة فوت اولمشدر . چرپیجی دکانی قپایه‌رق کیفیتی متوفانك ابوینه اخباره شتاب اتمشدر : شهرده آریسته‌نك وفاتی

چابوجق شایع اولدی . (آرتاسه) یه متهیٔ عزیمت اولان سیزیقلی بر آدمك مواصلتی، شایعه‌یی تکذیب ایتدی: بو آدم آریسته‌یه آرتاسه‌دن سزیقه گیدرکن راست گلدیگنی وکندیسیله قونوشدیغنی بیان ایلدی . سوزینی کمال شدتله تقویه ایتدیگی اثناده ، آریسته‌نك ابوینی ده جنازه‌یی نقل ایچون ایجاب ایدن وسائطی یوکلنه‌رك چریجینك مسکننه گیتدیلر. قپویی آچوب ایچری گیردکلرنده آریسته‌یی نه‌حیاً ونه میتاً بوله‌مدیلر . یدی سنه صوکره آریسته پروقونزده میدانه چیقه‌رق ، زمانمزده یونانیلرك (Arimaspiene) آریماسپیه‌ن دیدکلری اشعاری نظم ایلدی : بونلری یازدقدن صوکره ینه غائب اولدی . ایشته ایکی شهرده نقل ایدیلن روایت بودر .

۱۵ ۞ : ایتالیاده ، (متاپونتلی) لر نزدنده ، آریسته‌نك غیبوبتندن اوچ یوز قرق سنه

صوڭره پروقونزلر ومتاپونتليلرڭ روايتلرینی
بربرینه تقریب ایده‌رك . آریسته‌نڭ متاپونتلیلر
مملکتنده ظهور ایلدیگنی . بن بیلیورم : آریسته
بونلره (آپولون)ه بر محراب تخصیصنی پروقونزلی
آریسته نامنه اولان هیکل یاقیننه تعیینی امر ایلدی .
وَدیدی‌که « بتون ایتالیا اقوامی ایچنده . بو الهك
مملکتنی زیارت ایلدیگی خلق آنجق سزسکز :
حتی شمدی آریسته اولان بن بیله . کندیسنه .
برقارغه شکلنده رفقت ایلیوردم » . بو سوزلری
سویلیه‌رك گوزدن نهان اولدی . متاپونتلیلر بر دده
دلف الهنه آدم گوندره‌رك بو تجلینك معناسنی سؤال
ایتدیلر . (پیتی) کندیسنه اطاعتلرینی بیان وَبونك
حقلرنده خیرلی اوله‌جغنی اتیان ایلدی . آنلرده
بونده شبهه ایتمیه‌رك ، حقلرنده توصیه ایدیلنی ایفا
ایلدیلر . شمدی ، بالذات آپولون هیکلی نزدنده
آریسته هیکلی بولنمقده واطرافنده دفنه‌لر نشو ونما

بوملقده‌در . بو هیکل عمومی میدانده بولنیور .
آریسته حقنده بوقدر معلومات کافیدر .

۱٦ ❁ سلسلهٔ روایتك بنی سوق ایلدیگی
خطه‌نك اوست یاننده نه اولدیغی . کمال صحتله .
بیلیم : اوراری گورمش و براز معلومات ایدنمش
کیمسه‌یه راست گله‌مدم : زیرا : شمدی ذکر ایلدیگم
آریسته . اشعارنده اصلا (ایسه‌دون) لرك اوته‌سنه
گیتدیگندن بحث ایلامستدر . یالکز آنلردن آلدیغی
معلوماتی بیــان ایلدیگنی سویلر . لکن بز روایت
صحیحه‌نك مساعد اوله‌بیلدیکی قدر ایلری گیده -
جك وهیچ برشیٔ ترك ایلمیه‌جگز .

۱۷ ❁ بوریستن لیماننده اعتباراً (چونکه
بوراسی سیتیا ساحلنك تام مرکز نقطه‌سیدر)
برنجی سکنه (قالیپد) دینلن سیتاشمش روملردر :
بونلرك اوستنده . عینی سیتلرك عاداتنـه مالك
(آلازون) لر واردر : بونلر بغدای اکر وییرلر :

صوغان . صارمصاق . مرجمك . داری اکرلر .
آلازونلرك اوستنده ایکنجی سیتلر ساکندر :
بونلر بغدایی صرف ایچون دکل صاتمق اوزره
اکرلر . بونلرك اوزرنده (نورلر) مقیمدر : نورلرك
شمالنده . بزم بیلدیگمزه گوره . آرتق انسان
یوقدر . بوریستنك غربنده (ایپانیس) کنارندهکی
اقوام بونلردر .

١٨ ۞ دکزدن اعتباراً . بوریستنك اوته
یاننده . اولاً (ایله آ) . صوکره دها اوتهده .
یوقاری چیقارکن . ایکنجی سیتلر بولنور :
ایپانیس نهری اوزرنده اقامت ایدن روملر بونلره
(بوریستنیت) وکندیلرینه (میله مهاجرلرندن
اولبیایه نسبتله) (اولبیوپولیت) نامنی ویررلر . دیمك
اولیورکه ایکنجی سیتلر بو مملکتده . شرقدن
(پانتیقاپ) ایرماغنه قدر . اوچ گونلك بریری
وشمالدن بوریستنی چیقارکن اون برگونلك دکز

يولى مسافه‌يى اشغال ايديورلر . دها اوته‌ده
گنيش وخالى بر يرواز ؛ بونك اوته‌سنده ، اصلا
سيت اولميان يرلى (آندروفاژ) (يام يام) اهاليسى
واردر . بونك اوته‌يانده‌كى اراضى حقيقةً ايصسزدر ؛
هيچ برقوم وقبيله يوقدر ، بزم بيلديگمز بوقدردر .

١٩ ❁ آكينجى سيتلرك شرقنده ، (پانتيقاپ)
ايرماغى گچيلير گچلمز همان گوچبه سيتلرك نزدينه
وارليلور ، بونلر نه اكر ونه‌ده بيچر . (ايله آ) دن
بشقه بتون بوخطه آغاجسزدر . بوگوچبه‌لر ،
(ژرروس) نهرينه قدر شرقه ، اون درت گونلك
مسافه‌يه يايلمشدر .

٢٠ ❁ بونهرك اوته‌سنده حاكم سيتلر
ساكندر ؛ بونلر الك غلبه‌لقلى و يرارلى آدملر
اولوب سائر سيتلرى اسرالرندن صايارلر . بونلر
جنوبده (طوريك) طاغلرينه ، شرقده اعمازاده‌لر -
ك قازدقلرى خندكه ، و ، (پالوس موئوتيس)

(آزاق دکزی کولنه) و (قره‌من) ایمانه قدر
یاییلمشلردر : بعضلری (تانایس – دوّن نهری) نه
قدر کیدرلر . حاکم سیتلرك اوست یانسنده . یعنی
شمالده، سیت قومنه منسوب اولمیان (ملانکولن) لر
مقیمدر : بونك یوقاریسنده بزم بیلدیکمزه کوره،
برطاقم کوللری حاوی غیر مسکون بریر واردر .
تانایس کچدکدن صوکره آرتق سیتیادن چیقلوب
(صاوروماتلر) [۱] اراضیسنه کیریلور .

۲۱ ۞ تانایس کچدکدن صوکره آرتق
سیتیادن چیقمش اولور . صاوروماتلر نزدینده
کیرلمکه باشلانور که . (پالوس - مئوتیس) اڭ کوشه‌-
سندن اعتباراً شمالده، اون بش کونلك بر مسافه‌ده
اسکان ایدرلر، بوراده نه یمشلی ونه ده یبانی آغاج

[۱] - سیتیانك غربنده خزر دکزی ایله بالطق
دکزی آره‌سنده‌کی واسع الکایه ویرلان نام قدیم .

یوقدر . بونلرك اوستنده (بودن Budins) لر ساکندر بوراسی هرنوع آغاجله مستوردر .

۲۲ ❀ بودنلرك اوستنده، یعنی شمالنده، اولاً یدی گونلك برچوله تصادف اولنور: چولدن صوڭره شرقه دهازیاده میل ایدەرك (تیساگت) دینلن کثرتلی و آوله متعیش بریرلی قوم ساکندر. ینه بورالرده و بوقومه قومشو اولەرق (ایروکس Iruxs) [۱] لر بولنورکه تعریف ایدەجگم صورتده آوله گچینورلر : آوجی بر آغاج اوزرنده بوصویه یاتار، زیرا بوراده آو اکسیك اولماز ؛ آغاجك آلتنده آتی براقیر، بونلرك آتی قارنی اوزره یتمغه وکندیسنی غایت کوچلتمگه آلشمشدر ، کوپك ده بویلەدر . آغاجك تپەسندەکی آدم آوی گورور گورمز، براوق آتار، وکندیسنی آتە آتەرق تعقیبنه باشلار، کوپك ده یاقەلار . بونلرك

[۱] بوایروکسلر شمدیکی باشقیرلرك اجدادیدر .

اوستنده؛ دائما شرقه توجه اولنمق شرطیله. دیگر
سیتلر سـاکندرکه ، بونلر، حاکم سیتلره عصیان
ایله بورایه چکلمشلردر .

۲۳ * بو سیت مهاجرلرینک اراضیسـنه
قـدر ، بحث ایلدیگم یرلر ، طـوپراغی آلچاق بر
اووه‌در؛ بوندن اوته‌ده‌کی اراضی طاشلق وصربدر.
بو اینشـلی یوقوشـلی یرلرده بر چوق زمان یول
آلدقدن صوکره ، یوکسك طاغلر اتکنده ساکن
بر قومه واصل اولنـورکه ، روایتـه نظراً بونلر
ارککلی قادینـلی عموماً آنادن طوغمه طازدرلر؛
بونلر پات‌برونلی وقوتلی چکه‌لی آدملردر ؛ دیللری
گندیلرینه مخصوصدر ؛ سیت قیافتی گینور و آغاجله
تعیش ایدرلر. تغذی ایتدکلری آغاج Pruns-padus
(دیدکلری برنوع اریکدر) بونك بویی بر انجیر
آغاجی قدردر ؛ میوه‌سی باقلا گبی ، فقط چکر-
دکلیدر . اولدیغی وقت طوپلار بزلرده صیقارقویو

وسیاه اوزینی ایچرلر ، بواوزه (آشی) دیرلر .
بو آشی‌یی امرلر وسوده قاتوب ایچرلر . میوه زمانی
گوسبه‌سی ایله چوره‌ك یاپه‌رق یرلر . [*] حیوان
سوزیلری همان یوقدر ، ایی اوتلاقلری هیچ بولنماز .
قیشلری تپه برچه ویازلری اورتوسز اوله‌رق ، هراو
خلقی بر آغاج آلتنده یاشار . انسان اوغللرندن
کیمسه بونلره فنالق ایمز ؛ چونکه بونلر مبارك دیه
شهرت آلمشلردر . غوغایه متعلق هیچ سلاحلری
یوقدر . بونلر قومشولری آراسنده‌کی اختلافی
تسویه ایچون میانجیلق‌ده ایدرلر ؛ کندیلرینه امانه
دوشن ، کیمسه‌نك تعرضنه هدف اولماز . بونلره
(ارژیپه‌ئن) لر دیرلر .

۲٤ ۞ بوطاز قومه قدر اقلیم واهالی حقنده

[*] شو تعریفاتدن وگرکسه لینه‌نك « پرونوس پادوس » میوه‌سنه مشابهتندن بوقومك عادتا اریك پستیلی ایله تغذی ایلدکلرینه حکم ایدیلور .

خيلى مشهودات واردر . زيرا سيتلردن بعضيلرى
اوراره گيدر كلير . گرك آنلردن گركسه بوزيستن
وقردكزك ديگر ايمانلرى روملرندن بونلر حقنده
معلومات ايدنمكده گوج دگلدر . سيتلردن روملره
گلنلر يدى ديل ايله قونوشورلر وكنديلرينه يدى
ترجمان لازمدر .

٤٦ ❁ دارانك اردوسنى سوق ايلديكى
(پونت ـ اوكزين) سواحلى سيتلر استثنا ايدلديكى صورتده ، هرقومك الڭ جاهللرينه مقردر .
پونت طرفى سكنه‌سندن عقل وحكمتى سببيله شايان
تذكار هيچ برقوم يوقدر : بواقليمده علم وحكمتله
اشتهار ايتمش برتك آدم يتشمامشدر . : مع مافيه
سيتلرى و (آنا خارسيس) ى مستثنا طوتمليدر .
سيت نسلى نزدنده امور بشريه‌نك اهملرندن بريسى
بيلديكمز اقوامك كافه‌سندن دها زياده تنظيم
ايدلمشدر ؛ فقط سائر عادتلرينه متحير اولمام . اهم

اموز بونلرده شويله‌جه نظام آلتنه آلنمش : كند-
يلرينه هجوم ايدن اصلا ياقه‌سنى اللرندن قورتاره-
جغندن امين اوله‌مز . و ، اگر كنديلرى بولنماموق
ايسترلرسه ، كنديلرينه گيمسه ملاقى اوله‌ماز .
چونكه بونلرك نه شهر ونه‌ده استحكاملرى وار ،
فقط كندى مسكنلرينى كنديلر طاشيرلر ؛ هپسى
آت اوزرنده اوق ياى قوللانورلر : اكينله دگل
حيوانله تعيش ايدرلر ؛ مسكنلرى آرابه‌لرى اوزر-
نده‌در : بوحال ايله هجومدن مصون اولمازلرمى ،
وكنديلريله اوغراشمق مشكل دگلمى ؟

٤٧ ✻ بو واسطهٔ مدافعه‌يى اختيار وابداع
ايديشلرى يرلرينك كنديلرينه ويرديكى سهولتدن
ونهرلرينك بوخصوصده‌كى منفعتندندر : ملكلرى
صولاق اوتلاقله مستوردر : مصر قناللرندن
آز مقدارده نهرلر بو اراضيده جدوللر تشكيل
[illegible]

سیر سفاینه قابل اولانلرینی عرض ایده‌جکم .
اولا بش آغزلی ایستر : صوکوره تیراس .
ایپارسیس . بوریستن . پانتیقاپ . ایپاکیریس .
ژرروس . تنایس نهرلریدر . بونلرك جهت
جریانلری شویله‌در .

٤٨ * ایستر (طونه) بیلدیکمز نهرلرك الڭ
بیوکی ، حالنی دکیشدیرمینی . یازنده قیش کبی
آقانیدر : سیتیانك غرب طرفنده ایلك راست کلن
نودر . کندیسنه دوکیلن ایرماقلر مناسبتیله صولری
پك قباریر ؛ کندیسنی بیولتن بونلردر ؛ سیت ممالکنده
کندیسیله برلشن بش ایرماق واردر : سیتلرك
پورتا وروملرك پیرهت (پروت) نهری : تیارنتا
(شیل) ، آرار (آلهوتا) ، ناپاریس (یالومانیچا)
اوردس (سرت) در . بونهرلردن اولکجه ذکر
اولنان (پروت) بیوك بر نهر اولوب شرقه
طوغری آقه‌رق ایستره دوکیلور ؛ ایکنجیسی اولان

تیارانتا براز کوچورکدر ، دها غربه جریان ایلر :
آرار [آلوتا] ، ناپاریس [یالومیچه] ، [سرت]
اوردس اوّلکی ایکی نهرڭ آراسنده جریان ایله
آنلرگبی طونه‌یه منصب اولورلر : بو نهرلر عموماً
سیتیایه عائد اولوب ایستری املا ایدرلر .
(آغاتیرس) لر ملکندن (مجارستاندن) گلن
ماریس (تایس) نهری‌ده طونه‌یه دوکیلور .

٤٩ ✻ هه‌موس [*] (بالقان) طاغی زروه‌-
لرندن اینن وَ شماله توجه ایله تراکیایی گچن اوچ
نهرده سیتیایه عائددر : بونهرلر آتلاس (دریسترا) ،
آوراس (یورتاقای) وَتیبیزیس (یانترا) در .
آثیریس (اوسما) ، نوئس (اوستره) . آرتانه :
(وید) برده (په‌ئونی) ده‌کی رودوپ بالقانندن وَ
(هه‌موس) ی یاروب چیقان اسکیوس (ایسکر) ده

[*] اسم خاصلرڭ یانندهکی معترضه‌لر ایچنه شمدیکی

بونه‌در . ایلر یادن گلن وشماله آقه‌رق (ایستراڭ صاغ ساحلنده) تریبالق صحراسنده ایستراڭ توابعندن بروتز (مولدا) ایله برلشن آنغر نهری واردر . طونه بو ایکی جسیم نهری ده آلیر . (او مبرینلر) (شمالی ایتالیا اهالیسی) ڭ شمالنده حاکم اولان اقلیمده قارپیس (صاوا) ویا (دراوا) . آلپیس (دراوا) ویا (این) نهرلری شماله آقه‌رق ایستره دوکیلور . زیرا بو نهرلر (سی نت) لرڭ اوته‌سنده و آوروپانك منتهای غربنده ساکن بولنان (کلت) لردن اعتباراً بتون آوروپایی قطع ایدر . وکاملاً اوروپایی یاروب گچدکدن صوڭره سیتیا ساحلنده دڭزه دوکیلور .

٥٠ ※ بالاده بیان اولنان ایرماقلر وسائره ایله قباران ، ایستر نهرلرڭ اڭ بیوکیدر . واقعا بنسفه نیل ایله مقایسه ایدیلورسه بیوکلك نیلده قالور ؛ زیرا نه برنهر منصب اولور ونه‌ده برکیار

انضمام ایدر . ایستر، قیش یاز برطرزده آقار؛ ظنمه قالورسه بونك سببی شو اولیور : قیشن طونه‌نك گنیشلگی، احتمال‌که حال طبیعسنده‌در؛ زیرا بوخطه‌ده قیشین یاغمور آز اولور؛ بالخاصه قار یاغار : یازین، صغوقلرده دوشن قارلر اریه‌رك نهره اینوب یاتاغنی طولدیرر؛ بوگا، یازین کثرتله یاغان صاغناقلی یاغمورلرده قاتیلور. گونش قیشدن زیاده یازین زیاده مقدارده صو جذب ایدر . شو صورتله موازنه حصوله گلور؛ ایشته ایسترك دائما عینی حالده بولنیشی بوندن ایلری گلور .

۵۱ ❀ ایستر، سیتیانك باشلیجه نهری اولد- یغی شوتفصیلاتدن آكلاشیلور : بوندن صوكره تیراس (دینستر) گلور، بونهر شمالدن اینوب سیتیایی (نور) لر اراضیسندن آییران بر بیوك گولك دیشاریسندن آقار . آغزنده (تیریت)

۵۳ ✻ اوچنجی نهر ایپانیس (بوغ) در :

منبعی ، سیتیاده اطرافنده بیاض قیابانی آتلراوتلادیان برگولدر ؛ بوگوله بحق ، ایپانیس آناسی دیرلر . گولدن چیقدقدن صوکره ، بش گونلك مسافه‌سی سیر سفائنه قابل اولمق اوزره کوچك برنهر حالنده وطاتلیلغنی محافظه ایده‌رك آقار ؛ صوکره پونت اوگزیندن درت گونلك گمی یولندن باشلایه‌رق دگزه دوکولنجه‌یه قدر تحمل اولنماز درجه‌ده آجیلشور ؛ چونکه بوراده کندیسنه قاریشان غایت آجی برپکار ، نه قدر اوفق اولسه ، بویله قوجه‌مان برنهری آجیلاتور [۱] بوقیناق اکنجی سیتارله آلازونلر [۲] حدودی اوزرنده‌در : پکاره وبولندیغی

[۱] متأخرین جغرافیوندن بعضلری بوآجیلغی برپکاره دگل ، بوغ اوزرنده‌کی نیقولایفه قدر چیقان دگز صولرینه اسناد ایدیورلر .

[۲]

يره سيتلر (اكسامپه) ديرلركه (طرق مقدسه)
ديمكدر. تيراس [دينه‌ستر] ايله ايپانيس آلازونلره
ياقن بر يرده ياقلاشـورلر ؛ صوگره هر ايكيسی‌ده
انحراف ايدرك آرالری آچيلور .

٥٣ ۞ دردنجی نهر بوريسـتندر (دنيه‌پر
ياخود نيه‌پر) ايسـتردن صوگره اك بيوك و بنم
اعتقادمجه ، يالگز سيتيا نهرلرينك دگل، مصرك
نيلندن بشقه، بالجمله انهارك انسانلره اك نافعيدر،
فقط نيله هيچ بری مقيس اوله‌ماز . هر بر نهردن
زياده بوريستن ، ساحلنده ساكن اهاليه منفعت
بخش ايلر؛ سـوريلره اك گوزل و پك بركتـلی
برمرعا حاصل ايدر؛ يريـ لطيف بالقلر بسلر؛
صوينـك ايچمسی پك لطيفـدر ؛ سـائر نهرلره
فائق اوله‌رق براق آقار؛ ساحلنده پك اعلا اكين
اولور ، اكيلمين يرلرنده‌كی اوتلر عقللره حـيرت
ويره‌جك مرتبه يوكسلور؛ كنديلگندن تبلر ايتمش

طوز ییغنلری حاصل اولور . ایچنده بیوك دکز
بالقلری آولانور . بو بالقلر غیر فقـاری اولوب
طوزلمغه پك ایی گلور ؛ خلاصه ایچنده دها پك
چوق شایان حیرت شیلر واردر . قرق گونلك
قاییق یولی اولان (ژروس ـ طوقاق صوینی) ه قدر
شمالدن ایندیگی معلومدر ؛ دها اوته‌ده نه‌قوملری
اوطوریبور؟ کیمسه بیلمز، آکینجی سیتاره گلمزدن
اوّل اون گونلك برچولدن گچدیگی بللیدر . یالکز
بو نهر ایله لیبیاده‌کی نیلك منبعنی ارائه ایده‌مم؛ وطنمه
قالیرسه، روماردن‌ده کیمسه بندن زیاده بیلمز .
بوریستنك مجراسی عینی بردیلده دکزه دوکولمك
اوزره، بحره یاقین بریرده ایپانیس ایله برلشور .
ایکی نهر آراسنده حاصل اولان برونه (ایپولاس)
دیرلردی ؛ بونك اوزرینه وقتیله (سه‌رس) نامنه
برمعبد انشا ایدلمش ایدی . بوریستن خلقی معبدك
اوته‌سنه . ایپانیس اوزرینه یرلشمشلردر . ایشته
بونلره عائد معلومات بوندن عبارتدر .

٥٤ ❀ بونلردن صوڭره پانتیقاپ نهرینه
صره گلور : بوشمالدن آقار وبرگولدن چیقار ؛
بونهر ایله بوریستن آراسنده ایکنجی سیتلرساکندر.
(ایلهئا) یی گچر ومقدماً ذکری گچنه دوکیلور .

٥٥ ❀ آلتنجیسی ایپاگیریس درکه برگولدن
چیقار : گوچبه سیتلر مملکتنك اورتهسندن گچر،
(آشیل) قوشوشی دینلن یرایله (ایلهئا) حدو-
دندهکی (قارسینیتیس - ماریوپول) شهری جوارنده
دگزه منصب اولور .

٥٦ ❀ یدنجیسی ژرروس (طوقماق) درکه
بوریستن نهرینك معلوم اولان نقطهسنه قدر
بونهردن اوزاقلاشور : وبو نقطهدن ده اوزاقلا-
شهرق گچدیگی یرهده کندی نامنی ویرر : دگزه قدر
اولان جریاننده گوچبه سیتلرله حاکم سیتلر
حدودینی آیرهرق ایپاگیریس ایله برلشور .

٥٧ ❀ سگزنجیسی مناطق علویهده برگولدن

چیقان وده‌ها بیوك بر گول اولان (پالوس ـ مئوتیس)
(آزاق دڭزی) ه منصب اولان وحه كه سیتلری
(صاوروومات) لردن تفریق ایدن تانائیس (دون)
نهریدر : تانائیسه منصب اولور بر نهر دها واردركه
آدی (ایرژیس) در .

٥٨ ☼ ایشته سیتلر بویله مشهور نهرلره مالكدر : مملكتلرینك حاصل ایلدیگی اوت .
معلوممز اولدیغنه نظراً . حیوانلرده الڭزیاده صفرا
حاصل ایدر : بوحال ذبح ایدیلن قربان حیوانلریله
ثابتدر . .

٥٩ ☼ سیتلر شو صورتله لوازمنی پك
سهولتله تدارك ایدرلر : اوقجه بحث ایلدیگمزه
علاوه اولهرق عادتلری شویله‌در : یالڭز شو
(موهوم) الهلره تعبد ایدرلر : وستا . باجمله
الهلردن زیاده ، صوگره ژوپیتر . ارضی ژوپیترك
قریسی ظن ایدرلر : بونلردن صوگره آپولون ،

زهرهٔ سماوی ، هرکول ومارس گلور . عموم سیتلر
بو الهلره حرمت ایتمگی اعتیاد ایتمشلردر . حاکم
سیتلر (نپتون) ه ده قربان عرض ایدرلر . لسا-
نلرنده وستایه (توبیتی) دیرلر . ژوپیتر ، ظنه
قالیرسه ، پك طوغری اولهرق ، پاپایوس (بیوك بابا)
نامیله یاد ایدیلور . ارضه (آپیا) دیرلر . آپولونه
(اورهسیر) ، زهرهٔ سماوی‌یه (آرتیماپازا) نپتونه
(تامیمازاد) دیرلر . سیتلر نه هیکل رکز ایدر ، نه
مذبح انشا ایلر ونه ده معبد طانورلر ، یالکز وستایه
مخصوص معبدلری واردر .

٦٠ ۞ بتون مقدس یرلرده قربان مراسمی
بر طرزده‌در . تفصیل یاپدقلری آشاغیده بیان اولنور :
قربانك اوك آیاقلری باغلی اولهرق آیاقده دیکیلور .
قربان کسن آدم آرقه‌دن ایپی چکه‌رك حیوانی دویرر .
قربان دوشرکن هانگی اله نامنه کسیله‌جك ایسه
آکا مناجات ایلر . صوکره حیوانك بوینی اطرافنه

برایپ گچیریر ، صوگره بوایپه بردگنك طاقه‌رق چویره چویره حیوانی اولدیرر . بونك ایچون نه یانمش آتش ، نه تهیات ونه‌ده شراب سرپمه‌واردر . قربان اولور اولمز همان یوزیلور : بعده پیشیرمسی ایله اوغراشیلور .

٦١ سیتلرك اراضیسی کاملاً آغاجسز اولدیغندن ، اتلری پیشیرمك ایچون شونی تصور ایتمشلردر . دریسی یوزیلان حیوانك کمیکلرینی آییره‌رق اتی ، اگر بولونورسه ، یرلی معمولاتندن اولان تجردیه آتارلر : بو تجردلر لسبوس [مدیللی آطه‌سی] طاسلرینه زیاده بکزرایسه‌ده پك بیوکدرلر : کمیکلری‌ده تجردلرك آلتنه قویه‌رق ، بونلری یاقوب اتی پیشیریرلر . اگر تجره بولنمازسه ، اتلری براز صوایله اشکنبه‌یه طولدیرر ویانمقده اولان کمیکلرك اوستنه قورلر ، بوکمیکلر گوزل یانار . اشکنبه‌لر کمیکلردن صویلان اتی تماماً آله‌بیلور : شو

صورتله براوکوز کندیلگندن پیشه‌بیلدیگی گبی سائر
حیوانلرده بویله‌در . اتلر پیشدیگی گبی ذبیحه‌صاحبی
باغر صاقلرله برمقدار اتی ایلك آغز دیه . اوزاغه
آتار. بونلر هردرلو حیوانی، بالخاصه آتلری کسرلر.

٦٢ دیگر الهلره نصل ذبیحه‌لر عرض
ایلدکلری‌ده شویله‌در : مارس (حرب الهی) بام
بشقه‌در ؛ هرایالتده ، مرکز ایالته طوغری ، شو
طرزده بر معبد انشا ایدیلور : اوچ ستادیا
(برستادیا ۱۸٤ مترودر) الڭ وبویده چالی دمتلری
دها آز بریوکسکلکده ییغیلور . ییغینك تپه‌سی
درت کوشه‌لی دوزلك براقیلور ؛ اوچ طرفی‌دیك
اولور؛ دردنجی یانی خفیف برمیللی اولوب چیقیله‌
بیلور . هرسنه ، موسملرڭ تأثیریله آلچالان بوتپه‌یه
اسکی یوکسکلگنی ویرمك ایچون یوز اللی آرابه
چالی علاوه ایدیلور . بومعبدلردن هربریسنك
اوزرنده براسکی یاتاغان بولنور ، بویاتاغان غوغاالهنك

تمنا ایدر . بو یاتاغانه هر ییل اوفاق حیوانلر وَ بیگرلر
قربان ایدیلور . بو الهه سائرلرندن زیاده قربان تقدیم
ایدرلر . اللرینه حرب اسیرلری گچدیگی وقت
بوزده بریسنی . قویون گبی دگل . فقط بشقه
بر صورتله ؛ قربان ایدرلر : بو قربانلرك باشنه شراب
سرپرلر ، برقاب اوستنده بوغازلارلر . صوگره آقان
قانی معبدك دوزتپه‌سنه گوتوروب یاتاغانی صولارلر .
بر طاقلری قانی یوقاری گوتورزکن . ییغینك آشا-
غیسنده قالانلرده کسیلن آدملرك صاغ قوللی
اوموزندن کسه‌رك هوایه آتارلر : شو صورتله ذبحه
مراسمی بیته‌رك هرکس یرلی یرینه گیدر . قول
دوشدیگی یرده وجود قالدیغی محلده قالیر .

٦٣ سیتلرده تأسیس ایدیلن ذبحه مراسمی
بونلردر . خنزیراتی ییزلر وَ مملکتلرنده بسلنمه‌سنی ده
قطعیاً رد ایدرلر .

٦٤ بونلرده امور حربیه‌نك صورت

تنظیمی‌ده شویله‌در . بر سیت ایلك دفعه اوله‌رق
بردشمن دویردیگی زمان قانندن ایچر ؛ غوغاده
اولدیردکلرینك قفالرینی قراله گوتورر . بر باش
تقدیم ایلدکدن صوکره ، غنیمتدن پایه حق قزانور ؛
اگر باش گوسترمدیسه ، برشی آله‌ماز . بر باشی
صویمق ایچـون ، قولاقلرك اوستندن چپ چوره
بر چیزیك یاپیلور ، صـاچلرندن طوتیـله‌رق
سیلکیلور ، وَ ، دری قفـا طاسـندن آیرلدقدن
صوکره ، براوکوز قبورغه کمیگی ایله سیلینور ؛ دری
اووقت یومشاق اولور . محارب بونی برقوماش
خاولی گبی قوللانور ؛ دری‌یی آتنك دیزگننه
آصه‌رق اوکنده طاشور ؛ بونکله فخر ایدر ، بوکوچك
خاولیلرك چوغنه مالك اولانلرك یارلقله آدلری
چیقار . برچوقلری بودریلری دری قالپاق گبی
دیکه‌رك گندیلرینـه لباس یاپارلر ، برچوقلری‌ده
دشمن اولولرینك صاغ اللرینی طرناقلری اوستنده

قالمق اوزره، یوزدرك تیرکش یاپارلر. انسان دریسی، قالین وپارلاق اولدیغندن ، همان ، بیاضلق جهتیله بتون دریلرك شایان دقتیدر . برطاقلری‌ده اولونی بوس بتون یوزدرك ، برتختیه گرر وآنله گیدرکن گیر . ایشته بوبابده‌کی عادتلری بویله‌در .

٦٥ ❊ باشلرده ، هیسی دگلسه‌ده ، فقط الك زیاده شایان نفرت اولانلری . برطرز خصوصیده دوچار معامله اولور ؛ قاشلرك آلتندن قفا طاسلری دستره ایله کسیلەرك تمیزلنور . فقیر اولان بونی قوللانمق ایچون دیشساریسنی پرداخسز اوکوز دریسیله قاپلار . زنگینلرده ینه اوکوز دریسیله قاپلارسه‌ده ، خارجاً یالدزلتوب قدح‌یرینه قوللانور . اگر بو قحف زرین ، میانه‌لرنده بعض مرتبه اختلاف بولنان وَ قرال حضورنده کندیسنی مبهوت ایدن اقاربندن بریسنکی ایسه حقنده پك زیاده حرمت ایدیگر . بر مسافر گلدیگی وقت ؛ بوباشی میدانه

قویه‌رق ، هرنه‌قدر خویشانندن بریسنك باشی ایسه‌ده
آرالرنده برنزاع ظهوریله غلبه ایتدیگنی بیان ایلر .
بوحال . آنلر نظرنده پك پارلاق برحرکت
حماستکارانه‌در .

٦٦ سنه‌ده برکره ، هرایالت رئیسی . کندی
دائرهٔ حکومتنده ، برطاس شراب طولدیره‌رق
بوندن دشمن اولدیرن سیتلر نوش ایدر : اگر
بویولده ابراز بسالت ایدلمدیسه ، بومشروبدن
طادلمیه‌رق ، وفقط علامت محقوریت اولمق اوزره ،
شویله برطرفده طوریلور : ایشته بووضعده
عندلرنده منکوبیت کلیه‌یه علامتدر . پك چوق اولد-
رنلرك ایکی قدحی وار . وهرایکیسی ایله نوش
ایلرلر .

٦٧ سیتلر آراسنده پك چوق فالجیلر وار ،
بونلر برچوق سگود دگنکلریله کشف استقبال
ایدرلر : بو دگنکلردن ، چوق دمتلر گتوردکدن

صوگره . بودمتلری چوزوب دگنکلری برر برر دیزر وَ اولدجغی خبر ویررلر : سویلرکن دیزیلن چوپلری تکرار طوپلایەرق دمت باغلارلر . آتالرندن قالان فالجیلق بویلەدر . (انارەلر) لر (آندروژین) لر [١] فالجیلق علیله کندیلرینی ونوسڭ تحلیه ایلدیگنی ادعا ایدرلر : بونلرده اخلامور قبوغی ایله آتیدن خبر ویررلر . فالجی براخلاموری اوچه یاردقدن صوگره قبوغنی پارمقلرینه طولایوب چوزەرك اظهار هنر ایلر .

٦٨ سیت قرالی خستەلندیغی زمان مشاهیر کهنەدن اوچنی چاغیرتیر؛ آشاغیده تعریف ایدیلن مراسمی ایفادن صوگره . همان دائما ؛ فالغك فلان وَفلان اسم (تعیین ایدەرك) کیمسەلر طرفندن

[١] برنجی کتابك ١٠٥ مادەسنه باقیکز . ایکنجی کلمه سینجه اولان برنجینك ترجمەسیدر؛ بقراط بوکلمەیی (غیر مقتدر) ده تفسیر اتمشدر .

قرالك اوجاغنه یالاندن یمین ایدلدیگنی بیان ایدرلر ،
چونکه سیتلر عندنده الك رسمی وجدی یمین قرال
اوجاغنه ایدلمك عادات مرعیه‌دندر . ایشته بویله
یالان آند ایچن جاب ایدیلور؛ بونك حضورنده‌ده
فالجیلر کندیسنی قرالك اوجاغنی اشهاد ایدرك
یالاندن یمین ایتدیگی فال ایله ظاهر اولدیغنی
وقرالك خسته‌لغنك بشقه سبی اولمدیغنی بیان ایله
اتهام ایدرلر . متهم انکار ایدر . کمال متانتله یمین
ایتمدیگنی مدافعه ایلر . اووقت قرال اوّلکی فالجیلر
عددینك ایکی مثلی فالجی گتیردیر . اگر بونلرده
اوآدمك اویله یمین ایتدیگنی، فال طریقیله؛ بولوب
چیقاریرلرسه آرتق اوآدمك بوینی اوریلور، وایالك
فالجیلر املاکنی آرالرنده تقسیم ایدر . اگر ایکنجی
گلن فالجیلر متهمك برائتنه قرار ویررلرسه، برطاقم
دها گتیردیلور . اگر اکثریت برائتده قالیرسه،
اولوم امالك گلن فالجیلر اوزرنده تقرّر ایدر .

٦٩ * بونلری اعدام ایچون بر آرابه‌یه چالی
چیرپی طولدیریلور : اوکوزلر قوشیلور . موته
محکوم اولانلر اللری آرقه‌لرینه باغلی و آیاقلری
کوستکلی اولدرق چالیلر آراسنه چیقمغه اجبار
ایدیلور : آغزلری طیقانور و چالی‌یه آتش ویریلور :
اوکوزلر اورکر ، آرابه آلدبیلدیکنه کیدر . برچوق
اوکوزلر قاجیلرله محو اولور . بعضیلری آرابه
اوقنك یانمه‌سیله قورتیلور . قاجیلر یالکز بوسببله
دکل دها یالان قاجیلقده بولنجه یاقارلر . قرال
محو ایلدیکی آدملرك چوجقلرینی ده براقماز : ارکك
چوجقلری اولدیرر قیزلری براقیر .

٧٠ * سیتلر . هرکیمله اولورسه اولسون .
شو صورتله یمین ایدرلر . برطوپراق قابه شراب
دوکیلور : کرك بر خنجر اوجیله و کرکسه برتیر
ایله خفیف برصورتله بردلنورك . آنده ایچه‌جکلرك
قانی شرابه قاتیلور . صوکره قابه یاتاغان . اوق .

بالطه، حربه طـالدیریلور ؛ بوندن صوکره هپسی
اوزونجه بردعا ایدر ، دها صوکره طرفین عاقدین
ایله معیتلری ارکانی قان وَشرابی ایچر ۰

۷۱ ❁ سـیت قراللرینـك قبری، بور-
یستن نهرینك سـیر سفائنه قابل اولمغه باشلادیغی
یرده ، (ژرروس) اراضیسـندهدر ؛ قراللری
اولدیگی وقت اوزایه جسیم وَمربع بریر قازارلر؛
حفره حاضر اولدیغی گبی، جسدی بال مومی ایله
طلا ایدەرك، آچوب، تمیزلیەرك، وَدوگولمش آغاج
کوتوگی، عطریات، مایدانوس تخمی وَ آناسون ایله
طولدیرەرق قالدیرلر؛ وَتکرار دیکدکدن صوکره
آرابه ایله دیگر برقبیـلەیه گوتورورلر ۰ چونکه
نعشی گوتورنلر حاکم سیتلردن اولدیغـندن، آنی
قبول ایدنلر کندی قولاقلرینك براوجنی کسر؛
صاچلرینی دگرمیلگنه قطع ایلر ؛ قوللرینه چپ-
چوره چیزکلر چیزر؛ آلین وَ برونلرنی بوزر؛

صول اللرینه اوق تمرنلری گچیررلر . اورادنده،
قرالك جسـدینی کندی حکمداری آلتنده بولنان
دیگر برقومه، آرابه ایله، نقل ایدرلر . بونلره گلن
ایلك قبیله کندیلرینه رفقت ایدر . نعشی بتون
قبیلهلر ایچنه گوتوردکدن صوکره، حکمداری آلتنده
بولنان قبائلك الڭ اوزاغی بولنان (ژرروس) لر
نزدینه واریرلر . او وقت اورادہ نعشی یشیللکدن
معمول بریاتاغه قورلر؛ ایکی طرفنه حربهلر دیکرلك
اولوی دیم دیك طوردیررلر . اوستنه کیریشلر
آتهرق دها اوستنی چیتله قاپارلر . قالان بوشلغه،
بوغدقلری مستفرشهلرندن بریسنی، بر ساقی،
بر آشجی، برسایس، نفسنه مخصوص بر اوشاق،
برساعی، آتلر، ثروتنك هپسنك ایلك محصولنی
وآلتون قوپهلرینی قورلر؛ چونکه بونلر نه گوموش
ونهده تونج قوللانمازلر . نهایت، غیرتده مسابقتله
قبری طولدیرهرق یوجه برتپه تشکیل ایدرلر .

٧٢ ۞ ایرتەسی سنە جنازە مراسمنی شو
صورتلە یکیلرلر : خدمەلرینك الڭ غیرتلیلرندن
(بونلر اصل طوغوش اعتباریلە سیت اولانلردر،
زیرا بونلر حکمدارڭ هربرامرینە خدمت ایدرلر.
وَنزدلرندە، پارە ایلە آلنمش اسیر بولنماز) گیری
قالانلری گتیروب ایچلرندن اللیسنی بوغارلر؛
اللیدە الڭ گوزل آت بوغارلر . بوغولانلرڭ
باغارصاقلرینی چیقاریرز، تمیزلر، ایچلرینی اوت
طولدیروب تکرار دیکرلر . صوڭرە، محیطلری
یرە طوقونمق اوزرە بر تکرلگی ایکیە بولەرك
هربرینی ایکی اوطونلە طوردیرلر : وَینە بویلەجە
برچوقلرینی دیکرلر. بونکلە برابر آتلرڭ بوغازینە
قدر اوزون وطیانقلی قازیقلر کچیرەرك اوکدن
گوگسلرینە وَ آرقەدن قارنلرینە طیانان یارم دائرەلر
اوزرینە ترتیب ایدوب، باجاقلرینی ایکی طرفە
صارقیدیرلر . بویلە دیم دیك طوردیریلان آتلرە

قازیق ایله طوتدیرلمش گم و دیزگین طاقارلر .
خلاصه هر آت اوزرینه‌ده بوغولان دلی قانلیلرك
بل کمیکلرندن گچیریلن و بر اوجی یوقاریدن چکنیه
و دیگری آت اوزرینه گلن یرندن آته گچملك
اوزره برقازیق ایله تقویه ایدرك آته بیندیررلر .
ایشته شو صورتله مزار اطرافنه سواری تشکیلندن
صوکره آیریلورلر .

٧٣ ۞ قراللرینه یاپدقلری جنازه مراسمی
بوندن عبارتدر . دیگر سیتلر اولدیگی وقت انك
یاقین خصملری نعشنی بر آرابه اوزرینه سردرك
احبالری نزدینه گوتوررلر ؛ جنازه‌یی قبول ایدنلرك
هر بریسی جنازه معیتنده بولنانلره ضیافت ایدر
و آنلره اکرام ایلدکلرندن نعشه‌ده تقدیم ایلر .
شو صورتله بونلر جنازه‌یی طولاشدیردقدن
صوکره گومر و سویلیه‌جگم صورتده تمیزلنورلر .
اوّلا باشلرینی ییقایوب قوریلارلر ، صوکره یك

اوزون قازيقلر قاقدرق وَبونلرڭ باشلرينى بربرينه
ياقلاشديره‌جق صورتده اگرلر. وَ بوقازيقلر
اوزرينه تمه چكدن عبارت كپنكلرينى ياپارلر .
كپنكلرى حامل بولنان قازيقلر آراسنه برتكنه
وَ بونڭ ايچنه قزارنجه‌يه قدر ايصيدلمش اوج طاش
قورلر .

٧٤ ۞ سيتلر اقليملرنده اولان بر نوع
كنوير بيچرلركه، قوت وَ اوزونلغندن صرف نظر
كتانه بڭزر ، زيرا طول وَمتانتجه كتانه فائقدر .
كندى كنديسنه يتيشديگى گبى زرع ايله‌ده حاصل
اولور . ترا كيلير بوندن كتانه پك بڭزر البسه
ياپارلر . بونى كتاندن كيمسه فرق ايده‌مز . مگركه
قوللانان اولسون . كنويرى گورمينلر كتاندن
اصلا آيرد ايده‌مز .

٧٥ ۞ سيتلر بوكنويرڭ تخمنى آليرلر .
كپنكلرينڭ اورتديگى قازيقلر آلتنه گيررلر .

وَبو تخمی آتشده قزارمش طاش اوزرینه آتارلر . تخم اوساعت دومان ویرمگه باشلار وَاوقدر دومان چیقاریرکه الن (یونان) مجمرەلرندن هیچ بریسی بوقدر توتمز . بو بخار ایله نشئه‌یاب اولان سیتلر هویکورمگه باشلارلر : بو مجمرە کندیلرینه محل حمامدر ؛ زیرا بونلر وجودلرینی کاملاً صویه هیچ طالدیرمازلر . قاریلری ایسلتلمش بر طاش آلهرق بو طاش اوزرنده بر سرو وَیا ارزلبنان وَیاخود دیگر قوقولی بر آغاج کوتوکنی سوردرك آشندیرر : کوتوك تمامیله خمیر حالنه گیردیگی گبی بونی وجود وَیوزینه سورر . بولایه کندیلرینه بر گوزل قوقو ویرر . ایرتەسی گون لاپه‌یی قالدیردقلری وقت ، نظیف وَتازه اولورلر .

٧٦ ﴿ سیتلر اجنبی عادتلرندن پك زیاده صاقنمغه دقت ایدرلر ؛ هیچ بر قومکنکی قبول ایتمز وَبالخاصه ؛ (آناخارسیس) وَ (سکیلاس)

وقعه‌لرنده اثبات ایلدکلری وجدایله ، رومه‌لرگکنی
رد ایدرلر . اوّلاً ، آناخارسیس دنیانك برچوق
یرلرینی طولاشه‌رق برچوق حکمت قازانمش
وَمسکنی اولان سیته‌لر نزدینه دونمك اوزره بولنمش
ایدی : السپونت (چناق قلعه بوغازی) اوزرندن
گمی ایله گچرکن ، سیزیق (دگزلك) ده طوردی
وَاهالیسنی کمال دبدبه‌ایله (الهه‌لر آناسنك یورطیسنی)
اجرا ایدر بولدی . الهه‌دن استمداد ایله ، اگر خانه‌سنه
صاغ سالم گیررسه ، سیزیق‌ده اولدیغی گبی کندیسنه
قربان وَگیجه بکلمه اصولنی احیا ایده‌جگنی آدادی .
سیتیایه عودتنده (آشیل قوشیسی) جوارنده
بولنان وَهر نوع آغاجله مستور اولان (ایله‌نا)
الکاسنده آناخارسیس (سیبل) یورطیسنی بالجمله
مراسمی ایله ، النده برطاوول طوته‌رق وَاوزرینه
مربوط اولان تصاویر مقدسه‌یی گوتوره‌رك ، اجرا
ایلدی .

٧٧ * پله‌پونزلیلردن ده برفقره اوگرندمکه
اودەشـــودر : بونلرك قوانجه . آناخارسیس سیت
قرالنك امریله سیاحت ایتمش و یونانستانك تلمیذی
اولمشدر . عودتنده کندیسنی گوندرنه : رومله .
لاکدمونیالیلر مستثنا اولمق اوزره هردرلو فنونی
اکتسابه جهد ایلدکلرینی . فقط ایی نصیحت آلوب
ویرمك آنجق لاکدمونیالیلره منحصر اولدیغنی
بیان ایلمشدر . بوروایت یونانیلر طرفندن اگلنجه
مقصـــدیله ترتیب ایدلمشـــدر . آدمجغز ، یوقاریده
دینلدیگی گبی . تلف اولمشدر .
٧٨ * برچوق سنه‌لر صوکره آریاپیتك
اوغلو (اسکیلاس) ڭ ده باشنه‌بوله برحال گلدی .
بوده ســیت قرالی آریاپیتك یرلی اولمیـــان وفقط
ایستریا شهرلی برقاریدن حاصل اولمه اوغلیدر .
والده‌سی کندیسنه یونان لسان وادبیاتی اوگرتدی
صوکره آریاپیت آغاتیرس قرالی اسپارغاپیتك اهالی

ایله تلف اولەرق حکومتی ایله (اوپه آ) تسمیه اولنان
قاریسی اسکیلاسه قالدی . حال‌بوکه بو (اوپه آ) یرلی
ایدی . وَ (اوریکوس) آدلی بر اوغلی وارایدی .
اسکیلاسی هر نه قدر سیتلره حاکم ایدیسەدە سیت
اخلاقندن هیچ‌ده ممنون دگل ایدی؛ آلدیغی تربیه
کندیسنەیونان اخلاقنده چوق حظ بولدیریوردی .
بو سببله سیت اردوسنی بوریستینلر، بونلر کندیلرینه
میله‌لی دیرلر . شهرینه‌هر گوتورشنده، معیتنی‌واروشده
براقیردی ؛ صوکره شهره کیده‌رك قپولرینی قپاتیر،
وَسیت قیافتنی ترك ایدردی ؛ اووقت روم لباسی
گینور، وَبویله گیلی اولدیغی حالده، آرقه‌سنده نه
محافظلرندن وَنه‌ده آخر کیمسه اولمدیغی حالده
میدانده گزردی . چونکه معیتی سیتلردن کیمسه
ایچری گیرمسون وَکندیسنی اویله گورمسون دیه
قپوده بکلر ایدی . هرشیده، روم اطوارینی
طاقنور، وَ آنلرك عادتی اوزره الهلره قربان تقدیم

ایلر ایدی. اکثریا بوسیاحتی یایار ایدی . وَاوراده
کندیسنه بر سکنا یاپدرق ایچنده تزوج ایلدیگی
برقاری اوطورر ایدی .

۷۹ ـ طالع . کندیسنه فنالق گلمه‌سنی
ایسته‌دیگنده ، شویله بروسیله اولدی . (شراب
الهی) (باکوس) لگ امرارینه وقوف آرزوسنه
دوشدی . وَ ، بونك آیینی اجرا ایتمك اوزره ایکن
برخارقه‌ظهور ایلدی. بوریستیلر شهرنده. یوقریده
ذکر ایلدیگم وجهله. بیوك وَ دبدبه‌لی برقوناغی
وارایدی : بونك اطرافنده اسفنکس (ابوالهول) لر
وَبیاض طاشدن عنقالر موضوع ایدی . الله
بوقوناق اوزرینه براوق آتدی . خانه‌یی کاملاً
یاقدی: اسکیلاس کسب وقوفدن واز گچمدی. سیتلر.
بوسبابله باکوسه تعظیم ایتدکلری ایچون رومالری
تعییب ایدرلر: چونکه دیرلرکه. انسانلری دهشتلی
برچیلغینلغه سوق ایدن بویله براله تصوری مناسب

دگلدر. اسکیلاس، باکوس اسرارینه واقف اولدیغی
زمان ، بوریستنیتلردن بریسی ، سیتلره گیدەرك
دیدی که : « ای سیتلر ، اله بزی طوتدیغی زمان
ایتدیگمز گورلتیلی عشرتمز حسبیله. بزه گولرسکز ؛
ایشته شمدی باکوس آیینی اجرا ایدن قرالکزی
بواله تحت تسخیره آلەرق ، باکوسك کندیسنه
الهام ایلدیگی حالت وجد ایله حرکت ایدییور .
اگر بکا ایناتمیورسه کز. آرقەم صره گلکز. سزه
گوستردیم . » سیتلرك ایلری گلنلری بونك
آرقەسی صره گیتدی ؛ بونلری گوتورن بوریستنلی
گیزلیجه برقلعه یه قویدی ؛ همان اوآنده رقصلرله
مرتب بر آلای ایله یاقنلرندن گچدی ، وسیتلر
کندیسنك باکوس آیینه اشتراکنی گوردیلر .
اوحالده کندیلرینی بیوك بر فلاکته دوچار اولمش
قیاس ایلدیلر ؛ اورادن گیدوب گوردکلری حالی
بتون اوردویه بیلدیردیلر .

٨٠ ✻ بونلری متعاقب اسکیلاس سیتیایه
عودتنده . قبیله‌سی رأس‌کاره (تره) نك قزندن
اولمه برادری (اوقتاماساد) ی گچیردیلر وکندیسنه
اطاعت ایتمز اولدیلر ؛ بونك سببنی بیلدیگندن .
حوادثی آلدیغی گبی . تراکیایه قاچدی . اوقتاما ـ
ساد بوخبری آلدیغی گبی تراکیالیلر اوزرینه سلاحله
یورودی . و (ایستر) اوزرنده راست گلدی .
محاربه‌یه باشــلایه‌جقلری هنگامده (سیتالسس)
اوقتاماساده شوخبری گوندردی . « بر برمزه بوی
اوچمغه نه حاجت ؟ سن بنم همشیره زاده‌مسك وسنك
یانکده بنم برادرم وار ؛ آنی بکا ویر ، بنده سکا
(اسکیلاس) ی تسلیم ایدرم ؛ نه سن اوردوڭ ایله
بر محاربه تهلکه‌سنه گیرمش اولورسك ونه‌ده بن اویله
بر تهلکه‌ده بولنورم » . ایشته سیتالسك کندیسنه
برمنادی ایله بیان ایلدیگی سوز بودر ؛ فی الحقیقه
اوقتاماســادڭ یاننده سیتالسسك برفراری قرداشی

واردی . اوقاماساد بوتکلیفی قبول ایتدی .
دایسی سیتالسسه تسلیم وَقرداشی اسکیلاسی تسلّم
ایلدی . سیتالسس برادرینی آلیر آلماز چکلدی :
ایشته سیتلر عادتلرینی بویله محافظه وَ یبانجی عادتی
آلانلرەده بوصورتله معامله ایدرلر .

٨١ ۞ سیتلرڭ مقدارینی طوس طوغری
اولەرق بردرلو اوگرنەمدم : بو مادەیه دائر بك
مختلف خبرلر ایشتدم : بعضلره گوره مقدارلری
چوقدر . دیگر برطاقلره گوره سیتلر گبی برقوم
ایچون پك آزدر . برنجی فکره گوره پیش نظرمه
عرض اولنان شودر : بوریستن ایله ایپانیس
آراسنده بریر واردر . اسمی (اگزامپه) . درکه
ایپانیسه قاریشان وَصوینی ایچلمز برحاله قویان
برمنبع حسبیله ، بوقاریده بورادن بحث ایلدم .
بوراده (پونت) لڭ مدخلنده گوریلن وَ (قالەنو-
مبورت) لڭ مخدومی (پوزانیاس) ه اهدا اولنان

صوقابندن آلتى كره دها بيوك برتونج قزغان واردر . بوقزغانى گورمين ايچون . برلاقردى ايله تعريف ايده‌جگم . بوقزغان آلتى يوز دستى شراب آلير وَ آلتى پارمق قالنلغنده‌در . مملكت اهاليسى بوناڭ اوق تمرنلرندن ياپلديغنى بيان ايدرلر . (آريانت) آدلى قراللرى سيتلرڭ عددينى بيلمك ايستيه‌رك . هركسڭ برر تمرن گتيرمه‌سنى . اراده وَبوامره طاعت ايتميلرڭ اولديريله‌جگنى امر ايلدى . گلن اوق تمرنلردن بويله برآبده براقمغى مناسب گوردى . بوقزغان آنلردن ياپلدى (اگزامپه) يه تخصيص ايلدى . ايشته سيتلرڭ مقدارى حقنده اوگرنديگم بودر .

٨٢ ۞ بواولكاده . نهرلرينڭ چوقلق وبيوكلگندن بشقه . شايان تعجب برشى يوقدر . نهرلر وَ اووانڭ فوق العاده وسعتندن بشقه . حيرته‌شايان اولان شى شودر ، (تيراس) كنارنده

برقیا اوزرنده هر کولك برایزی گوستریلور ؛ بو ایز برانسان آیاغی شکلنده ایسه‌ده ، طولی ایکی اندازه‌در . ایشته ایزك طولی بودر ، وتا بوبابك ابتداسنده باشلادیغم تاریخه نقل کلام ایلرم .

اخطار

دارانك سیتلر علیهنه هجومنه قدر اولان وقایع تاریخیه وممکتلری ایله کندیلرینك عادات واخلاقی حقنده‌کی معلومات لازمه (هرودوت) تاریخنك دردنجی کتابندن صره‌سیله ترجمه ایدلمشدر . بودوره متعلق برنجی کتابده گوریلان ایکی پارچه دخی اتمام معلومات ضمننده ترجمه ایدلدی .

برنجی کتابدن

۷۳ ☼ (قره زوس) قپادوکیایی تسخیر ومملکتنه الحاق سوداسیله قپادوکیایه گیردی: کندیسنی بوکا بالخاصه سوق ایدن شی ده هاتفه اعتقادندن وآستیاژك (سیروس) کیخسرو علیهنه قزاندیغی موفقیتك اخذ ثارنده نائل موفقیت اوله‌جغنه اعتمادندن عبارت ایدی. زیرا آستیاژ مدیا قرالی (کی آقسارك) اوغلی وقره زوسك قاین برادری اولوب، قامبیز (لهراسب) ك اوغلی سیروس کندیسنی مضمحل ایلشدی. گوچبه سیتلردن بر عشیرت، اغتشاشات داخلیه سببیله مملکتلرندن چیقه‌رق مدیایه گیردیلر. اووقتلر مدیاده (فرا اورت) ك اوغلی و (دیوسس) ك طوروزی اولان (کی آقسار) حکومت سورمکده ایدی. کندیسنه متضرعانه دخالت ایدن سیتلری اولا گوزلجه قبول ایلدی. بونلره اوقدر

حرمت ایتـدی که کندیلرینه بر طاقم چوجقلر
امانت ایلدی ، وَسیتلرده آنلره کندی دیللرینی
وَاوق آتمغی تعلیم ایتـدیلر . یگانه ایشـلری
آوجیلقدن عبارت اولان وَ هرگون بر مقدار شی
گتورمگی اعتیاد ایدن بو آدملر بر گون، نصلسه،
بر شی یاقه‌لیه‌مدیلر . کی آقسار ، بو دفعـه‌دده
گوستردیگی اوزره، پك حدتلی بر آدم اولدیغندن،
بویله اللری بوش گلدکلرندن طولایی بونلره پك
حقـارت ایلدی . مستحق اولمدقلرینی دوشـونن
انسـانلر گبی بو حقـارتدن متأثر اوله‌رق تعلیم
ایلدکلری چوجقلردن بریسنی اولدیرمگی، واسکی
عادتلری اوزره آو حیـوانی یولنده پیشـوروب،
ایشته آومز دیه‌رك ، کی آقساره تقدیم ایله، (سارد)
شهرینه،سادیتك اوغلی (آلیات) نزدینه،فراره قرار
ویردیلر . تصمیملری اجرا اولندی : کی آقسار
وَمسافرلری بواتی ییدیلر ، سـیتلرده بوجنایت
اوزرینه آلیاته التجا ایلدیلر .

٧٤ ❊ کی آقسار بونلری ایستدی . سارد
قرالی تسلیمدن امتناع ایتدی : لیدیا ومدیالیلر
آراسنده بر محاربه باشلاندی : بش ییل سوردی .
بو مدت آراسنده هر ایکی طرف گاه غالب و گاه
مغلوب اولدی . بر نوع گیجه محاربه‌سی اولدی :
بوده آلتنجی ییلده ایدی : غوغاده موفقیت اوزمانه
قدر هر ایکی طرفده مساوی ایدی : ایکی عسکر
بربرینه طوتشمش . غوغا قزیشمش ایدی : دیرکن
گوندوز گیجه‌یه دوندی [*] میله‌لی تالس (ایپونیا)
لیلرده بو تبدلی اوگجه خبر ویرمش وحتی هانگی
ییل اوله‌جغنی‌ده کسدیرمش ایدی . لیدیا ومدیالیلر
گوندوز برینه گیجه قائم اولدیغنی گوردکلری گبی .
حربی تعطیل ایله هر ایکی طرفده باریشه استعجال
گوستردی . کندیلرینی بارشدیران کیلیکیالی
(سینه‌زی) ایله بابللی (لابینت) ایدی . ایکیسی‌ده

[*] قبل المیلاد و ٣٠ ایلول ٦١٠ زوالدن اول .

ایشی بیترمگه عجله ایلدیلر، بوندن برتأهل حصوله
گلدی. فی‌الواقع مرخصلر آلیاتك قزی (آریه ـ
نیس) ی آستیاژك اوغلی کی آقساره ویرمگه قرار
ویردیلر. زیرا قوتلی رابطه‌سز مقرّراتك صلابتی
اوله‌ماز . بو قوملرده معاهده عینی یونانستانده
اولان مراسم ایله عقد ایدیلور، یالکز ایکی طرف
قوللرینی چیزه‌رك بربرینك قانلرینی امرلر .

۱۰۳ ❊ فرا اورته مخدومی وَ دیوسسك
طورونی کی آقسار خلف اولدی؛ بونك ایچون
ابویندن زیاده محاربدر دیرلر . ایلك دفعه آسیالیلری
مختلف قول اردولره تقسیم ایلدی؛ حربه‌لیلری
اوقجی وَسواریلردن آییردی . اوقلری بوصنوف
حربیه قارمه‌قاریشیق بردزنی آلای تشکیل ایلردی .
(لیدیالیلرله حرب ایدن ؛ وَ حرب زماننده
گوندوز گیجه‌یه دونن وَ(هالیس) نهرینه‌قدر یوقاری
آسیایی بوس‌بتون صندیران کندیسیدر .) اطاعتی

آلتنده بولنان هر اقلیمدن بتون قوتلری طوپلادی.
(نینوا) اوزرینه یورویه‌رك بوشهری تخریب ایله
پدرینك انتقامنی آلمه‌یه قرار ویردی . آثوریلر
اوزرینه برغلبه چالهرق شهری محاصره‌ده طوتارکن
(پروتوتی) نك اوغلی (مادیاس) نام قرالك
قوماندهسی آلتنده بولنان برسیت اوردوسی آرایه
گیردی : بواوردو آوروپادن آسیایه آتیلان ملتجی
سیمرینلری قوغه‌لارکن مدیایه گیرمش ایدی .
١٠٤ ❁ (پالوس موئوتیس)دن قولکیدانك
نهری اولان (فاز)ه قدر برایی یولجی ایچون
اوتوز گونلك یول واردر ؛ قولکیدادن مدیایه یول
قیصه‌در ؛ چونکه بوایکی خطه آراسنده یالکز
(ساسپیر) دینلن قوم واردر ؛ بونلرك ملکندن
چیقلدیغی گبی مدیالیلر نزدینه گیریلور . حال بوکه
سیتلر بورادن گیرمدیلر ؛ دها اوزون بریولی
طوتوب قافقاسی صاغده براقهرق طولاشدیلر .
طاغلر اتگنده سیتلرله مدیالیلر چارپشدی : مدیالیلر

بوزیله‌رق آسیا ملکنی غائب ایتدیلر ، آنی سیتلر استیلا ایلدی .

۱۰۵ ❊ صوکره مصر اوزرینه واردیلر : حتی سوریه‌ایله فلسطینه بیله گیرمشلردی ، اووقت اوکلرینه مصر ملکی (پسامتیك) چیقه‌رق رجا وهدیه‌لرله دها ایلری گیتمیوب گری دونمه‌لرینه‌قرار ویردیردی . آزتق اورادن چکیله‌رك سوریه‌نك عسقلان شهرینه گیردیلر . اوراده سیتلرك چوغی الك اوفاجق برفالق بیله ایقاع ایتمدی : فقط آرقه‌یه قالمش اولانلردن بر آزی (سماوی زهره) معبدینی یغما ایلدیلر . تدقیقاتم ایله اوکرندیکمه گوره بومعبد بو آلهه‌نك الك قدیم معبدلرندندر . حتی قبریسلیلرك روایتنجه بیله . قبریس معبدی بوبچمده یاپلمشدر . سوریه‌نك بو نقطه‌سندن ظهور ایدن فنیکه‌لیلر (ستیر) معبدینی یاپدیلر . الهه معبدینی یغما ایدن سیتلره و احفادلرینه بر قادین خسته‌لغی جزاسی ترتیب ایلدی . سیتلر بوخسته‌لغك اصلنی

صاقلامازلر . وممالکتلرینی زیارت ایدنلر (اناره)
دینلنلرك نه‌لر چکدیگنی گورورلر .

١٠٦ * سیتلر یگرمی آلتی سنه آسیایه
حکومت ایتدیلر . هرشیئی آلت اوست ایتدیلر .
زیرا ویرگیدن بشقه‌هرعقلارینه‌گلن تکلیفلری وضع
ایلدیلر . برده هرطرفی گزدرك یاغما ایلدیلر .
نهایت کی آقسار ومدیالیلر برچوقلرینی دعوت ایدوب
ایچیره‌رك سرخوش ایتدکدن صوگره اولدردیلر .
مدیالیلر اسکی حکومتلرینه تکرار صاحب اولدرق
اسکی ایالتلری ونینوایی آلدیلر (بشقه بریرده
بو ایشی نصل باشه‌چیقاردقلرینی نقل ایده‌جگم) . خلاصه
بتون آثوریالیلری تحت حکمه آلدیلر . یالکز بابل
اراضیسی قالدی . بو وقعه‌لردن صوگره کی آقسار
اولدی : حکومتی ، سیتلرك تغلبی داخل اولدیغی
حالده ، قرق ییلدر .

ينه دردنجى كتابدن

٨٣ ❊ دارا سيتلر عليهنه تداركاتده بولنيور. سفيرلر گونديريور، برطاقملره قره اوردوسنه گيتمك، ديگرلرينه گميلر حاضرلمق، برطاقملرينه ده تراكيا بوسفورى (استانبول بوغازى) اوزرينه بر كوپرى آتمق امرلرى ويريوركن، (كشتاسپ) لڭ اوغلى دارانڭ قرداشى (آرتابان) بوسفورى اصلا ياپمامق ايچون كنديسنه رجا وسيتلرڭ فقريى ايما ايلدى: فقط، هر نه قدر گوزل دليللر گتيرديسه ده، اقناعه موفق اوله‌مديغندن، اصرار ايتمكدن چكندى . دارا، تداركاتى تماميله اجرا ان صوگره، اوردوسنڭ باشنه گچه‌رك (سوز) دن چيقدى .

٨٤ ❊ او وقت، ايرانيلردن، اوردوده اوچ اوغلى بردن بولنان، اويوباز، چوجقلرندن بريسنى كنديسنه ترك ايتمه‌سنى رجا ايلدى . دارا

جواباً : « سن بنم دوستمسك واعتدال اوزره طلبده بولنیورسك : اوچنی‌ده سکا براقیرم » دیدیکندن اونوباز ، اوچ اوغلانك‌ده کندیسنه قاله‌جغنی تصور ایده‌رك . پك زیاده سوینڈی : فقط دارا معبدنده بولنانلره اوچنك‌ده اعدامنی امر ایلدی : دلیقانلیلر همان اوراده بوغازلنوب براقلدی .

٨٥ ۞ دارا سوزدن قالقوب اوزرنده کوپری قوردیغی بوسفور (استانبول بوغازی) اوستنده‌کی (خالسه دوان) (قاضی کویی)ه واردی : اورادن ، وقتیله معمور اولدیغنی یونانیلرك روایت ایلدکلری کیانه (قره دکزده‌کی آطه‌لر) آطه‌لرینه یلکن آچدی . اوراده معبدده اوطوره‌رق ، حیرته شایان اولان . پونت اوکزینی (قره دکزی) تماشا ایلدی . زیرا بتون دکزلرك الك خارقه نماسی بودر : اوزونلغی اون‌برمیل ویوز ستاد والك کنیش اولان اکلیلگی

اوچ میل اوچ یوز ستاددر. بودگزك مدخلی درت ستاد عرضنده‌در. مدخل بر قانال شکلنده اولوب (بوسفور) آدی ویرلمشدر، کوپری بوغاز اوزرینه آتلمش ایدی، بوغازك بویی تقریباً یوز یگرمی ستاددر. بوسفور، اللی ستاد الك، بیك درت یوز ستاد بوینده بولنان پروپونتیده (مرمره دگزی) اوزانور. مرمره‌نك صولری الك طاریری اللی وطولی درت یوز ستاد اولان السپون (چناق قلعه) ه آقار. السپون، اگه (آطه‌لر دگزی) دینلن گنیش آچیقلغه منصب اولور.

٨٦ ۞ بودگزلرك نصل اولچیسنی آلدقلری شویله‌در: علی العموم برگمی، اوزون گونلرده، الك زیاده آلتمش یدی بیك وگیجه‌لری آلتمش بیك براس [١] یول آلور. بوسفورك مدخلندن (فاز)

[١] ١ براس، برستادك یوزده بریدرکه ١ مترو ٨٤ سانتیمترو ویا تقریباً ١ مترودر.

نهرینك منصبنه قدر (که پونت یعنی قره دكزك الك
اوزون یریدر) طقوز گون وسكز گیجه یول گیتمك
گركدر. بوده بر میلیون یوزاون بیك براس. یاخود
اون بر بیك یوزستاد ایدر. دیگر طرفدن
(سنیدیك) دن ترمودون (ترمه چایی) اوزرنده کی
تهمیسیر (ترمه) ه قدر (قره دكزك الك انلی یری)
اوچ گون ایکی گیجه لازمدر که. بوده اوچ یوز اوتوز
بیك براس، یاخود اوچ بیك اوچ یوز ستاد
ایدر. [١] ایشته شو صورتله پونت. بوسفور و السپون
طرفدن اولچلدی و دیدیگم صایلر بولندی. پونت
کندیسنه صوی گلن و آزیجق کندیسندن کوچك
اولان بر گولدن استفاده ایدر. بو گوله موئوتیس
(آزاق دكزی) و دكزه پونت اوگزین دیرلر.

[١] بو راده براز حساب یا گلشدر. سببی ده هرودوتك
برقاج درلو ستاد قوللانمه سیدر.

٨٧

منصبنده انشا اولنان معبد آراسنده‌کی یولك اورته‌سنده‌در . [١]

٨٨ ☼ دارا ، بوگمی کوپریسندن پك زیاده محظوظ اوله‌رق معماری سیماملی ماندروقلسه اعدا ایده‌جگی عطایانك هپسنی اون مثانه ابلاغ ایلدی. ماندروقلس بوهدیه‌لرك محصولنی بوسفور کوپریسی اوزرنده عسکرك گچدیگنی وقراللك اوطوردیغنی مصوّر بررسمه صرف ایتدی : بولوحه‌یی (ژونون) معبدینه تخصیص ایله زیرینه شوقطعه‌یی یازدی :

« ماندروقلس بالقلی بوسفورینه
بر بیوك کوپری ایلدی انشا .

[١] مذکور کوپرینك روم ایلی (بوغاز کسن) وَ آناطولی حصار (گوزل حصار) لری آره‌سنده تأسیس ایدلمش اولمسی مظنوندر واکثر جغرافیای تاریخی آطلاسلرنده بونقطه‌لر آره‌سنده گوستریلیور .
(مترجم)

(صانکه آب اوزره عکس قوس قزح)
اولدی غایت لطیف وجلوه نما .
بویله جسر متینی یاپمقله ،
قلدی دارانك امرینی اجرا .
کندی برتاج ایله اولوب مسرور .
ملکنه اولدی مسعدت بخشا
اثر آبد مکمّلنی :
(ژونون) لك قیلدی نامنه اهدا . »

ایشته کوپری‌یی آتانك ترك ایلش اولدیغی آبده‌سی بویله ایدی .

٨٩ ❁ دارا . ماندروقلسی تلطیفدن صوکره ، اوروپایه گچدی [*] وایپونیالیلره اوگرین اوزرندن ایستره قدر دگزدن گیتمه‌لرینی واورایه گلنجه‌یه قدر کندیسنی بکلمه‌لرینی و نهر اوزرینه بر کوپری

[*] میلاددن ٥٠٨ سنه مقدم .

آتهلرینی امر ایلدی . چونکه دونانمهیی سوق
ایدنلر ایونیا، اتولیا و السپونلیلر ایدی . بر طرفدن
قوهٔ بحریه کیانه آطهلرینی طولاشهرق طوغریجه
ایستره گیتدی ؛ ؤ دکزدن اعتباراً ایکی گون دها
نهر بوینجه چیقهرق نهرك برچوق آغزلره انقسام
ایلدیکی محله قدر واردیلر . ؤ اوراده کوپری
قوردیلر . دیگر طرفدن قوهٔ بریهده کی کوه -
پریسندن بوغازی مرور ایله تراکیا ایچندن گچهرك
(تهار) نهری منبعنه واردی . ؤ اوراده اوچ گون
قالدی .

٩٠ ـ جوار اهالیسی (تهآر) ایرماقلرك الڭ
ایسیلر دیرلر . زیرا انسان وحیوان اویوزینی
ایالتیر . برطاقی صیجاق ، دیگری صغوق اولمق
اوزره اوتوز سکز منبعی برقیادن چیقار . (پهرینت)
جوارندهکی (اروپولیس) ویاخود اوگزین
اوستندهکی (آپولونی) شهرلرندن اورایه وارمق

ایچون ایکیشر گونلك یول گیتمك لازمدر . (ته آر) (قونتادسد) ه آقار ؛ قونتادسد (آگر-یان) ه ؛ آگریان (ابر) ه بوده انوس جوارنده دگزه منصب اولور .

۹۱ ❊ دارا بونهر اوزرینه گلدی ، جوارینه اردو قوردی . یرندن ممنون اولدیغی ایچون اورادهده برستون رکز ایتدیرهرك اوزرینه شویله یازدیردی : « ته آر منبعلری الڭ ایی وَ الڭ گوزل صو ویریر ؛ بونلرڭ جوارینه انسانلرڭ اعلا وَ الطفی اولان ایستاسپك اوغلی وَ فارس ایله دنیاده ساكن بالجمله اقوامڭ حكمداری سیتلر اوزرینه براوردو ایله گلدی . »

۹۲ ❊ بورادن چیقدقدن صوكره ، دارا (آرتیسك) دینلن دیگر برایرماغه ایرشدی : بوایرماق (اوردیز) دن گچر ؛ دارانڭ بوایرماق كنارنده یاپدیغی شونلردر : بریر گوسترهرك ،

جوارندن گیمجك هر نفرلك بر طاش قویمسنی امر ایلدی . اوردوی ایلری‌یه سوق ایدرکن . بو امر اجرا اولندیغندن . اورادہ طاشلردن بیوك بر ییغین حاصل اولدی .

۹۳ ـ ایستره واصل اولمزدن اول . کندیلرینی غیر فنی ظن ایدن (گت) لری تسخیر ایلدی : چونکه (سلیمس . مایه) دە ملك اولان تراکیالیر . (آپولونیا ـ سوزه‌بولی) و (مزامبریه ـ میسوری) شهرلری اوزرلندہ ساکن اولوب (سکرومیاد) و (نیپسه‌ئن) دینلن قوملر غوغا سزجه دارایه تسلیم اولمشلردی : فقط تراکیالك الڭ جری وعادل قومی اولقله برابر جهالتلری حسبیله گتلر دارایه هجوم ایدرك درعقب قید اسیره گرفتار اولدیلر .

۹۴ ـ بونلرك غیر فنالکلرینه اعتقادلری شویله‌در : غائب ایلدکلری کیمسنی اولمز . فقط .

بعضلرڭ (گبه‌له زیس) ڭ عینی اعتقاد ایله‌کلری
(زاملو قسیس) نام الهه واصـل اولور قیاس
ایدرلر . هر بش سنه‌ده . قرعه ایله ایچلرندن
بریسنی عرض احتیـاج ایچون زاملو قسیسـه
گوندررلر . بو آدمی شوصورتله گوندررلر :
برطاقلری اوچ حربه طوتەرق دیزیلور . برطا-
قلری‌ده گیده‌جگك ال و آیقلرینی یاقالار : صوگره
آدمجگزی حربه‌لر اوزرینه دوشه‌جك وجه ایله
هوایه آتارلر : اگر حربه ایله دلنەرك اولورسه ،
زاملو قسیسـه خوش گلدیگنه اینانیرلر . یوق
هلاك اولمازسه قباحتی اوبیچاره‌یه اسناد ایدرلر :
وبو برفنا آدمش دیرلر . بویله‌جه تمام ایله‌کلرینك
یرینه بردیگرینی تعیین و کندیسنه دها حیاتده‌ایکن
ایجاب ایدن تعلیماتی تلقین ایدرلر . ینه بوتراکیلیلر
رعدو برقه قارشو گوگه اوق آتار ، وشو صورتله
الهلرینی قورقودرلر : زیرا کندی الهلرندن غیری
دیگرینك وجودینی بیله دوشونمزلر .

٩٥ ✻ السپون وپونت اوگزین ساحلنده
اوطوران رومردن . بو زاملو قسیسك آدم
اولدیغی . سیسامده (منه زارق) ك اوغلی (فیثا-
غورث) ك کوله‌سی بولندیغنی اوگرندم . بونلرك
قولنجه تکرار اکتساب سربستی وغنا ایده‌رك
مملکتنه دونمشدر . اووقت ترا کیالیلر پك سفیلانه
وعادتا حیوانجه‌سنه یاشامقده اولدقلرندن . ایونیا
عادتی ایله تربیه گورن وترا کیاده حکمفرما اولان
عادتلردن دها ظریفنی اکتساب ایدن . رومل
ویونانستان عقلاسندن آشاغی قالمیان فیثاغورث ایله
مناسبت پیداسیله کسب معلومات ایلین زاملو قسیس
انسانلره مخصوص بردائره یاپدرق همشهریلرینك
ایلری گلنلرینی اورایه دعوت وبرضیافت چکه‌رك
حقلرنده رعایت ایده‌رك . بونلره . نه کندیسی .
نه دعوتلیلری ونه‌ده بوندن صوکره کندیلرندن
طوغه جقلرك نهایته قدر اولمیه‌جکلرینی . فقط .

هردرلو نعم ولذائذه مالك اولمق اوزره دیگر برمحله انتقال ایلیه‌جكلرینی تعلیم ایلدی . شـو دیدیگیم شـیلری یاپار ، وَ بونی تعلیم ایدركن كندیسـنه یر آلتنـده بر اقامتگاه یاپدی ؛ اوطوره جغی یر بیتدیگی گبی ، تراكیالیلرك ایچندن غائب اوله‌رق اوچ ییـل اوراده صاقلاندی . حال بوكه خلق كندیسنه اولمش گبی آجیر وَ آغلر ایدی ؛ لكن دردنجی ییـل كندیسنی اظهار ایده‌رك ، تعلیم ایلدیگی مذهبك قبوله شایان اولدیغنی تأمین ایلدی. ایشته زاملو قسیس حقنده‌كی معلومات بودر .

٩٦ ۞ بن بو یر آلتنده‌كی دائره‌یی نه انكار وَنه‌ده بوس بتون قبول ایدرم ؛ برده زاملوقسیسك فیثاغورثدن پك چوق ییل اوّل گلدیگنی ظن ایدرم . برده ، بو زاملو قسیس آدم اولسون ، گتلرك آلهی مملكتـلرینك مولودی بولنسون ، كندیسنه عرض احترام ایلرم . بویله بر اعتقادی

محافظه ایدن بوقوم . بوکره ایرانیلرده محکوم
اولدرق . اوردونك آرقه‌سنی تعقیب ایلدی .

٩٧ : دارا . وکندیسیله کوتوردیکی
اوردو (ایستر) اوزرینه واصل اولدرق نهری
کچدکلری وقت . حکمدار ایونیالیلره کوپری‌یی
کسوب . قوهٔ بحریه ایله قره‌دن کندیسنی تعقیب
ایتمه‌لرینی اراده ایلدی . امره اطاعتله ایفای وظیفه‌یه
باشلادقلری صره‌ده . (اولندر) لك اوغلی . مدلیلرك
جنرالی : قوئس : حسن قبوله مظهر اولوب اول
امرده بریسنك عرض ایده‌جك برتدبیری اولدیغنی
دارایه بیان ایلدی: وديديکه : « ای حکمدار!
براقلیمه حربه گیدیورسڭکه وراده نه اکیلمش
تارلا ونه‌ده انسانلره مسکن اولمش شهر واردر:
بناءً علیه هم کوپری‌یی وهم‌ده آنی یاپانلری محا-
محافظه‌سنه براق: زیرا اگر، آرزومز وجه ایله،
سیتلره ملاقی اولنورسه ، کوپری بزم ایچون

رجعتگاه اولور؛ اگر ملاقی اولمازسەق، اوقتده
ینه بزه برامنیتلی رجعتگاه اولور. سیتلره قارشو
اولان برحربده، قورقدیغم شی، دوچار هزیمت
اولامز دگل، کندیلرینی بردرلو بولەمیەرق.
تصادفه قارشو گیتمەمز وزحمت چکمەمزدر.
بعض کیمسەلر بویله دارهٔ لسان ایدیشمی. احتمالکه،
کندم و بوراده اوطورمقلغم ایچون ظن ایدر؛
لکن، ای شاه! بوفکر بکا، منفعتکزه الڭ موافق
گورندیگی جهتله عرض ایدییورم. بن ایسه سنی
تعقیب ایدەجگم، چونکه بولندیغمز یرده قالمق
ایستەمیورم.» بورأی دارانڭ پك زیاده مقبولی
اولدی. وشو صورتله جواب ویردی: «ای بنم
لسبوسلی مهمانم! سرایمه صاغ، سالم گیردیگم وقت.
حضورمه چیق. تاکه گوزل نصیحتکه، معاملات
حسنه ایله مقابله ایدەیم.»

٩٨ ۞ دارا بویله دیدی: برقایشه آلتمش

دوکوم اوردرق . ایپونیا قراللرینی کندیسی ایله
مذاکره‌یه دعوت ایلدی . وآنلره دیدی‌که :
« ایپونیالیلر . اوّلا بیلکزکه کوپری حقنده‌کی
فکرمی دکیشدیردم ؛ شو قایشی آلك . وسزه
ایده‌جکم امرلری اونوتمایك . بنی سیتلر علیهنه
یوروز کورور کورمز ، او آندن اعتباراً . کونده
بودوکوملردن بریسنی چوزوك ؛ اگر دوکوملرك
صاییسی قدر کونده گیری دونمز سه‌م . یلکنلری
آچیك . یرلرکزه گیدك . مادام که بن تبدیل فکر
ایتدم . او وقته قدر کوپری‌یی بکلیك . کوپرینك
مدافعه و محافظه‌سنه صرف غیرت ایدك ، سزدن .
ایسته‌دیگم شو خدمتی ایفا ایله‌ ، پك زیاده حسن
توجهمی قزانورسکز . » بونطقی ایراد ایلدکدن
صوکره ، ایلروله‌مکه استعجال ایلدی .

۹۹ * تراکیا سواحلی سیتیانك بری
طرفندر : سیتستان ، قیینك آزبر قوی تشکیل

یلدیگی یردن باشلار. وایستر بوقویی گچدرك شرق طرفده بولنان آغزلرینه دونر. نهردن اعتباراً، دکز ساحلنده بولنان سیت اقلیمنی توصیف ومساحه‌سنی تعیین ایده‌جگم. طونه گچلدکدن صوکره، قارکینیتیس [١] شهرینه‌قدر، جنوب وشرق جنوبده اسکی سیتیایه گیریلور: بوشهرك اوته‌سنده، دکزه قدر اوزایان وقوره دکز قییسنده (کرسونس تراکه ـ قریم) دینلن یره‌قدر طیانان منطقهٔ جبلیه‌ده (تاوریك) اهالیسی اوطورر: بو منطقه‌سی شرق طرفندن‌ده دکزه باقار زیرا یونانستانده واقع (آتیك) قطعه‌سی گبی سیتیانك دکزی تحدید ایلیان ایکی قسمندن بری شرقه، دیگری‌ده جنوبه متوجهدر: بوزاده تاولر اسکان ایدرلر. بوعادتا. آتنه‌لیلردیابانجی اولان برقومك (آتیك) ده اوطوردیغی فرض ایدلدیگنه گوره. (توریکوس)

[١] ماریوپول.

قصبه‌سندن (آنا فليست) ه قدر دكزه طوغرى
الا زياده ايلروليين (سونيوم) بورنى كيدر .
كوچك شيلر ايشته بويله بيوك شيلره قياس
ايديله بيلور . (ايلايغ) لردن غيرى ايلايغياده .
بروني اوزرنده بر بندس (زنيديزى) ايمانندن
تارانتيه قدر ديگر برقوه فرض ايده‌جكم . بوايكى
خطه‌نى اشارت ايلك . (تاوريت) ه بكزر دها
يرلر گوسترمك ديمكدر .

١٠٠ — تاوريدن اعتباراً . وده‌ها يوقار ـ
يلرنده . سيتلر شرق دكزى قيىسنده . سيميرين
بوغازنده . بوننك گيرسنده يعنى غرب طرفنده .
پالوس مئوتيس ساحلنده . بورايه . تنايس (دون)
صويى آلديغى زاويه فوقانيه‌سنه قدر اولان يرلرده
اسكان ايدرلر . ايستركه يوقاريسنده . و اولكالك
ايچريسنده سيتيا اوّلا آغاتيرسلر . صوكره نورلر .
آندروفاژلر . نهايت (مه‌لان كلونه‌س) لر طرفندن
محدوددر .

١٠١ ❊ مربع شكلنده اولان ، و ايكى
جهتى دكزله محاط بولنان . سيتيانك ، قره‌يه كيرن
قسمى ايله اوكزينه ساحل اولان طرفى تماميله
بربرينه مساويدر . فى الواقع ، ايستردن بوزايستنه
اون كونلك : بوريسندن پالوس ــ موئوتيسه‌ده اون
كونلك : وديكر طرفدن ، سيتيانك ايچرى سكور
بونى (مه‌لانكلون) ه قدر يكرمى كونلك يول
واردر . بن بر كونلك يولى ايكى يوز ستاد تخمين
ايدرم . شو حسابجه ، سيتلر مملكتنى ، صولدن صاغه
آيقريله‌مق ايچون درت بيك ، وطوغريجه اقليمك
منتهاسنه وارمق ايچون ده درت بيك ستاد كركدر .
ايشته سيتيانك وسعتى بودر .

١٠٢ ❊ سيتلر دارا اوردوسيله قوتله باشه
چيقه‌ميه‌جقلرينى آكلاديلر : قومشولرينه ايلچيلر
كوندرديلر . بونك اوزرينه قومشو حكمدارلر
طوپلانه‌رق مذاكره ايدرلركن دشمنك قوه‌جسيمه‌سى

ایدرولمکده ایدی . طوپلانانلر تاور ، آغاتیرس ،
نور ، آندرو فژ ، ملان کاون ، گهلون ، بودین ،
صاورومات قراللری ایدی .

١٠٣ ☼ ایشته (تاور) لرك عاداتی : بونلر ،
باکر ، سفینه‌ده قضـازده اولانلر ایله سـاحللرینه
دوشوب الدرینه کچن رومـلری قربان ایدرلر . مراسم
دینیهٔ ابتدائیه‌نك اجرا اسندن صوکره ذبیحه‌نك باشنه
بر طوپوز اوررلر . بعضلر ، (معبدلری مرتفع
بر یرك تپه‌سنده اولدیغندن) ، جسدی سطح مائل
اوزرندن آشاغی یووارلدقلرینی و باشنی بر صریغه
گچیردکلرینی ، علاوه ایدر . بر طاقلری‌ده باشـه
ایدیلن معامله‌ده بو راویلرله متفق ایسه‌لرده ، وجودی
قیادن آشاغی آتیوب دفن ایلدکلرینی درمیان ایدر .
کندیسنه قربان عرض اولنان بو الهه ، تاورولرك
قولنجه ، آغامنونك قزی (ایفی ژهنی) در . حربده
آلدقلری اسرایه گلنجه ، بر اسیر طوتان ، شنی کسر ،

وَ ، اوینه گوتوزه‌رك ، طامندن وَحتی باجه‌سندن
یوکسك دیکدیگی برصریق اوززینه طاقار . بویله‌جه
یوجه‌لندزدکلری باشلر . اوخلقنی حمایه ایلر ، فکرنده
بولنورلر ؛ حرب وَیاغماجیلق ایله کچنیرلر .

۱۰۴ ☸ آغاتیرسلر ، انسانلرك الڭ نازکیدر ؛
بالخاصه آلتون طاشیرلر ؛ یانلرنده قادینلر ، هپ
برقرداش اولسونلر دیه ، مشترکدرلر ، وَ بویله
یاقلقدن بربرینه نه‌عداوت وَنه‌ده حسدحس ایتمزلر .
سائر طوتوملری تاورلره بکزر .

۱۰۵ ☸ نوزلرك اخلاقی سیتلر کبیدر .
دارا استیلاسنه تقدم ایدن ذرّیتلری بیلانلر سببیله
مملکتی ترکه قرار ویردیلر . بونلرك چوغی کندی
یرلرینك یوقاریسنده‌کی چولدن گلیورگبی گورندی ؛
گندیلرینی راحتسز ایتدی ؛ مسکنلرینی ترك ایله
(بودین) لرك آراسنده یرلشدیلر . بو آدملری
سحربازلقله اتهام ایدرلر . سیتلر وَسیتیاده ساکن

روملر . سنده برکره هر نوزڭ بر آز گون قورد حاله گیروب صوکره ینه شکل اصلیسنی آلدیغنی تصدیق ایدرلر . بوبلهروایتاره پك اینانمام : فقط بوکلره قلازلر . یمیلر ایدرلر .

١٠٦ * آندروفزلر انسانلرڭ الڭ وحشی اخلاقلی حائزدرلر . اصلا حق وعدالت بیلمز وبر قانون طانیمازلر . کندیلری کوجیه . قیافتلری سیت طرزندهدر . دیللری کندیلرینه مخصوص اولوب . یامیاملقده بوقومه خاصدر .

١٠٧ * (مهلانکلون) لر قره‌لر گیرلر ؛ بوسببله کندیلرینه او آدی ویرمشلر : سیت عادتی اجرا ایدرلر .

١٠٨ * (بودین) قومی . بیوك وچوقلق اولوب کاملاً وشایان دقت برصورتده ماوی گوزلی وقرمزی صاچلیدر . بونلرڭ ایلنده (گلون) آدلی ، اخشاب برشهر واردر . دیوارلرینڭ برطرفی

اوتوز ستاد اولق اوزره مربعیدر : دیوارلری یوکسك
واخشابدر : اونلر معبادتخانه‌لرده تخته‌دندر : زیرا
بوشهرده یونان الوهیتلری . بونلره مخصوص ،
یالدزلی . روم طرزنده عبادتگاهلر ، هیکللر ،
واخشاب محراب ومذبحلر واردر . گلون خلق
هراوج سنه‌ده بر (باکوس) یورطیسی طوتار ،
وآیین جم اجرا ایدرلر . بونلرك اصللری رومدر :
اوطوردقلری اقلیملردن قوغلدقلرنده بودینلر ایچنه
قاریشمشلر . قونشدقلری دیل روم وسیحجه‌دن
قاریشق برشیدر .

۱۰۹ * بودینلرك دیل زنده یاشایشلری
گلونلیلر گبی دکلدر . واقعا بونلر بورانك اهالی
یرلیسی اولدقلری حالده کنندیلری گوچبه‌در . وبو-
اقلیمده یالکز بونلر بیت ییرلر . گلونلیلر ایسه ،
بالعکس . اکین اکرلر . بغدای ییرلر وباغچه صا-
حیبدرلر . تن ولهجه‌جه‌ده بودینلره بکزه‌مزلر .

بونکله برابر رومه‌لر بوینلرنده کلونلی دیرلرکه؛ یاکلشدر : یرلری بوس بتون هردزلو اورمانلقله قاپلیدر : اورمانلرك برصیقنده . اطرافی باتاقلق وقامشلق برکنیش کول واردر . اورالرده صو سموری . قوندوز کبی یوزلری درت کوشه‌لی حیوانلر طوتیلور . بونلرك دریسی دیکر قبا کورکلرك کنارینه چکمك ایچون قوللانیلور . قوندوز خایه‌سی امراض وخیمه‌ده قوللانیلور .

۱۱۰ ☼ صاو روماتلر حقنده‌کی روایت شودر : رومه‌لر آمازونلره سفر ایتدکلری وقت (سیتلر آمازونلره « اوو آاورپاتا » . یعنی . رومجه . قاتلات رجال . دیرلر : چونکه (اوو آاور) آدم . (پاتا) اولدیرمك دیمکدر) . رومه‌لر بونلری ترمودون نهری سواحلنده بوزدرق ، حیاً یاقه‌لیه بیلدکلری آمازونلرك بتونی اوچ کمی‌یه بندیره‌رك کتوردیلر . بوقادینلر . آچیق دکزده . بتون

ارككلری محو ایتدیلر ؛ فقط سیر سفینه‌یه متعلق
كندیلری برشی بیلیوزلردی ؛ دومن ، سرن ،
كوره‌رك قوللانمه‌یی بیلمدكلرندن وار ككلری ده
بركره اولدیرمش بولندقلرندن روزگارك او گنه
قاتلدیلر ؛ پالوس موبوتیسـده سر بست سـیتلر
(حاكم سیتلر اولكاسنه مربوط اولان (قرەمن ـ
طیغان) لیمانته واصل اولدیلر . آمازونلر اوراده
قره‌یه چیقه‌رق ، مسكون یرلره طوغرلدیلر . ایلك
راست گلدكلری آت سوریسنی یاقه‌لادیلر ؛ آتلره
بینه‌رك سیت ارضیسنی یاغمایه قویولدیلر .

١١١ ۞ سیتلر بوندن برشی آكلامدیلر ؛
لسـان ، لباس ، قومیت بونلره مجهول ایدی ؛
آمازونلر هر یره‌یه گیتدیلرسـه اورا خلقی شاشه
قالیردی ؛ هركس كندیلرینی هپ برپاشده اركك
صانیردی : نهایت بونلره حرب آچدیلر . بوغوغا
نتیجه‌سنده سـیتلرك النه برقاچ جسـد گچدی ؛

قوبونلرك قادين اولديغنى آڭلاشلدى . سيتلر آرتق
بونلرى اولديرمه‌مكه . فقط تخمين اولنه بيلديگى
قدر كندى مقدارلرنجه ، الڭ گنج سيتلردن آنلره
گوندرمكه سوز بر ايتديلر . گوندره جكلرى
دليقانليلره . قادينلره ياقين قونمه‌لرينى وكنديلرينه
تقليد ايتمه‌لرينى ؛ اگر قادينلر كنديلرينى قوغارسه .
اصلا حرب ايتمكسزين . قاچمه‌لرينى . تعقيبدن
ڲچدكلرى گبى گيرى دونوب ينه يانلرينه قونمه‌لرينى
تنبيه ايتديلر . سيتلرك بوپلاندن مقصدلرى كندى
يلرندن دول آلمق ايدى .

۱۱۲ * گنج سيتلر تنبيهى اجرا ايتديلر .
آمازونلر ، بونلرك كنديلرينه هيچ برفنالق ايتمه‌
جكلرينى آڭلادقلرى گبى . آرتق بونلره آلديرماز
اولديلر ، ايكى اردوگاه گوندن گونه بربرينه
ياقلاشمه‌يه باشلادى . گنج سيتلرده ، قادينلردن
زياده ، آت وسلاحدن بشقه برشى قالمدى .

بونلرده آمازونلر گبی ، پلاچقه وَآو ایله یاشامغه باشلادیلر .

١١٣ ❀ اوگله وقتی ، آمازونلر بربرندن آیریله‌رق ، بزبرز ، ایکیشر ایکیشر طاغیله‌رق استراحت ایتمك عادتنده ایدیلر . سیتلر بوعادتك فرقنه واردرق شویله یاپدیلر : ایچلرندن بریسی ، آیریلان قادینلردن برینك یاننه گیتدی ، آمازون بونی رد ایتمدکدن بشقه استفراشه مساعده ایلدی . قادین بوکا لاقردی سویلیه‌مدی (چونکه بربرینی آکلایه‌میورلردی) . فقط الیله ، ایرته‌سی گون ینه اورایه گلمه‌سنی ، وکندیسی رفیقه‌لرندن برینی برلکده گتیره‌جگندن . کندیسی‌ده بر آرقداشنی آلوب گتیرمه‌سنی آکلاتدی . دلیقانلی گیدوب ایشی بتون اردو خلقنه حکایه ایتدی ؛ ایرته‌سی گون دیگر برسیتی‌ده آله‌رق ، گیتدی . وموعد ملاقاتده ایلك آمازون ایله رفیقه‌سنی بولدی .

اوته کی دلیقانلیلرده ، ایشی آڭلادقدن صوڭره ،
آمازونلرڭ بقیه‌سنی کندیلرینه رام ایتدیلر .

١١٤ ❊ ایکی اردوگاه اووقت بربرینه
قاریشدی : هپسی بربرینه قاریشدی . هر سیت
وقتیله برلشدیکی آمازونی کندیسنه قاری ایدندی.
ارککلر قادینلرڭ دیلنی اوگره‌نه‌مدیلر ، فقط
قاریلر قوجه‌لرینڭکنی اوگرندیلر. بربرینڭ دیلنی
آڭلار آڭلاماز ارککلر : « بزم آنا وبابالرمز
وار؛ مالمز وار؛ آرتق بویاشایشی براقه‌لم؛ هایدیڭ
گیده‌لم، ملتمزله برلکده کچینه‌لم؛ سز بزم یالکز
قاریلرمز اولورسکز، بزده سزڭ اوستکزه باشقه‌
سنی آلمایز » دیدیلر . بوڭا آمازونلر : « بز
سیت قادینلریله یاشایه‌مایز؛ بز یای چکر، جرید
آتار، آته بینرز. کندی نوعمزڭ ایشلرندن برینی
بیلمیز. سزده قادینلر شو دیدیگمز شیلرڭ بریسنی
یاپمازلر ؛ آرابه‌لری اوزرنده اوطوره‌رق

صنعتلریله اوغراشورلر، نه آوه وَنه ده آ کْا بکزر
شیلره گیدرلر؛ بز آنلرله اویوشه‌مایز . فقط بزی
کندیکزه قاری ایتمك وَکندیکزك عادل انسانلر
اولدیغنی گوسترمك آرزو ایدرسه‌کز، ابوینکزه
گیدك. ثروتکزدن حصه‌کزه دوشنی آلك، گیری
گلك، بزده سزی بوراده بکلرز » دیدیلر .

۱۱۵ ❀ دلیقانلیلر بوکا قاندیلر؛ قادینلرك
توصیه ایتدکلرینی یاپدیلر؛ ثروتلرندن حصه‌لرینی
آلدقدن صوکره، ینه آمازونلره گلدیلر . قادینلر،
بونلره « بر طرفدن سزی بابالرکزدن محروم
ایلدیکمز، وَدیگر جهتدن بورالره وقتیله خیلی
ضرر ویردیکمز ایچون بزقورقو وَ دوشونجه
ایچنده‌یز . مادام‌که بزی کندیکزه قاری اولمغه
لایق گوریورسکز، بزم ایچون برازدها فداکارلق
ایدك : هایدیك بویرلری براقه‌لم، تانایسی گچه‌لم،
اوته قییه یرلشه‌لم . » دیدیلر .

١١٦ ❀ دلیقانلیلر بوکاده راضی اولدیلر؛ تانایسی کچدیلر؛ شرقه طوغری گیتدیلر. پالوس مونوتیسـك اوچ گونلك شمالنه قوندیلر. حالا نسللریله مسکون اولان یره اینهرك اوراده قرار قیلدیلر.

١١٧ ❀ صاورومانلر سیت لسانی سویلرسهده، کاتی یرلی یرنده قوللانمیهرك نحو خطاسی ایدرلر، چونکه آمازونلر بودیلی لایقیله اوگرنهمدیلر. تأهل خصوصنده شـو قاعده تأسس ایتمشـدر: هیچ برقیز برآدم اولدیرمهدن قوجهیه وارماز. بعضیلری، بوشرط قانونیی عـدم ایفا نقیصهسیله قوجهیه وارمهدن قوجارلر.

١١٨ ❀ ایشته بوقوملرك قراللری تجمع ایتدکلری وقت سیت ایلچیلری گلدی؛ کندیلرینه، ایرانیـلرك اوتهکی قطعهیی کاملاً تسخیر ایلدکدن صوکره، بوسفور اوزرینـه کوپری آتدقلرینی،

بو قطعه‌یه گیردکلرینی، اوته‌ده تراکیالیلری اطاعت
آلتنه آلدقلرینی، وَایستر اوزرینه بر کوپری قور-
دقلرینی، وَشاهلری کندیلرینی‌ده اطاعت آلتنه
آلمق ایستدیگنی بیلدیردیلر. وَ « سزده راحتده
قالمیکز. وَ بزم محو اولدیغمزه زحمت چکمیکز.
لکن مهاجمینك اوکنه چیقمه‌یی رد ایدرمیسکز؟
او وقت، دشمنك تضییقیله یا مملکتی ترك ایده‌جکز.
یاخود یرمرده قاله‌رق تسلیم اوله‌جغز: چونکه
بزه یاردیم ایتمکه راضی اولمازسه‌کز، نه یاپه بیلیرز؟
فقط او وقت دشمن سزه بزدن آز یوکلنمیه‌جك:
سزی کندی حالکزده براقه‌رق، بزی بتیرمك ایله
اکتفا ایتمیه‌جکدر. درمیان ایلدیکمز کیفیتی اثبات
ایچون بر بیوك دلیل گوستره‌جکز. اگر ایران،
یالکز وقتیله بزه اولان محکومیتنك انتقامنی آلمق
ایستسه ایدی، دیگرلری علیهنه هیچ بر تشبثده
بولنمیه‌رق، اوزرمزه یورور، وَیالکز بیتلره هجوم

ایتدیککنی کوسترر ایدی. فقط بو قطعه‌یه کچر کچمز.
تراکیا وَ دها یاقین قومشومز اولان (کت) لر
کبی یول اوزرنده بولدیغی بتون اقوامی تسخیر
ایتدیلر» دیدیلر.

١١٩ * سیتلر وظیفهٔ سفارتی ایفادن
صوکره. برچوق اولکالردن کلن قراللر، مذاکره
ایتدیلر. فکرلرنده اختلاف حاصل اولدی. کلون،
بودن. صاوروومات حاکملری بالاتفاق سیتلره
معاونت وعد ایتدیلر: لکن آغا تیرس، نور،
آندروفاژ، وَ مه‌لانکلون وَ تاور قراللری
ایلچیلره شو جوابی ویردیلر: «اکر تجملره قارشو
ابتدا سز قباحتلی اولمسه وکندیلرینه حربه کیتمسه
ایدیکز. طلب ایتدیککز شیئی ایسته‌مکده بزه
حقلی کورینور ایدیکز: سزی دیکلدکدن صوکره.
دیکر قراللرك سزه یاپه‌جقلرینی ایدر ایدك: لکن
سز بزسز آنلرك ملکنه استیلایه ایتدیکز: ایرانیلر

اوززینه بر آلهك مساعده ایتدیگی قدر اوزون
برمدت حکم ایلدیکز ؛ بوگونده ، عین اله ، کند-
یلرینی تحریك ایله سزه مقابله ایدییورلر . اووقت
کندیلرینه تعرض ایتمین بزلر ایسه ، کندیلرینه
ایلك معارض اولمقدن صاقینورز . اگر شاهلری
ملکمزه گیرر ، حقمزده مخاصمه‌یه باشلارسه ،
بزده آنگا راضی اولمایز ؛ او وقته ، یعنی کندیسنی
گورەنه قدر ، یرمزده قالیرز ؛ زیرا بز ایرانیلرك
اوزرمزه گله‌جکلرینه ایناناممایز ؛ آنلر وقتیله
کندیلرینه ظلم ایدنلر علیهنه گلیور . »

١٢٠ ✲ سیتلره بوجواب گلدیگی گبی ،
یاردمجیلرینه گوگنه‌مدکلرندن ، فعلاً مقاومتدن
اجتناب ایله ، شوریلرینی گوتوره‌رك ، یوللرنده
بولنان قویو و پوگارلری تخریب ایده‌رك . آیاقلریله
یرك چایرینی چیگنه‌یه‌رك . وایکیه آیریله‌رق
چکلمگه قرار ویردیلر . بوایکی قولدن (اسقوپا

سیس) كڭ قومانداسی آلتنده بولنـانی. صاورو۔
ماتلره یاقلاشمق: وَایرانیلر او استقامتی آلیرسه
آنلری دعـوت ایتمك، وَپاوس موتوتیس بوینجه
قاچمق: وَبالعكس. مهاجمین دونرسه. بالرینه قدر
اوزه‌رق تضییق ایتمك امرینی آلدی. تعریف
اولنان یولی طوته‌جق اولان بوفرقه حاكم سیتلرڭ
برنجی فرقه‌سی ایدی. ایكنجی قول (یعنی ایكنجیسی
ایداتیرس، گه‌لونلر ایله بودینلره ملحق وتاخاسیس
قوماندا‌سنده بولنان اوچنجی فرقه) ایرانیلردن
برگونلك مسافه‌ده بولنمق، قرار ویرلدیگی صورتده
گیری چكلمك. وَاتفـاقی رد ایدن قومشـولری
حربه بولاشدیرمق ایچون آنلره گیتمگه امر آلمش
ایدی. سـیتلر، هرنه‌قدر بوقومشولرڭ مخاصمه‌یه
اشتراك اندیشه‌لری یوقسه‌ده، زورله حربه گیریشه۔
جكلرینی دوشـونیورلردی. او وقت نیتـلری
آنلرڭ ملكنه گیرمك وَمناسب فرصت دوشـد۔
یگنده حرب ایتمك ایدی.

١٢١ ۞ بوتدبيرلر قرارلشديرلدقدن صوكره، سيتلر دارا عليهنه حركته باشلاديلر؛ پيشداره الڭ گوزل آتليلريني گوندرديلر. مع مافيه، شماله چيقمق اوزره، اوزرلرنده چوجقلرينڭ وبتون قادينلرڭ ياشاديغى آرابهلر، غدالرينه مخصوص اولاندن ماعدا بتون سوريلر، آرابهلرله قالان هرشى قاچيرلدى.

١٢٢ ۞ بتون بوقافلهلر كنديلرندن اوكجه گيدهجك صورتده يوروديلر؛ ديگر طرفدن پيشداره چيقاردقلرى سواريلر ايرانيلره ايستردن اوچ گونلك مسافهده راست گلديلر. عجملرى كشفدن صوڭره برگونلك مسافهده طوردى؛ اردو قوردى، صوڭره يرده بيتن شيلرى كاملاً چيگنهدى. عجملر سيت سواريسنڭ ظهورينى گوردى؛ دائما كنديلرندن قاچان آدملرڭ ايزينى تعقيب ايتديلر، وَ، بونلر برنجى قوله طوغرى گيتد-

كارندن. عجملرده شرقه‌ تانايسه‌ گيدن يول اوزرندن
كيتديلر. سيتلر نهره واروب گچديلر؛ ايرانيلرده
گچوب اوته قييده قوغمغه باشلاديلر. هر ايكيسی‌ده
صاوروماتلر ملكنی گچه‌رك (بودين) اراضيسنه
واصل اولديلر.

۱۲۳ ❁ ايرانيلر سيت وصاوروماتلر
مملكتنده اوقدر حركت اجرا ايلدكلری حالده،
غير مزروع بوخطه‌ده تخريب ايده‌جك برشی
بوله‌مديلر؛ فقط (بودين) ايلنده هرشيئی قالديرلمش
اخشاب مسكنلری بولديلر. ايرانيلر بونلری
ياقه‌رق قاچاقلرك ايزينی تعقيبه باشلاديلر. دائما
ايلری‌يه گيده‌رك بودينلرك اوته‌سنده بولنان وهر
جنس انساندن خالی اولان يدی گونلك برچوله
گيرديلر. بوچولك اوستنده (تيساگت) لر
اوطورور، وبومملكتدن درت بيوك صو چيقوب
(مئوتيا) دن گچدكدن صوكره پالوس مئوتيسه

دوکیلور ؛ بونلره لیکوس، اوآر، تانایس وَسیرکیس
دیرلر .

۱۲٤ ❀ دارا حرکتنی چـول حدودنده
تأخیر ایتدی؛ اردوسنی (اوآر) [۱] نهری ساحللری
اوزرینه ترتیب ، وَ هر بری دیگرندن تماماً آلتمشر
ستاد اوزاقلقده اولمق اوزره سکز قلعه بنیاد
ایلدی‌که، حالا خرابه‌لری زمانمـه قدر باقیدر .
بو ایشلرله مشغول ایکن ، تعقیب ایلدیگی سیتلر
بر چویرمه حرکتی اجراسیله، آرقه‌سندن کندی
یرلرینه گیردیلر . شو صورتله بوس بتون غائب
اولدیلر، وَ گوزلرینـه آرتق گورنمز اولدقلرندن،
دارا قلعه‌لری یارم براقدی، وَبتون سیتلرله مشغول
اولمـق لازم گله‌جگنه وَ آنلرکده بو طرفه فرار
ایتدکلرینـه حکم ایده‌رك ، گیریسی گیری‌یه غربه
دوندی .

[۱] دون نهرینه قاریشان برصو، یاخود وولغا نهری

١٢٥ ۞ سرعتلی حرکتله ایکی قوللرینی تکرار سیتیاده بولدی. تعقیبلرینه قویولدیسه‌ده، دائما بر گونلك مسافه‌ده بولنیوردی . ایران کندینه بر آن آرالق ویرمدی: اووقت مقرر اولان پلان اوزره . کندیلرندن معاونتلرینی اسیرگه‌ینلر نزدینه التجا ایتدیلر، واوّلا (مه‌لانکلون) لر نزدینه گیردیلر . سیتلر ، صوکره مجملر . بو اراضی‌یه مستولی اوله‌رق آلت اوست ایتدیلر: مع مافیه سیتلر آندرو فاژلر نزدینه گیردیلر: بونلرده اویله‌جه خراب اولدقدن صوکره، نورلره گیتدیلر : آنلرده اوحالی بولدقدن صوکره آغا-تیرسلره یاقلاشدیلر. لکن آغاتیرسلر قومشولرینك ویران ایدلدیگنی گورمشلردی : بوسببله دها سیتلر مملکته گیرمزدن اوّل حدودی گچمه‌لرینی مدافعه ایچون بر منادی گوندره‌رك، اگر تعرض ایدرلرسه، اولا کندیلریله حرب ایده‌جکلرینی

بیلدیردیلر. شو صورتله بیانده بولندقدن صوکره آغاتیرسیلر مه‌لانکلون. آندروفاژ و نورلر گبی، سیتلرك ایزی ایله مملکتلرینه گلدکلری وقت مدافعه ایتمدکلرینك و تهدیدلرینی اونوده‌رق شماله چوله قاچدقلرینك یرینه، سلاحله حدود اوزرینه واره‌رق هجوملرینی منعه قرار ویردیلر. سیتلر کندیلرینه منع ایدیلن اراضی‌یه قدر ایلری گیتمدیلر. نورلرك مملکتندن چیقه‌رق ایرانیلری کندی طوپراقلری اوزرینه چکدیلر.

١٢٦ ❀ یکدیگری اوزرینه یورویشلری چوق سوردی و ایکی طرفده واز کچدی؛ نهایت دارا، سیتلرك قرالی (ایدانتیرس) ه بر آتلی ایله شویله خبر گوندردی: «کوتو آدم، شو ایکی طریقدن بشقه بر یول یوق ایکن نه قاچارسك؟ کندیکی قدرت قاهره‌مه مقاومت قوتنده‌می صانیورسك؛ اگر اویله ایسه، طور، نافله

جـولانلردن واز گچ. حربه گیریش. کنـدیکی
ضعیفمی بولیورسـك ؛ اویله ایسه ینه یاپدیغك
حرکتدن واز گل ؛ افنـدیکه. هدیه مقـامنده.
آب وخاك گتیر. صوکره مشورته گیریشهلم».

١٢٧ ☼ بولافلره سیت قرالی ایدانتیرس
شویله جواب ویردی: « ای ایرانلی. بنی شمدی‌یه
قدر بر آدم قاچیرمدی، شمدی‌ده سندن قاچمیورم.
بنم بوگونکی حرکتم، حتی صلح حالنده بیله اجرا
ایلدیگم. حرکت معتاده‌در: سـکا درعقب حرب
ایتمدیگمی ده بیلدیره‌یم. بزم نه شهرمز، نه‌ده اکیلمش
قیرلرمز واردرکه، آنلری آلیر وَحراب ایدرسك
قورقوسیله بوغاز بوغازه گلمکده عجله ایده‌لم. اگر
مطلقا سـلاحکك طالعنی دنه‌مك ایسته‌یورسه‌ك:
اجدادمزك قبرلری واردر: گیدك، آنلری آرایك،
بولورسه‌کز آنلره حقارت ایدك: اووقت اوقبرلر
ایچون حرب ایدوب ایتمیه‌جگمزی اوگره‌نورسکز.

بزه عقلمز توصیه ایتمدکجه، سزکله حرب ایتمیه‌جکز؛
قرارمزك پك متین اولدیغنه اینان، حرب وصاحبلك
اموزنده، جدم ژوپیتر وسیتلرك حاکمسی اولان
(وستا)دن بشقه کیمسه‌یه بویون اکمم. سکا ویره‌جکم
طوپراق وصو سکا لایق وشو سوزلره مکافات
اولمق اوزره کوندره‌جکم هدیه‌لر شو سوزدر:
«بن سنك افندیکم؛ سکا کوندردیکمده (آغلاملیدر)»
بوکلام سیت ضرب مثللرندندر.»

۱۲۸ ۞ منادی بو خبری دارایه ایصال
ایچون کیتدی؛ حالبوکه اسارت سوزنی ایشیدن
سیت حاکملری پك قیزمشلردی. بناءً علیه سقو-
پیاس قولنی صاوروماتلر ایله آییره‌رق، ایستر
کوپریسنی بکله‌ین (ایونیا) لیلرله مشورت ایچون
کوندردیلر. اردونك بقیه‌سی ایسه، آزتق
ایرانیلری کزدرمیوب طعام ایتدکلری وقتلرده
اوزرلرینه دوشمکه قرار ویردی. دارا عسکرینی

يك يمك اوزره كوردكجه قرارلريني اجرا ايدر اولديلر . آتليلر . ايران سواريسني قارمه قاريشيق ايتمه‌ده قصور ايتمز ايدی . عجم سواريسی ايسه قاچاركن پياده‌لر ايچنه كيرردی : پياده‌لر سواريلريني حمايه ايچون ايلری چيقاردی : ديكر طرفدن . سيتلر سوارييی بوزدقدن صوكره : پياده ايله صاواشدن صاقنه‌رق ديزكينلريني چويررلردی . كيجه هجوملری‌ده بويله ايدی .

١٢٩ ❊ ايرانيلرك . بك عجيب بردوستندن دشمن اردوكاهنی باصدقلری زمان . سيتلرك بك غريب بر خصمندن بحث ايده‌جكم . بوده اشكلرك آكيرمه‌سی وقاطرلرك منظره‌سيدر . چونكه . اوچنجی‌ده بيان ايتديكم وجه ايله : سيتياده نه اشك ونه‌ده قاطر يتشمز . بتون مملكتده . صغوقدن نه برتك اشك ونه‌ده برتك قاطر واردر . بناءعليه اكر اشكلر سونج حالنده اولورلرسه . سيت

سواريسنى شاشيرترلردى : اكثريا ، آتلرى يارى يولده طولديردقلرندن ، اشكلرڭ آكيردقلرينى ايشتدكلرى كبى ، بويله ندا وبويله شكل هيچ كورمەمش آتلر كبى ، قولاقلرينى ديكر ، اوركر ، ويارى يولدن كيرى دونرلر ايدى .

١٣٠ ۞ بوڭكله برابر ، سيتلر ، اكثريا ايرانيلرڭ عزيمت تداركاتنده بولندقلرينى كورەرك ، اورادە اقامت ايدوب : هر درلو قحطه دوچار اولملرى ضمننده : برچوق كردلر ، سواريلرينى چوبانلره براقەرق ديكر طرفه صاوشديلر . عجملر اووقت حيوانلرڭ اوزرينه واروب آلورلر وبو غنيمتله فخرلنورلردى .

١٣١ ۞ فقط بو حال هر نه قدر صيقجه وقوعه كلمكده ايديسەده ، دارا آزبر تردد ايچنده دكل ايدى . سيت قراللرى بو حالى مشاهده ايدەرك ، برمنادى واسطەسيله كنديسنه شوهديەلرى

گوندرديلر : بر قوش . بر صيچان ، بر قوربغه
وَبش اوق. بونلر نه‌فكرله ويرلمش ايدى؟ ايرانيلر
بونى گتيرندن صورديلر. كنديسنه بوبابده بر تعليمات
ويرلمديگنى وَيالگز تسليم ايدز ايتمز چاپوجق
صاوشمه‌سنى تنبيه ايلدكلرينى بيلديردى . شاه
ايرانيلرى چاغيردرق . بوهديه‌لرك معناسى نه
اولديغنى آگلايه بيلدكلرينى سؤال ايتدى. مجملر
بونك اوزرينه مجلس قورديلر .

١٣٢ ❊ دارا سيتلرك كنديلرى كنديسنه
آب وخاك ويردكلرى رأينده بولندى . ديدى‌كه :
« چونكه صيچان يرده ياشار وَ انسانلرك تغدى
ايتديگى يعنى ميوه‌لرله بسلنور ؛ قورباغه صوده
طورور ؛ قوش آنك تمثاليدر ؛ خلاصه
اوقلرينى ، يعنى قوهٔ مخصوصه‌لرينى ده بزه تسليم
ايديورلر . » شاهك رأيى بوايدى ، فقط موبدى
اولديرن يديلردن برى اولان (غوبرياس) كگى

بويله دگل ايدی ؛ اوهديه‌لری شويله تأويل ايتدی:
« اگر هواده اوچمق ايچون قوش ، يرده گزمك
ايچـون فاره ، گوللرده آتلامق ايچون قوربغـه
اوله‌مازسه‌كز المزدن قورتيله‌مازسكز ؛ شو اوقلرله
هلاك اولورسكز . »

١٣٣ ۞ ايرانيلر ايشته هديه‌لره شومعنالری
ويرديلر . حال بوكه ، اوگجه پالوس موئوتيسی
بكله‌مك مأموريتنده بولنان وَاوا ثنـاده (ايستر)
اوزرنده بولنان ايونياليلرله مشورته مأمور اولان
سـيت هيأتی كوپری‌يه ايرشمش ايدی . اوراده
شو نطقی ايراد ايلدی: « ايونياليلر ، بزی ديگله‌مك
ايسترسـه‌كز ؛ سزه خلاص گتيردك . دارانك
سزه يالكز آلتمش گون بو گوپری‌يی بكله‌مكزی
امر ايتديگنی ، بومدت ايچنده گيری گله‌مزسه ،
عودتكزه مسـاعده ايلديگنی بيليورز . بوراده
عزيمتكز ايچون مقرّر اولان گونی بكله‌ديگكز

جهتله هم آنك وهمده بزم تقبيحمزدن خارج قالمق اوزره همان يوله چيقكز » ايونياليلر بونى ياپه‌جقلرينى وعد ايتديلر وسيتلرده چابوجق اورادن اوزاقلاشديلر .

۱۳٤ ❁ دارايه تقديم اولنان هديه‌لرك ارسالندن صوكره سيت اردوسنك بقيه‌سى اولان پياده وسوارى ، صانكه هجوم ايده‌جكمش كبى عجملرك اوكنده حرب نظامى آلدى . سيتلر محاربه نظامنده ايكن اوكلرندن بر طاوشان كچدى؛ بونك اوزرينه سيتلر ، باغيره‌رق آلدقلرى نظامى بوزديلر ، دارا بونلرك بو قاريشقلقلرينى بولنديغى يردن كوردى وسببنى صوردى. كنديسنه طاوشان آولادقلرى خبر ويرلدى؛ اووقت قونشمق عادتنده بولنديغى كيمسه‌لره : « بو آدملر بزه بيوك حقارتلر ايدييورلر ، غوبرياس بونلرك هديه‌سنى پك كوزل تعبير ايتديكنى آكلايورم . شمدى بنده

ایشلرمزك حالنی ملاحظه ایدییورم، رجعتمز امنیتله
اجرا اولنمق ایچون ایی نصیحته احتیاج وار . »
دیدی. بوکا جواب اوله‌رق، غوبریاس: «حشمتپناهم
سماعاً بو آدمك پك فقیر اولدقلرینی بیلیردم؛
گلدم گله‌لی، هله بزی اویونجاق یرینه قویدقلرینی
گوره‌لی، حاللرینی دها ایی اوگرندم. بکا قالیرسه،
همان آقشام اولور اولماز- عاتمز اوزره، آتشلرمزی
یاقلی، پك ضعیف اولان تحملسز عسکره حقیقت
حالی سویله‌ملی، اشکلرك هیسنی باغلاملی وَسیتلر
طوغری ایستره گیتمزدن وَ کوپرییی کسمزدن
وَیاخود، ایپونیالیلر حقمزده مضر بر تدبیره
مراجعت ایلمزدن اوّل گیتملی یز » دیه رأینی بیلد-
یردی .

۱۳۵ ۞ گیجه اولدی دارا بورأیی طوتدی؛
اردوگاهده، غیوبتلری الك آز حس اولنه‌بیلن،
الك خسته‌لری ترك ایلدی؛ اشکلری باغلی براقدی،

اشکلری وَ اردونك سقطلرینی اوراده براقدی .
اشکلری براقدیکه آکیرسونلر . آدملری ده
ضعفلرندن براقدی وَکندیلرینه صاغلاملرله‌سیتلره
هجوم ایلیه‌جگنی ؛ کندیلری‌ده او اثناده اردوگاهی
بکلیه‌جکلرینی تلقین ایتدیردی . دارا براقدیغی
کیمسه‌لره بو بهانه‌یی ایتدکدن و آتشلری یاقدقدن
صوکره ، سرعتله ایستره توجه ایتدی . حالبوکه
غلبه‌لغك ترك ایلدیگی اشکلرك شدتلی برصورتده
آکیرمغه باشلادی ؛ بونلرك اورته‌لغی طولدیران
سسلرینی ایشیدن سیتلر . عجملرك حالا اوراده
اولدیغنی تصور ایتدیلر .

١٣٦ ❀ صباحلین ترك اولنانلر ، دارانك
کندیلرینه دك ایتدیگنی گوردیلر : سیتلره ال
ایدمرك اولانی بیتنی آکلاتدیلر . بوحوادث
اوزرینه ایکی اردو برلشدی ، صاورماتلره ،
بودینلره ، گه‌لونلره التحاق وَ ایستره توجه ایله

ايرانيلري تعقيبه اقدام ايتديلر . عجملرك قوّتى
بالخاصه پياده اولديغندن وَ قيصه يوللرى بيلمه‌ـ
كلرندن، سيتلر ايسه عموماً آتلى وَكسديرمه يولى
بيلدكلرندن بر بريني بوله‌مديلر . سيتلر عجملرى
پك چوق گچه‌رك، برنجى اوله‌رق كوپرى يانـنه
گلديلر . هنوز ايرانيلرك هيچ گورنمدكلريني
اوگرنديلر: ايونياليلرى گميلرى اوزرنده گوروب
آنلره : « ايونياليلر، سزه تعداد ايديلن گونلر
گچدى وَ سز بحقٍ آرتق بوراده قاله‌مازسكز .
فقط ، مادامكه سزى بوراده قورقو بكلديور
ايدى، شمدى كوپرى‌يى آچيك، چابوجق گيدك،
آزادلگكزدن مستفيد اولك ، وَبوندن طولايى
الهلره وَسيتلره شكر ايدك . وقتيله سزك صاحبكز
اولانى بردها انسانلر اوزرينه هيچ برسفر
ايده‌ميه‌جك معامله‌يه دوچار ايده‌جكز . » ديديلر.
١٣٧ ⊛ بونك اوزرينه ايونياليلر مشورت

ایتدیلر: بر طرفدن السپون یعنی (آجه اووه) شبه
جزیره‌سی تیران وجزائرلی. آتینه‌لی میلتیاده. سیتاره
قولاق ویروب ایپونیایه آزادلغك بخشی رأینده
بولندی. دیگر جهتدن. میله‌لی (ایستیه) هرکس کندی
شهرینك تیرانی اولوب بوده آنجق دارانك قوتیله
وجود بولدیغنی بیان ایله عکسی برفکر درمیان
ایلدی: ودارا اورته‌دن قالقارسه. نه کندیسنده
میله‌لیلری اداره ایده‌جك اقتدار قاله‌جغنی ونه‌ده
دیگرلری کندی شهرلرینی اداره ایده بیله‌جگنی
سویلدی. بوسوز اوزرینه وقتیله میلتیادك حسیاتی
قبول ایدنلر همان ایستیه طرفنه دوندیلر .

۱۳۸ ❁ رأی ویرنلردن شاه طرفندن
بك محترم طوتیلان السپونلیلر شونلر ایدی :
آبیدوسلی دافنیس . لامپاسقلی ایپوقل .
پاریوملی هروفانت. پروقونزلی مترودور. سیزیقلی
آریستاغور و بیزانسلی آریستون ایدی: ایشته

بونلر السپونلی ایدی. اییونیالیلرده شونلر ایدی :
خیوسلی استراتیس، ساموسلی ئه آق، فوچه‌لی
لاٲوداماس. میله‌لی ایستیه ایدی؛ وبونك رأیی
میلتیاده مخالف ایدی. ائولیالیلردن. یالکز مشهور
آدم، سیلی آریستاغور ایدی .

۱۳۹ ❀ ایشته بو آدملر، ایستیه‌نك تکلیفنی
قبولدن صوکره، مقصدك حصولنه خدمت ایده‌جك
صورتده حرکته قرار ویردیلر : بوده سیتلر
طرفندن کوپرینك برقسمنی براوق آتیمی آییردرق.
برشی یاپمدیغی حالده، برشی یاپیورمش گبی
گوسترمك، وسیتلرك زورله نهری گچمك احتما-
لنك اوکنی آلمق ایدی. سیتلر طرفندن کوپری‌یی
آچارکن، سیتلره ممکن اولدیغی قدر یارامق فکرنده
اولدقلرینی سویله‌یی قرارلشدیردیلر. ایستیه
کندی رأینه علاوةً جمله طرفندن سیتلره شو
جوابی ویردی: « ای سیتلر! بزه فائده‌لی تدبیرلر

گتیردیکز ، وَوقتنده یتشدیکز : فقط بزه نصل که
سز طوغری یولی گوستردیکز . بزده سزه حسن
خدمته چالیشه‌جغز . کوپری‌یی آچدیغمزی گورـ
یورسکز ، بوایشده غیرت ایدییورز . چونکه
آرزومز آزاده گیدر . بز کوپری‌یی آچارکن ،
سزلکده ایرانیلری آرامه‌کز ، وَمناسبی وجه ایله
سزه وَ بزه ایدیلن حقارتك انتقامنی آلمه‌کز
الزمدر . »

١٤٠ ۞ ایکنجی دفعه اوله‌رق . سیتلر
ایبونیالیلرك خالصانه سویلدکلرینه ایناندیلر .
وَایرانیلری آرامیه گیتدیلر : فقط ایرانیلرك
طوتمش اولدقلری یولدن بوس بتون آیرلدیلر .
آت چایرلرینی خراب وپوگازلری املا ایتدکلری
حالده صیقنتیسنی کندیلری چکدیلر . واقعاً . بو
خساراتی یاپمسه‌لر ایدی ، آرزو ایلدکلری جهتله ،
ایرانیلره ملاقات قولای اولور ایدی . صانکه الك

ایی برتدبیر ایمش گبی، مراجعت ایلدکلری بوتدبیر،
شو صورتله مقصدلرینی تخریب ایتدی. برطرفدن
دارا، آنجــق اورادن رجعت ایده‌بیــلور فکریله
صولاق وَاوتلاق یرلرده دشمنلرینی آرادیلر؛ دیگر
یاندن، ایرانیــلر کندی ایزلرینــه دقت ایده‌رك،
اوّلجــه گلدکلری یولدن دوندیلر، وَبوکــرده
کوپری‌یه واصــل اولمق ایچــون اوزون بریول
یورودیلر. کوپری‌یه وصــوللرنده گیجه ایدی،
وَبو اثنــاده کمیلر هپ بوطرفدن آچلمش ایدی.
بوندن طولایی ایبونیالیلرك کندیلرینی ترك ایلد-
یگندن قورقدیلر.

۱۴۱ ۞ دارا، اردوســنده آدم اوغللری
ایچنــده اڭ یوکســك سسلی برمصرلی بولندیغنی
بیلیر ایدی. شاه آگا (ایستر) قیسنه گیدوب
میله‌لی ایســتیه دیه خایقرمه‌یی امر ایلدی؛ اوده
باغیردی، نداسنی ایستیه ایشتدی، اوزرندن گچیله-
جك گمیلری گتیروب کوپری‌یی یگیدن قوردی.

١٤٢ ۞ شو صورتله عجملر ياقه‌يی قور-
تاردی . سيتلرده آنلری آزارکن برده‌ا غائب
ايتدی . بونك ايچون ايونياليلر حقنده
شويله ديديلر : « اگر بو آدملر آزاده ايسه‌لر ،
ابنای بشرك قحبه و نامرديدرلر ؛ يوق اگر اسير
ايسه‌لر ، فی الواقع ، افنديلرينه الك مربوط ، قاچمه‌يه
آز مستعددرلر » ايونياليلرك سيتلردن آلدقلری
نشانهٔ تحقير بودر .

١٤٣ ۞ دارا ، تراكيايی گچدكدن صوكره
كرسونسده (سستوس - بوغالی قلعه‌سی) ده گلدی .
اوراده حقنده بتون اكابر اوكنده شمدی سويليه‌جگم
بر صورتله اثر توجه گوستردیگی (مه‌غاباز) آدلی
جنرالنی براقه‌رق ، گميلره آسيايه طوغری يول ويردی .
شاه نار يمك اوزره بر دانه‌سنی آچدی ، برادری
آرتابان ، شو ميوه‌ده اولان دانه‌لر قدر چوق نه‌يه
مالك اولمق آرزوسنده بولنديغنی صوردی . دارا

جواباً : « يونانستانى زير اطاعته آلمقدن دها زياده بودانه‌لر قدر مه‌غابازلره مالك اولمق ايسترم » ديدى . ايرانيلر حضورنده شو صورتله ستايشنى ايتديكى بوذاتى . بر سوزى ايله شمدى قوماندانلغه ترفيع وكنديسنه اردوسندن سكسان بيك نفر ترفيق ايلدى .

١٤٤ ۞ بومه‌غاباز السپونتلر نزدنده اونودلماز برخاطره براقمشدر . بيزانسده بولنوركن خالكدونياليلرك بيزانسليلردن اون يدى سنه اوّل بوراده بر مستعمره تشكيل ايلدكلرينى حكايه ايتديلر . بونك اوزرينه « اويله ايسه آنلر كور ايمش ! اويله اولمسه برى پك لطيف واوته‌كى لطافتدن عارى اولان ايكى موقعدن الك فناسنى آليرلرمى ايدى ؟ » ديمشدر . السپونتلر مملكتنده جنرال ترك اولنان مه‌غاباز مديالىلره طرفدار اولميانلرى كاملاً تسخير ايلدى .

لاحقه

سيتلرك (ماساگت) دنيلن طاقمى حقنده (هرودوت) ك برنجى كتابنك ٢٠١ نجى ماده‌سندن نهايته قدر ويرديگى معلومات، اكمال فائده ايچون. ترجمه ايدلدى .

§

برنجى كتابدن

٢٠١ ۞ سيروس (كيخسرو) بو قومى (يعنى بابلليلرى) تسخير ايلدكدن صوكره، روايت اولنديغنه گوره مقتدر وَ جسور اولوب (آراقس-آراس) نهرينك ماوراى شرقنده وَ (ايسه‌دون)لر قارشوسنده ساكن اولان ماساگتلرى تحت اطاعته آلمق آرزوسنده بولندى: بعضلر بوقومك سيت نسلندن اولديغنى ادعا ايدرلر .

٢٠٢ ❁ آراقس، بعضیلره گوره طونه‌دن
گنیش وَ دیگر قوله نظراً دها طاردر؛ همان
(لسبوس-مدیللی آطه‌سی) بیوکلگنده. یازین هر نوع
کوك قیشین؛ کمالنده آغاجلردن طوپلادقلری
وَاحتیاطاً صاقلادقلری میوه‌لرله تعیش ایدر آدملره
مسکن. آطه‌لر تشکیل ایلدیگی روایت اولنور.
شونی‌ده علاوهٔ معلومات اوله‌رق سویلرلرکه، بونلر
برطاقم آغاجلر دها بیلورلرکه بونلرك یمشنی طوپلایوب
جمعیت حالنده طوپلاندقلری وقت آتش یاقار
وَاطرافنه فرطولایی اوطورورلر؛ اووقت یاقدقلری
بو میوه‌لرك دومانی قوقلایه‌رق. رومه‌لری شرابك
ایتدیگی گبی، بونلرده سرخوش اولور؛ یمشی
آتشه آتدقجه بونلرك سرخوشلغی‌ده آرته‌رق
نهایت شرقیلی هورا ایتمگه قالقارلر. صورت
معیشتلری بویله‌در، دیبورلر. آراقس، کیخسروك
اوچ یوز آلتمش ترعه‌یه آییردیغی (کیند)

(كردستانده دجله‌یه منصب اولان قره‌صو) نهری گبی
(ماتیان) نز ممالکندن چیقار . بو نهر قرق آغزدن
چیقار . وبری مستثنا اولمق اوزره . دیگرلری . روایت
اولندیغنه گوره . چیك بالق یبن و آیی بالغی پوستی
گیین برطاقم انسانلره مسکن اولان باتاقاق
وگولجکلی یرلرده غائب اولور . آراقسك قوللرندن
یالکز بریسی سربستجه خزر دگزینه آقار .
بو خزر دگزی بوس بتون منفرد اولوب دیگر
بر دگزله برلشمز : زیرا رومل‌رك ، ایستر ستونلر
(هرکول دیرکاری) دن اوته اولان ویردکاری
وگرکسه بحر احمر دیدکاری دگز هپ بردر .
(اسکی رومل‌ر بصره کورفزی ایله برابر شمدیکی
بحر احمره بو نامی ویرمشلردی)

٢٠٣ ☼ خزر دگزی . بالعکس . بوس
بتون یالکزدر : بوینه . کوزدك قوتیله چکلمك ایچون
اون بش گون . واك اکلی طرفنی مرور ایچوندە

سکز گون لازمدر . غرب ساحلی اوزرنده
طاغلرك اك گنیش ویوکسگی اولان قافقاس
طاغلری دیکیلور . وادیده اجناس مختلفه‌دن پك
چوق انسانلر یاشار؛ بونلرك چوغی یبانی میوه
ایله گچینور . بو اقلیملرده یاپراقلری اوغولوب
صو ایله قاریشدیرلدقدن صوکره البسه‌یی هر نوع
رسملرله بویامه‌یه قابلیتلی آغاجلر بولندیغنی ویقامقله
چیقمیوب صانکه برابر طوقونمش گبی یوك ایله
برلکده اسکیدیگنی روایت ایدرلر . قادین ارکك،
بو اقلیمده، حیوانجه‌سنه، بلاتستر، جمع اولورلر .

۲۰٤ ✿ خزر دکزینی غربدن قافقاس
تفریق ایدر ؛ شرق طرفی ایسه نهایتسز گبی
گوریلن بر اووه ایله محدوددر . ایشته بو گنیش
اووه‌نك اك بیوك یری ، کیخسروك اوزلرینه
سلاحله وارمه‌یه عجله ایتدیگی، ماساگتلر طرفندن
اشغال ایدلمشدر ؛ چونکه پك چوق وقوتلی

سببلر بو استعجاله کندیسنی سوق ایتمش ایدی . اوّلاً کندیسنی انسانلغك فوقنده بر طوغشده ظن ایتمه‌سی ؛ ثانیاً ، هربر غوغالرنده موفقیت قازانمه‌سی؛ فی الحقیقه، هیچ بر قوم ، او وقته قدر سلاح ظفرندن یاقه‌یی قورتاره‌مامش ایدی .

۲۰۵ ۞ ماساگت قرالیچه‌سی قوجه‌سنی غائب ایتمش ایدی، کندیسنك آدی (تومیریس) ایدی؛ کیخسرو قرالیچه‌یه، ازدواج بهانه‌سیله خبر گوندرمش ایدی : قادین ایسته‌نیلن شیئك کندیسی دگل حکومتی اولدیغنی آکلادی ؛ بوسببله ایلچیلرك کندی مالکنه گیرمه‌سنی منع ایلدی . کیخسرو حیله‌سنك بوشه چیقدیغنی گوردیگی گبی، آراقسه قدر لشکر اشدردی. وَ آچیقدن آچیغه ماساگتلره قارشو حرب تدارکنه باشلادی، نهر اوزرینه، اردوسنك گچمه‌سی ایچون، کوپریلر آتدردی ، نقلیاتده قوللانیله‌جق گمیلره قله‌لر یاپدردی .

٢٠٦ ❀ کیخسرو بو ایشلرله اوغراشور-
کن، تومیریس بر ایلچی ایله شو خبری گوندردی:
«ای، مدیالیلر قرالی، بیوك حاضرلقلر گدن وازگچ،
چونکه ایشك صوکنك سکا مساعد اوله‌جغنی
بیلمزسك؛ افکارکدن دون؛ کندی قومکه حکم ایت،
بنی کیدی ملکمده حاکملکمه براق؛ بو نصیحتلری
قبول ایتمیورمیسك؟ باریشیقلق ایله قالمقدن دها
ایی برایش گوره‌جکمی دیه قیاس ایدییورسك؟
ماساگتلری دەنەمك ایچون تحملکذار بر آرزوکمی
وار؟ پك اعلا! نهر اوزرینـه کوپریلر قورمه
زحمته گیرمه؛ بز اوچ گونلك اوته‌یه اوزاقلاشورز،
وَسن ده کندی ملکمزه گچرسك. اگر کندی
ملککده بزی بکلمه‌یی ترجیح ایدرسه‌ك، بنم سکا
تکلیف ایتدیگم گبی، سن چکیل.» کیخسرو بو-
نطقی دیکلدکدن صوکره ایران سرآمدانی جلب
ایلدی: بونلر طوپلاندقلری گبی، ایشی آکلاده‌رق،

[illegible]

[illegible]

٧ • ٨ ۞ [illegible]

[illegible]

٨ • ٨ ۞ [illegible]

[illegible]

٢٠٩ ❀ آراقسك قارشى ياقه‌سنده . گیجه
اونجه کیخسرو ، ماسا گتلر ملکنده اویویه‌رق
شو رؤیایی کوردی : اویقوده (کشتاسپ) ك
بیوك اوغلنك ایکی اوموزنده قنادلر حاصل اولوب
آسیا و آوروپایه سایه صالدیغنی گوردی . دارا ،
(آخمنید) لردن بریسی اولان (آرسام) ك اوغلی
کشتاسپك اکبر اولادی ایدی . دارا یگرمی
یاشلرنده بردلیقانلی ایدی! هنوز سلاح طاشیه‌جق
برياشده بولنمدیغندن فارسده قالمش ایدی .
اویاندیغنده ، کیخسرو بورؤیایی چوق دوشوندی ؛
کندیسنه بویك مهم کوروندی : کشتاسپی چاغیردی ،
و برطرفه چکه‌رك : « کشتاسپ ، اوغلکك علیهمه
و حکومتمه قارشو فساد قالدیردیغی ظاهر اولدی ؛
نه‌قدر صحتله بوایشدن خبردار اولدیغمی سکا ارائه
ایده‌جگم . الهلر بندن اندیشه ایدرك ، وقایع
قریبه‌یی بکا پیشین کوستررلر . بودفعه ، دها دون

گیجه. اویقوده اکبر اولادلرك اوموزلرنده قنادلر
حاصل اولوب بر طرفدن آسیا و دیگر جهتدن
آوروپایی سایه‌دار ایتدیگنی. گوردم. ایشته بو رؤیادن.
اوغلکك علیهمه فساد چیقاردیغندن بشقه.
معنی آکلاشلماز. بو سببله. چابوجق ایرانه گیت.
نم اورایه مظفراً عودتمده بکا کندیسنی تسلیم
ایتمك اوزره تدابیر مقتضیه‌یه توسل ایت. او وقت
بن استنطاق ایدرم. » دیدی

٢١٠ ※ دارانك کندی علیهنه فساد چیقاره‌جغی زعمنده بولنمسی حسبیله. کیخسرو بویله‌جه
ادارهٔ لسان ایدییوردی. حالبوکه اله بالذات کندیسنك بو سفرده هلاك اوله‌جغنی و تاجنك دارایه
گچه‌جگنی. الهام ایتمش ایدی. کشتاسپ کندیسنه
شویولده جواب ویردی: «الهلرك عنایتیله. ارض
فارسده طوغمش بر آدم بولنمازکه علیهکه فساد
چیقارسون. و اگر بویله بر شخص وارسه. محو

اولسون ! زیرا ایرانیلر اسیر ایکن آنلری زمرهٔ
احرازه ادخال ایلدك؛ دیگر برقومك متبوعی اوله‌-
جقلرینه ، بالجمله اقوامه حکومت ایدییورلر . اگر
بعض الهامات ، اوغلمك علیهکه عدم اطاعت فکرنده
اولدیغنی افهام ایدییورسه ، ایسته‌دیگك صورتده
معامله ایتمك اوزره سکا تسلیم ایده‌جگم . »
کشتاسپ شو صورتله بیان مطالعه ایلدکدن صوکره
اوغلندن امین اولمق و کیخسروه تسلیم ایلمك اوزره
آراقسی گچدی .

٢١١ ❀ نهرك قارشو یاقه‌سنده ، بر گونلك
اوته‌ده ، کیخسرو قره‌زوسك تعلیماتی وجهله حرکت
ایلدی : صوکره اردوسنك ایشه یارامزلرینی قرار-
گاهده براقه‌رق ، ایرانك الك گزیده‌لرندن مرکّب
اولان معیتی ایله گیری چکلدی . بونك اوزرینه
ماساگت اردوسنك اوچده‌بری ، قرارگاهه کله‌رك ،
کیخسروك براقدیغی درنیتنرك مقاومتلرینه باقیه‌رق

هپسنی اتلاف ایلدی : صوڭره قوریلان ضیافتی
وَایران اردوسنك رجعتنی گوره‌رك . ماساگتلر
سفره‌یه اوطوردیلر . وَات وَ شرابله قارنلرینی
طولدیروب اویقویه واردیلر . ایرانیلر قوۀ کامله
ایله عودت ایلیه‌رك اویقوده‌کیلرڭ برچوغنی قتل .
وَایچلرنده بو فرقه‌یه قوماندە ایدن تومیریسه‌ڭ اسپار-
غاپیس نام اوغلی داخل اولمق اوزره . برچوغنی‌ده
اسیر ایتدیلر .

٢١٢ ۞ تومیریس اردو وَچوجغنك باشنه
گلندن خبردار اولدیغنده . قرالە بر ایلچی گوندره‌رك
شو یولده ندا ایتدیردی : «قانه قانمق بیلمین کیخسرو .
ایشك بو نتیجه‌یی ویرمسندن مغرور اولمه : باغ
میوه‌سی . دیشان وَایچدکجه عقلکزی آلان .
وجودکزه ایندکجه . افکار ردیئه‌یی دوداقلرکزه
قدر چیقاروب یوز دیرن شراب زهری ایله اوغلمی
اغفال ومغلوب ایدیشکدن افتخار ایتمه . کندیسنه .

مردانه‌حرب ایله غلبه چاله‌مدك. شمدی سویلیه‌جگم سوزلری کمال اهمیتله دیکلیه‌رك متنصّح اول. اوغلمی اعاده ایت . ملکمدن چیق ، هرنه‌قدر عسکرمك ثلثنی بك زیاده حقارتله قیردك ایسه‌ده الکامدن جزاکی بوله‌دن چیق ؛ اگر دیدیگمی یاپمزسه‌ك ، ماسا گتلرك حامیٔ اعظمی اولان (گونش) نامنه یمین ایدرم که . نه قدر صوصامش اولورسه‌ك اول سنی قانه قاندیررم . »

۲۱۳ ❁ کیخسرو بونطقه هیچ براهمیت ویرمدی . مع مافیه ، سرخوشلق تأثیری محو اولدقدن صوکره تومیریسك اوغلی اسپارغاپیس نصل برفلاکته گرفتار اولدیغنی ادراك ایله دمیر بندلرینك چوزلمه‌سنی قرالدن استرحام ایلدی . کیخسرو راضی اولدی؛ همان اللرینه حکم ایده‌جك قدر سربستی قازانور قازانماز کندی نفسنه قیدی. بوصورتله هلاك اولدی .

رد ايلديكنى خبر آلير آلماز ماسا گتلرك بتون
قوتنى طوپلايه‌رق غوغايه كيردى. باربارلر آراسنده
اولان مصادمه‌نك الڭ شدتليسى بو اولديغنى تخمين
ايلرم. مسموعاتمده بونى مؤيددر. روايت اولنديغنه
گوره اولاً اوق آتشمشلر؛ اوقلرى بتديكى گبى
حربه و خنجرلريله گوكس گوكسه گلديلر: طرفين
محاربين پك اوزون بر مدت مقاومت گوستردرك
فرارى اصلا خاطره گتيرمديلر . نهايت غلبه
ماساگتلرده قالدى. ايران اردوسنك قسم اعظمى
خاك هلاكه سرلدى . كيخسروده يگرمى طقوز
سنه حكومت ايتدكدن صوڭره تلف اولدى .
توميريس بر طولومى انسان قانى ايله طولديردى .
و نعشنى ايران اردوسى وفياتى آراسنده بولديردى:
بولنديغى گبى دشمننك باشنى طولومه آته‌رق وجسدى
تحقير ايدرك : « حيله ايله اوغلمى آله‌رق بنى محو

ایتدك : حیاتده وَمظفر اولدیغم حالده بنی پریشان
ایلدك : فقط سنی تهدید ایتدیگم گبی . قانه قاندیردم.»
دیدی . کیخسروك انجامی حقندهکی روایتلرك .
اك زیاده اینانمغه شایان اولانی : بنجه . بودر .

٢١٥ ۞ ماساگتلرك لباسی سیتلر گبی .

یاشـایشلریده آنلرك عینیـدر : کندیلر آتلی
و یایا درلر . چونکه ایکی صورتلهده حرب ایدرلر :
اوقجی وحربهجی اولدقلری گبی بالطهده قوللانورلر .
آلتون وتونجك غیرینی استعمـال ایتمزلر . اوق
وحربهلرینك تمرنی . بالطهلری تونجدر : (ستاره)
لرینك اوموز قایشلری ، قوشاقلرینك قسم معدنیسی
آلتوندر . آتلرینك گوگسـلرینهده تونج زهلر
قوزلر : حالبوکه دیزگین . گم . غاشیهنك معدنلری
آلتوندر . بونلر نه گوموش . نه دمیر قوللانمازلر .
چـونکه مملکتلرنده بولنماز : فقط آلتون وتونج
بولدر .

٢١٦ ۞ عادتلری شودر. هر کس بر قادین
نکاح ایدر؛ فقط هپسنی اشتراك اوزره قوللانورلر
رومالر. سـیتلر بویله یاپار. دیرلر؛ لکن اصـل
سـیتلر دگل ماسـاگتلردر . بونلردن بریسی
برقاری آرزولرسه. تیرکشنی آرابه‌سنك اوکنه آصار
وقادینله راحتجه برلشور . مدت عمرلری اصار
محدود دگلدر. فقط بر آدم اختیارلدیغی گبی. تکمیل
خصملری طوپلانوب کندیسـنی قربان ایدرلر
کندیسیله برلکده برچوق باش طوارده کسه‌رك
هپ برلکده اتلرینی قاینادوب بر ضیافت یاپارلر

شوصورتله حیاته‌خاتمه چکمك کندیلرنجه‌عواقب
مسعودانه‌دن صاییلور؛ فقط خسته‌لقدن اوللری
یمزلر : بونلری گومر. وقربان اوله‌جق یاشـ
گلمدکلرندن طولایی متوفا ایچـون برادبار علامتی
قیـاس ایدرلر . اصـلا اکین اکمزلر؛ حیوانات
و آراقسده چوق بولنان بالقلرله گچینورلر؛ سو

ایچرلر . کندیسنه عبادت اولنان آلهلردن یالکز گونشی طانورلر؛ کندیسنه آتلر قربان ایدرلر : معبودلرك الڭ سرعتلیسنه، موجودات فانیه‌نك الڭ سریعنی تقدیم ایدرلر .

فی ۲۰ ذی الحجه سنه ۱۳۱۰

صوڭ

مطبعهٔ ابو الضیا

کتابخانهٔ ابوالضیا

قنیره

اثر کمال

تمثیل ثالث

معارف نظارتنك رخصتیله

قسطنطنیه

١٣١١

مطبعهٔ ابوالضیا

اخطار طابع

...

بو رساله ۱۲۹۰ سنه‌سنده برنجی دفعه اوله‌رق کمال بك طرفندن نام مستعار ایله نشر اولنمش ایدی. مؤخراً ۱۳۰۳ ده دفعهٔ ثانیه طبعنده ایسه طوغریدن طوغری‌یه کندی نامنــه نشر ایدلدیکندن بوندن بویله دخی اونامه نشرنده مجبوریت گورنمشدر .

§

مشار الیه‌درکه: «رساله درونده فائضی‌نك کتابندن، که عنوانی (حسنات حسندر) بر چوق شیلر نقل اولنیور. فقط رساله‌او زمانلرك طورنجه‌ویسیلر، ترکسیلر گبی فوق‌الغایه مغلق یازلدیغندن و بزم بو گبی رساله‌لردن اصل مقصودمز عساکر شاهانه نفراتنه عثمانلی عسکرلکنك بر طاقم سوابق فاخره‌سنی یاد

و اخطار ایله غیرت و حمیت مسلمه‌لرینك تزایدینه
عاجزانه بر خدمت اولدیغندن مؤلف مرحومك
روحندن طلب عفو ایدرك اکثر عباراتنی لسانمزڭ
شمدیکی شیوه‌سنه نقل ایلدك . » ـ ..۸ ۱۲۹۰ ماغوسه ا

ترياقى حسن پاشا

کمال

﴿ قنیژه ﴾

وقتا که سلطان محمد خان ثالث اگری قلعه‌سنی
فتح واوروپانك قوّۀ عمومیه‌سنی قهر ایله استانبوله
عودت ایلدی، برقاچ سنه‌لر سرحدّ اسلام ساطورجی
محمد پاشا وتکجی احمد پاشا کبی نااهللر النده
قالدقدن صکره. اگری مظفریتنك حصولنه سبب
اولان داماد ابراهیم پاشا مرحومی ۱۰۰۹ تاریخیله
دفعۀ ثالثه‌ده صدارتله اردوی همایونه سردار ایلدی.
مشار الیه قلبی متین، رأیی قوی، دولتنه صادق،
ملت یولنده هیچ برشیئی اختیاردن چکنمز مجاهد
وهمتلی برذات اوله‌رق ساطورجی پاشایی بردسیسه
ایله اعدام وتکجی احمد پاشایی برحیله ایله حبس
ایدوب اردوده‌کی تشویشی برطرف ایتدی.
وکوپریلی زاده فاضل احمد پاشا مرحومك قولی

اوزره « اسلام اردوسی مغلوب اولماز ؛ فقط باشنده سردار استر . حایدود باشی استمز » حکمتنی اجرا ایچون بر عدالت کامله و مهارت فوق العاده ایله دشمن اوزرینه یوریدی .

مشهوردرکه مرحوم سردارلقنده بولندیغی مدتجه قوجه اردونك گرك عساکر منتظمه و گرك نفیر عام صورتیله طوپلانیلان (لونداتندن) هیچ بریسی اهالینك بر باشاق بغداینه ال اوزاتمدیلر . اویله قان گوستریلمینجه یدی یاشنده چوجقلری بیله بیلدیرمق محال عد اولنان بر زمانده بو انتظامی حاصل ایدنجه‌یه‌قدر پاشانك اجرا ایتدیگی سیاست، یالکز بر دوه‌جی‌نی خرسزلق ایتدیگی ایچون دوه‌سنك هاوینه آصمقدن عبارت ایدی .

پاشا بودبدبهٔ دیندارانه و عزیمت حمیتکارانه ایله دشمن اوزرینه یورونجه سرحدده بولنان و عصیان اوزره اولان رعایانك عمومی دها بارقهٔ شمشیری

گورمدن آوازهٔ شهرت عدالتنی « سمعنا واطعنا » جوابیله قارشولدیلر .

اردوی همایون (اوسك) قلعه‌سنه واصل اولنجه سردار اکرم حمیت ودیانتنه مکافات اوله‌رق برامداد الهی‌یه نائل اولدی‌که اوده مجاهد مشهور تریاقی حسن پاشانك اردویه ورودیدر .

مشارالیه او زمان بودین (١ ایالتندن معزولاً اگچوی اشهرنده اختیار عزلت ایتمشدی . حتی کندی ترجمهٔ حالنه‌متعلق شاعر مشهور فائضی تألیف ایتدیگی کتابده کندیله اولان محبت ومحاوراتندن بحث ایدرده‌دیرکه : « مرحوم ابراهیم پاشانك سردارلغی زماننده اگچویدن قالقوب استقباله گیتمسنی توصیه ایتمش ایدم ، پاشا مرحوم بن‌سزك گبی چلبی دگلم . سردار اسلامه المی ، قوللی صاللایه‌رق گیده‌مم . برفرصت ظهور ایتسون . آغالریمك هیچ اولمازسه

(١) یعنی بودیم .

هر بار دفعه بر اسیر باغلیه‌لم . او وقت سردار ایله بو شمعه یوزه اولور . » جوابنی ویردی .

مرحوم تریاقی ایسه‌ده مظنه‌دن بر ذات ایدی . سوولدیگی لاقردی کرامت گبی چیقدی . قبرده اهالیسی دائما بول کسمك و راست گلدکلری بردن آدم قایمق ایله مألوف بر طاقم ملاعین اوله‌رق ، ینه بر دفعه‌ده ایورنوار ! یالانغه‌سنی یاقدقلرینی بز پاشا ایله مصاحبت ایدرکن آغالری خبر ویردیلر . مرحوم دفعةً « اشته چلبی ! استقبالك شمدی زمانی گلدی . جنت استیان بنمله برابر گیدر . دنیانی کندینه جنت ایتمك استیان یابوراده قالور ، یا سردار اکرمك استقبالنه قوشار . یاخود ذوقی نه ایسه آنی اجرا ایدر . » دیدی ، یرندن قالقدی . معتادی اوزره معتمدلرندن بر بنده‌سنه کندینی بر قالین ایپله صاردیردی . بزده آرقه‌سنه دوشدك ، دشمن اوزرینه الغار ایلدك .

پاشای غازینك موجود معیتی کندینك یگرمی درت کدیك آغاسی و آتلرك . ز اکثر ازو بوالرله

بو فقيرك پراكنده بر قاچ چوقه‌دارندن و برده‌پچوى شهرينك حركتمزى ايشيدن يگرمى قدر دلى‌قانلولرندن عبارت ايدى. قنيره‌ليلر ايسه آزدن آز اون بيك كشى يه‌بالغ و ايوجه تخمين اولنورسه آندن دخى زياده ايديلر.

دشمنه‌ادراوه‌اقر بنده‌يتشدك. مرحومك كرامتى ظاهر اولدى. بو بر آوج عسكرله او قدر ملاعينى تارمار ايتدك، كه هر بريمز اللريمزك پارمقلرى عددنجه اونر اسير طوتدق. يالكز پاشانك اسيرى يگرمى ايدى. لطيفه ايدرك يانه واردم: «سوزيكز چيقمدى سيزك اسيرلر زياده ظهور ايدى.» ديدم. «بنم آياقلرمده سيزك گبى چليلرك الى قدر غوغا ايدر» بيورديلر.

مرحوم، محاربه‌سنده نه‌قدر شجيع ايسه محاوره‌سنده‌ده او قدر لطيفه‌جى ايدى.

سبحان القادر القيوم! اوقدر جزئى بر فرقه‌ايكن هر بريمز آتمزك آرد اگر قاشنده‌اون اسير باغلمه‌رق

بر دبدبهٔ اسلامیه ایله سردار اردوسنه واصل اولدیغمز زمان عساکر اسلام فرحلرینك شدتندن عادتا مست اولدیلر. معتاد مؤمنین اولان تکبیر یرینه دشمنك ذلتنی کوسترمك ایچون « یوحا ! .. » چاغرشمغه باشلادیلر.

سردار اکرم، ذاتاً قدرشناس اولدیغی گبی، خصوصیله تریاقی حسن پاشانك درایت و غیرت فوق العادهسنه اوّلدن برو مفتون ایدی. بویله عقلك خارجنده بر مظفریت کامله ایله گلمیشنی ایسه اسلامك غلبهسنه فال خیر عدایدرك، غازی مرحومی هر ایشنده مستشار خاص عدایلدی. و ابتدای مشاورهده استرغونا قلعهسی اوزرینه عزیمت آرزوسنده بولندیغنی سویلدی.

حسن پاشا مرحوم « حق تعالی آسان ایلسون. فقط هر ایشك گوج طرفی دوشونملی ده آکا گوره حرکت اولنملیدر. استرغون اوزرینه توجّه اولنورسه قنیرهٔ خلقی گلور. بوکوپریلری بوزار. و جناب حق

گوسترمسون؛ شاید عودت اقتضا ایدرسه عسكر
اسلامه رخنه گلور. باری شمدی (بوبوفجه) قلعه‌سنی
فتح ایده‌لم. بوطرفلری محافظه ایچون ایجنه اقتضاسی
قدر عسكر قویالم. بو صورتله بودین بولی‌ده الده
اولور.» دیمش وبورأی، عموم پاشالر وبگلر طرفندن
بگنلدیگی گبی، سردارنده مقصدی قنیره‌یی فتح اولد-
یغندن وبوبوفجه‌نك ضبطی او مقصدی استحصاله
خدمت ایده‌جگندن سرداکرم همان معتادك خلافنه
وله‌رق، طبیعتنده اولان وطن پرورلك وتواضعی
مسندینك شانته ترجیح ایله یرندن قیام ایدوب حسن
پاشانك اوزرینه قوشار. ونیچون گلدیگنی بیلدیر-
مکسزین ایکی اللرینی طوتارده «پاشا باباجغم! الله
سنك گیبیلری آرامزدن اکسیك ایتمسون. یوقسه
بن استعدادده اولان سردارلرك عقلی بر دولتك شانی
محافظه‌یه کافی دگلدر.» دیر؛ اللرینی اوپر. عموم
آغلاشه‌رق بوبوفجه قلعه‌سی فتحنه فاتحه چکرلر.
اوسك، بوقعنده‌كی کوریدن کچلدکدن صکره.

طوغلرك صول طرفه، یعنی بوبوجه سمتنه دوندیکنی
حسن پاشا کورنجه آت قالدیره رق طوغری سردارك
یاننه کلوب « اوغلم نره یه کیدیورز؟» دینجه سردار
«بوبوجه یه کتمیه جکمیدك؟» یوللو مقابله ایتمکله غازی
مرحوم « خیر اوغلم! بوبوجه یه کتمیه جك ایدك.
بو بوجه یی فتح ایده جك ایدك. پادشاه اسلامك اردوسی
اویله بر پلانقه یی محاصره یه تنزّل ایتمز. اشته دیار-
بکر بکلربکیسی مراد پاشا که سلطان احمد اوّل
زماننده صدر اعظم اولان و دولت علیه یی بیك
بلادن قورتاران مشهور قیوجی مراد پاشا مرحومدر —
بر مسلمان و درایتلی بنده کردر آنی کوندر، قلعه یی
فتح ایتسون » دیر. سردار مرحوم دخی « بك
اعلا پاشا باباجغم! اردوده حقیقتده سردار سن سك!
نه استرسن امر ایت اجرا ایتسونلر.» سوزیله غازی
مرحومی طرفندن هر ایشده مرخّص تعیین ایدرك.
چادرلری اندیر. و مراد پاشا مرحومی یکیچری

كتخداسى محمد اغا ايله برابر اقتضاسى قدر عسكر
ايله توكيل ايدوب بوبوجه‌نك فتحنه گوندرر .

حسن پاشانك كرامتى بونده‌ده ظاهر اولدى.
بورأيى اشتديگم زمان يانه گيتمش وَ « بوقدر وقت
سرحدده‌سكز. گرك عسكرك وَگرك دشمنك حالى
معلومكزدر. بوبوجه‌نك فتحنى بويله بر فرقهٔ قليله‌يه
نصل حواله ايتديرديكز . باشنده سردار اولمدقجه
عسكرمزك غوغا ايتمديگنى وَ دشمنمزك پادشـاه
وَسرداردن ماعدا كيمسه‌دن ييلمديغنى بيلمزميسكز؟»
يوللو اعتراض ايتمشيدم. مرحوم بوكا مقابل «مراد
پاشا سزك جليلردن دگلدر. اوچ گونده بوبوجه‌يى
فتح ايدر. آندن صكره‌ده دولتجه پك بيوك خدمتلره
موفق اولور. حتى صدارتنده بنده، سنده معيتنده
بولنورز. عربستانى اشقيادن برابر تطهير ايدرز »
بيورمشدى كه فى الحقيقه مرادپاشانك همتى وَ اسگتور اا
بگى دلى نصوح بگك جاننى فدا ايتمسيله بوبوجه
قلعه‌سى اوچ گونده فتح اولندى. وَسلطان احمد اوّل

زمانده حلبه استیلا ایدن جان‌بولاد وقعه‌سنده
مرادپاشا مرحوم صدراعظم وَتریاقی حسن پاشا
مرحوم روم‌ایلی بگلربگی ایدی. بو فقیرده اردو
قاضیسی بولندم . »

بوبوجه‌نك فتحی مژده‌سنی آلدقدن صکره
سردارا کرم عموم اردو ایله اورایه گیدر. وَقلعه‌نك
آلتنده بر مکمل آیاق دیوانی ترتیب ایدر. حسن‌پاشا
مرحومك رأییله اردونك، دشمن خبردار اولمقسزین،
قنیژه محاصره‌سنه عزیمته قرار ویررلر فقط اوصره‌ده
سرحد اسلامك کلیدی مثابه‌سنده اولان بودین
قلعه‌سی دخی دشمنك هجومی مخاطره‌سنده بولند.
یغندن امرادن بعضیسی « دشمن بودینه گیدرسه
بز نه‌یاپارز» دشمن اردوسنك نره‌یه‌توجه ایده‌جگی
حالا معلوم دگل. نه‌جاسوسلرمزدن وَنه طوتدیغمز
اسیرلردن قناعت ویره‌جك بر خبر آله بیلدك . »
دیمکله اصحاب شورا تردده باشلار . قیوجی مراد
پاشا مرحوم «المزده ایکی ارسلان وارکه بری

سردارمز بریده حسن پاشادر . حسن پاشایی
استدیگی قدر عسکرله بودین محافظه‌سنه گوندرر؛
بز سردارمزله قنیره‌نك فتحنه کیدرز . بعون‌الله !
ایکی طرفکده موفق اوله‌جغنه شبهه‌م یوقدر.» قولیله
عمومی اقناع ایدر. حسن پاشا مرحوم بودین
محافظه‌سنه گیدر؛ بودین محافظه‌سنده بولنان لالا
محمد پاشا ـ که اوزمان روم ایلی بگلربگیسیدی
و مؤخراً ابراهیم پاشا طرفندن حین وفاتنده سردار
نصب اولنه‌رق و سلطان احمد اوّل زماننده صدر
اعظم اوله‌رق تاریخلرده نمچه سفری دیو مشهور
اولان ویگرمی ییلدن زیاده اوزایان محاربه‌یه غالبانه
ختام ویرن ذاتدر ـ بودیندن ایالت عسکری ایله
چیقارق و یولده (براندوار) و (لاده) قلعه‌لرینی
بلا آرام ضبط ایدرك اردوی همایونه التحاق ایلدی .
سردار اکرم مرحوم حسن پاشایی یانندن
غائب ایتمش ایسه‌ده قیوجی مراد پاشا و لالا محمد
پاشا گبی ـ دنیایه اقرانی نادر گلیر ـ ایکی قهرمانك

وجودی اردوی همایونك بعونه تعالی مدار مظفریتی اوله جغنه امین اولدیغی فائضی مرحومه سویلر ایمش. روایت فائضی نك کتابندندر.

قبرصه قلعه سنك او زمان — مشهور تاریخ صاحبی نعیما روایتنه گوره — ایکی طرفی برر اوق آتمی سارلق و باتاقلق ایمش. اطرافینده اورمانلی طاغلرله محاط اولدیغندن مترسله یقین وارمق ویاخود لغمله آتمق قابل اوله ماز. گونده قلعه یه آتجق دردر بشر یوزگله آتیله بیلورمش. طوپلری استیلان یرلره ایریشدیرمك ایچون صو اوزرینه چوقدن حصیر کبی چیتلر اوررلرده بر طوپ عربه سی گچه جك قدر یول یاپارلر ایمش. او چیتلر آنجق بر گون طیانرمش. ایرتسی گونی یا تعمیر ویا تجدید اولورمش. قلعه یه یقین اولان باتاقلرده اودون یوکیله طولدیرمغه چالیشورلرمش.

فن حربك او زمانده بولندیغی درجه یه دقت اولنسون! اسلامك غیرتیده گوز اوگنه آلنسون! ظن

ایدرزکه منصفانه دوشونیلور ایسه سلستره رساله ـ سنده محرر وقایع « مبالغه‌در » دینیله‌مز . بحث ایتدیگمز روایت نعیما تاریخینك استامبولده مطبعهٔ عامره‌ده آلتی جلد اوزرینه باصیلان نسخه‌سنك برنجی جلدینك ۲۲۹ رقملی صحیفه‌سنده‌در . مراق بیوران تحری ایده بیلور .

هرنه حال ایسه سردارا کرم بویله چیث اوزرندن طوپلر یوریدەرك وَ عقله فکره گلمز همتلر ایدرك قنیره‌نك محاصره‌سیله مشغول ایکن محاصره‌نك اون بشنجی گونی قوشلق وقتی قلعه طرفندن برشدتلی صداقوپار . انسان وجودی قدر طاشلر، طوپراقلر گوکلره‌دواوچمغه‌باشلار . ایکی ساعت مدت طوزدن، دوماندن گوز گوزی گورەمز اولور . طوز، دومان آچیلوبده اطرافی مشاهده ممکن اولنجه باقارلرکه قلعه‌نك ذاتاً موجود اولان ایکی قله‌سندن بری یرندن غائب اولمش ! صکره‌دن تحقیق ایدرلرکه مکر دین وَ دولتی گرحکدن سون بر عسکر قلعه‌ده اسیر

بولنەرق سردار اردوسندن آتدیغی گلەلردن سپرلره آچیلان گدیکلری طولدیرمق ایچون انغاریەیه سوزلدیگی صرەده جبخانەنك قپوسنی آچیق بولمش وَ شوکت اسلامی اعلا ایچون هر نصل ایسه الینه کچورەبیلدیگی بریانمش فتیلی بیك قنطاردن متجاوز اولان باروتك ایچنه براغەرق دشمندن براوچ بیك قدر آدمی ، قلعەنك محافظیله برابر جهنمك اسفل سافلیننه ، کندینی وَکندی گبی اسیراولان یوزیتمش قدر مسلمانی اعلای علیینه گوندرمش ایمش !....

رحمة الله علیه .

نمچه ایمپراطوری اولان فردیناند کهبو محاربەده اوروپانك مجموع قوتنك رئیسی ایدی (۱) — بودین

(۱) چونکه آوستریا دولتی ریاست عیسویه معناسنه (آپوستولیق) عنوان دینیسیله قاتولیك مذهبندهبولنان اوروپا حکومتلرینك اڭ ممتازی اولدیغی کبی آوستریا ایمپراطورلرینه دخی روما ایمپراطوری نامی اضافه ایدیلیر ایدی . بو سببله پروتستانلردن ماعدا اوروپا قوای مجموعەسنه ریاست ایتمك حقنی حائز ایدی . للطابع

اوزرينه كيتمك تصور نده ايكن حسن پاشا محرومك
بودين قلعه سنی محافظه يه مأمور اولديغنی خبر آلنجه
نيتنی تحويل ايدرك ، يعنی عادتا پاشانك مهارتندن
قورقارق قنيره امدادينه يتشمكی وَ سردار اكرم
اردوسيله محاربه ايتمكی حسن پاشا ايله اوغراشمغه
ترجيح ايلدی .

فائضينك روايتنه گوره ايمپراطور امراسيله
مشاوره ايتدكجه « بن ميدانده كی بر ارسلان ايله
اوغراشمغی دليكده كی بر تلكينك اوزرينه وارمغه
ترجيح ايدرم » ديرمش .

ايمپراطور بورأی اوزرينه يوز قرق بيك عسكر
وَ يوز طوپ ايله قنيره يه گلمش ايدی . سردار اكرم
اردوسی ايسه بر معتاد يوز يگرمی بيك كشيدن
عبار ايدی .

فقط شورالرينه دقت لازم گلوركه عساكر
اسلام ، هم اردو ايله محاربه وَ هم ده قلعه يی محاصره

ایدرلردی . قلعه‌نك محافظلری ایسه عموم تاریخلرك
روایتنجه آلتمش بیك كشیدن متجاوز ایدی .

بوندن بشقه ابراهیم پاشـانك حسن اخلاقی
عسكرجه معلوم اولمدیغندن . تریاقی حسن پاشانك
بودین محافظه‌سنه مأموریتنی افراد عساكر ابراهیم
پاشانك رقابت وحیله‌سنه حمل ایتدیلر . آنكچون
عمومی سرداره كوسكون اولدیغی گبی ابراهیم پاشا
مرحومدن اوّل مدت مدیده سردارلق مقـامنی
تلویث ایدن بر قاچ نا اهلك اثری اوله‌رق ، عسكرك
شیرازهٔ انتظامنده پك زیاده خلل گلمش وَجلا ـ
لیلكدن یتشمه بر چوق حیدودلر ــ فائضی نك تعبیری
اوزره ــ « ایچدن قوشاق وَتحته‌دن بچاقله اموال
بیت المالی یغما ایچون » كیمی سردن گچدی . كیمی لوند
نامیله اردویه التحاق ایتمشلردی ، كه اك بیوك معرفتلری
دشمن ایله محاربه‌یه باشلانور باشلانمز « یولداشلر !
آلمان دشمننك آتشنه طیانلمز . باشمزك چاره‌سنه
باقه‌لم ! بوذاتی دانشقلی دوگوش » . گبی بر طاقم

ترهات ایله گیرویه دونه‌رك اردوی همایونك آغرلغنی غارت ایتمك ایدی .

دولت صفویه‌نك زعم فاسدنجه خلافت اسلامیه‌یی باتیرمق ایچون آناطولینك هرطرفنه تسلیط ایتدیگی جاسوسلرك یادگار فسادی اولان بو جلالی رافضیلر ایسه اردونك همان نصفنه قریب ایدی .

دشمن قنیره قربنه گلنجه قوردیغی اردونك اطرافنه اسکی حربلرنده معتاد اولدیغی وجهله خندقلر قازه‌رق ومترسلر یاپارق ــ اووقتك تعبیری اوزره ــ « طابور باغلادی . » بونك اوزرینه اردوی همایوندن براز سواری دشمنه قارشو واردیلر . فقط گیدنلر سپاه ویاسلحدار طاقمندن اولمیوب جلالی دوکوندیسندن اولدقلرندن ، برایکی آتیم تفنکده دشمنك قره قوللرینه مغلوب اوله‌رق گیرویه رجعت ایتدیلر . یالگز بگلرکندی توابعی وزیر اداره‌لرنده بولنان سنجاغك نفیرعامیله اردویه ارقه‌ویره‌رك یرلرنده ثبات ایلدیلر .

دشمن ایسه « اگری » مظفریت مشهوره‌سنی

ـ عساكر اسلامك بویله دریتی مقوله‌سی بوزلدقدن صكره یكیچری و سپاه قوتیله ـ قزانمش اولان غازی ابراهیم پاشانك بو اردویه سردار اولدیغنی بیلدیكندن، مغلوبلری تعقیبه جسارت ایده‌مدی، یالكز مترسلرندن طوپ آتمغه باشلادی . فقط گلّه اردویی طوتمیوب اوزرندن آشاردی .

اوگون اقشامه‌قدر معهود سردن كچدی وَلوندان حشراتی جنگه طوردیلر . فقط حركات حربیه‌لرنده عساكر اسلامك شانی اولان ثبات وشجاعتدن اثر یوقدی . گیجه ایرنشنجه ایكی طرف یرلرینه عودت ایلدیلر .

دشمن اوگیجه طابورینك (كه بالاده دخی بیان اولندیغی اوزره تعبیر قدیمه گوره اردوسی دیمكدر) اطرافنی قوجه قوجه قله‌لر وَدرین درین خندقلرله برقات دها تحكیم ایتمكه باشلادی .

(بو احتیاطك سبب اصلیسی دخی ابراهیم پاشا

مرحوملك دسايس حربيه‌سندن دشمنك نهايت درجه‌ده ييلغنلغى ايدى)

ايرتسى كونى دشمن ينه اسكى فن حربلرينه تطبيقاً پياده‌سيله طوپلرينى اوكه وسواريسنى آرقه‌يه آله‌رق، اردوى همايون اوزرينه برشدتلى هجوم ايلدى . بوكا مقابل سردار اسلام دخى درحال آتنه‌بنه‌رك وصفلرينى ترتيب ايدرك ، حربه مهيّا اولدى. فقط عسكرك حالنه اعتمادى اولمديغندن، اوجوارده بولنان بر بيوك باتاقلغى پيشگاهنه سپر اتخاذ ايتمشيدى .

دشمن پياده‌يى اوكه وسوارى‌يى آرقه‌يه آلوبده يوريده‌جك قدر سقيم بر طرزده هجوم ايلديكى وعساكر اسلام ، ابراهيم پاشانك سايهٔ مهارتنده غايت محفوظ برموقعده بولنديغى حالده ، محاربه باشلار باشلاماز ابتدا پاشالر معيتنده بولنان معهود لوندن نفراتى فراره يوز طوتديلر . وآنى متعاقب يكيچريلر دخى اردونك تشويشندميدر ؟ سرداره كوسكونلكلرندنميدر ؟ يوقسه باشلرنده

کندیلرینه مناسب ضابط بولنه مدیغندمیدر ؟ هر نه دن ایسه . . . . فرار ایتدیلر . (نعیماده « میدانده آنجق بایراق صاحبلری وَاهل عرض ضابطلر قالمشدی » دینلمش اولمسنه نظراً ینکیچریلرك مغلوبیتی اهل عرض ضابطلك قاچمدن اولمق ، سائر حتملردن زیاده عقله یقین گورینور .) هر نه حال ایسه میدانده قالان بایراق صاحبلری (اوزمانك اصطلاحنجه سنجاق بکلری دینکدر) وَاهل عرض ضابطلر اوجوارده اولان اورمانلره صغندیلر . وَاکثر عسکرك هزیمتیله برابر بنده دشمنك هجومنی نتیجه‌سز براقدیلر .

فائضینك روایتنه گوره او گون زیاده‌سیله دومانلی ایمش . دشمن عساکر اسلامك ـ خصوصیله شهرت شجاعتلری نیجه‌بیك غلغلهٔ مظفریتله اوروپانك قولاغنی طولدیرمش اولان ینکیچرینك ـ فراری وَاورمانلردن متصل تفنك آتیلوب طوردیغنی گورنجه وَاردونك اوکنده بولنان باتاغی تصوّر ایدنجه عودتی

تفنکلری اوزالرده پوصویه قویدیغی عسکرڭ دومان مناسبتیله خیالات کورمش کبی — دشمنی یقین ظن ایتمش اولملرینه حمل ایلدکلرندن. اوکون دخی فراریلری تعقیبه جسارت ایده‌مدیلر.

بنه فاضلڭ روایتنه کوره او اقشام ابراهیم پاشا مرحوم عموم امرایی حضورینه جلب ایدرك «غازی
« کرایلك « کندی کندیمزدن اوتانه‌لم » سوزینی
« اونوتمیه‌لم. نه‌قدر حرب ایتدکسه‌ده دشمن هجوم
« ایدییور بز مغلوب اولیورز. بنه دشمن عسکریمزی
« تعقیبه جسارت ایده‌میور. هیچ غیرتمز یوقمی؟ برکره‌ده
« بز هجوم ایتسه‌ك نه اولور؟» یوللو — او زمانه قدر
دولت علیه‌ده هیچ بر صدراعظم لساننده ایشیدلمامش — بر طاقم محرق سوزلرله نیاز مندانه امرایی هجومه دعوت ایلدی. پاشالر، بکلر و اهل عرض ضابطلر ایسه هجومه بیك جان ایله حاضر ایدیلر. سردار اکرم مرحومك سوزلرینه «اکر امر ایدرسه‌کز؟

« امنیت یوق. سزدن اوّل سردار اولانلر نظام عالمی
« بوزدیلر. بو الوندات انفراتی شیمزه مسلط ایتدیلر.
« فرمانکزه مخالفت امر اولی الامره مغایرت دیمك
« اوله‌جغندن بزجه محالدر. فقط آندن قورقارز که بو
« عسکرله هجوم ایدرسه‌کده مغلوب اولورز. مغلوب ایتمز
« ایسه دشمنك افتخارینه سبب اولور. صکره بر دها
« اردویی طوپلایه‌میز. بنه سز بیلورسکز!» دیدکلری
صره‌ده ینکیچری ضابطلرندن اوتوز اوتوز ایکی یاشنده
بر آدم — که فائضی مرحوم دخی نامنی بیلوبده ابقاسنه
خدمت ایده‌مدیکنه کتابنده پك بیوك تأسفلر ایدر —
همان آیاغه قالقه‌رق « دولتلی! بشقه بر چاره‌مز
« یوق، نصل اولسه مغلوب اوله‌جق دکلمیز؟
« برکرّه غوغایه چیقارز. دشمنی اولدیرمکدن عاجز
« ایسه‌ك دین اوغرینه اولمکدن ده عاجز دکلیز یا»
دیه‌رك امرانك هجومه قرار ویرمه‌سنه سبب اولور.
بو قرار اوزرینه ایرتسی گون عموم اردوی همایونه

هجومه آغاز ايدرلر. دشمنك اردوسى بولنان محل جوا-
رنده مگر براورمان وارمش. اورايه بر قاچ بيك
پياده قويمشلر. صكره اسلامك طليعه‌سنى گورر
گورمز آنلر تفنك آتمغه باشلار و آنلرك تفنك سسنى
ايشيدير ايشيتمز معهود الونداتا ولونداني متعاقب دخى
اهل عرض ضابطدن محروم اولان — ينگيچرى
فراره باشلارلر. بو فرار اثناسنده عسكرى هزيمتدن
منع ايچون — بر طرفدن امر آلمدقلرى حالده يالكز
سائقهٔ غيرتله محل محاربه‌يه قوشان — برچوق غازيلر
شهيد اولور.

گرچكدن عسكر اولانلر اسلامك هزيمتنى
گورنجه سردار اكرمك اطرافنه اجتماع ايدرك
آلدقلرى امر وجهله طوغريدن طوغرى‌يه دشمنك
مترسلرى اوزرينه هجوم ايتمگه باشلارلر.

آنلر بر فرقه ايله محاربه‌يه مشغول ايكن دشمن
و فرصتى غنيمت بيلهرك قلعه‌يه ذخيره و باروت
گتورملك فكرينه دوشمش و بو وصولده بوقدر عسكرى

وارسـه جمله‌سنی جمع ایله بو نیتنك اجراسـنه عزیمت ایلر .

ابراهیم پاشـا مرحوم دشمنك قلعه اوزرینه هجومندن نیتنی تفرّس ایله اسلامك هروقت اعتماد گاهی اولان ینگیچری غازیلرینی استصحاب ایدرك وسائر عسکری . مترس هجومنده براقه‌رق دشمن اردوسنی قارشولمغه شتاب ایدر .

برابر گوتوره بیلدیگی ینگیچریلر اون بیك و قلعه‌یه ذخیره گتورن دشمن ایسه قرق بیك کشیدن عبارت اوله‌رق قلعه‌ده بولنان محصورلر ـ که آلتمش بیك آدمه بالغ اولدیغنی بالاده بیان ایتمش ایدك ـ ذخیره گتورنلره امداد ایچون قلعه‌دن طشره چیقدقلرندن ، ینگیچریلر بوغلبه‌لگی گورنجه فراره یوز طوتدیلر . وگروه گروه سردارك اوکندن مغلوباً کچمگه باشلادیلر .

سردار مرحوم هرگیچن فرقه‌نك اوکنه طورر و «بهی «بولداشلر نیچون بویله ایدیورسکز ؟ سز بکا ایکی « ساعت معین اولك . اگر غالب گلمز ایسه‌م وجودمی

« پارەنیك . شمدی‌یه قدر آزمی سردار پارەلدیگڭز ؟
« گلدك ایتمیك ! صرف ایتدیگڭز امكلری هبا
« ایدرسگڭز . » دیه گوردی بردرلو مفید اولمدی .

سردار نهایتكی فرقه‌یه بویولده نصیحتلری ایتد-
یگی صرەده ایدی كه ایچلرندن عبدالرحمن نامنده
بر نفر اوزرینه هجوم ایدرك « ذاتاً بوشناق سن .
« مسلمانمیسین دگلمیسین ؟ عندمزده مجهولدر . بو بر
« آووچ عسكر بوقدر دشمنك قارشوسنه گتوریلورمی ؟
« استرسەڭ كیتدەسن غوغایت . بز پادشاه قوللری‌یز .
« مرتدلسیری دگلز » دیه آغزینه گلان هذیانی ایدر :
سردار ابراهیم پاشا مرحوم بوقدر ادبسزجه معامله‌یه
جواباً « اوغلم ! سن گرچكدن مسلمان بر چوجوغه
« بگزییورسون . بنم بویله بر آووچ عسكری بوقدر
« شمنك قارشوسنه گتوردیگم اللهك نصرتنه
« واسلامك غیرتنه اعتقادمدن ایدی . ایشته
« اعدایه قارشو گیدییورم . آرقه‌مدن گل . مسلما-
« نمی‌یم مرتدمی‌یم اوزمان آڭلارسین ! » دیەرك

دائرەسى طاقى وَ يانندە بولنان بر قاچ يوز سپ
وَ سلحدار ايله دشمن آلايلرينه قارشو كيتمكدە باشلار

عبدالرحمن ايسەموسوس بر دلى قانلى اولديغندن
پاشا بو سوزلرى سويلر ايكن « كليورم ! شمد
غوغادە ظوغرىلق ميدانه چيقار » ديەرك وَ پا
آتە بيننجە الى آتينك صاغرىسنه قويەرق ميدا
محاربەدە بر دقيقه يانندن آيرلماز .

قائضى مرحومدركه « برادر زادم او محاربەد
موجود ايدى . بن ترياقى حسن پاشا مرحومك
يانندە بولنديغمدن برابر دگلدم . فقط برادر زادە
نفسمدن زيادە اعتمادم واردر . ــ جناب حقك بيل
براسمه يمين ايدرمكه يالان سويلمز ــ بوندن صكر
روايت ايتديگم سوزلر آندندر . ايچندە يالان ظهو
ايدرسه كناهى بوينه . كنديله بحث ايتدم . او
كناهى قبول ايتدى . » حاصلى سردار اكرم يالكز
عبدالرحمنى استصحاب ايله يكيچريلرى اوراد

« یانده اولان اوچ درت یوز سپاه و سلحدارایله »
شمنه هجوم ایلدی . ایرشدیگی گبی دشمن تفنکیله
یچ اوغلانلرندن ـ که اسکی تعبیراوزره پاشانک کندی
توابعی دیمکدر ـ وَسپاه وَ سلحداردن بر چوغنی
شهید ایتدیلر .

اوصره ده ینگیچری آغاسی ـ که معیت سردارده
یدی ـ مگر الندن قلنجی دوشورمش . فریادایدرک
حضور سرداره گلدی « حالمز نه یه وارەجق ؛
هل اسلام پایمال اولیور . » دیه آغلادی . یلواردی .
سردار آکا باقدی . روم ایلی وَ اناطولی بگلر
بگیلرینه وَ ینگیچری کتخداسی محمداغایه وَ طوپجی باشی یه
گلوب کندینه ملحق اولمق ایچون درت بیورلدی
گوندردی . (دولت علیه اسکی فن حربی اقتضا ـ
سنجه امضا وَیا مهریله سردار طرفندن بیورلدی
گلمینجه هیچ بر عسکر ضابطی بولندیغی یردن حرکت
یتمز ایمش .) بیورلدیلرینک مآلی مترس هجومنی

معیتنده بولنان عساكر دائره‌سی خلقیله برابر طو
برقاچ بیك كشیدن عبارت اوله‌رق ، اوزرینه‌گر
قلعه‌دن ، گرك پوصولردن هجوم ایدن عسكر ایسه‌یو
بیك كشی‌به یقین ایدی .

بوغوغا آره‌سنده بیورلدیلرك دردینده‌عب
الرحمن گتوردی . وهر برینی گتورنجه‌یه قد
بریرندن ویكیچری كتخداسی محمد آغانك بیورلدیسـ
گتورركن ایكی یرندن یاره‌لنمش ایدی .

سردارك امداده دعوت ایتدیكی عسكر عمو
فرمانه اجابت ایتدیلر . دشمن ایسه تفنك ایله هپسـ
قارشو مقابله ایلدی .

حتی محمد كتخدانك یدی آتی اورلدی ..!
یكیچریلر نهایت درجه‌ده اقدام ایتدیلر . باشلرند
ضابط اولمدیغندن ـ نعیمانك قولنجه ـ قرق الل
نفردن زیاده‌سی چادرلرندن باش گوسترمدیلر .
طوبجیلر ... ایله قلنبورنه (یعنی قلعه

گتوردیلر . سردار اوگنده برقاچ کره انداخت ایلدیلر .
دشمن طوپلردن وَخصوصیله غازی ابراهیم پاشا
مرحومك مهارتندن خوف ایتدکلری ایچون چادرلره
عودت ایلدی .

ایرتسی گون عساکر اسلام ینه دشمن اوزرینه
هجوم ایتدیلر . غلبه‌یه‌ده موفق اولدیلر . فقط
سبب غلبه فائضی مرحومك :

« هر بری بر رستم صاحب قران . »

« تیغی یالین کندی قوچان پهلوان . »

بیتیله وصف ایتدیگی ایکی یوز قدر تاتارایله ، یتمش
سکسان قدر یکیچرینك ـ سرداردن وَضابطلرندن
امر آلمقسزین ـ برغیرت فوق‌العاده ایله دشمنك
ذخیره‌سنی کسمکه عزیمت وَهمتلری ایدی .

دشمن ، عسکرك بو غیرتی وَ بوغیرت اوزرینه
قلعه‌یه ذخیره وَباروت ایله امدادك استحاله‌یه دوشد‌
یگنی گورنجه ـ بالاده بیان اولندیغی اوزره برقاچ

ابراهیم پاشانڭ مهارتندن بیلغنلقلری جهتیله — قلعه‌یی قورتارمقدن امیدی کسدیلر . ورودلرینڭ یگرمی برنجی گونی گیجه یاریسی فراره باشلادیلر .

سردار مرحوم ایسه فوق‌الغایه احتیاطلی بر ذات اولدیغندن تعقیب ایچون کیمسه‌یه اذن ویرمدی . یالڭز دشمنڭ دوکوندیسیله براز اسلحه ومال غنیمت اله گچیریلدی .

عسکر بوندن طولایی سردار مرحومه برقات دها گوسدیلر — حتی فائضی‌نڭ قولی و نعیمانڭ تأییدنجه — سردار مرحومڭ براقدیغی مواقع حربیه‌دن بربر چکیلوب استدکاری یره گیتمگه باشلادیلر .

شوقدر وارکه بعنایة الله تعالی دشمن « طابورینڭ » انهزامی و بالاده بیان اولنان اسلام اسیرینڭ جبخانه‌یی یاقمقده گوستردیگی قهرمانلق و اقدامی جهتیله محصورلره بتون بتون بیلغینلق گلمزکـ — حالا

سيف عثمانی‌يه طعمه اولمامق قورقوسيله قلعه‌نك امان ايله تسليمنه امراسی بيننده قرار ويرلدی .

دشمنك ايلچيلری اردويه چيقديلر . سرحدّ اسلامك مشهور غازيلرندن پچولی قوجه سنان چاوش مرحومی قلعه تسليم اولنجه‌يه قدر رهن استديلر . سردار — دشمنك نقض عهدده مجرّب اولان عادتی دوشونه‌رك — رهن ويرمكه موافقت ايتمدی .

فائضی مرحوم دركه : « سنان چاوش وقعه‌يی ايشتمش . بن مجلسده موجود ايكن سردارك حضورينه بر حال ايله گلدی كه سبحان القادر ! چهره‌سنه باقلسه كوكره‌مش ارسلان ظن اولنوردی . همان او گوزلری قان ايچنده . صقالی بيغی بربرينه قارشمش ، اللرنده‌كی قيللرك هربری براوق كسلمش . قيافت غريبه‌سيله سردار مرحومك اتكنه صاريله‌رق : پاشا ! بارين اللهك حضورنده‌ده بويله اتكنه صاريله‌جغم . سندن دعوا ايده‌جكم . سكا

اختیارینی رهن ایتمگه قیصقانیـورسن ؟ اللهدن قورقمز ، پیغمبردن اوتانمز میسین ؟ » دیه بر شدتلی خطاب ایلدی که یالگز سردار مرحومک مجلسنده حاضر بولانلر عموماً دهشتدن آغلامغه باشلادق. سردار ایسه درحال ــ مشرب متواضعانه‌سی اقتضا سنجه ــ « حقك وار باباجغم . اقتضا ایدرسه بنده رهن اوله‌رق گیدرم . یوری حق معینز اولسون » دیه‌رك سنان چاوشی رهن ایتمگه موافقت گوستردی. و اوساعتده دشمن طرفندن گلان سفیرلر حضورنده ــ جبخانه و طوپلر پادشاهك اولمق اوزره ــ محصورلرك اموال سائره‌سنه یمین ایله امان ویره‌رك قلعه‌یی فتح ایلدی .

غریبدر . که سردارك بو مظفریتی دخی محرومیت غنایم جهتیله عسکرجه قیل و قالی موجب اولمشدی. شو قدر وارکه سردارجه عمومك امنیتی گوندن گونه تزاید ایتمکده اولدیغندن. قلعه‌دن دشمن طاوودغنی.

يانى باشنده اولديغى حالده عسكر، حتى يمك ايچون برشيئه محتاج اولدقلرى وقت دخى كفار ايچنه گيدر واستديگى اشيايى پاره‌سيله آلوردى . معهود لوندان بيله بوطرز غريبلرينك سببنى سؤال ايدنلره «نه‌يايه‌لم؟ غازى سردار بويله امرايتدى.» ديرلرايدى.

هرنه حال ايسه ..... قلعه فتح اولندى. محمد كتخدا طوپچى باشى وعربه‌جى باشيله برابر ـ قانون سليمانى اوزره ـ قلعه‌يه گيره‌رك اللى بيوك طوپ ويگرمى بش ضربزن ضبط ايتديلر .

قلعه‌نك فتحنه عالى مرحوم :

« فتح اولوب قلعه بوزلدى طابورى . »

وادبادن برديگرى .

« قنيره قلعه‌سن آلدى سردار . »

مصراعلرينى تاريخ دوشرمشلردر .

نعيمانك روايتنه گوره . قلعه قرق اوچ گون محاصره اولندقدنصكره صيجان يوللرينك يارىسى

یرلر ایسه بتون بتون بتاق ایمش . بوکا برابر
اردویه قحطده مستولی اولمش . براوقه طوز ـ
اوزمانلر حکمنجه طقوزدرهم عثمانی خالص گمشدن
عبارت اولان ـ برغروشه ایمش ! غزات اسلام
اگری غوغاسندن بشقه هیچ برمحاربه ده بوقدرت شدت
ومشقت چکمامشلر ایمش . عساکر عثمانیه ایسه
اووقتلر حکمنجه، قاسم گوننه قدر محاربه ایده گلدکلرندن
وقاسمك ایکنجی گونی یرلرینه عودت ایتمگی استیذان
ایلمك قانونلری اقتضاسندن بولندیغندن . گیرویه
عودت ایچون عادتا عصیانه قیام ایتمشلر ایمش .

بوکا برابر قلعه یی فتح ایتمشلر . دشمنك
اوزمانلر حکمنجه اطابورا دیدکاری قوجه برادو-
سنی ده بوزمشلر ! .... تریاقی غازی حسن پاشا
مرحوم ایسه ـ مأمور اولدیغی اوزره ـ بودینك
اسباب محافظه سنی اکمال ایدنجه وخصوصیله قنیژه نك
فتح اولندیغی ایشیدلجه ینه اعاظم اسلامدن

محافظلغنه براقدرق سردار اکرم مرحوم ایله ملاقاته شتاب ایلدی و — اوزمانلر حکمنجه بودین غایت محصولدار برایالت وقنیره طوپی اوچدرت کویه مالك برسنجاق بولندیغی وحصوصیله سرحد اوزرنده بولنان قلعه محافظغنده فائضی مرحومك افادهسنه گوره شهادتله اللهه تسلیم امانت ویاخود مصادره ایله اموال خبیثهدن تبرئ ذمتدن بشقه برفائده اولمدیغی حالده — بودین ایالتنك دفتردار مرحومه وقنیره محافظلغی کندوسنه توجیه اولنمسنی مصرانه واسترحام کارانه طلب ایلدی .

حتی ، فائضی مرحومك تعبیرنجه « غازئ بی مثال » صدر اعظمك نیاز مندانه دامان اقبالنی امتثال ایتدکده محبوب صاحب جمالندن تمنای وصال ایدر برعاشق آشفته حال ظن اولنور ، درجهده او قلعهنك محافظهسنه مشتاق ایدی .

سردار مرحوم ایسه کندینك ذاتاً بودین

اولندیغنی باتجربه بیلدیکندن، پاشایی قبرسده براقق ایستمدی. نهایت کندینك ادعا واستدعاسی دفائضی‌نك افاده‌سنجه «بوفقیرك الحاح وتمناسی اوزرینه» بهچوی سنجاغنه متصرف اولمق اوزره قبرسه محافظلغی عهده‌سنه توجیه اولندی. حتی ابراهیم پاشا مرحوم – اوزمانك عادتی اوزره حضورنده توجیه خلعتنی گیدیرزکن – عنانی اختیارنی طوته‌میه‌رق «پاشا باباجغم! بن مقام صدارتده بوله‌جغمده سنك گبی انسانلر بوله‌ میسز بریرك محافظه‌سیچون جانمی ویره‌جك؟» سوزیله بوینه صاریلدی. برچوق آغلدی. حتی پاشایی – لاقوردی سویله‌یه‌جك اقتدارسزلغندن – الیله اشارت ایدرك گوندردی.

حیفا که بواثناده سردار عظیم‌الشان ابراهیم پاشا مرحومك وجودنده حمای محرقه اثرلری ظهوره باشلغله برادر زاده‌سی مرتضی پاشایی – که

اعاظممدندر ـ يانته دعوتله امور موكولهسنه متعلق اولان ايشلرى وصيت ايلدى . وبيك اون تاريخى محرمنك طقوزنجى گونى قبل العصر ارتحال ايتدى.

[رحمة الله عليه رحمة واسعه]

تاريخ وفاتى « ماتم سردار »

فائضى نك روايتنـه گوره تاريخ ترياقى حسن پاشا مرحومك ايمش .

نعيما ، تاريخدن بحث ايديور ايسهده صاحبنى سويلميور ،

پاشا مرحومك وفاتى اوزرينه صدارت وسر ـ دارلق استانبولده قائممقام اولان [يمشجى حسن] پاشـايه توجيه اولـندى . مشـار اليه آلديغى امر پادشاهى يه اتباعاً استانبولده يالگز يگرمى بوقدر گون اوتوردقدن صكره بلغراده شتاب ايلدى .

فقط پاشا ، ابراهيم پاشا مرحومك برقلبنهدگر

الاسلام صنع الله افندى گبى عزيز ومبارك برذاتى مقام مشيختدن عزل ايتديرمك ومنصب دولتى كندى طرف قاوقلرينه حصر ايتديرمك يولنده برچوق سيئاته قالقشديغى اردوده شايع اولديغندن. ابراهيم پاشا مرحومك افعالندن اشتباه حالنده بولنان عساكر ماتمنى طوتمغه ووفات ايتديگى محلى زيارت ايتمگه باشلاديلر. واوزرلرينه مشيخينك مسلط اولمسنى پاشاى غازى حقنده اولان سوء ظنلرينه برمجازات الهيه بيله‌رك، توبه وانابت وطرف شريعتدن مأمور اولدقلرى اوزره امر اولوالامره اطاعتدن بشقه چاره بوله‌مديلر.

حتى فائضى مرحوم دركه: (بن سردار مرحومدن پك چوق عنايت والتفات گورديگم ايچون احيا گيجه‌لرى محل ارتحالنه گيدرك برجزء قرآن كريم اوقومغى شكرگذارلق ووفاكارلق وظائفندن عد ايدر ايدم. ينه برجمعه گيجه‌سى معتادم اوزره

محلده غايت اختيار برينكيچرى ياتيور وَ آغلايه‌رق
« بن يمشجى‌يى چوجوقلغندن برو بيليرم ، اويله بر
« خبيثى نيچون اسلام اوزرينه مسلط ايتدڭ ؟ سن
« غازى ، حليم ، مروتلى بر وزير ايدڭ ! عسكرده
« اولان جاهللرڭ كستاخلغنه گوجنوبده شيمدى
« بوقدر شدتلى جزا استمك شاننه ياقيشورمى ؟
« حضورنده بولنديغك جناب رب العالمين حرمتنه
« قيمه » ديه‌رك استمداد ايده‌يور . حالندن مبارك
بر غازى اولديغنى تفرّس ايلدم . يانته واردم . برابرجه
بر سورهٔ فتح اوقودق . هله جناب حق ـ بنم كبى
عاجزلرڭ دگل ـ آنك كبى غازيلرڭ مناجات و نيازى
بركتيله اسلام اوردوسى يمشجينك شئامت قدومندن
طولايى قورقدیغمز درجه‌لرده مخاطره‌يه اوغرامدى .)

دشمن ايسه قنيرهٔ مغلوبيتندن صكره برطرفدن
عساكر اسلام يتشمدن قوهٔ موجوده‌سيله استونى
بلغرادى ا دفعةً باصه‌رق ضبط ايتديگى كبى ، بر

نفیر عام ایدرك وفرانسه وایتالیادن استمداد ایلیه‌رك درت یوز بیكدن متجاوز عسكر ، قرق ایكی بیوك و برقاچ یوز كوچوك طوپ ایله قبره‌نك استردادینه عزیمت ایلدی .

برکت ویرسونكه دها ابراهیم پاشا مرحوم صاغ ایكن غازی حسن پاشا مشاهیر مجاهدیندن منقار قوشی محمد افندی‌یی بودینده ترك ایله اردویه كله‌رك دشمنك سفر زمانی كلنجه بای حال قبره‌یه هجوم ایتمك استیه‌جكنی دلائل عقلیه و تجارب عسكریه ایله سرداره افهام ایتمش و بودین ایالتی كبی حسرة الوزرا اولان برمنصب جلیلی منقار قوشی محمد افندی‌یه توجیه ایتدیررك كندیسی — ملحقاتی برقاچ پالانقه‌دن عبارت اولان و محصولی بر اوفاق سپاهینك دائره‌سنی اداره‌یه كفایت ایتمین — قبره سنجاغنی استحصال ایله غزایتنه كیتمش ، قلعه‌یه قپانمش ایدی .

گلمك اوزره بولندیغنی کندیسنه خبر ویردیلر . مشار الیه بو سری کیمسه‌یه افشا ایتمدی . یالکز اداره‌سنده بولنان امرایه ، طوپلایه‌بیلدکلری قدر ذخیره وعسکرله دشمن ملکنه تجاوز ایچون قلعه‌یه گلمرینه دائر امرلر گوندردی .

جاسوسلرك خبری وجهله نمچه‌ومجار اردولری فرانسه‌وایتالیادن امدادلرینه گلن عسکرله بالاتفاق ایمپراطورلری وقراللری ریاستیله قنیره‌نك محاصره‌سنه گلدیلر . قلعه‌ده بولنوبده دشمنك درت یوز بیکدن متجاوز عسکرینه مقاومت ایدن عساکر اسلامك مقداری ایسه طقوز بیك کشیدن عبارت ایدی .

پاشای غازی « الحرب خدعة » حدیث شریفنك کالنه گرچکدن واقف اولنلردن بولندیغندن ، نائل ظفر اولمق ایچون اقتضا ایدن دسائسك هیچ برنده قصور ایتمدی . حتی ازدین اوغلی اکه امرای دشمن

ايله معروفدر . ايمپراطورك مجلس مشاورەسنده رأى
صوريلنجه ، « اگر بوسنه عساكر اسلام اوزريكزه
« گلزده قنيرەنى آله بيلورسه كز بك بيوك موفقيتدر .
« اگر ترك عسكرى اوزريكزه گلورسه حال پك مشكل
« اولور . چونكه ايش قلعه‌طيامدن ترك بوغازيني غوغا-
« دن چويرمز . ايش قلعه بندلگى تقديرده ايسه بزم
« عجزيمز معلومدر . اسلامده « بر مسلمان بشقه ملتدن
« اون ايكى كشى يه بدلدر . » اعتقادى وار ايكن بوقدر
« تجاربمده اون ايكى عسكريمى بر مسلمانك الندن
« قورتارمغه امكان بوله مدم . بوندن بشقه اسلام
« عسكرى اوزريمزه گلسه‌ده قلعه يه قپانان بر سحرباز
« تلكيدر . اوتوز بش سنه‌دنبرى سرحد خلقنك
« گوكلنى كاسه يه ينه قويدى ؛ آنكله هيچ زه قان
« بوتدردى . حسن حالنه اعتماد ايتديكمز رهبانلريمزه
« جين دعوت ايتدردك ، ينه حيله‌سنه قارشو طوره-
« جق تدبير اوگره‌نه مدك . حسن پاشا آدمه قلعه

« اوزمان رأيمك طوغرى اولديغنى گوزيكزله
گوروب تصديق ايدرسكز » ديديگى مشهوردر .

هرنه‌دن ايسه امراى دشمن زرين اوغلنك رأيى
دگلیوبده اوقدر غلبه‌لكله قلعه جوارينه گلنجه . الك
اول پاشا مرحومك قلعه‌يه گتيرديگى ذخيره عربه‌
لرينى گوردیلر . ذاتاً قلعه‌ده بولنان عسكرك آزلغنى
بيلدكلريچون « ترك بزم قلعه‌يه هجوممزى خبر آلمش
« يالگز او آوازه ايله قاچيور ! قلعه‌يى ويرميه‌جك
« حسن پاشا يكيت مى ايدى؟ سنى ترك بيلديرمش ،
« ياخود عته گتورمشسك ! » يوللو سوزله زرين
« اوغلنى استهزا ايله آلديلر . زرين اوغلى ايسه « پك
« اعلا! ترك قلعه‌دن چيقسون . هپسنى قيرك ، بنده
برابر اولدرك » ديو سكوت ايدر . پاشا ايسه
امراى دشمنك بو غفلتندن تماميله استفاده ايدرك
ذخيره‌يى ايچرويه آلير ، اسباب محاصره‌يى تدارك

آره سنده طوپجی باشی یه کندی طرفندن امر اولمدقجه طوپ آتلمامسیچون قطعیاً امر ویرز .

عساکر اسلام بو امری اشیدنجه غیرتلرینه طوقونور « نه دیمك ! دشمن گلسونده طوپ آتلمسون؟ دشمنك گلهسنه قورشونلهمی مقاومت ایدهجکز ؟ » یوللو سویلنمکه باشلدیلر . فقط پاشانك غیرتنه . شجاعتنه . دیانتنه فوق الغایه اعتمادلری اولدیغندن یانینه گیدرلر . سببنی سؤال ایدرلر . غازی مرحوم جوابنده
« اوغللرم! بز سرحدده یز. ایچمزده گورك اسیر. گورك
« رلو بوقدر کافر وار. آنلرك قولاقلرینی طیقهمدیمکزیا . سزه سویلیهجکم لقردیی ایشتمزلرمی؟
« ایشیدیرلر ایسه دشمنه خبر ویرمزلرمی ؟ دشمن
« تدابیرمزی خبر آلورسه بز موفق اولهبیلورمیز؟
« هیچ کمز غوغا گورمش غازیلرسکنز . برکره دوشو-
« نك ! ینه استرسهکنز تدبیرمی سویلرم . پادشاه
« قوللرینی کورگبی یدرك غوغایه کوتورمك مزاجمه

بوكا مقابل « پاشا پدر ! اكر رأيكز بزم گيدوب
« كنديمزى دشمنه تسليم ايتمكلكمز طرفندهاولسه
« آكاده قائل اولورز . سن اللهك دشمن اوزرينه
« چكلمش بر قليجيسك . كفاره نه قدر شدتك وار
« ايسه اسلامده رحمك او قدردر . دمنكى سؤا-
« لمزده خطا ايتدك . شمدى‌يه‌قدر بيك قصورمزى
« عفو ايتديكك گبى بونيده البته عفو ايدرسك »
ديرلر. شوقلرندن. سرورلرندن آغلاشه‌رق مأمور
اولدقلرى سپرلره گيدرلر .

بوصره‌ده پاشا مرحومك مقدّما قلعه‌يه دعوت ايتديكى بكلر دخى گلورلر . دشمنى قارشوده گورنجه در حال قلعه‌يه قوشه‌رق «بز دشمن ايله متاركه‌ده‌ايدك. آره‌ده جنك يوق: بوكلان عسكر نه‌مقوله عسكردر؟» ديو سؤال ايدرلر. پاشاى غازى دراىتى شجاعتنه معادل وكندى بالطبع لطيفه‌يه مائل اولديغندن .« الحمدلله
« طوغزوار: سزده گلوب يتشديكز. حريفلر مسا -

« جککمز . براز صنجاق کلوزده خوشلرینه گیتمزسه
« گیفنری بیلور . مسافر اولمدیغنی بیز بولدیغنی بز »
جوابیله دشمنك نقص عهدینی ایما ایدر . عسکر طوب
آتمامق امرینك حکمتی دشمنی اغفال ایله اصمارلدیغی
ذخیره و عسکرك قلعه‌یه دخولی مسئله‌سی اولدیغنه
اعتقاد ایله حضورینه تشکره کیدرلر . پاشا مرحوم :
« کبر . نه قدر فنا برشیٔ ایسه جناب حقك نعمته
« تشکر ده اوقدر ممدوحدر . آنك ایچون کبر اوله‌رق
« دگل . تشکراً سویلدم . بنم رأیمی سز کشفه مقتدر
« دکلسکز . مقتدر اولسه‌گزده مسلمان غازیلرینه منع
« اولندیغی شیئی تحقیقه چالشمقله اوغراشمق یاقشماز .
« ایشته عسکرده ذخیره کلدی : لکن ینه طوپ
« آتیله‌جق » یوللو چهره‌سنی اکشیدوب « یوق
« اگر مرادیگز بکا اعتمادسزلق ایسه ایچگزدن
« برینی سردار ایدك ! بن معیتنده نفر کبی غوغا ایتمگی
« اوغرنده یگرمی یدی یاره یدیگم دین محمد حقیچون

دینجه عساکر اسلام بنه اعتذار و نهایت درجه‌ده
شوق وسرور ایله آغلاشه‌رق « سنك هر امرك
الهامدر، سویلدیککی یاپارز. ممنوع اولدیغمز شیئی
تحقیق ایله اوغراشدیغمز یالکز سکا تشکر ایتمکده
اولان خواهشمزدندر » دیرلر ، یاننده آیریلیرلر.

بو صرده دشمن قلعه‌نك حالنی خبر آلمق اوزره
سنه ١٠١٠ | آدم طوتمق ایچون بش بیك کشی سوق ایدر. ربیع‌
الاوّلك سکزنجی جمعه کونی قوشلق وقتی قلعه‌نك
بر قپوسنده. کوندریلان دشمن عسکری ظهور ایتمکه
باشلار . پاشا مرحوم عادتا کرامتله ، کلن عسکرك
آدم طوتمغه کلدیککنی کشف ایدرك طوپ آتمق
شویله طورسون ، قلعه‌دن سواری چیقمه‌سنی دخی
قطعیاً منع ایدر . یالکز غزات اسلام قلعه‌نك
مترسلرنده تفنك ایله دشمنه مقابله ایدرلر. بو جهتله
دشمن قوتنه اعتماد ایدرك قلعه‌نك طوپ آلتنه صو
قلوز . وزیرن اوغلینك رأیی اوزره «درین محمد حقچون

بولى اسلام عسكرينك آغزندن لقردى قپاجق بر
طرفدن دسائسه باشلادلر . پاشامز حوم يگيچرى نفرى
قيافتنده اولديغى حالده دشمنك مواجههٔ خطابنده
اولان مترسه‌يتشور، ويردكلرى يمينه مقابل ذاتاً سر
حدده يتشمش اولمق جهتيله تحصيل ايتمش اولديغى
مجار لسانيله «اگر طوپمز اولمسه‌سزى اولدرمه‌دن مى
قورقاجغز . فقط بويله جزيره يرده آدم اوورمز.
بز مسافر حكمنده‌يز . سردارمز نه وقت امر ويررسه
چيقوب گيده‌جگز . بز سزه سلاحسز مقابله‌يه‌ده
مقتدرز » يوللو جواب ويرر .

اوصره‌ده عساكر اسلام ينه سويلنمگه باشلادلر . بر
طوپجى نفرى «بزم پاشا پيغمبر نامنه ويريلان يمينه‌ده يلان
سويليور» دير . پاشامز حوم طوغريجه نفرك يانينه گيدر
«اوغلم! پيغمبر آدينه سن يمين ويرسه‌ك سكا سويلرم . سن
مسلمانسن. فقط پيغمبرمك دينى اعزاز ايچون دينى
انكار ايدنلرك بكا آنك ناميله يمين ويرمك حدى

حقیچون الندەکی تفنگی طولو اولدیغی حالدە بکا
ویر دیمش اولسە ویریرمیسین ! » دینجە نفر « البتە
ویرم » دیوجواب ویرر . پاشای غازی « سن تفنگی
ویرمش اولسن یالکز سنك جانك مخاطرەدە قالەجق ،
اویلە ایکن ینە پیغمبر آخر زمان نامنەو یردکاری یمینە
اعتبار ایتمیورسن . بن قلعەدە طوب واردر دیسم
خلافت اسلامیەنك شانی بوزیلەجق . شوگوردیگك
وبش وقت ایچندە عبادت ایتدیگك اولو جامعك
منارەسی ییقیلەجقدە اوزرینە بر حاچ طاقیلەجق .
شمدی یمینە اعتبار ایدەیم می ، نەدرسك ؟ دینجە نفرکە
صوقوللی حسن نامندەدر « بنم بولاقردمدە ایتدیگم
گناهك شهادتدن بشقە هیچ برشی ایلە عفوی قابل
اولەمز : المدەکی تفنگی بشقە بر قولنە ویر » دیو
پاشایە تسلیم ایدرك کندنی دال قلنج خندقە
آتار . دوشدیگی صرەدە باشی طاشەطوقنوب شهید
اولور . پاشا مرحوم حسنك جنازەسنی قلعەیە آلور .

محمدی‌یی گرچکدن سون حسنك مزاریدر » دیو یازدیرر .

شهید علی پاشا مرحومك تمچه محاربه‌سنه گیدرکن معیتنده بولنان شعر وانشا ایله مشهور شامی زاده برادرینه یازدیغی بر مکتوبده حسنك تربه‌سنی گوردیگنی نقل ایتمشدر .

پاشا مرحومك بوقولی عسکرك عمومیجه طوپ آتلامق خصوصنده اولان حکمتی تمامیله گوستردیگندن ، اورایه‌ده اتباعده بر درجه اصرار ایتدیلر ، که بیق آلتندن گولوشه‌رك اوچ درت کرّه بأی حال طوپ آته‌جغز دیو پاشانك اوزرینه هجوم ایتدیلر . پاشا ایسه دائما «اوغللرم بو قلعه‌ده‌کی طوپلر علی العموم قرنجه‌لی و چاتلاقدر . بوسنه‌دن بورایه نقلنه بن مأمور اولمشدم . حتی ابراهیم پاشانك المده فرمانی وار . قنیرهٔ‌یه گوندریلان طوپلر دشمنه‌قرالتی اولمق ایچوندر . طوپلرك ایشه‌یرامزلرینی آیروالا

کاراق گیدر » [illegible]

بونلری گتوردم . ایچکزده کیم جسارت ایدرسه
بنی آتسون . فقط یاتلادیغی وقت کندینیده
پارهلر، پارهلمسه بیله بن اولدیررم . چونکه دشمن
بورادن طوپ آتیلمدیغنی حیلهیه حمل ایدهیور .
طوپ آتیلوبده پارهلندیغنی گوررسه قلعهیه دفعةً
هجوم ایدر . وقلعهیی آلور » گبی سوزلرله قلعهده
بولنان اسرا وبرلو خرستیانی اغفال ایدردی .

قلعهده کیلر بوکشا کشده اولهطورسون آوستریا
ایمپراطوری درت یوز بیك عسکرله برقاچ بیك
عثمانلینك اوزرینه گلهرك طوپسز برقلعهیی ضبط
ایدهمدیگنه نهایت درجهده حدتله امراسنی دعوت
ایدر، حتی غوغاجه ترك تربیهسندن چیقمه ظن
اولندیغی ایچون ازرینا اوغلنی مجلسنه گتورمز.
مجار بگلری علی الاتفاق قنیزهیی براقوب بشقه بر
قلعهنك محاصرهسنه گیدلمگی رأی ایدرلر . و
حسن پاشا حقنده زرین اوغلنك سوزی عین

درلر . نمچه ایمپراطوری فردینـاند حدتلنور » بر خالی قلعه‌یی بوقدر عسکرله آلمغه مقتدر اوله‌میه‌جقسه‌ق نیچون ترك ایله محاربه‌یه باشلدق » دیه‌رك امراسـنك برینی چاغردر « یازین یا قلعـه‌یی آلورسون . یا کله‌کی آلورم » دیو تهدید ایدر . حریف ایسـه زرین اوغلـنك ارقداشـلرندن بولندیغنـدن . « ایمپراطورم : اگر یازینـه قدر حسن پاشا اولمزسه بن قلعه‌یی آلمغه مقتدر دگلم . فقط امریکزه اتباعه مجبـورم . کیـده‌رم . مأمولکزدن زیاده غوغا ایدرم بنه مغلوب اولورم . اگر عساکر اسلام قارشوسنده اولمزسه‌م کله‌می‌ده الورسـك » دیر . برصالی گونی سـاعت درت صولرنده عموم نمچه و مجار عسکرینه سردار اوله‌رق قلعه اوزرینه هجومه باشلار .

بری طرفدن غازی پاشا مرحوم قلعه‌یی معاینه ایدر . دزداری چاغرر . تحقق ایدرکه مگر قلعه‌ده

طوپجی باشی یه « بن عسکرمله حربه چقه‌جغم . بندن اشارت آلمدقجه طوپ آتارسه‌ڭ ، یاخود اسلام دشمنه قارشدقدنصکره ینه بندن اشارت اولمدقجه طوپك آرقه‌سنی کسرسه‌ڭ پادشاه باشی ایچون سنی قلعه برجنه اصارم . فقط برغیرتلی آدمسك . آنك ایچون ینه هرکسدن زیاده سڭا امنیت ایتدم . بن سکسان یدی یاشنده‌یم . وجودم علیلدر . کیمسه گورمسون برخلاط بوله‌لم . شو زیر زمینه گیده‌لم . وجودمی برایوجه صار . وجودم صارلمدقجه آت اوزرنده طورامیورم » دیر . دزدار ، سلطان سلیمان زماننده یاپلش وحسن پاشا معرفتیله اوسك قلعه‌سندن قنیره قلعه‌سنه نقل اولنمش اون سکز چاپنده واجهانگیر ا نامنده برطوپك قیرلمش اولان تکرلکندن ایپی چوزر . اوتوز بر آیاق نردبانلی زیرزمینه اینرلر ، اوایپله پاشایی صارار . دزدار « ای افندم دیمزجه غازیلکمی ایپدر یوقسه شهیدلکمی

ایسه بنی برابر گوتور. بشقه‌دڭلو حقمی حلال ایتمم»
دیر. پاشا مرحوم «دزدار آغا! شهادتی الله کیمه استرسه
آکا ویرر، غزا هپمزه فرضدر. سن بوراده اوتوره‑
جقسن! امریمه اطاعت ایده‌جکسن! غازی اوله‌جقسڭ؛
احتمالکه بن شهید اولورم!» دیه‌رك پارمغنده‌کی یوزکی
النه ویرر «بو سکا هدیه‌م اولسون. قیمتلی برشی دکلدر
فقط پادشاهمز سلطان مراد بغداد غوغاسنده بنی
بریلانغه‌ده محافظ براقدیغنه مکافاة ویرمش ایدی»
دیر. دزدارده امرسنك اولور جواب ویرر. بری
محاربه‌یه وبری قلعه‌نڭ محافظه‌سنه گیدرلر.

مگر پاشا مرحوم قره‌بچه نامنده اولان وایلروده
برچون اوصه فی یازلمق درکار بولنان محرم خاصنی کندی
یرینه گیزلوجه توکیل ایدرك، ضابطلره «حین حاجتده
قره‌بچه‌نڭ امری بنم امرم گبی بیلك!» دیو تعلیمات
ویرمش ایمش. محاربه‌یه باشلانیجه اسلام عسکری
ایکی‌یه بولنمش. وبری پاشانڭ گورمه‌جکی برموقعه
گیتمش. بوایکی فرقه دشمنی تعقیب ایدرك طوپ آتنه

طوغری یاقلشور. اوصره ده پاشا قلعه دن طوپ آتیلق
ایچون اشارت ویرر. قره بچه بریکی فرقه نك تعقیب
ایدن دشمنی بتون بتون طوپ آلتنه چکمك ایچون
ساقه یه رجعت ایتدیگنه ذاهب اولور. همان دزدارك
یانه گیدرك طوپ آتلمسنی نهی ایدر. دزدار «بیلورسون!
پاشادن امروار» دیجه قره بچه «سنده بیلورسون!
حین حاجتده بنم رأیمدن چیقمه دیو پاشادن امر وار
یاالنده کی فتیلی یره آتارسن یاشمدی گیدر آغامزه
سویلر سنی قلعه قپوسنك اوگنه آصدیریرم»
دیر. دزدار الندن فتیلی براقور پاشا درت دفعه
دها اشارت ویرر قوه بچه نك اصرارندن طولایی
طوپ آتمزلر. غازی مرحوم دوستی قبیلندن
اوشاغی اولان محمد آغایی دزداره ویردیگی امری
اخطار ایچون قلعه یه گوندرر. برگت ویرسونکه
اوصره ده برو طرفده کی فرقه قره بچه نك آرزو
ایتدیگی یره گلورده قلعه دن طوپ آتلمغه باشلار.

قلعه‌دن طوپلر آتلمغه باشلادیغی صره‌ده بن باشانا
یانـنده ایدم . بزه طرفك گله‌لری اوزیمزد
گچردی . حتی بعض کره عسـاکر اسـلامیه
آدم شهید ایدردی . بن وعمر آغا – که آشاغیده
وصفی گله‌جکدر – طوپك کسلمه‌سنه امر ویرمك
ایچـون مرحومه برچوق نیـازلر ایلدك . حق
رحمت ایلسون کندیسی رأینده بحق مصر برذات
ایدی . بردرلو نیازمزی قبول اتمدی . « ایکی
آدم زیاده تلف اولمسون دیه عسکری فلاکته‌می
اوغراده‌لم » سـوزیله اسـتدعامزی رد ایلدی .
هرنه‌حال ایسـه ایکی آتش آراسـنده بولندیغمز
حالده اقشامه قدر جنك ایتـدك . عاقبت دشمنـه
غالب گلدك . »

« بو محاربه‌ده مرحومك وجود ضعیفی یاره‌دن
چیچك آچمش لالاق فدانه بگزه‌مشدی . »
نعمانك قولنجه قنیره‌دن آتیلان طوپلرك .
[illegible]

رؤساسنده اوچنی هلاك ایلدی . بونك وَشدت
هجومك اوزرینه دشمن قلعه جوارنده بولنان
صودن کچه‌رك ، فراره یوز طوتمشلر ایکن ایترا-
طورك بعض بکلر حضورینه کله‌رك ، عثمانلی
قلجنك شدتندن شکایتله مترسه گیرمکه وَ بزم
عسکردن انتقام آلمغه قرار ویردیلر . محاصره‌یه
باشلادیلر .

بو محاصره‌یه گلان دشمن اوروپانك همان هر ملتندن
مرکب ایدی . اوزمانلر حکمنجه وحشی عداولنان
روسیه‌لیلردن ایچلرنده آدم وار ایدی . حتی اوچ
باطریه طوپ دخی برابر گتیرمشلر ایدی . دشمن
مترسه گیرنجه ابتدا روسیه طوپلرینی آتمغه باشلا-
دیلر . برنجی گله قلعه‌یی آشدی . ایکنجی گله
حسن پاشا مرحومك قوناغنه ، اوچنجی گله ینیچری
ضابطی سفر آغانك اوطه‌سنه اصابت ایلدی .
فقط هیچ بری کیمسه‌یه ضرر ایتمدی . آندنصکره
قلعه‌نك آلتی جهته قارشو وضع ایتدکلری قوق

ایکی طوپی بردن آتشلمکه باشلادیلر . آتش بردرجه شدتلی ایدی که قلعه بر زلزلهٔ دائمه حالنده ایدی .

قائضی درکه : « دشمنك بو شدتی اوزرینه پاشا مرحوم مشورت مسنونه‌یه ابتدار ایدرك ، عسكرك امراسنی حضورینه جلب ایله « ذخیره‌مز وار . باروتمزده یتشمك محتملدر . عسکرمز آزایسه‌ده الحمد لله بو جزؤیتمزله برابر عموم اوروپایه قارشو طورمقدن احترازایتمه‌یز . فقط وظیفه‌مزدر . بر کره سردارە خبر ویره‌لم . بم گیده‌جك آدمم وار . قانونمز اقتضاسنجه یکیچریلردن دخی آدم انتخاب اولنسون . رأیم بودر . یه‌سزیلیرسکز ! » یوللو مرحوم حقنده موجود اولان امنیتلرینی اظهار ایدرك بورأیی دخی [سمعنا واطعنا] جوابیله تلقی ایلدیلر . یکیچریلر طرفندن بری محمد وبری احمد نامنده ایکی اوطه باشی و پاشا طرفندن قره‌بچه [رحمة الله علیه] تعیین اولندیلر .

اسلامك مشهور غازیلرندن اوله‌رق، سرحدلیلك
جهتیله دشمنك السنه‌متنوعه‌سنه دخی واقف اولدیغندن،
تبدیل قیافتله یکیچری اوطه‌باشیلری آرقه‌سنه آله‌رق،
قلعه‌دن چیقدی . دشمن اردوسنك ایچندن کچدی.
حامل اولدیغی مکتوبی سرداره کوتوردی . حتی
سردار طرفندن امداده کلنه‌جگنه دائر قنیره‌یه
بر بشارتنامه‌ده کتیردی . سردار یرندن بیله حرکت
ایتمدی. یالکز محصورلر بو بشارتله قوت قلب حاصل
ایتدیلر . یکیچری اوطه باشیلری‌ده سکتوارده
یتشمجی حسن پاشانك ورودینه منتظر قالدیلر .
بو طرفده ایسه دشمن قلعه‌یه هرکون لااقل بیك
کله آتردی . غزات دخی بو کله‌لرك تأثیرندن
قلعه دیوارینه آچیلان رخنه‌لری اوزرنده‌کی اثوابی
ییرتارق ستر ایتمکه چالیشیرلر ایدی . فائضی دیرکه :
« هله حسن پاشا مرحوم اویاشنده دیوار دلیکی
طولدیرمقده وغزات اسلامك غلبه‌سنه چالشمقده
بر درجه‌ده غیرت کوستردی،که کندینی جناب حق

طرفندن اسلامك امدادینه گوندرلمش برملك ظن ایتمگه باشلادق . چونکه دشمندن قارشوسنه هر کیم تصادف ایدرسه آرسلانه مقابل اولمش یبان اشگی کبی وجودی قلیچ پارهسندن یول یول سیاه قانلر ایچنده قالیر ایدی . کندی ایسه وجودندهکی فصله فصله جریحهلردن ، اووا آرهسنه دوشمش قاپلان قیاس اولنور ایدی .

« بزمده شوخ ایدی ورزمده شیر . »

« صاحب کلك و صاحب شمشیر . »

« بزم ورزمنده یوقدی اقرانی . »

« قولی شمشیر ایدی پارمغی تیر . »

« بزم عیشنده رزم ایشنده »

« آکا هیچ گورمدك عدیل و نظیر . »

اوصافنه مظهر تام اولان حسن پاشا مرحومك همت عالیهسی اودرجهده ایلرو وارمشیدی، که ملائکهٔ مقربین صحیحاً امداده گلمش اولمق لازم گلسه اسلامه آندن بیوك ، خدمت ایدهمز ایدی » .

بو هجوم واقعا دشمنی قلعه جوارندن دفع ایتمگه کافی اولمه‌مدی . فقط محاصره‌یی امکانسز براقه‌جق قدی خصمه گوز داغی ویرمشدی . — حتی برقاچ گونلر اوقدر کالیتلی براردو ایله قلعه‌نك اطرافنی بتون بتون محاصره آلتنه آلمغه جسارت ایده‌مدیلر — عسکر ایستدکلری گبی چیقار طشره‌دن ذخیره آلیرلر ایدی . عسکر دگل ، حیوانات بیله قلعهٔ جوارنده گزر ایکن دشمن طرفندن هیچ کیمسه تعرّض ایده‌مزدی .

عاقبت ینه بر مجلس مشاورده گرك ایمپراطور وگرك امراسی — کندی کثرتلرینه واسلامك قلتنه نظراً گوردکلری جسارتسزلك پك بیوك بر عیب اولدیغنه دائر — برطاقم سوزله یکدیگرینك حمیت جاهلیه‌لرینی تحریك ایله محاصره‌یی اتمامه قرار ویردیلر . واوزمانك فن حربی اقتضاسنجه قلعه جوارنده بولنان نهری — که وسعتده طونه‌یه یقیندر — تجدید ویردگی یردن سازله طولدیره‌رق واوزرینه

چیتدن بر نوع دوشمه‌لر یاپه‌رق و دوشمه‌لرك اوزرنده سپه‌دن مترسلر قالدیردیلر . برده تختدن منتظم کوپری ترتیبیله کتیردیلر . قلعه خندقنه باغلادیلر .

بری طرفدن — فائضینك روایتنجه — حسن پاشا مرحوم دشمنك بودرجه اقدامنه نظراً قلعه‌نك محافظه‌سندن مأیوس اوله‌رق . آغلامغه باشلامشیدی — بالتصادف مقبولی اولان قره‌بچه حضورینه دخول ایله پاشانك کوزنده یاش کوروبده سببنی تحقیق ایدنجه « دشمنك تیمورندن قورقمادق . تخته‌سندن می قورقاجغز ؟ سن بنی دعادن اونوتمه ! بن شمدی کیدر همتکله کوپری‌یی یقارق کلیرم » دیدی . حضورندن چیقدی .

فائضی دیرکه : « پاشا مرحوم قره‌بچه‌نك لاقیردیلرینی صرف تسلی‌یه حمل ایتمشیدی . بز امرای عسکرله برابر مرحومك حضورنده بر شیئك چاره‌سنی دوشنمکه مشغول ایکن . قلعه‌دیزداری کلدی . کوپرینك یانقده اولدیغنی اخبار ایلدی .

پاشا مرحوم بو خبری آلنجه « قره‌بچه‌یه بو قلعه دكمز . شونی ـ ولو مجروح اولسون ـ هر كيم قورتاره بیلیرسه المدن گلان ایولگی حقنده دریغ ایتمم » دیمكله وَدائره‌سنده‌كی آصدقانك كافه‌سی پاشانك قره‌بچه حقنده اولان توجه تامنی بیلدكله . عمومی بردن خندقدن طیشاری قره‌بچه‌یی تحری‌یه چیقدیلر . كندینی اوچ محترق اولمش شهید آراسنده صاغ طرفك ثوابی یانیق اولدیغی حالده بولدیلر .

پاشا مرحومك مخصوصاتندندر . كه دائره‌سنده بولنان اصدقاسی التفاتی دنیاده هردرلو اقبال و آماله ترجیح ایدرلر ایدی . بربرینی چگنیه‌رك قره‌بچه‌نك صاغ اولدیغنی مژده‌یه گلدیلر . ایچرندن هانگیسنه ایستدیگی مكافات سؤال اولندی ایسه بر آفرینه قناعت ایلدی .

« قره‌بچه ایله برابر جنازه‌لری بولنان اوچ شهید ایسه اك بیوگی اون طقوز یاشنده اوچ برادر ایدی كه اوچنده مشهور بوسنه آلای بگی خیرو بك

اولادندن ایدیلر. حسن پاشا مرحوم اوقدر جزؤی
بر عسکرله قیرمی عموم اوروپانك هجومندن حفظه
اقتدارینی بوقدر تجارب ایله گوستردی. فقط امرای
عسکر ، ینه سرداردن استعانه‌یه قالقشدیلر. »

سردار اولان یکشجی حسن پاشا حمیتلی بر آدم
دگل ایدی . فقط قیرمده اویله بر آووج آدمك
گوستردیگی شجاعت فوق‌العاده سگیرلرینه طوقند-
یغندن وحسن پاشانك شهرت مجاهده‌سی کندینك
زوال دولتنه سبب اوله‌بیله‌جگنی مجالس مشاوره‌ده
بعض امرانك تعریضاتی ایله آڭلادیغندن وخصو-
صیله کندی غیور دگل ایسه‌ده فوق‌الغایه متکبر
بر آدم اوله‌رق ، نفرات عسکریه‌طرفندن آیاق دیوانده
« قاسم کچدی . بز بوندنصکره نره‌یه گیده‌جگز ؟ »
یوللو وقوع بولان افادات نهایت درجه‌ده عظمتنه
طوقندیغندن ، مناسبتسز ولزومسز اوله‌رق اردوی
همایونی قالدیردی . گویا قیرمنك امدادینه عزیمت

گلهرك ينه رأيى تغيير ايله بلغراد طرفنده بولنان دشمن طابورى اوزرينه گيتمكه عزم ايدرك • كيفيتى حسن پاشايه خفياً بيان ايله اكتفا ايلدى .

واسطهٔ مخابره اولان قره‌بچه‌ايسه اوطه‌باشيلرى برمعتادسكتوراده براقه‌رق، الده‌كى اوراق ايله برابر تبديلاً قنيره‌يه واصل اولمش ايدى .

قائضى ديركه : «عساكر اسلام شدت محاصره‌دن فوق‌الغايه صيقلمش ايدى . پاشا مرحوم دخى دائما قره‌بچه‌نك ورودينه انتظاراً گيجه‌لرى برايكى ساعت اويقو اويومز . وبزم گبى ندماسيله برابر استشاره‌لر ودرگاه باريدن استمدادلرله مشغول اولور ايدى .

« برجمعه گيجه‌سى ايدى‌كه ديزدار طرفندن آدم گلهرك قره‌بچه‌نك ورودينى اخبار ايتمكله همان سفير معتمدينى حضورينه جلب ايتدى گلان مكتوبلرى اوكمه آتدى . برر برر اوقودم . گرك بوفقيرك وگرك مجلسده موجود اولان قره‌عمر آغا، وزير اعظمدن

استحصالاصندن قطع امید درجه‌سنده مأیوس
اولمشیدق ـ یالکز پاشا مرحوم مکانت مجاهدانه
و فطانت فلاطون پسندانه‌سی اقتضاسنجه هیچ تلاش
کوسترمیه‌رك « قورقمایك چوجوقلر ! بوکلان
مکتوبلرده بزه براردو قدر خدمت ایدر » سوز-
لریله جمله‌مزه تسلیت ویردی . بزایسه کندینه
اولان حرمت فوق‌العاده‌مز اقتضاسنجه سوزینه
اعتمادسزلق چیقماسق خوفندن نه‌درلو تدبیره
کوکندیکنی سؤاله جسارت ایده‌مزدك .

« وقتاکه صباح اولدی . امرسرداری ایله غایت
طنطنه‌لی بر آیاق دیوانی ترتیب اولندی . پاشا موقعنه
قوریلان بر کرسیٔ عالی اوزرینه قعود ایدرك ، امرایی
اطرافنه جلب ایله صدر اعظم طرفندن کلان وعد
مکتوبنی تکریمات فائقه ایله قرائت ایتدیردکدنصکره
اطرافنی قهرمان پسندانه و راز آشنایانه برنکاه ایله
سوزه‌رك دیدی‌که : « ایشته غازیلر ! بزبوراده عادی

مأمور برقاچ بیـك پادشـاه قوللریز . حال بوکه
سرحد اوزرنده دولتمزك ـ هرطاشی بونك گبی
برقلعه دگر ـ نیجه مملکتلری وارکه هربرنده بزم
یوزمثلمز مجاهدلر دشمن شرندن مخاطرهلر ایچنده
طوربیورلر. حالبویله ایکن بنه پادشاهمزك سردار
اکرمی بجرّد بزم گوسـتردیگمز غـیرته حرمةً
وعسکر اسـلامك شانی اعلاءً بوقلعهیی آنلرك
جملهسنه ترجیح ایتمش . امدادمزه گلیور . یاشمدی
بوقدر مشـقت چکدکدن صـکره سردارك بزلر
حقنده اولان امیدینی هبایه ویرمك غیرتهیاقیشرمی؟
بن جملهگزدن اوّلکندن زیاده همتمأمول ایدرم.
گورهیم سزی ! خلیفهٔروی زمینه نصل خدمت اید-
جکسـگز . » اقوال متجلدانهسیله تشویقاتهباشلاینجه ،
عموم عسکر بر آغزدن « همیزك جانمز ، باشمز بویوله
فدادر » دیدیلر . گلبانك چکلدی . دعا اولندی .
هرکس قلعهده مأمور اولدیغی طرفه خلوص نیت

عسکر اسلام بو حاللرله اشتغال ایده طورسون. بری طرفدن دشمن مقدّما یاپدیغی کوپرینك احراقندن فوق الغایه متأثر اولهرق، ثبات مصرانه‌سنی اعلاناً اندن دها منتظم بر کوپری انشا ایتدیرمشیدی. فقط آنی ده پاشای مجاهدك تدابیر خارق العاده‌سندن قورتارمدی.

مشار الیه کوپرینك دوبه‌لری ختام بولدیغی گیجه شجاعت و مهارتنه اعتماد ایتدیگی مجاهدلرك اك گزیده‌لرندن برقاچنی تعیین ایلدی. گیتدیلر: هر نه یاپدیلر ایسه یاپدیلر. کوپری یه چنگال ایلشدیردیلر. ایکی اوجنی چکدیلر. قلعه‌یه ربط ایتدیلر.

کوپری اوزرنده بولنان عسکر بو حالی حس ایدنجه کندیلرینی صویه آتوب غرق اولمقدن بشقه سیف عثمانیدن نجاته بر طریق بوله‌مدیلر.

دشمن اردوسی ایسه، قلعه‌نك بویله انساندن ظهورینه اینانمیه‌جق درجه‌ده مهارت و غیرتله مدافعه

قالدیغنی گورنجه، حصول مقصددن مأیوس اولمغه
باشلادیلر . وَ فقط ینه اقدامدن گیرو طورمق
ناموسلرینه طوقندیغندن، بر تدبیره دها سلوك ایتدیلر .
اوده شوکه : قلعه جوارنده بولنان نهرلرك اوزرنده
چام آغاجندن گمیلر ترتیبله اوزرلرینه میشه دن وَ میشه -
نك اوزرینه ـ تفنك و خمباره کار ایتاملك ایچون ـ
گوندن قاپلامه لر اوردیلر . هر برینه ده یوز نفر عسکر
ادخال ایلدیلر . سفینه ترتیباتی ختام بولدیغی گیجه
اردولرنده بر بیوك شنلك اجرا ایتمشلر ایدی . بری
طرفدن ایسه پاشا مرحوم گمیلرك ترتیباتی وَ شنلگك
اصلنی اوگرنمك مراقنه دوشه رك، قلعه آلتنه منتجی
اولان غازیلردن بر پوصو ترتیب ایله ایکی اسیر اله
گچیردی . بونلردن برینی حضورینه جلب ایله
شنلکك سببنی استفسار ایلدی . (گمیلرك صورت
ترتیبنی انسه اسیرلر طوتلمه دن اوّل جاسوسلر معرفتیله
خبر آلمشدی) استنطاق ایتدیگی اسیراجرا اولنان

ایچمسندن نشئت ایلدیگنی خبر ویردی . دیگری ده آیریجه استنطاق اولنجه اولکینک قولنی تصدیق ایلدی .

پاشا مرحوم استدیگی معلوماتی استحصالدن صکره تصور ایتدیگی تدبیری اجرا ایچون اسیرلرک ایکیسنی بردن حضورینه جلب ایله « نه دندرکه شمدی یه قدر طوتدیغمز اسیرلر ایچنده مجار و خروات طائفه سندن کیمسه یی گورمیورم . یوقسه اردوگزده آنلردن عسکر یوقمیدر ؟ » یوللو بر سؤال ایراد ایتمکله اسیرلر « بزم ایچمزده مجار و خروات وار ایسه ده ترکله متفق اولدقلرندن احتراز اولندیغیچون آنلری قلعه جوارینه اوغراتمازلر » جوابنی ویردیلر . پاشای مدبر بنه گویا کتم مرام مسلکنی اختیار ایله اسیرلره خطاباً مجار و خروات عسکرینک مقدارینی استفسار ایتمکله اسیرلر « خرواتدن بشقه یالگز اوتوز بیک مجار واردر . خروات ایسه مجاردن کثرتلیدر »

بو سؤال وجوابدنصکره اسیرلری قره عمر آغایه
تسلیم ایدرك اعدام اولنملرینه ایله اشارت ایلدی .
فقط بو تنبیهی متعاقب قره عمر آغایی تنهاجه حضورینه
جلب ایله برمدت نزدنده آلیقومشدی .

عمر آغا حضورنده چیقنجه اسیرلری وقلعه
دزدارینی یاننه آلهرق ابتدا بونلری قلعه‌ده اولان
یوزاللی قدر خروات وبش یوز قدر مجار اسیرلرینك
بولندقلری محلدن کچیردی . وکندیلرینه « ایشته
بونلر مجاردر . نوبتله ایچلرندن هرکیجه بیك فدائی
قلعه‌نك امدادینه گلیرلر . مجارلره امنیت ایتمکز .
بنده سزدنم . کوچك ایکن اسیر اولمشدم . واقعا
شمدی پاشایاننده معتبرلردنم . حکمده بیك قدر
آدم وار . بوقدرده دولت وثروته نائل اولدم .
بونلری فدا ایدوب قارشویه کچه‌مم . فقط ملتمی
وطنمی هیچ بروقت اونوتمدم . نه‌وقت آلنور ایسه
بنده ایمپراطورك برقولی اولورم . فقط قلعه‌نك

استمز آدملر وار . قلعه‌نك ایسه ذخیره وَباروتی
بیتالقدن وَمحافظلری اوتوزبیکدن زیاده‌در . مکر
بوراده قالوب بوزاوزنده قیشلایه‌رق وَایچکزده‌کی
دشمنلری تپه‌لیه‌رك . بر ایش گوره بیله‌سکز! پاشامز
شمدی سزك اعدامکزی امر ایتمشیدی . بن مانع
اولدم . آلدیغم امری اجرا ایتمك بردرلو غیرته
الویرمدی . ایشته سزی آزاد ایدیورم . گوردیککزی
سویلیکز . بنم خیرخواهلغمی ضابطلریکزه بیلدیریکز»
یوللو برچوق شیلر سویلدکدن وَاللرینه بر ازبیاض
اتمك اعطا ایلدکدن صکره گویا خفیاً برقایقله اردو-
لرینه ارسال ایلدی .

حریفلر او حال ایله موقعلرینه گتدیلر . پاشانك
لطائف الحیلندن حاصل ایتدکلری معلوماتی حقیقت
حال اولمق اوزره ایمپراطوره بیان ایتدیلر . ایمپراطور
ذاتاً قلعه‌نك استخلاصندن قطع امید ایتمش ایکن بو
تفصیلات جدیده ایله برقاتدها متألم اولمش وَبیاغی

فقط اواثناده سردار يمشجي حسن پاشا استونى
بلغراد قلعه‌سى آلتنده غايت فاحش برصورتله بوزلمش
وبودين واليسى محمد پاشا ايله مشاهير امرادن
كتخدا محمد آغا اوآرەلق شهيد اولمش اولملريله بو
خبرانهزام، مشار اليهمانك رأس مقطوعلريله برابر
هرسك ماتيوشى [١] طرفندن وارد اولديغندن ،
برتجربهٔ اخيره دها اجرا ايتمك نيتيله معهود شهر
آيدنك ايرتسى گونى قلعه پيشگاهنه مكالمه ياپراغيله
ايلچيلر گوندردى .

[١] هرسك ماتيوشى تعبيرى مثلا (هرسك پرنسى) كبى برمعنى افهام ايدييور . حال بوكه وقتيله بزده يازو يازانلر ايشتدكلرى اجنبى بركلمه‌نك اصلنى تحقيق ايتمكه غالبا لزوم گورمدكلرندركه برر صورتله قولاقلرينه واصل اولان اجنبى اسملرينك اولا طرز تلفظنى تبديل وثانياً معناسنى تغيير ايتدكلرندن اسكى كتابلرمزده گوريلان اسملرك اكثرى بياغى معما حكمنى آليور . اصل غريبى كمال بك كبى خصلت تدقيقى حائز برذاتك‌ده بوكبى الفاظ اجنبيه‌يى اولديغى وجهله قبول وابقا ايتمسى وايضاح واصلاحنه همت ايتمامسى‌در .

بزه‌قالورسه بوهرسك ماتيوشى دگل (ارتس هرزوغ ماتياش) دركه آلمانجه (ارتس هرزوغ) پرنس ديمكدر . بزم هرسك لفظى دخى هرزوغ محرفيدر . ماتياش ايسه مجار پرنسلرندن ايكيسيده بهادرلغله مشهور برر ذاتدر . [للطابع]

سفيرلر گلديلر ، سردارڭ مغلوبيتنى اخبار ايله
پاشا وكتخداى شهيدڭ باشلرينى ميدانه ديكديلر
وعسكره خطاب ايدرك «ايشته سردارڭز بوزولدى.
گلك ! ايمپراطورڭ قلعه‌سنى تسليم ايدك ! صكره
امان بوله‌مزسڭز . حسن پاشا كيفنه تابع عادجى
بر آدمدر . هپڭزى قيرديرمق ايستر . سز آغا
اوغلڭز ! جانڭزڭ . مالڭزڭ محافظه‌سنه باقڭز !
ذاتاً اردومزڭ كثرتنى گوريورسڭز . اوجانبده
بولنان عسكرمزده بوطرفه گليرسه بزه نصل
مقاومت ايده‌بيليرسڭز ؟ اگر اينانمزسه‌ڭز محمد
پاشا ايله محمد كتخدانى بيانلردن برى چيقسون .
باشلرى معاينه ايلسون ! » يوللو برطاقم ترهات
سويلديلر .

اهالى وعسكر بوخبرلرڭ استماعندن نهايت
درجه‌لرده مكدر اوله‌رق ، همان طوپدن پاشا
غازى‌يه مراجعت ايتديلر ووقعه‌يى نقل ايله «تدبير

فائضی درکه : « مرحوم ینه خمیر مایه‌سی
اولان متانت فوق‌العاده جهتیله بو پاتردیدن قطعیاً
فتور گتورمدی . غازیلری اطرافنه جمع ایتدی .
شو مقدماتی سرد ایلدی : « معلومکزکه دشمن
بوسوزلری سزه آجیدیغندن سویلر ! خصمك
یایغاره‌سنه نه‌دن اعتماد ایده‌جکز ؟ گلن باشلر گر-
چکدن محمد پاشا وَ محمد کتخدانك اولوب اولمدیغنی
دها بیلیورز . ایسترسه‌ك قره پنچه‌یی گوندریر ؛
تحقیق ایده‌بیلیرز ، فقط فرض ایده‌لم که صحیح اولمش .
بز بورایه محمد پاشا وَیا محمد کتخدا ایچون قپانمدق !
دینمزه ، دولتمزه خدمت ایچون بو قدر محاصره
مشقتلرینی چکدك . آنلر شهید اولدی ایسه الله
دینمزه دولتمزه زوال ویرمسون ! ایکی بنده‌سی
گیتدی ایسه پادشاهمز صاغ اولسون ! محمد پاشایه
بودین پالتنی بن استحصال ایتمشدم . پادشاهمزك بر دیگر
بنده‌سی دها اوبله نیجه بر محمد پاشالر بولوب وزیر

قرق محمد پاشانڭ قانی دوكلسه بر دها استرداد اولنه‌ماز . بونكله برابر قلعه‌نڭ دشمن الینه‌دوشمیه‌جگنه ایکی دلیلم‌وار : بری شودركه: دشمن محاصره‌یه ربیع‌الاوّلك اون ایكنجی مولد نبی كیجه‌سی باشلادی . سلطان انبيا عالمه رحمت گوندرلمشدر . مأمول ایدرم‌كه جناب حق علیه الصلوة افندمزڭ لیلهٔ ولادتنه حرمةً بو قلعه‌یی شر اعدادن محافظه ایدر. ایكنجیسی شودركه: هر كیجه آقشام اذانی قلعه برجلرنده الله الله دیه‌رك گلبانڭ چكلدكجه دشمن سسكزی باصدیرمق ایچون موجود اولان طوپلرینی بردن آتشلیور. بوصورتله اسم اعظم الهی‌یی تحقیر ایدییور . امیدوارمكه غیرت الله ظهور ایدر . دشمن قلعه‌یی آله‌مدقدن بشقه بتون بتون مضمحل اولور . انشاالله طوپلرینی‌ده گوتورەمز. سزكلان ایلچیلره هیچ جواب ویرمیكز ! همان قلیچ گوستریكز! بزه آنلرله آشنالق لازم دگل . همان گل آرامزی

پاشانك بو سوزده دخی کرامتی ظهور ایدرك
عیناً فعله گلمشدر .

عسكر ایسه سوابقنه نظراً غازی مرحوم حقنده
فوق العاده بر حسن ظنه ذاهب اولدقلرندن، سوزلرینی
فال خیر اتخاذ ایتدیلر . بیاغی تبشیرات واقعه سی
فعله چیقمش قدر ممنون و متسلی اولدیلر .

پاشا بو دیواندن صكره بر دبدبۀ قهرمانی ایله
سوار اوله رق ، قلعه سپرلرینه طوغری عزیمت
ایلدی . فقیرده یاننده ایدم . باشلر مترسه یه پك
قریب اولدیغندن، یارقدیمی اولان محمد پاشای شهیدك
رأس مقطوعنی بر نظرده بیله رك، گوزلری قان ایله
یاش ایله طولمغه باشلدی . فقط ینه درحال تجلدینی اله
آلدی. گوزنده كی یاشی، قانی غائب ایدرك، عرفینك:

« بحفظ گریه مشغولم اگر بینی درونمرا »
« زدل تا پردهٔ چشمم دوشاخ ارغوان بینی . »

خانه ماصدق اولدی. ودفعةً بر تدبیر اختراعیله

دوستمدر . نه قدر اوزاقدن کوزسه‌م بیلیرم . اویالان
اولجه محمد کتخدانك باشنه واردونك انهزامنه‌دائر
اولان روایت دخی یالان اولمدیغی نه‌دن معلوم ؟
بونلر دشمن طرفندن بزی اغفال ایچون ایجاد اولنمش
بر دسیسه‌در . باشلری کله ایله یرلرندن دوشرمك
کیمك الندن کلیر ؟ » دینجه ، بچویلی بهرام نامنده بر
طوپجی بو امرك اجراسنی تعهد ایتمکله غازی
طرفندن رخصت صادر اولدی . طوپجی یکیتی
[بلبل طوپی] نامیله مشهور اولان طوپی نشان
ایدرك برنجی آتشده باشلری صویه دوشردی .
فقیر ایسه پاشایه تقرب ایله بومعامله‌سندن طولایی
متعجبانه یوزینه باقدم . مرحوم مرادیمی بر نظرده
ادراك ایله قولاغمه طوغری یناشه‌رق کیمسه‌نك
ایشیده‌میه‌جکی صورتله « محمد پاشا مرحوم بر مجاهد
ذات ایدی . قلعه‌یی تخلیص ایچون بنم باشنه ایتدیکم
سوء معامله‌دن عفو ایلدی » سوزیله سوء الهی بر اقدی .

گلان ایلچیلر گوردکاری حال اوزرینه سب وشتم ایدرك اردولرینه عودتله کیفیتی ایمپراطورلرینه بیان ایدنجه ، ایمپراطور نهایت درجه‌ده غضبناك اوله‌رق ، قلعه‌دن هر کیم بر آدم طوته‌بیلیرسه اون پاره قریه تملیکنی وعد ایلدی . قوجه بر اردو بو وعد اوزرینه‌الار ندن گلان جد واقدامده قصور ایتمدیلر . فقط عنایت الهیه وَ پاشای غازینك حسن تدابیری سایه‌سنده انسان دگل بر حیوان اخذینه‌بیله مقتدر اوله‌مدیلر . »

وقعه‌نك ایرتسی گونی هرسك ماتیوشی [١] معیتنده بولنان یوزاللی بیك کشیلك بر اردو ایله قلعه جوارینه چیقه گلەرك ، آیاغنك توزی ایله بر عالی دیوان قوردیردی . احوال حربی مذاکره‌یه قیام ایلدی . هرکسدن اوّل کندیسی فتح کلام ایله عمومه خطاباً « بنم عسکرم سزك نصفکز قدریوق

ایکن بر قوجه سردار اردوسنی بوزدم. استونی (۱)
تلغراد کبی ترکلك اڭ بیوك، اڭ مهم قلعه‌لرندن برینی
آلدم. سز بو قدر کثرت و شوکتله برابر شو اوفاجق
بر پالانقه‌یی ضبط ایده‌مدیکز! بو نه حالدر. هیچ بوره‌-
کگزده مردلکدن اثر یوقیدر؟» یوللو بر طاقم تشنیعاته
قاشمغله ایمپراطور فردیناند «بن بویله عسکر کور-
مدم. هر نه سویلرسه‌ك قارشودن قلیچ کوستررلر.
نه اولومدن قورقارلر. نه خافه‌دن متأثر اولورلر!» دیه
کمال حزن و غصبندن آغلامغه باشلادی. ماتیوش
ایمپراطورڭ بو تلاشنی یه کندینك و عسکرینك
رخاوتنه حمل ایله «اوچ آی بو قدرجق بر پالانقه
ایله اوغراشیلرمی؟» سوزینی برقاچ کره تکرار
ایرنجه، ایمپراطور معیتنده بولنان امرا «بز عاجز
قالدق. بیورك! اداره‌یی سزید اقتدارکزه آلك!

(۱) تاریخلرمزده‌کی (استونی بلغراد) تعبیری
اسـلاوجه (استاری) محرفیدر. استاری اسـه قدیم

جمله‌مز امرکزه اطاعت ایدرز » سوزیله کندینی
الزام ایتدیلر . ماتیوش ایسه قنیژه مجاهدلرینی
سردار اردوسنده‌کی جلالی حشراتنه‌وَتریاقی حسن
پاشایی یمشجی حسن پاشایه قیاس ایلدیگندن، قوما-
نده‌یی مع الممنونیه قبول ایتدی . وَحضاره قارشو
ینه برایلچی گوندره‌رك سردار سکتواره کتدی .
« یالکز بزه قارشو طوره‌مدی . سزبوجزؤیتکز
« ایله برابر ایکی اردویه نصل مقابله ایده‌بیلیرسکز ؟
« ملوك نصارانك کافه‌سی بوراده موجوددر . سزه
« سلام ایدرلر . مرادکز پادشاهکزه خدمت ایسه
« بوقدر اولور . قیش گلدی . سزه برطرفدن
« امداد احتمالی قالمدی . ایمپرطورك قلعه‌سنی
« تسلیم ایدیکز . صاغ سالم چیقار گیدرسکز برقیلکزه
« ضرر گلمز » یوللو بعض تسویلات تبلیغ ایتدیردی
ایسه‌ده قلعه‌دن ینه برمعتاد قلیج گوستردیلر وَایلچی

غازیلری تفنگه طوتدیلر . اوده سوگدزك مقامنه عودت ایلدی ..

تاریخلرك روایتنه گوره ماتیوش، حسن پاشانك اویله آیاق یازدیسی ایله قلعه تسلیم ایتمیه‌جگنی بیلیوردی . ایلچی گوندرمکدن مرادی ایسه قلعه‌دن جوابه تصدی اولندیغی صورتده عسکر اسلامك افکارینی ایشیدیله‌جك سوزلردن استدلال ایدی. قلعه‌دن یالگز قلیچ گوستریلوبده بشقه برسرزشته ویرلمینجه ماتیوش اظهار تهوّر ایدرك . ایرتسی گون هجوم ایله قلعه‌یی آلمغه وایچنده موجود اولان عساکری قلیچدن کچیرمکه بربیوك مجلس مشورتده بیك درلو اصرارلرله قرار ویردیردی . بو قرار اوزرینه قلعه‌دن آدم طوتمغه ینه بك زیاده اقدام ایتدیلر . ینه موفق اوله‌مدیلر . نهایت ماتیوش عسکرینك منتخبلرندن اوچ کشی تعیین ایتدی . بونلر قلعه قپوسنه گلدیلر . اظهار اسلام ایله

کیفیت حسن پاشا مرحومه خبر ویریلنجه آدم
طوتمغه گلدکلرینی ادراك ایله اوزرلرینه طوپ
آتلمسنی امر ایتمکله بر طوپده ایکیسی هلاك اولدی.
وَبری مجروحاً نجات بولەرق اردویه عودت ایلدی.

بووقعه اوزرینه ماتیوش قلعەنك تسلیمندن
وَاسیر آلەبیلمك امیدندن بتون بتون مأیوس اولمغله
ایرتسی گون ایچون هجومنی ترتیب ایله بیك کنز
یوز سردن گچدی تحریر ایلدی . وَبدنه چیقوب
بایراق دیکنلره اون وَحسن پاشا مرحومی هرکیم
اسیر ایدەبیلیرسه یوز چفتلك تملیکنی وعد ایتدی .

قلعەنك اکثر یری گلّه ضربندن طوپراقله
برابر اولمش ایدی . دشمن ایسه بر طرفدن قلعه
قارشوسنه ، هربری قنیرەدن بیوك یتمش قدر طابیه
انشا ایتدکدن بشقه نهر اوزرینه دخی یگرمیدن
زیاده کوپری قورمش ایدی . مقدّما ترتیب ایتد-
یگی سفینەلری دخی اوگون نهره ایندیردی .

سفينه‌لرك نهره نزولدن يورويش ترتيباتى مشاهده
ايتمكله كميلرك يناشه‌ بيله‌جكى طرفلرده قلعه‌نك
طوبلرينى كسديردى . كميلان يرلره پشرو ايله
طولو بال‌يمز طوپلر قورديردى . وينه برعالى ديوان
ترتيبيله عموم امرا ونفراتى حضورينه جلب ايدرك
ــ فائضينك روايتنجه ــ شو مقدمات ايله تحريض
مجاهدينه اقدام ايلدى : « غازيلر ! دشمنك حركا-
تندن هجوم اماره‌لرى گوريليور . ماتيوشك اردو-
سيله برابر بورايه گليشنه باقيلورسه سردارمز
يا آنلرك ديديگى گبى مغلوب اولمش وياخودبنم ظنم
گبى سفر موسمى گچديگندن بوقلعه‌يى سزك غير-
تكزه امانت براقه‌رق ، مشتايه عودت ايلمش . حقيقت
حال هرهنگيسى اولور ايسه اولسون بز بوراده
سردار ايچون حرب ايتميورز . الحمدلله مسلمانز .
مقابله‌مزه گلان دشمنله وظيفهٔ جهادى اجرا ايتمك
اوزريمزه فرضدر . پادشاه قوليز ؛ ولى نعمتمز
اولان خليفهٔ اسلامك . قلعه‌سى دگل . آه

طوپراغی ایچون جانمزی فدا ایدرك یدیگمز اتمگی
کندیمزه حلال اتمـك جملهمزه واجبدر . ملتمز
سر حدّك امنیتنی بزم همتمزدن بکلیور . ایکی قوم
آراسـنده آچلان میدان مبارزه نك قرارینی بزم
غیرتمز ویرهجك . اوچ آیدر آچ قالدق ، یاصدق
یرینه قلیجه یاصلاندق ، بو قدر اخوانمز گوزیمزك
اوگنده شهید اولدی . ایچمزده یاره یمدك انسان
قالمدی . گله‌لر ایچنده بوارلندق . بو قدر همتك ،
بو قدر غیرتك نتیجه‌سنی بوگون گوره‌جکز . الحمدلله
جمله‌کز بیلیرسکز که دشمن قارشوسنده وفات ایدنلریمز
شهید اولور . صاغ قالانلریمز کرك دنیاده وکرك
آخرتده نجات وسلامت بولور . بن آلمان دشمننك
هجومنی بیلیرم . برکرّه یوزی دونر ایسه مغلوب
اولدیغی گوندر . یرلرکزده ثبات ایدك ! ایلك هجومدن
ییلمایك ! آندن صکره بعون الله نصرت بزمدر . »

بو مقدّماتی متعاقب پاشای غازی الدرینی قالد

دوكه‌رك . غزات موحدينك سلامتنه خير دعالر ايلدى .

هركس آمين خوان اولديلر . و بربرلريله وداعلاشه‌رق و جانلرى تنده اولدقجه دشمندن يوز چويرميه‌جكلرينه و يرلرندن آيريله‌جقلرينه يمنلر ايدرك متريسلرينه گتديلر .

وقتا كه صباح ايرشدى . دشمن آلايلرى باشدن آياغه تيموره مستغرق اولدقلرى حالده صف صف هجومه باشلاديلر . معهود سردن گچديلر گميلرده ايدى . اشارت هجوم اولمق اوزره الك اول الك بيوك طوپلرنى آتشلديلر . گله‌سى قلعه ديوارندن آشه‌رق بر يكيچرى چورباجيسنك اوطه‌سنده قرار ايلدى . بونى متعاقب لشكر عدو درت طرفدن هجومى تشديد ايله گميلرى يورتمگه باشلاديلر . گميلر خندق جوارينه تقرّب ايدنجه پاشاى غازى امر ايلدى .

مقدّما حاضرلنان باليمز طوپلرى آتشلديلر .

جمله‌سی پاره پاره اولدی . ایچنده بولنان سردن
گچدیلرك عمومی بردن صویه دوکیله‌رك آب و آتش
آراسندن پك آز جان قورتاره بیلدی .

بو در حال دشمنجه بر بیوك رخنهٔ ادبار اولدی
ایسه‌ده گرك ایمپراطورك و گرك ماتیوشك تشویقاتی
ایله حریفلرینه غیرتی الدن براقدیلر . وار قوتی
بازویه ویره‌رك . موجود اولان عسکرك کافه‌سیله قلعه‌یه
بر شدتلی هجوم دها گوستردیلر . عسکر اسلام
دشمنك اویله امواج دریا صایلنجه آلایلرله قلعه‌یه
طوغری یغلوب گلدیگنی گورنجه ، بالطبع لرزه‌ناك
اضطراب اولمغه باشلامشلر ایدی . هله همتلری
وار اولسون بر طرفدن پاشای مجاهد و بر طرفدن
عمر آغا و بر طرفدن قلعه‌دیزداری و بر طرفدن قره‌
بجه ، قلعه‌نك هجوم اوزرنده بولنان مواقعنی طولودیزکین
طولاشه‌رق و اندیشه و تردد حالنده بولنان افراد

شجاعت عثمانیه‌یی تکرار واخطار ایدرك هر کسك
ثبات و غیرتنی مع زیادة اعاده ایتدیلر .

فائضی دیرکه : « هجوم یدی ساعتدن زیاده
امتداد ایتمشدی . ایچمزده غازی سلطان سلیمان
مرحوم زماننده قالمه بر طاقم اختیار سردن کچدیلر
وار ایدی که هر بری یوزدن زیاده محاربه‌گورمشلردی .
حالده بو شدتده بر ملحمهٔ کبرایه تصادف ایتمدکلرینی
سویلرلر ایدی . دشمن درت کره قلعه‌نك بارولرینه
صارلوب چیقدی . درت دفعه‌ده بعنایة الله هزیمت
فاحشه ایله پریشان اولدی . عاقبت یدی ساعت
صکره قلعه‌نك هجوم ایله ضبطندن امیدی کسه‌رك
ایمپراطور و ماتیوشك بولندقلری موقعدن ویریلان
اشارت اوزرینه رجعت قهقریه ایله عودته باشلادیلر .

« مجاهدین اسلام بو عودتی گورنجه همان
سپرلردن طشره اوغرایوب دشمنی متریسنه قدر

کله‌لرك مقداری اون‌سکز بیکدن زیاده ایدی .
عدونك تلفاتی بوندن قیاس بیوریله‌بیلیر . »

بو مظفریت جلیله عسکرك وجداننده بر درجه
حسن تأثیر حاصل ایتمش ایدی، که اوقدر جزؤی
بر فرقه، دشمنك یوزبیکلرجه اردوسنی هیچ حکمنده
صایار اولدیلر . حتی کل یوم پاشای غازی‌یی
هجومه رخصت طلبیله ازعاج ایدرلر ایدی. مرحوم
ایسه وقت مرهونه انتظار اولنمسی توصیه ایله
برابر عسکره استمالتلر ویریر و موقعلرنده ثبات
ایچون ترغیبات کافیه اجرا ایلر ایدی .

دشمن، اوغرادیغی انهزام شدید اوزرینه اقتضا
ایدن تدابیری مشاوره ایچون ینه بر مجلس عمومی
عقد ایلدی . اثنای مذاکره‌ده قلعه‌دن کندیلرینی
دفع ایدن سکز، طقوز بیك عسکر اسلامی وهماً
سکسان یوزبیك کشی‌یه ابلاغ ایلدیلر . او وهم
اوزرینه قلعه‌ده اداره‌یه کافی ذخیره قالمامش اولمسنه

صورتله قنیره‌یی آجلق سایه‌سنده استرداد ایتمگی
قرارلشدیردیلر . حتی ایچلرندن بعض امرا قیشی
باصمه‌دن طوپلرک آلمانیا قلعه‌لرینه اعاده‌سنی تنسیب
ایتمشلر ایکن، مالطه حاکمی بولنان ادونزو آنلره بو رایه
معارضه ایله « ذاتاً طوپلریمزله برابر ترک بزی آدم
یرینه قومیور . اگر طوپلری گوندررسه‌ك قلعه‌ده‌کی
عسکر هرگون هجومه چیقاجغنده هیچ اشتباه اولنمسون!
ایش قلیجه طیاندقده نصکره نه‌قدر غلبه‌لك اولسه‌ق ینه
عثمانلی عسکرینه مقاومت ایده‌میه‌جکمزی کچن‌کی
هجومده پك آجی بر تجربه ایله بر دها آکلادق . هله
سگتوار طرفنده بولنان سردار اردوسنك اوزریمزه
گلمگه نیتی یوقسه بیله طوپلری گوندردیگمزی
ایشیتدکلری گبی محاربه‌یه جسارت ایده‌جکلری
معلومدر . بز برقلعه‌نك مستحفظلریله طوپلریمز
موجود اولدیغی حالده اوغراشمغه مقتدر دگل
ایکن ، قوجه بر اردویه طوپسز اوله‌رق نصل

ممکن اولدیغی قدر دها طوپ گتیرتملی . محاصره‌یه
او صورتله وَ کمال شدتله دوام ایتملیدر . » دیمکله
عمومك رأیی بونك اوزرینه قرار ایلدی . قلعه‌یی
گرمیٔ تام ایله دگمگه باشلادیلر . حتی گونده
ایکی بیگدن زیاده گلّه آتارلر ایدی . تعدّد
ضرباتلریله قلعه‌نك دیوارلری علی‌العموم یرله برابر
اوله‌رق . شهرك اطرافنده طوپراق یغنلرندن بشقه
استحکام دینلگه صالح برشی قالمامش ایدی . هله
شهر ایچنده‌کی خانه‌لرك تمللرینه وارنجیه قدر
کافه‌سی سوکلمش ایدی . غزات اسلام ینه ذرّه
قدر فتور گتورمدیلر . گوندز آچیلان گدکلری
گیجه‌لری سپد پارچه‌سی وَ اثواب یرتیغی ایله
طولدیرمغه چالیشیرلر ایدی . دشمن بوحالی حس
ایدرك گیجه‌لری دخی آتشك آرقه‌سنی کسمامگه
باشلادی . ینه عساکر عثمانیه‌نك غیرتنه فتور
گلمدی . ینه هرکس گلّه . قورشون آراسندن

زخنه‌دن بری طوتمغه الدن گلان اقـدامی صرف ایدرلر ایدی . خصمین آراسنده بوكشاكش دوام ایتمکده ایکن قلعه‌نك باروتی توکنمك درجه‌سـنه گلمکله . غازی حسن پاشا مرحومی نهایت‌درجه‌ده تلاش آلمش وَاوقدر مکاتبله برابر بوبابده راست گلدکلری معتمـدلرندن تدبیر استمکه باشـلامش ایدی . قلعه دیزداری کیفیتی خبرآلنجه مرحومك حضورینـه گیدرك جبخانه‌ده دشمن زماننده‌ن قالمه برخیلی کهرجله وَکبریت موجوداولدیغنی وَبونلردن قلعه‌یه قیامته قدر کفایت ایده‌جك بارودیاپیله‌بیله‌جگنی خبرویرمکله . عسکر آره‌سنده باروت یاپمق بیلیر آدم تحریسـنه باشـلاندی . همان اوگون بشیجی آغا بلوگنده بولنان یکیچریلردن ا اوزون احمد ا مـیدانه چیقـارق عجمی اوغلانی ایکن باروت دستگاهنده خدمت ایتـدیگی جهتـله او ایشـده ملکه‌سی اولدیغنی وَ کبریت ایله کهرجله

یاقیله‌رق ، آنکله بارود اعمال ایتمك قابل اوله‌جغنی خبر ویردی . قلعه‌نك اطرافی ایسه تمامیله سکودلك ایدی . همان غازی مرحومك امری اوزرینه اوزون احمد معیتنه لزومی قدر آدم تعیین اولندی . بونلر کوتوکدن هاون پیدا ایتدیلر . کمور یاقدیلر ، هرکون قلعه‌یه لزومی اولان بارودی یتشدیرمکه باشلادیلر .

فائضی دیرکه : « قبرہ محاصره‌سی صحیحاً مثلی کورلمامش برغریبهٔ روزکار ایدی .

« بری گیدر بری گلیر اولدی بلالرك ! »

سرینی آنده تمامیله مشاهده ایلدك . بارود غائله‌سی هنوز برطرف اولمش ایدی ، که پاشانك کیلارجیلك خدمتنده بولنان مجار کوله‌لرندن اخندان ا وَا کنعان ا نامنده ایکی دلی قانلی برگیجه قلعه‌دن فرار ایدرك ، دشمن اردوسنه دخالت ایلدیلر ؛ وَ مرتد اولدیلر . بوخبر قلعه‌ده شایع اولنجه شمدی‌یه قدر

قلعه نك حالی تماميله دشمنه خبر ویره جكلرندن، اعدانك قلعه یی محاصره ده ثبات واصراری قات قات زیاده لشه جكی وهلةً خاطرلری تخدیش ایتمكله هركسه بریأس تام مستولی اولمش ایدی . امرای عسكریه‌دن ایكیشر طوپلانه‌رق جمعیتله پاشانك مجاهداتی مجلسنه كلدیلر . كوكللرینه دوشن خوف وتلاشی كمال سوز وكدازله بیان ایتدیلر . پاشای غازی بر معتادینه هیچ فتور كتورمكسزین یالكز « بن آنك چاره‌سنی بولورم » وعد مختصری ایله دفع مجلس ایلدی .

مگر بر عاقبت كاره منتظر اولوب طورر ایكن پاشا كجیت طرفنه معتمدلرندن برقاچ كشی ارسال ایله ایكی اسیر طوتدیرمش . فقیر حاضر اولدیغم حالده اسیرلری جاب ایله « بزم طرفدن اردوكزه ایكی آدم كوندرلمش ایدی . نه اولدی . نه سویلدیلر . نه حالده‌درلر؟ طوغریسنی بیان ایدرسه كز سزه زوال یوقدر » دیو استنطاقه باشلادیلر . اسیرلر كیدن

دلی قانلیلر ایمپراطور حضورینه چیقدقلرینی وقلعه‌ده
براز عسکر وار ایسه‌ده ذخیره پك آزالدیغندن
محاصره‌ده دوام اولندیغی حالده سهولتله فتح میسر
اوله‌جغنی سویلدكلرندن بحث ایتدكلر. بونك اوزرینه
پاشا الیله اعداملرینی اشارت ایتدی. مگر دها
اوّلجه قره‌عمر آغایه تعلیمات مخصوصه ویرمش ایمش:
مومی الیه اسیرلری «بن اولدیریرم» دیه‌رك جلادك
الندن آلیر. مأمور اولدیغی اوزره «بن ده سزدنم.
بوندن اوّل اله گیرن اسرایی دخی بن قورتارمش
ایدم. سزی ده جلاددن قورتارمق ایچون آلدم
جنس و ملتمه باری بو قدرجق بر خدمتم سبقت
ایتسون پاشا کوله‌لری مخصوص قاچردی. مرادی
قلعه‌نك ذخیره‌سزلگنه وعسکرك آزلغنه ایمپراطوری
اقناع ایدرك، اردوگزی بوقیش بوراده آلیقومقدر.
سردار ایله خبرلشدیلر. هوالر بوزلدیغی گبی آنلر
سگتوار طرفندن هجوم ایده‌جك، پاشا قلعه‌دن

خبریکز اولسون ! بو قلعه‌ده قوجه بر اردو ایله بر ییللق ذخیره . مهمات موجوددر. مجارلر دخی ترك عسکریله متفقدر. هر کیجه نوبتله قلعه‌لك امدادینه بیك کشی گوندرییورلر . » دیه‌رك وبرمعتاد للوینه براز خاص ایمك ویررك گویا خفیاً صالیویریر .

اسیرلر اردویه گیده طورسون پاشای مدبر سرداره شو مألده بر عریضه یازار :

« بعد الالقاب .... بوندن اقدم گوندردیگم مهر وضاتده عسکر وذخیره‌مزك کثرتی وَ واروده‌مزك براز آزالمش ایسه‌ده دشمندن قالان کبریت وکهرچله ایله آنك دخی عماله چاره بولدیغمزی بیان ایتمشدم. مجارلرله تفاق ایتدك . آنلرله خبرلشه‌رك تعیین اوله‌جق وقت مناسبده اردوی همایونك بو طرفه کلمسنه قرار ویرلدی . واسطهٔ مخابره اولمق ایچون کوچکدن بری اولادگی بویوتدیگم خندان وکنعان بنده‌لرینی فراری صورتنده ایچلرینه گوندردم. ایمدی

قلعه‌ده ذخيره وَعسكر اولمديغنى ، حاصلى بكنديكى
يالانى سويليه‌جكلر . وَ مجارلرك رأى و قرارينى
طرف عاجزانه‌مه بيان ايليه‌جكلردر . دشمنى
اينانديرمديغنه اميد وارم . همان ذات والاى سردار
اكرميلرى وقت مرهونده يتشمكه مهيا بولنكز !
ايلروده خندان وَكنعاندن نه خبر آليرايسه‌م عرض
ايدرم . باقى فرمان ...... »

مكتوبى يديمين اجرا آتى حكمنده اولان مجاهد
مشهور قره‌بچه‌يى جلب ايله دشمن اردوسنك كوزه
كورينه‌جك بر يرينه براقمه‌سنى امر ايلر .

قلعه‌دن عمر آغانك قويويرديكى اسيرلر ماجرايى
ايمپراطوره نقل ايتدكلرى صره‌ده قره‌بچه‌نك دخى
همان او كيجه تبديل قيافتله اردويه كيره‌رك ماتيوشك
چادرى جوارينه براقديغى مكتوب معهود ايمپراطور
حضورينه كتيرلمكله روايت واقعه ايله مآل مكتوب
بربرينى تأييد ايدنجه كوله‌لرك جاسوس اولدقلرينه

جلب ایدر . « قلعه‌ده بر آدم بارود یاپارمش
صحیحمیدر؟» دیه صوردیلر. چوجوقلر صحتنی اعتراف
ایتمکله ایمپراطور « یاسز قلعه‌ده بارود یوقدر »
دیمش ایدیکز نه ایچون کلدیککز آکلاشلدی» سوزیله
ایکیسنی دخی اعدام ایتدیریر . فائضی درکه :

« برصباح موسمی عمر آغا ایله برابر حصاردن
« دشمنک حالنی سیر ایدرکن متریسه طوغری برقاچ
« کشی کلدیلر . منظره‌مزه ایکی باش دیکدیلر .
« ا حسن پاشا ایشته جاسوسلریکزک کله‌سی ،
« سرداره کوندردیککز مکتوبده طوتلدی ا دیه
« مباهاته باشلادیلر . دشمنک بو غفلتنی کورنجه
« قلعه‌ده بولنان سائر مجاهدلرله برابر بی اختیار
« کولشدک . وَ غیرتی تدبیرینه معادل وَ تک باشنه
« براردویه مقابل اولان اویله بر دستور کاردانک
« رفاقتنه دوشدیکمز ایچون جناب حقه بیوک بیوک
« تشکرلر وَ پاشا مرحومه کمال خلوص ایله دعالر

پاشای غازی هر کوچك امارەدن بر بیوك تربیر چیقارمق وطوتدیغی دسایسی سرحدّ امکانه قدر گتورمك شانندن اولان دهاة روزگاردن اولمغله، مقدمکی مکتوب حیلەسندن حاصل اولان استفادەیی تضعیف ایتمك عزمنه دوشەرك، سردارەیە دیگر مکتوب دها تحریر ایتدیردی . شومآلدەکه:

«سگتوارە تشریف بیورلمش . قدومکز مبارك اولسون! بزه ارسان اولنان آغاجلر ایله برابر اوچیوز اللی یکیچری ویوز بیك آلتون ویوز قنطار بارود وسکسان قنطار قورشون ویوز قنطار پکسماد بازار ایرتسی گیجەسی صباحەیقین دشمن گورمکسزین قلعەیە بالسلامه داخل اولمشدر . لطف بیورمشسکز . فقط احتیاجمز یوق ایدی . زیرا بر ییللق ذخیره وبارودمز موجوددر. عسکرمزده مقدار کفایەدن زیادەدر. اصل نیازمز بودرکه گلەجك بازار گونی بزم اسکندر کتخدایه اون بشبیك قدر فدائی عسکر

ایرشسونلر. ذات دولتکز راحتسز اولمیکز. مجار بکلری اسکی دوستلریمزدر. کندیلریله اتفاق ایلدك. بازار کونی صباحلین بزایچردن چقاجغز. آنلرده طیشاریدن چالیشه‌جقلر. اسکندر کتخدا دخی سکتوار طرفندن کلیر ایسه دشمنی برباد ایده‌جکمزه امید وارز. اردولرینك اطرافنده خندق یوقدر. انشاء الله فرصت بزمدر. خیر دعادن فراموش بیورمیکز.

بوندن اقدم ایمپراطوری برفرصت دوشیره‌رك اعدام ایچون ایکی آدم کوندرمش ایدم. بیچاره‌لر اله کیرمشلر. شهید اولمشلر. یرلرینه دیکر ایکی مناسب آدم تدارك ایتدم. کوندردم. مأمولدرکه بونلر ایمپراطوره ظفر بولورلر. واویله خصم قویدن دولتمزی خلاص ایدرلر. باقی فرمان .... »

اوصره‌ده قره بچه سرداراردوسنده بولندیغندن، پاشا عمر آغادن لسان بیلیر مناسب بر آدم ایستدی.

ايتمكله باشاى غازى تنهاجه يانه چاغردى. اليه‌يوز
آلتون ايله آلتى بيك آقچه‌لك بر تيمار احسان ايلدى .
فرنك قيافته گيره‌رك دشمن اردوسنه كيتمسنى و تهيئه
ايتديكى مكتوبى بر مناسب يره براقمسنى توصيه
ايتدى. آندن صكره عثمانى خلق ايچنده حضورينه
جاب ايله « سنى سراره گوندريورم . واصل
اولنجه قلعه‌نك حالى مكدر اولديغنى سويله. «
دشمن بوراده قشلامق تدارك‌نده‌در . بش اون «
گونه‌قدر يتشمزلرايسه حال مشكل اولور. اگر «
مكتوب صورارايسه دشمن النه گيرمك قورقوسندن «
ويره‌مدك . بوراسنى شفاهاً بيان ايت . شايد «
طوتيله‌جق اولورسه‌ك كنديكى آلتى بيك غروش «
قدر بدله‌كس. اوباره‌يى ويرره‌سنى قورتاريررم.» «
ديه‌رك گوندردى . «

فائضى‌دركه : « مگرر عثمانى مأمولك فوقنده
غيرتلى برغازى ايمش . باشادن آلديغى امر «

« برقلعه‌یه قناعت ایده‌مز . دشمن قره‌قوللرندن
« مخصوصاً کچمکه چالیشیر . برسهولتله جعلی اوله‌رق
« منازعه‌یه طوتوشور . مکتوب جیبنده بولندیغندن
« چیکنی برمعرفتله اوغراشدیغی سهولتله قاپدیرر .
« کندی غایت چویك بردلی قانلی اولمغله منازعه
« میدانندن قاچار . سکتوار یوله طوغری گیدر .
« گیجه ایریشنجه اورمانلر آراسندن ینه گلیر . قلعه‌یه
« داخل اولور . گلوبده برتفصیل کیفیتی پاشایه
« بیان ایتدیگی زمان مجلسنده حاضر ایدم . غازی
« مرحوم فوق‌الغایه ممنون اولدی . و اثر مهارتنك
« ظهورندن صکره عثمانی خواص منتسبیندن عد
« ایدرك برداها یانندن آیرمدی . »

سولتات ایسه چیکنی قاپدیغی گبی جیبنی قاریشدیرر ، مکتوبی بولور کمال مسرتله ایمپراطوره کوتورور . ایمپراطور یانه ترجمان دعوت ایدر . مکتوبی اکا ویرر . ترجمان ورقه‌یه برکره گوز

سرداره کوندرلدیکنی وَ ایچنده پك مهم مواد اولدیغی
جهتله میدانده اوقونمسی جائز اوله میه جغنی ایمپراطوره
بیان ایلدیکندن ، چادری خلوت ایدرلر . مکتوبی
اوقورلر . مألی ایمپراطوره فوق الغایه موجب دهشت
اوله رق ماتیوشی وَ محرم خاصی اولان وزراسنی دعوت
ایدر . مذاکره یه باشلارلر . نهایت عمر آغا اسیرلرله
هرنه کوندردی ایسه جمله سنك صحیح چیقدیغنه
وَ سردار گلمزدن اول اردونك اطرافنه بر خندق
چویرمك لازم گله جکنه قرار ویررلر . وَ گویا
بو مکتوب اللرینه کچمامش اولسه حاللری پك مشکل
اوله جغندن آینلری اوزره پاپانك همت روحانیه سنه
بیوك بیوك تشکرلرله برابر مکتوبی طوتوب گتیرن
سولتانه دخی پك زیاده اکراملر ، التفاتلر ایدرلر .
بری طرفدن پاشای غازی وقعه نك تفصیلاتنی
خبر آلنجه ، مکتوبك دشمنجه حاصل ایتدیکی
تأثیراتی اوکرنمك ایچون منتسب جدیدی اولان

قلعه جوارنده ایکی اسیر طوتدیلر . حضورینه
گتیردیلر . پاشا بونلری « انگلیزده بزم چوق
دوستمز واردر . حالکزدن تماميله خبردارم . اگر
یالان سویلرسه‌گز سزه اشد عقوبتله جزا ایدرم . »
مقدمه‌سیله استنطاقه باشلایه‌رق اوردودن حوادث
سؤال ایتدی . اسیرلر مکتوب قضیه‌سنی . اوردونك
اطرافنه خندق چویرمك ایچون دلالت ایدلدیگنی
و مجارلرك چادرلرینی براقه‌رق اطرافه طاغلدقلرینی
خبر ویردیلر . پاشا مجارلرك فرارینی ایشیدنجه
سرورندن آغلامغه باشلادی . فقط در عقب طرزینی
تحویل ایله دسیسه‌سنك تأثیراتندن بر دسیسه دها
اختراع ایدرك . مجارلرك گویا کندیله متفق اولدقلرندن
طولایی گیتدکلرینه پك زیاده ملال ایلدی . بو حوادثه
اینانمیه‌جق اولدی . تکرار تکرار اسیرلری استنطاق
ایتدی . مجار چادرلرینك یغما اولندیغنی کندی
گوزیله گوردکلرینی متعدد یمینلرله تأمین ایدرك

« گتیردکاری قره‌خبره مکافاةً » بونلری اعـدام
ایدیکز ! » دیه‌رك حریفلری جلاده تسلیم ایلدی.
قره عمر آغا برمعتاد اسـیرلری جلاد الدن
قورتاردی . مجار سایسلرینك آراسندن کچیردی.
« ایمپراطوره بندن سلام ایدك ! مجارلر اردودن
« طاغلدیلر ایسه‌ده‌بوجوارده درلر. حتی‌گوردیککز
« عسـکر آنلرله گلدی . مکتوبی گوتورن آدم
« قاچمش . البته کیفیتی سرداره خبر ویرر . ینه
« اسکندر کتخدانك وبلکه مجارلرك فرینه بناءً
« بالنفس سردارك گلمسی مقرردر. غافل بولنمسونلر »
سوزلریله اسیرلری فرار صورتنده صالیویردی .
حریفلر اردولرینه گیدرك گوردکارینی عرض
ایتـدیلر . ایمپراطورك تلاشی برقات دها مزداد
اولدی . عمر آغایه خیردعالر ایلدی . وماتیوشله
بالمذاکره سردار یتشمه‌دن قلعه‌نك ضبطنه چاره
اولمق اوزره یایدقلری خندقك کنارینـه برایکی

قنیرهٔ اوزرینه گیجه‌لی گوندوزلی بش آلتی بیك گلله آتمغه باشلادیلر .

قلعه ایله اردو بوردلو مبارزات وتدابیر ایله استحصال غلبه‌یه چالشمقده اولسون ؛ بری طرفدن قره‌بچه اوالكی مكتوبی دشمن اردوسنه براقدقدن صكره طوغریجه سگتواره گیدر واوراده بولنان یكیچری اوطه باشیلرینی یانینه آلهرق سردار اردوسنه عزیمتله یتشجی حسن پاشانك حضورینه چیقار ، قلعه‌نك حالی مكدر اولدیغنی وامداد اولنمدیغی صورتده قنیره‌نك الدن گیده‌جكندن بشقه گرك مملكت وگرك اردوجه پك بیوك محذورلر توجه ایلیه‌جگنی بیان ایلر . بونك اوزرینه سردار اردوده بولنان امرایی حضورینه جلب ایله قنیره‌یه امداد ایچون چاره تحری ایدر ایكن جلالی بوزندیسی برطاقم حشراتینه سفروقتی كچدیگندن وهوانك برودتی جهتیله عسكر سوقنك امكانسزلغندن بحث ایتمگه

حرکت ایدرك عموم عسکر تخلف ایتسه بیله
کندیسی دائره‌سی خلقیله قنیره‌نك امدادینه
گیده‌جگنه یمین ایلدی . عسکری چاره‌سز اتباع
ایتدیلر .

سردار اردوسنك سگتواره یتشدیگی صره‌ده
ایدی که قنیره طرفلرنده برشدتلی صوغوق ظهور
ایلدی و — اوچ آیدن بری هواده برپارچه بلوط
گورلمامش ایکن — بردن بره سیل بلا گبی یاغمور
یاغمغه باشلادی . همان اوگون آقشام اولنجه
برودت برقاتدها تکثر ایدرك یاغمور قاره تحول
ایله اوچ گون ، اوچ گیجه آرقه‌سی کسلمدیکندن ،
دشمن عسکری کوبکلرینه قدر قار ایچنده قالمشلر
ایدی . بونکله برابر ینه غیرتی الدن برقمدیلر .
بالعکس مصیبتلری زیاده‌لشدکجه آنلرده اقدامی
زیاده‌لشدیردیلر . آتشی بردرجه تزیید ایتمشلر
ایدی که فائضینك قولنجه « گویا که کثرت برودتدن

بو صره‌ده سردارڭ دخی سـگتواره گلدیگی آرالرنده شـایع اولمغله وَ برودت گتدکجه زیاده‌ لشه‌رك ال آیاق طوتمقدن قالمغله ، عسكر طاقمی گروه گروه فراره یوز طوتدیلر . ایمـپراطور بر طرفدن فراریلری اعاده‌یه چالیشیر وَ بر طرفدن دخی طوپ بارکیرلرینی ـ مقدما پاشانڭ تدبیری ایله طاغیـلان ـ مجارلر گوتورمش اولدقلرندن ، طوپلری نقـل ایتمك ایچـون حیوان تدارکیـله اوغراشیر ایدی .

پاشای غازی طوتدیغی اسیرلردن بو حالی خبر آلنجه غزب آراسـنده الڭ زیاده معتمدی اولان عمر آغای اوچ یوز فدائی ایله دشمن اردوسـنی باصمغه مأمور ایتدی . فائضی دیرکه : « مرحوم « درویش مشرب برذات اوله‌رق ، ادخار امواله « هیچ برقت رغبت ایتمـدیگی گبی ، گرك کند- « یسنك وَ گرك معیتنده بولنانلرڭ خدمتنه مكافات

« عبودیته منافی عد ایلدیکندن، عمر آغایه حرکات
« فداکارانه‌سنه مقابل وعد ایده‌جك بر مال بوله‌ـ
« مدیغندن ، دولتجه آنکچون بر مسند استحصالنی
« استدعایه دخی قیشه‌مدیغندن کندی آریه‌لغی
« اولان وَ دائره‌سنك تعیشی آنك حاصلاتنه
« متوقف بولنان پچوی سنجاغنی مومی الیهه
« خدمتنك بدلنده توجیه ایتدیرمگه عهد ایتدی.»

عمر آغا مأمور اولدیغی اوزره پاشانك بایراغنی اله وَتعیین اولنان اوچ یوز یگیدی یاننه آله‌رق ، دشمن مترسلرینه طوغری بر هجوم گوستردی . بونلر مترسه یاقلاشنجه قلعه‌دن ذاتاً مهیا اولان طوپلری الله الله صداسیله دفعةً آتشلدیلر. دشمن، اوزرلرینه یاغان گله‌لرك تأثیریله هرج ومرج اولدیغی صره‌ده، عمر آغا برنجی مترسی باصه‌رق آنده موجود اولان طقوز یوز کشی‌یی ایچلرندن بر آدم قونلامق شرطیله دفعةً قلیجدن کچردی .

ایده‌جك قدر جبخانه‌یی ضبط ایلدی . ایمپراطور
ودشمن اردوسنك هیئت عمومیه‌سی برطرفدن
طوپلرك آتشنی وبرطرفدن عسکرك خارجه
هجومنی گورنجه چادرلرندن طشره چیقدیلر .
سگتوار بولنده برمناسب موقع طوتدیلر . عاقبت
حاله انتظاره باشلادیلر . پاشا مرحوم بواثر
موفقیتی گورنجه خارجده بولنان غازیلرك
امدادینه بش یوز یگیت دها گوندردی . کندی
دخی صباح نمازینی قیله‌رك سگتوار قپوسنك
اوست طرفنده قرار ایله گرك میری وگرك کندی
خزینه‌لرنده نه قدر پاره موجود ایسه یانینه جلب
ایدرك . اسیر وکلّه گتیرنلره ایثار ایتمگه باشلادی .
دشمنك شاشقینلغی وخارجده بولنان سکز یوز
دلاورك اقدامی بردرجه‌ده ایدی . که نعیمانك قولنجه
پاشانك حضورینه یغیلان کلّه‌لر تخمیناً اون سکز
بیکه بالغ اولمش ایدی .

مخصوصه ایله سرداره بیلدیردکدن صکره ، قلعه‌ده یالکز آلتی یوز کشی ترك ایدرك، عسکرك بقیه‌سنی یاننه استصحاب ایتدی . بالذات دشمن متریسلری اوزرینه یوریدی . دها پاشا متریسلره وارمه‌دن طوپجی باشی قره‌بچه قارشوسنه ورود ایله دشمنك قرق بش بیوك طوپی ضبط اولندیغنی اخبار ایلمشدی.

فائضی مرحوم دیرکه : « سکز یوز کشینك
« برقاچ متریسی باصمق وَ اون سکز یگرمی بیك
« دشمن اعدام ایلمك وَقرق بش طوپ ضبط ایتمك
« گبی مآثر عظیمه‌یه موفقیتی اصحاب گزین زمانلرندن
« بری مثلی گورلمامش برملحمهٔ کبرادر . که پاشانك
« برکت خلوص نیتیله ظهوره گلمشدر . »

پاشا مرحومك هجومی اوزرینه همان اوگون متریسلرك کافه‌سی ضبط اولندی . ایمدی طور ایسه گتوآردن سردار اردوسنك ظهورینه منتظر ایدی.

کیمسه اولدیغنی خبرویرنجه حسن پاشانك دسایسنه آلدانوابده متریسلری ترك ایتدیگنه بر ندامت شدیده ایله پشیمان اوله‌رق، عسکرینی یانئه جمع ایله سواری و پیاده‌سنی درت قات اوزرینه ترتیب ایدرك، عساکر اسلام اوزرینه یاره‌لی قورد گبی بر شدتلی هجوم دها گوستردی .

پاشای مجاهد بو هجومك اماراتنی گورنجه، گرك قلعه‌ده وَ گرك یانئده بولنان طوپلری دشمنك گلهجگی طرفه حواله وَ غزات اسلامی بر چوق مشوّق ومؤثر سوزلرله مجاهدیه تحریك ایدرك، مهاجملری بر متانت رستم پسندانه ایله قارشیلدی‌که دشمن عسکری اسلام اردوسی ایله چارپیشیر چارپشمز قایه‌یه اورمش طالغه گبی، پراکنده و پریشان اوله‌رق گیرویه رجعت ایتدی . عساکر اسلام ایسه همان تعقیبه مباشرتله قنیژه صحراسنی انسان لاشه‌سندن

اوگون پاشا حضورینه گتیریلان کلّه‌لر اوتوز بیگدن متجاوز ایدی .

پاشا بر طرفدن اسیر وکلّه گتیرن غزاته احساز ایدر وبر طرفدن ـ دشمنك کثرتندن احتیاطاً ـ کندی طرفندن امر گتمدکجه چادیرلره گیرلمامسنی عسکره تنبیه ایچون اطرافه آدملر طاغیدر ایدی .

دشمن ایسه بو مغلوبیتیله چادرلرینه صوقیله‌رق ـ حیران حیران بر تدبیر تحریسیله مشغول ایکن ، پاشا طوپجی باشی‌یی جلب ایله ایمپراطورك چادرینه گلّه ایرشدیرلمسنی اکیداً تنبیه ایلدیگندن ، قره‌بچه‌هان قلعه‌یه عودتله شاهین طوپی بر آتشده ، گلّه‌سنی تا چادیرك تپه‌سنه اوزدردی . گلّه‌نك تأثیریله ایمپراطور تواىعندن خیلی آدم تلف اولمش ایدی . بونك اوزرینه ایمپراطوری . امراسی بر آته

گچيد طرفلريني ضبط ايدر ايسه بزه نجات ممكن دگلدر » ديەرك فراره سوق ايلەديلر .

او يوزبيگلرجه آدمدن مركب اولان قوجه اردوايسه. صحراده يولني غائب ايتمش چايلاق آلايي گبي اوبك اوبك اوته‌يه بري‌يه طاغلمش ايدي .

ايمپرطور يوزكشي ايله آنجق جاني خلاص ايده بيلدي . اردوسنده بولنان طوپلر ، عموم جبخانه ، عموم ذخيره ، خزينه‌سي ، تخت وتاجي يرلويرنده قالمش ايدي .

پاشاي مجاهد صلوة عصري ادا ايتدكدن صكره . عمر آغا ايله سرحد امراسندن مصلي بگي اوچ بيك كشي ايله دشمن اردوگاهنك ضبطنه گوندردي . وَ اعدانك كوكني كسمدكجه چاديره گيرمك وَ غنيمت آلمقدن اجتناب اولنمسني قطعياً امروتنبيه ايلدي . بونلري متعاقب قبيره جوارنده بولنان يوللرك هربرينه ايكي بايراق عسكر تعيينيله

ایسه قیرمزینی وَ آرقه‌لرنده آدم براقوب ایلرویه
کچیرملرینی توصیه ایتمش .

بوصره‌ده اقشام تقرّب ایتمکله پاشا مرحوم
اوگونکی وقعه‌یی دخی سرداره اعلام ایدرك . نمازی
ادا ایتدکدن صکره ینه قلعه‌یه عودت ایلدی .

عمر آغا وَ موصلی بك فرقه‌لری یاتسو وقتی
اردوگاهه واردیلر . وَ اطرافی ضبط ایدرك بیوك
بیوك آتشلر احراقیله وصوللرینی قلعه‌یه اخبار
ایلدیلر .

ایرتسی گون صباح اولنجه پاشای مجاهد نماز
وقتی قهرمان واری سوار اوله‌رق . کمال دبدبه
و سطوتله اردوگاهه عزیمت ایتمش ایدی . غازیلر
تبریك ایچون ال اوپدیلر . کندی دخی جمله‌سنه
خیردعالر ایلدی . دیوانی صاوردقدن صکره ایمپراطورك
اوطاغنه عزیمتله ایچرو گیردی . گوردی که بری آلتون
وَ بری گومشدن مصنوع ایکی قفس ایچنه بر تخت
عالی قورلمش . قفسدلك هر بار مقلغی اوزرنده بر

مجوهر وار ایدی . که هر بری بر مملکت خراجی دکر ایدی . تختـك اطرافنه قرمزی قطیفه اورتولی اون ایکی صـندالیه دیزلمش ایدی . که هر برینك صـاچاقلری انجـو وصرمه ایله اورلمش ایدی . تختك پیشگاهنده آلتی ذراع طولنده غایت مزیّن ومصنّع بر ایپك سفرهسی وار ایدی .

پاشا مرحوم بو طنطنهیی گورنجه شکرانهٔ فتح اولهرق ایکی رکعت نماز قیلدی . وحضاره خطاباً
« بوقدر عجز مزله برابر بویله بر فتح مبینه مظهریتمز
« مجرد جنـاب حقك عنـایتی ورسـول اکرم
« افنـدمزك معجزاتی بر کتیدر . خلوص نیتـله
« چالیشلور وسرداره ــ ولو بنم گبی بر عاجزاختیاره
« اولسـون ــ انقیاد اولنور ایسـه جنـاب حق
« اسلامدن نصرتی بر وقت دریغ ایلمز » سوزلریله
آغلایهرق ، یانندهبولنان مجاهدلری تحریص وتطییب ایتدکدن صکره ، ایمیر طورك تختنه بر قلیج وردی ، گچدی ، اوزرینه اوطوردی . امرانی دهاطراف دهکی

اسكمله‌لره اقعاد ايله الك اوّل امپرطورك چادرينه كيملرك كيرديكنی استفسار ايلدی . اوچ يڭيچری ايله . درت سرحدلی ايلرو كله‌رك . بو خدمته كنديلرينڭ موفق اولدقلرينی عرض ايتديلر . پاشا مرحومڭ ايسه كرمی كرامتنه معادل اولد- يغندن « بو چادرده جبخانه‌دن ماعدا نه قدر اشيا وار ايسه سزڭدر » ديه‌رك او يدی مجاهدی برلاقورديسی ايله آن واحدده كنديني دائره‌سيله برابر صاتون آله‌بيله‌جك قدر ثروته مستغرق ايلدی .

كندی چادرده اوتورر ايكن نائل اولديغی غزای غزاده‌ڭ بيوك معينی اولان قره‌عمر آغايه سبقت ايدن عهدی وجهله بچوی سنجاغينی توصيه ايله معيتنه اوچ‌بيڭ كشی ويره‌رك بوزغون دشمنڭ تعقيبنه مأمور ايتمشدی . بو فرقهٔ ممتاز كتديلر : الڭ اوّل ا باولت ا كچدكنده دشمنڭ حدسز حسابسز

و رزق ایله مالامال ایدی . بوکده خفیف بهاده
آغیر اولان اشیایی غنیمت ایتدیلر . الیسه گبی .
ارزاق گبی . آغیر شیلره دونوب باقمغه بیله تنزل
ایلمدیلر . بونی متعاقب صویی کچدیلر . دشمن عسکر-
ینک دوکوندیسنه هجوم ایتمگه باشلادیلر . هانکی
فرقه یه تصادف ایتدیلر ایسه همان بایراقلرینی آتوب
اوکلرندن قاچرلر ایدی . نفرات و آحاد ناس
مقوله سندن ماعدا یالکز ضابطان و معتبراندن
آلتی بیک دشمن تلف ایلدیلر . طوتدقلری
اسیرلرک ایسه عددی جناب حقدن بشقه کیمسه
بیلمز ایدی .

طوتیلان اسیرلره سبب انهزام صورلدقجه
حسن پاشانک سردارە گوندردیکی کاغد ایله
گیردکدنصکره درونلرینه بر خوف مستولی اولدیغنی
و گوزلرینه خیالات گبی بشیل باشلی ترکلر گورینەرک
قلعه ده کی عسکر اوزرلرینه هجوم ایتدکجه آنلرک
دخی برابر هجوم ایتدکلرینی سویلرلر ایدی .

(بو روایتك نقلنده فائضی وَ نعیما وَ پچوی متفق ـ الکلمه‌درلر .)

پچوینك عمر آغادن نقل ایتدیگنه گوره کبر اولنان فرقه دشمنی تعقیب ایدر ایکن اوته‌ده بریده بریره جمع اولمش برطاقم عسکر گوررلر ایدی. که کندیلرینه تعظیماً جمله‌سی یردن اوتوردقلری یردن قالقارلر . باشلرندن شابقه‌لرینی چیقاریرلر ایدی . عساکر اسلام ایسه مفطور اولدقلری مروت ومرحمت جلیله‌لری اقتضاسنجه زبونکشلکه تنزل ایتمیه‌رك ، اومقوله عجزه‌یی حاللری اوزره ترك ایدر وَایلروده دینج دشمن تحریسنه گیدرلرایدی .

بو ملحمهٔ کبرادن غزات اسلامك فرداً بعدفرد نائل اولدقلری خزائن غنیمتدن ماعدا، یالگز میری ایچون قرق ایکی پاره بیوك وَ بیگه یقین کچوك طوپ وَ خمباره ایله بش شاهی ضربزن ، یوز اون درت بیك تفنك ، اون قدر کولك ، بر اوقدر چاپا گوروك اللی قدر مکمل اوطاقی ، اون گرن زیاده

عادی چادر وحدسز حسابسز طبل وعلم وصندوق وعربه وقلعه‌ده بولنان اهالی وعسکری برسنه‌داره ایده‌جك ذخیره وسائر ضبط واغتنام ایدی . حسن پاشا مرحوم بتون اردو ایله ایکی آی گیجه کوندز چالیشه‌رق ذکر اولنان غنائمی قلعه‌یه آلمغه کوچ حال ایله موفق اوله‌بیلدی .

غازی مرحوم ایشلرینی اکمالدن صکره اشقلویش اده سردار ایله ملاقات ایدرك هرنه عرض ایتدی ایسه قبول ایتدیردی . یالکز تشبثی حسن پاشا « سنك گبی مجاهد بر ذاتك « آرپه‌لغنی نصل اشقه‌یه ویرهم » سوزیله پچوی سنجاغنی عمر آغایه توجیه ایتمك ایستمدی . برینه کوستندیل سنجاغنی تکلیف ایلدی . پاشا ایسه عنقا مشربانه براستغنا ظهار ایدرك « بن پچوی‌یی « عمر بنده‌گزه توجیه ایتدم بکا آرپه‌لق لازم « دگل . اکر عرضم رد اولور ایسه منکسر « اولورم . کوستندیل سنجغنی ده قبره غزاسنده

« خدمتی سبقت ایتمش بر بنده‌گزه ویرمك مراد
« دولتکز ایسه مصلی بك اوبله بر احسانه لایق
« اولمشدر » دیه‌رك طلبنده اصرار ایلدیگندن ،
بچوینك عمر آغا و کوستندیلك مصلی بگه توجیه
امرلری یازلدی . وقبرده محصور قالان سائر
غازیلره بشر آقچه ترقی احسان اوله‌رق ، استحصال
ایتدکلری غنیمت عظیمه‌نك اوزرینه بویله بر احسان
مظهریت کاة مجاهدینك مسرت و غیرتلرینی قات
قات مزداد ایلدی . یمشجی حسن پاشانك انهزامی
و استونی بلغرادگبی قوجه بر قلعه‌نك استیلایه
دوشمسی خبرلری استانبوله عکس ایتمکله . گرك
سرای همایون وگرك دیوان دولت بر ماتم شدید
ایچنده ایکن ، حسن پاشانك موفقیت جلیله‌سی
بشارتی گلنجه ، اودرجه‌ده شوقی وسروری موجب
اولمش ایدی ، که بیاغی پای تختده هرخانه بر عالم
شهر آیین حکمنه گیرمش ایدی .

بو خدمتنه مکافاةً رتبهٔ وزارت توجیه اولندی
خطّ همایون ایله وزارت توجیهی قانون عثمانیجـ
معتاد دگل ایکن ، پاشانك قدرینی تبجیلاً انوا
التفاتی حاوی برده خط گوندرلدی .

بوخط تاریخ عثمانیده مثلی پك نادر گوریلا
تلطیفنامه‌لردن اولەرق سرای همایونك درجهٔ ممنونیت
دلالت ایلدیگی ایچون عینی زیرده نقل ایلدك :

« الحمدلله الّذی فضّلنا علی کثیر من عباده
« المؤمنین وَفوّض الینا مقالیده مصالح المسلمین
« والسلام علی سیدالمرسلین (امابعد) سنکه قدیر
« بگلر بگیسی اختیار قولم وَ مدبّر وزیرم حسـ
« پاشاسن! بوسال فرخنده فالده رهنمون اقبال توفی
« ذی الجلال دامت محمده یاور اولوب ، ایلدیگك خدم
« سدّهٔ علیایه عرض اولنوب سعی بیدریغك مشکو
« وَنامك نیك نامان دفتری سلکنده مسطو
« اولمشدر . برخوردار اولەسك ! سکا وزار

« ترتیب سلطنت ایله معنی اوغللرمدر . یوزلری
« آغ اوله! ملحوظدن زیاده چالیشوب جان وباشلرین
« دین اوغرینه وبزم یولیمزده دریغ ایتمدیلر .
« و مقدور بشر اولان سعی جمیلی گتوروب راه
« حقده عظیم چالشمشلر . آب و آتش آراسنده
« گاه غریق وگاه حریق اولمقدن پرهیز ایلیوب ،
« برج وبدنده تعیین اولندقلری محلدن آیرلمامشلر .
« وگاه نبردگاهه چیقانلری کفاری قاچیروب ،
« وچنکیجلرین قیروب ، یورویش ایلدکلرنده جیوش
« آهن پوشلرین گریزان واموال غنایمی ریزان
« ایلمشلر . بارك الله فیهم . بوندن بویله دخی سنك
« امرکه رام اولوب . هرنه خدمت تکلیف ایدرسه‌ك
« اداسنه دقت و اهتمام اوزره اوله‌لر . سکا اطاعت
« وانقیاد اوزره اولدقلری بنم رضای همایونمه
« سببدر . بوپند نامه‌می غازی قوللرم محضرنده
« اوقویوب (اطیعوا الله واطیعوا الرسول واولی الامر
« منکم) معنای شریفی آنلره بیلدیره‌سین ! سنکله

« محاصره‌ده اولان قوللرینه و بردیگك ویرگو
« مقبول همایونم اولمشلر . جمله‌گزی حق تعـ
حضرتلرینه اصمرلدم . »

قائضی دیرکه « برگون پاشا مرحومه گتد
چهره‌سنده اوزرجده علامت ملال وار ایدی
فقیره محاصره‌سنك الڭ مخاطره‌لی زمانلرنده
کندینی اوگونك اونده بری درجه‌سنده محز
گورمامش ایدم . بوحالی نعوذبالله تعالی درـ
دنجه بر وقعه حدوثنه حمل ایتـدم . سبب کد
صوردم . جوابنـده « دها نه اوله‌جق ! فقیر
« ایتدیگمز جزؤی بر خدمته مقابل بزه وز
« ویرمشلر . وخطّ همایون گوندرمشلر . حال
« قانونی سـلطان سلیمان مرحـوم مقبل ابر
« پاشـایی تفویض تام ایله وکالت مطلقه‌سنه
« ایتـدیگی زمان یدینه یالگز بر منشور ا
« ایلشدی . پیاله پاشـا مرحوم سـلطان

» كافهٔ ملوك نصارانك دونانمالرينه غلبه ايتمك
» وساقيز فتحنه نائل اولمق كبى برچوق موفقيتلرى
» گوزلديكى حالده ، كنديسنه وزارتى چوق
» گورمشلر ايدى . خليفهٔ اسلامك خط همايونى
» قنيره محاصره‌سى كبى خدمات جزؤيه‌يه مكافات
» اولمغه باشلادى . ودولت عليه‌نك وزارتى بنم
كبى قوجه‌مش فرتوتلره قالدى . بوكا تأسف
» ايتميه‌يمده نه‌يه آجيه‌يم ؟ » ديمشيدى .

» مرحومك شان سلطنته اودرجه رعايتى وار
» ايدى ، كه تلطيفات دولتى كندى نفسندن بيله
» قصقانيردى . حاصلى بز زمانمزده اودرجه شجيع ،
اودرجه دقايق حربه واقف ، اودرجه مدبر ،
» اودرجه كريم ، اودرجه غيور ، اودرجه حليم ،
» وبوقدر مكارم اخلاقيله برابر اودرجه متواضع
» برذات گورمدك . »

رأى عاجزانه‌مزه قاليرسه فائضى‌نك حسن

شایسته‌در. خصوصیله غازی مشار الیه شمدیکی گبی
فن حربك ترقیدار اولدیغی بر زمانده بولنمیه‌رق
استعمال ایتدیگی بونجه دقایق عسکریه و دسایس
حربیه‌یی کندی تجاربندن استحصال ایتمش ایکن
نائل اولدیغی مظفریت جلیله‌یه دائر عالمك توار
عسکریه‌سنده اڭ شانلی بر نام براقان اعاظم
معدود اولمق لازم گلیر.

مع مافیه بوخصائل علیای عسکریه‌یی ملتزم
مشهور اولان ذوات معدوده‌سنه منحصر
ایتملیدر. چونکه افراد ملت تابع اولدقلری
دین مبین محمدی اقتضاسنجه امر جهادده
مقدوری سرمایهٔ سعادت دارین بیلدکلری
طبعاً دخی شجاعت مفرطه و طاعت مشر
وجفا کشلك وسلاحشورلق وغیرت وثبات
عسکرلگه لازم اولان مزیاتك کافه‌سنی
اولدیغندن وخصوصیله دمبدم کمالات و

تحصیل و تجربه ده حاصل ایتمکده اولدیغی ملکات
رشیدانه جهتلریله شجاعت عثمانیه‌یه معلومات عسکریه
ایله بر قات دها قوت کلدیکندن ، قنبره سردار
و محافظلرندن ظهور ایدن خوارق عادات شمدیکی
ضابطان و نفراتمزدن دخی ظهور ایده‌جکی و دائما
ظهوره کلدیکی عسکرمزك حالنی بیلنلرجه امور
بدیهیه‌دندر .. هر نه قدر عسکر دکلسه‌کده اوصنف
عالیدن ظهور ایتمکده اولان بونجه ضابطانك
نه قیمتده بر طاقم اصحاب کمال اولدقلرینی لایقیله
تقدیر ایلدیکمزدن و سایهٔ معالیوایهٔ جناب پادشاهیده
عسکرلکك هر جهتجه ابدال بیورلمقده اولان
اقدامات جلیله و ترتیبات نظام پرورانه آلایلرده
دخی ضابطان یتشدیرمکده و نفراتك قابلیت
مجاهدانه‌سنی بر سرعت فوق العاده ایله میدانه
چیقارمقده فوق المأمول بر تأثیر بلیغ کوسترمکده
اولمسنه نظراً خصائل جلیلهٔ عسکریه‌مزك کوندن

شهرت جلادتلری ولوله انداز جهان اولان قهرمانلرك حالنه هیچ بر وقت غبطه وتحسرله باقدیرمیه جغندن شبهه یوقدر .

تم

مطبعهٔ ابو الضیا

بهار دانش

مؤلفی

هندلی شیخ عنایة الله

مترجمی

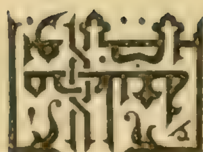
کمال بك

تمثیل ثانی

قسطنطینیه

١٣٠٣

مطبعهٔ ابو الضیا

اخطار رابع

—

بهار دانش رساله‌سی بوندن اون‌اوچ سنه مقدم
كمال بك افندی طرفندن گوگل اگلندیرمك ودها
طوغریسی امانةً وقته مدار اولمق اوزره (ماغوسه‌ده)
یازلمش آثار ادبیه‌دندر .

کتابك موضوعی هر نه‌دن عبارت اولورسه
اولسون بزم بورساله‌ده مهم عد ایلدیگمز شی اون
اون بش صحیفه‌دن عبارت اولان مقدمه‌سیدر که
مشار الیه حضرتلری بومقاله ایله ادبیاتمزڭ ادوار
سالفه‌دکی اطوار مختلفه‌سنڭ عادتا برتاریخ مجمانی
وجوده گتیرمشلردر .

مقدمه مشار الیهك سائر آثار بدیعه‌سی یولنده
یازلمامشدر . دیمك ایستیورم که بو اثرده گوزه چارپه
جق برشی وارسه مهارت منشیانه دگل خلاصت

وجدانك خالصت بيان ايله اتحادی و قدمای ادبانك فضائل معرفتلری حقنده‌کی اعتماد تقديركارانه‌نك لسان حرمتله يادی‌در .

گرك اسكی لسان ادبمزك هجنتی وگرك طرز جديدمزك ستايش ويا مذمتی اوزرينه بحث ايدنلرك اكثريت اوزره افراط وتفريط عقبه‌لرينه اوغرايه گلدكلری اصحاب مطالعه‌يه معلومدر .

ايشته كمال بك بو مقدمه‌ده ايكی طرفك دخی گرك افرادی وگرك مساعی واجتهادی حقنده‌كی محاكماتی يار واغياره وسيلهٔ گفتگو اوليه‌جق بر صورتده ايراد ايلشدر. اعتقادمزجه بو مقدمه مشار اليهك افادهٔ دگلسه حقيقةً اشهر آثارندن معدوددر .

في ۹ رمضان سنه ۱۳۰۲ للطابع ابو الضيا

(مقری كوئی)

مقدمه

بعد اداء ما وجب علینا

بر ایکی عصردن بری جانب مغربدن ضیا پاش
ظهور اولان آفتاب معرفت که افکار عتیقـه عالمنك
منتهای دوام و ابتدای قیامتنه دلالتدر . طبیعتیله
بورالره دخی نشر نور ایتمکه باشلادیغندن هرشیده
بر خیلی تغیّر گورندی . بو انقلاباتك ملکمزجه
الڭ بیوك صدمه‌سنه اوغرایان شی ایسه ادبیاتدر .
وقتیله حجت بلغا و بو لسانه مخصوص بر معجزۀ کبرا
عد اولنان خمسـۀ نرگسی باصلدی : یوز پاره‌یه قدر
صاتلدی . ینه بوز اللی نسخه سوریله‌مدی ! حتی
بوکه خمسه‌نك اونده بری بیوکاگنده بیاغی چوجوق

وجدانك نه حكايه‌لر طبع اولنيور : او برينك ايكى
فضائل معروز: ينه بيك. بيك بش يوز مشترى بولنيورا
نسان حره ظاهرده برقاچ سبب گوريور : اوّلا
گرايه‌مزك اكثريت اوزره خواص ايچون
يرلمش اولمسيدر . طبيعيدركه بر كتاب عوامك
رغبتنه مظهر اولور ايسه چوق سوريلور . عوام ايسه
كنديسى ايچون يازلميان كتابى آڭلاماز . آڭلاميجه
البته رغبت ايتمز .

استطراد قبيلندن اوله‌رق شوراسنى بيان ايده‌لم‌كه
ـ بر فنه دائر اولمامق شرطيله ـ خواص ايچون
كتاب يازمق قدر دنياده عبث برشى يوقدر .
ديه بيليرزكه خواجه نصرالدين مرحومك بر گون
وعظه چيقوبده جماعته « سويليه‌جگمى بيليرمسكز ؟ »
ديه صوردقدن و « بيليرز » جوابنى آلدقدن صڭره
« مادام‌كه بيليورسڭز ، نيچون سويليه‌يم ! » يوللو
ايتديگى خطاب خواص ايچون كتاب يازانلره بر
گوزل نصيحتدر . نرگسى‌يى آڭلايه بيله‌جك برآدم

ممکنیدرکه استفاده ایده بیله‌جگی معلوماتدن ذاتاً
مستغنی بولنمسون ؟

ثانیاً، اسکی اثرلریمزده قبا ترکجه اوله‌رق هرنه
یازلمش ایسه گویا ترکجه یازیلان شیئك مطلقا قبا
اولمسی لازم ایمش گبی همان هیچ بریسنده محاسن
ادبیه التزام اولنمامسیدر. اوهر سطرده آزدن آز
ایکیسی، هرصحیفه‌ده لااقل یگرمیسی موجود اولان
دون وگونلر. اولوبلر، اولمغینلر ترکجه اولسه‌ده
چکلمز، اولمسه‌ده چکلمز.

ثالثاً، هرنه‌دن ایسه لساناً سویلدیگمز شیوه‌یی
بگنمیورده قلمه بشقه برلسان ادب ایجاد اتمکه
چالیشان مؤلفلریمزك طوتدیردقلری طرز افاده
تکلممزه قیاساً مثلا. عربی‌یه نسبت (بورنو) لسانی
قدر ثقیلدر.

رابعاً. لسانمزه شیوهٔ عجم غلبه ایدرك طبیعتك
صرف خلافنده بولنان و منتظم لسانلرك کافه‌سنده
بدایعدن دگل بالعکس نقایصدن معدود اولان

مبالغه‌لر. لطافتسز تشبیهلر. جناس لفظیلر ادبیاتمزك
ارکان اصلیه‌سی حکمنه گیرمشیدر. شمدی افکار
عمومیه‌نك خواص ایچون یازلمش ویا صرف قبا
طاسلاق تحریر اولنمش ویا طرز تکلمدن چیقارلمش
ویاخود مبالغه‌لر. جناسلر، فلانلرله طولدیرلمش
شیلری رغبتدن اسقاط ایتمسنه عن صمیم تبریکدن
بشقه برشی دیمیز. شوقدر وارکه بونقایصك برچوغی
ایران ادبیاتنك تأثیراتندن ییلمه‌لك فارسیده هرنه
یازلمش ایسه شفیقنامه قدر مغلق. شقایق ترجمه‌سی
قدر صوغوق. مدح وذمی شامل اولان قصیده‌لرمز
قدر مبالغه‌لی. سنبلزاده دیوانی قدر جناسه بوغلمش
قیاس اولنیور. وبو جهتله آثار قدیمه‌لری افکار
عمومیه‌نك محبوب قلوبی اولان طرز جدید ادبایی
آراسنده فارسیدن لساننزه برشی نقلی آرزو اولنمق
مملکته برعلت ساریه گیرمك قبیلندن صاییلیور.

ایشته بز هیچ برشیده افراطدن تفریطه انتقال
طرفداری اولمدیغمزدن بو فکره اشتراك ایده‌میز:

دیمك ایسترزكه واقعا ایران لسانی دنیاده ادبیاتی
الڭ بوزوق اولان لسانلردن بریدر . فقط ایچنده
گوزل یازلمش كتابلرده یوقدر دینیله‌مز . بالعكس
ایرانك گلستان گبی ، مثنوی گبی بیكلرجه آثاری
واردركه یالڭز برایكی دانه‌سی بزده بولنسه ایدی
ادبیات عثمانیه‌یه الی الابد مدار افتخار اولور ایدی .

حال بویله ایكن انورینك مبالغاتی ، شوكتك
وهمیاتی مقلدلر قلمندن لسانمزه گچه گچه ادبیاتمزی
یستلیه‌جك برحاله گتیردیگیچون سعدینك افكار
حكیمانه‌سندن . عرفینك تصورات شاعرانه‌سندن
نیچون محروم اوله‌لم ؟

مرادمز عرب وغرب طرزلرینك شیوهٔ لسانمزله
امتزاجندن عبارت اولان طرز جدیدی تقبیح ایله
ایران مقلدلگنی توصیه دگلدر . یالڭز آثار ایرانیه‌نك
مخصوصاتندن اولان معقول ومقبول برطاقم بدایعی
لسانمزه نقل ایتمگله وخصوصیله حكمی وادبی
موجود اولان برچوق كتب مفیده‌لرینی ترجمه ایتمگله

برشی غائب ایتمز . بالعکس برچوق شی قزانیرز دیمك ایسـتیورز . مثلا همایونامه‌نك اسانمزده ترجمه‌سی بولنمسی نافع دکلمیدر ؟

هـاله اوترجمه برکزده‌ده شمدیکی طرز افاده ایله ترجمه بعد الترجمه بولنده یازیله‌جق اولسه دها زیاده فائده ایتمش اوله‌جغنده شبهه وارمیدر ؟ ابن کمالك . فضـولیلرك . عطائیلرك . نابیلرك . راغبلرك نجم طرزنده اولمغله برابر برچوق حکمتی حاوی اولان اثرلرنی مضرمی عد ایده‌جکز ؟ اویولده دها برطاقم اشـعار وجوده کله بیلسـه فائده‌دن خالیمی اولور ؟ آثار عتیقه‌مزدن نه قدر مشـتکی اولورسه‌ق اوله لم ؛ کتابخانه‌لریمزی یاقه‌میـه‌جغز و ملتمزك بر تاریخ ادبنی انکار ایله یازی یازمغی برجه بوعصرده حاصل اولمش برمعرفت حکمنده طوته‌میه‌جغز میداندەدر . سنان پاشانك، فضولینك. ویسینك. نعیمانك. عاصمك. عاکف پاشانك. دها اوقـدرده برچـوق ادبانك آثاری . باقینك، فضـولینك. روحینك؛ نفعینك،

صبری شاکرك، فهمك، نائلینك، نابینك، ندیمك، سامینك، راغبك وَدها آنلره یقین برچوق بلغانك ـ خیالات وهمیه وَغلوّ مطاق وَبازیچهٔ الفاظدن عاری اولان ـ اشعاری اللرده تداول ایدوب طورر ایکن ترکجه شعر وانشایی کندی اختراعمز عد ایتمك نزد ادباده بحق جالب نفرت اولهجق برکستاخلقدر. شمدی مادامکه آثار سلفدن غنا حاصل ایدمیه‌جگز؛ آنلری آگلامق ایچون ایرانك شیوهٔ ادبیله استیناسه قطعیاً مجبورز، چونکه اصحاب تتبعه معلوم اولدیغی اوزره ادبیات عتیقه‌مزك مبادیٔ کمالی فاتح دوریدر. اودورده استاد ادب، نثرده‌سنان پاشا وَنظمده احمد پاشا مرحوملری ایدی. سنان پاشانك گرك ضراعتنامه وَگرك [١] سائر آثارینی گورنلر علی شیر مقلدی اولدیغنی آز دقتله ادراك ایدر. احمدپاشا

[١] مشارالیهك [تضرعات] نامیله مشهور ونسخه‌سی همان مفقود دینه‌جك درجه‌لرده اندر اولان بو تألیفنك بعض پارچه‌لری نمونهٔ ادبیاتده مندرجدر.

مرحوم ایسه یینه علی شیرك استانبوله کوندردیکی
منظومه‌لری کورنجه‌یه قدر شاعر اوله‌مدیغنی دیوانك
مقدمه‌سنده اعتراف ایتمشدر . خلاصه حسین
بایقرا ادباسنك طرز خاصی یالکز آنلره دکل فتح
عصرندن سلطان احمد اوّل زماننه کلنجه‌یه قدر بزده
ظهور ایدن اصحاب قلمدن کافه‌سنه نمونهٔ امتثال اولمشیدی .

سلطان احمد ثالث زماننده مالك قلم بلاغتنه
صاحب اولان نفعی . صبری . اوقچی زاده . ویسی
کبی استادان هنر . فیضی وَعرفی طرزینه مفتون
اولدیلر ؛ وَ نظم ونثرده او شیوه‌نك مغلوبیتی آلتنده
قالدیلر ، که نابی ظهور ایتدی ؛ صائب یوانی لسان
عثمانیده دخی مسلك ادب حکمنه کتیردی .

احمد ثالث زمانلرنده وَهابه راغب پاشا دورندن
صکره شوکت وبیدل خیالاتنك دخی خیلی سربند.
یسنه اوغرادق ؛ فقط آثار ادباده ینه نابی پیرولکی
غالب ایدی .

دیوان ومنشآتلرندن آکلاشلدیغنه کوره ثابت

نظمده، کانی نثرده ترکجه‌یه مخصوص بر یول آچمق ایستمشلر. فقط نه‌فائده‌سی وارکه ثابت آرزوایتدیگی مسلکی جناس چوقلغنده آرامش ! کانی ترکجه شیوه‌یی یالکز هزلیاته دائر یازدیغی شیلره حصرایتمش !

بوندن آکلاشیلیورکه ۱۱۰۰ تاریخلرینه گلنجه‌یه قدر مؤلفاتمزده ایران مقلدلگندن بشقه هیچ برشی یاپمامش گبی‌یز. وبونکله تبیّن ایدرکه ایران شیوه‌سیله استیناسه مجبور اولدیغمزه دائر بالاده ایراد ایتدیگمز دعوا حقایدر.

نه حاجت ! فارسیدن بتون بتون انقطاع ایدییورسه‌ك لسانمزك تاریخنی بیلمکدن بیله عاجز قالیرز؛ چونکه تاریخه‌دائر یازلمش کتابلریمزی فارسی ایله الفت ایتمکسزین آکلامق قابل دکلدر.

سلطان محمود ثانی زماننده بعض اصحاب قلم شعریمزی ترکجه‌لشدیرمك ایستدیلر؛ فقط هیچ برشی یاپمغه موفق اوله‌مدیلر. اوزمانده ترتیب اولنان دیوانلر میدانده طورییور. لذت شناس ادب اولانلره

گوزه او عصرك الڭ گوزل و الڭ سلیس اولانلری بیله
نفعی و نابی دورلرینك الڭ فنا و الڭ مغلق آثاردن
آشاغیدر . بویله اولمسه بیله دور محمودی
شعراسنك ترکجه‌لشدیردکلری شی یالکز الفاظدر .
یوقسه تصورلرینك آثار عجمدن ینه ذره قدر
فرقی بولنماز ؛ ینه دیوانلرنده داغلی لاله‌لردن .
یاقه‌سی ییرتق گللردن، فلکه بکزر نیلوفرلردن. قیل
قدر بللردن. ییلان گبی صاچلردن. سرودن اوزون
(غول بیابانی گبی) بویلردن. قلیچ گبی قاشلردن.
اوق گبی کرپکلردن . خنجر گبی غمزه‌لردن. بنفشه
ویاخود زمرد گبی بیغلردن . صو کنارنده بتمش
چمن گبی صقاللردن ، هیچ یوق آغزلردن. طوزلی
دوداقلردن، قیو گبی چکه چقورلرندن. دریادن زیاده
قانلی یاشلردن، دنیایی یاقه‌جق قدر آتشلی آهلردن.
اوزرلرینه یاموق یاپشمش (ایگرنج) یاره‌لردن .
سحرباز قمللردن. بطمانله شراب ایچر سرخوشلردن.
تیمارخانه‌دن بوشانمش گبی صوقاقلرده چیلاق گزر

استادان صاحب كمالدن خامهٔ ادبی اغتصاب ایتمگه كیم مقتدر اولور ؟

بو مقدمات مفصلهدن ایكی نتیجه چیقارمق ایستیورز : برنجیسی شیوهٔ ایرانك لسانمزده ممكن اولدیغی قدر قاتی و نقایص معروفهسندن برائتیله برابر دوامنده اولان ضرورتی بیان ایتمكدر . ایكنجیسی ایسه لسانمزه نقلنه ابتدار ایتدیگمز شو « بهار دانش » ده عباره بعباره ترجمهنی . یالكز بولندیغمز اون اوچنجی عصر [١] مدنیتك مقبولی اولهمیهجك جهتله حصر ایدرك سائر یرلرنده نقل مال و لزوم اوزرینه تغییر صورتلرینی اختیار ایتدیگمزی سویلمكدر . شوقدر واركه كتابك لسانمزه فارسیدن ترجمه اولند . یغنه برنشانه اولمق ایچون اوصافه متعلق برقاچ عبارهسنی قصورلی گوردیگمز حالده ینه عیناً نقل ایتدك .

[١] كتاب بوندن اون اوچ سنه مقدم یازندیغی جهتله اون اوچنجی عصر تعبیری اوزمان اعتباریله در .
[للطابع]

کتابك موضوعی اساساً پك گوزل دوشونلمش
وفقط تحریر و ترتیبنه بعض مرتبه مناسبتسزلك
قارشمش ایسه‌ده الدن گلدیگی قدر آنلرك دخی
اصلاحنه چالیشلمشدر . بناءً علیه اثر عاجزانه‌مزك
عربی ویا السنهٔ غربیه ادبیاتندن ترجمه اولنمش آثار
معتبره مزیتنده ویاخود گلستان لطافتنده اولدیغنی
اعتراف ایله برابر لسانمزده وجودی آرزو اولنه‌جق
کتابلردن دخی بولنمدیغنی ادعا ایده‌بیلیرز .

[بهار دانش] ذاتاً هندك (اردو) لساننده
یازلمش ایسه‌ده المزده‌کی نسخه‌سی فارسی اولدیغندن
آندن ترجمه ایلدك . مع مافیه اردو لسانی دخی
بزم منشآت عتیقه گبی فارسیدن یالکز ادات ایله
یوزده بر کلماتده آیرلدیغنه نظراً اصلندن نقل ایله
ترجمه‌سندن نقل آره‌سنده بیوك بر تفاوت اولمماز
ظن ایدرز .

ازهر جهت عجز وقصورمز عندمزده ذاتاً
عیاندر : فقط معترف نقصان اولانلر حقنده مسامحه

توبيخدن دها زياده شايان‌در. چونكه انسانك خميرهٔ
فطرتى سهو ونسياندر. موجودات ايچنده نقايصدن
عارى يالڭز خالق عظيم الشاندر. حال بويله ايكن
آثار بشرده كمال آرامق عين نقصاندر. بو مطالعه‌يه
گوره خطايای واقعه‌مزڭ مقرون عفو اوله‌جغی
ارباب مطالعه‌نك مروتلرندن اميد ايدرز.

(ماغوسه ١٢٩٠) نامق كمال

بهار دانش

زمان اوائلده هندستان ملکنده بر پادشاه وار ایدیکه گونش گبی دنیا سایهٔ فرمانده ایدی. چراغ عدالتنك پرتوی جهانی منور ایتمشیدی . علوهمتندن پای عظمتی سر افلاکه وقوت سلطنته غروروندن زمانك پادشاهلرینی زیر خاکه وضع ایتمك استردی . گویاکه فلك اسیری ایمش گبی ربقهٔ انقیادینه گردن ویردی .

گویاکه روزگار خدمتکاری ایمش گبی آتنك حاشه (غاشیه) سنی اموزنده طاشیردی . زمانك عنان اختیاری النده ایدی . دنیانك الڭ مقبللری قپوسنك اشیکنه نیاز مندانه یوز سوررلردی .

حاصلی پادشاهغه متعلق هرنه لازم ایسه حاصل

ایتمش وَ کوکلنده وجوده کلمدك بر آرزوسی قالمامشدی . فلك جوزا یلدیزینی کمر عبودیت ایتمش خدمتنه قائم ایدی . مظفریت قلیجنك باغنه یاپشمش آرقه‌سنده سورینور ایدی .

بونکله برابر نامنی دنیاده ابقا وَ آثار حیاتی ادامه ایده‌جك ثمرهٔ فؤادی . یعنی اولادی اولمدیغندن دائما کوشهٔ غمده اوتورر وَ مظنّهٔ کرامدن نائل اولاد اولمق مقصودینك فتحی ایچون التماس دعا ایدر وَ کیجه‌لری واهب حقیقینك درکاهنه مناجات ایلردی .

عاقبت درویشانك انفاس مبارکه‌سی وَ کیجه یاریلری وَ سحر وقتلری حضور الهی‌یه عرض ایتدیکی مناجاتك تأثیراتیله (بر چوق آرزولردن. تمنالردن صکره) مقصودی حاصل اولدی .

یعنی نیرّ اوج خلافت وَ خورشید آسمان سلطنت بر مخدوم مکرّمی (بیك دبدبه و شکوه ایله) دنیایه

گلدی . بومولودڭ طلوعندن پادشاه فوق الغایه ممتدار اوله‌رق جناب حقه سجدهٔ شکر ایلدی .

وَخزینه‌سنڭ قپولرینی کشاد ایله محتاجانی وَ بلکه عموماً جهانی احسانه غرق ایتدی .

چوجغڭ اسمنی بر وقت مسعودده [سلطان جهاندار] قودیلر . بختی اویانق بر دولتلی قادینی‌ده دایه‌لك خدمتیله سربلند ایتدیلر .

درت سنه ، درت آی ، درت گون دایه‌سنڭ قوجاغنده قالدقدنصکره عادت شریفهٔ اهل اسلام اوزره علم وکماله انتساب ایتمسنه واسطه اولمق ایچون ادیب وهنرور براستاد طالع یاورڭ تربیه‌سنه تودیع اولندی . وَاخلاقنی اصلاح ایله اوقات همایونی جهاندارلق فنوننڭ تکمیلنه وَجهانگیرلك لوازمنڭ تحصیلنه صرف ایتدیرمك وَآداب خلافت وقوانین سلطنتی کندینه اوگرتمك ایچون مخصوص دانشلی مؤکللر وَذکی مربیلر تعیین قلندی .

جناب حق درگاه عظمتنده منتخب ومقبول اولان

قوللرینی ازلده برجوهر قابل یاراتدیغندن چوجق اون
درت یاشنه گیرر گیرمز معارفده . حسن اخلاقده .
حاصلی دنیاسنک دولتنه . عقباسنک سعادتنه لازم اولان
کافهٔ حالاتده تفرد ایلدی . کمال حزم . علو همت .
رفعت شان . تمکین و وقار . تخاوت تامه . بیوک
بیوک داعیه‌لرله اوغراشمق . عزمنده ثابت اولمق .
سلامت حال . فصاحت مقال . قوت وجود . قوت
بازو . قوت فکر . قوت رأی . حسن صورت .
صفوت قلب . تناسب اعضا . طمطراق ترکیب گبی
انسانه باعث امتیاز اوله‌جق نه‌قدر خصائص جلیله
وار ایسه جملهسنه نائلیتله مشهور آفاق اولدی .
شهزاده مفطور اولدیغی آرزوی جهانداری و طبیعت
شهریاری اقتضاسنجه دائما میلی شکاره و هر زمان
صید آرقه‌سنده آواره ایدی .

بر گون عادت معهوده‌سی اوزره ندماسندن
برقاچ کیمسه ایله شکاره عزم ایتدیلر . معیتنده موجود
اولان شاهینلرکه سرعتده جیوه طبیعتلی فیقیرداق

محبوبلره وطوغانلرکه قنادلرینك آقلی. قاره‌لی رنکی
اومحبوبلرك چشم عاشق زبالرینه بکزر ایدی. راست
کلمکاری مرغان هوائی پنجهٔ مژگاننی گردن عشاقه
طاقمش دلربالرگبی. بلوك بلوك سوریه‌رك جمع ایتدیلر.
وتیز ناخن بلنك هیئت تازیلر وگردنی زرّین طوقارله
مزیّن کلبلر صحرائی جیلان وگیکدن خالی براقدیلر.
بوحال ایله نصف نهار ایرشدی ؛ جهاندار سلطان
نسه‌گل جمالی ناز ایله پرورده اولمق جهتیله گونشك
تأثیر حرارتنه تاب آور اوله‌مدیغندن سرای دولتنه
عودت ایتمك استدی .

اثنای راهده شهردن خارج بر باغه راست
گلدی . اونده بر باغ که کمال لطافت وطراوتندن
سرو ایله شمشاد عاشق معشوق گبی بربرینه آرقه
ویرمش. سنبل وگل هنوز ملاقی اولمش گلین
گوه‌کی گبی بری برینه صرماشوب قوجاق قوجاغه
اویومش . زمرّد رنك سبزه‌لردن چمنستان صباح
بهاره مصادف چرخ اطلسه بگزه‌مش . قوشلرك

نالهٔ دلکشی مجلس گلده نوای ارغنوندن دم اورمغه
باشلامش . بغده سرمست صفا اولانلر قدح سرور
ایله نشوه‌لرینی بلند ایتمش . قلندر مشرب اولان
قمری کول (خاکستر) رنکنده خرقه‌سیله
سماع ایتمکه آغاز ایتمش . هوا سبزه‌سنه شبنمدن
جوهرلر صاچمش . گویا که زمردله انجو بربرینه
قارشمش . هر گوشه‌سندن بر چوق قوقولی چیچك
پیدا اولمش . آنلرك اوزرینه‌ده عشرت سفره‌لری
قورلمش . بنفشه‌سی بوکم بوکم کاکللرینی آرقه‌سنه
صالیورمش . هوا زلف عروسنك کوپلرینی
چوزمش . چونکه سلطان جهاندار باغچه‌نك لطافتی
وگل وریاحینك طراوتی سیره رغبت ایلدی . گل
گبی خندان . سرو گبی خرامان اوله‌رق اطرافی
تماشا ایتمکده ایکن صو کنارینه چکلمش ؛ پژمرده
حال بر جوان مغموم گوردی .

اویله بر جوان که سرو آزاد گبی سر چکمش .
زلف سیاهی اطرافه پریشان صالمش . تبسم

شیرینی نیجه فرهادڭ جان شیرینه آتش صالمش . نرکس جادوی دلفریبی بلبلان چمنه فتنه ویرمش . چهرهٔ بهار افشانی ریاض گلشنه رشك انداز اولمش. گل دالنی طوتمش عاشقانه غزل خوان اولیور . وَ قارشوسنده، اصحاب جنانڭ لباسی گبی یشل رنکلی حله‌لره بورونمش ؛ صوفیٔ دانای مجرّد گبی معتکف حجرهٔ خلوت اوله‌رق سکوتی اختیار ایتمش هدهد سلیمان مثال شکر ایله پرورده اولمش، رنك آمیز قوشلرڭ پادشاهی دینلکه لایق شکرین مقال بر طوطی طوریور .

جهاندار سلطان، جوانڭ اطواریله طوطینڭ طرزندن غایت حظ ایلدی . وَ کمال شوق ایله یانلرینه یاقلاشه‌رق عادت اسلام اوزره سلام ویردی. لکن جوان ترنمله مشغول بولندیغندن اصلا اطوارینی تبدیل ایتمدی . حتی جهاندار سلطانه توجه وَرد سلامْ دخی ایلمدی..

طوطیٔ دانا. افندیسنڭ استغناسندن طولایی

شهزاده‌نك ناصیه‌سنده تغیر حاصل اولدیغنی درك
ایدنجه خاطرینی اله آلمق ایچون برطاقم سخن شناسانه
مكالماته باشلدی : طاتلی طاتلی اوقدر سویلندی‌كه
شهزاده‌یی ممنون ایلدی .

شهزاده طوطینك كلمات شیرینینه حیران اوله‌رق
بر ساعت مقداری تصویر گبی ساكت قالدی .
بو یشیل جامه‌لی، گوزل سوزلی نازنینك محبتی آن
واحدده گوكلنده قرار ایتدیگندن كمال تلاش ایله
قوشنده باغلی اولان قیمتدار یاقوتی چوزه‌رك طوطینك
اندیسنه ویرمسنی التماس ایتدی . جوان ایسه
طوطیٔ دانانك فرقتنه تحمل ایده‌میه‌جگندن التماسی
رد ایلدی .

بوكا قارشو شهزاده دیدی‌كه : « بدلا چوجق!
بیلیورمیسك‌كه بو مملكتك تاج وتختنه وارث بنم ؛
گوكلم بوقوشه زیاده میل ایتدی . اگر بختك یار
ایسه بو ویردیگم یاقوتی — كه خراج مملكته بدلدر —
آلورسك وبر آوج طوپراق قیلاندن اولان بوقوشدن

واز کچرسك ! وَالاندامت چکرسك . ایلروده مذاته دوچاراولنجه هزار نیاز ایله ویرمگه طالب اولورسن! »

جوان برزمان تأمل ایدرك بیلدیکه رأی سلاطینه مخالفت جان شیریندن ال یومقدر. خواه وناخواه طوطی‌یی شهزاده‌نك حدامنه تسلیم ایلدی.

شهزاده ایسه طوطی‌یی اله کچردیگندن اودرجه مسرور اولدیکه گویایدی اقلیمه فرمانفرما وَربع مسکونه متصرف اولمشیدی .

کمال شادمانی ایله سرای دولتنه مراجعت ایدنجه طوطی‌یی مصاحب وانیسی عد ایدرك برلحظه آندن مفارقتی تجویز ایتمدی؛ وَبرزمان پیش نظرندن آیرمدی . طوطیٔ دانا دخی روز وشب سخنان رنگین وَحکایات شیرین ایله شهزاده‌نك گوکلنی اکلندیرمکدن خالی اولمازدی .

برگون سلطان جهاندار جواریٔ خاصه‌سندن کل جمال، پری مثال [مهر پرور] نام برجاریه ایله خلوت گزین محبت وصحبت اولەرق حسن بینظیرینك

نشئهٔ تماشاسیله مست نشاط اولمش وَپیاپی سرطاق ابروی هلالی عشقنه مهتاب لطافتلی قدحلردن، گونش حرارتلی باده‌لر نوش ایتمکه باشلامشدی .

اولدلر گلچهره گرمیٔ هنگامهٔ مسرت آره‌سنده بادهٔ حسن وَحسن باده‌ایله ایکی‌قات سرمست اولدیغی حالده جمال پری مثالنی آیینه‌ده گورر وَ درایت عالمنده الڭ رواجسز برمتاع خسیس اولان خود بینلك یوزندن کندی عکسنه مفتون وَحوصله تنکلگی جهتیله مغرور ومغبون اوله‌رق وَحال سر خوشیده ترك آداب وَرفع نقاب ایدرك آغزینه گلانی سویلر- جه‌سنه فتح دهان ایله « ای شهزاده واقعا کستاخلقدر . وَتربیه‌یه یاقشمز امّا ذات دولتڭزدن شونی نیاز ایدرم : بوقدر زماندر شکوه شاهی وَشان خسروی ایله مألوفسڭز . انصافی الدن براقیڭز . وَتکلیف ونخوته اویوبده طوغری سویلمکدن عار ایتمیڭزده بیان بیورڭزکه عجبا مصوّر قدرت بنم حسن وجماله معادل اوله‌جق برصورت کارنامهٔ

تکوینده قلم تقدیر ایله صفحهٔ ایجاده نقش ایتمشمیدر؟»
دیدی . وَ بوقدر لطافتیله برابر بوقولیله ترك حجاب
ایلدی . شهزاده دها نصیحته باشلامقسزین طوطیٔ
شکرین مقال قهقهه‌یه آغاز ایلدی . وَ بوخنده‌دن
اول تازه نهال حدیقهٔ جمال مثال غنچه یوزینی
بورشدیردی، آغزینی قپادی نازك پارمقلرینی کل
فدانی گبی شهزاده‌نك اتکلرینه صارارق طوطی
ایچون « بوبی ادب قوش مطلقا بنی استهزا ایله
گولدی . نه ایچون گولدی ایسه قطعیاً امر ویریکز.
البته سویلسون ! استرحام ایدرم بکا قیمیکز اگر امر
ویرمزسه‌کز کندیمی هلاك ایده‌جکم » . زمینلرنده
ناز ونیازه باشلدی .

شهزاده قیزك اقدامی اوزرینه طوطیدن قهقهه
سنك سببنی سؤالده حددن زیاده مبالغه وتأکید
ایتدی ایسه‌ده طوطی برزمان اصلا آغزینی آچمدی
وَ بلبل تصویری گبی ساکت قالدی . نهایت باقدی‌که
گفتگو کندی تصوّر ایلدیگی درجه‌یه تجاوز ایتمکه

باشلایور . همان فتح کلام ایدرك « قادین افندمز ! بوسرك کشفندن بنده گزی عفو بیوریکز . کشف ایدرسه‌م سزه بر فائده ترتب ایتمز؛ صلاحکار بواندیشهٔ خطرناکی خاطریکزدن چیقارمقدر » دیدی . فقط — چونکه اصرار وعناد آیین زناندر؛ و بوطائفه‌نك مایهٔ وجودلری ناداناق ایله تخمیر اولنمشدر — مهر پرور بردلو بوآرزوسندن کچمدی . وطوطی‌یی سویلتمك خصوصنده نهایت درجه‌ده مصر اولدی .

بوحالده مرغ دانا ایچون طاسم سکوتی آچمقدن بشقه‌چاره قالمدیغندن کنجینهٔ دهانی کشادایله جواهر بیان دری المعانی پیشگاه شهزادهٔ جهانه ابذال و قهقهه‌سنه باعث قزلك حسنه غروری اولدیغی مقدمهٔ مقال ایدرك دیدی . که : « شهزادهم ! بو نازنینك غروری صرف نابجادر . زیرا کندیسنی حسن وجمالده سائر مقیدان سلسلهٔ بشرده معادلی نابود و نظیری گویا نایاب عدایدرك سروآزاد گبی وجودینی جمله نهالان حسنك بالاسنده عد ایتمکده

ایسه‌ده بیلمزكه بوكارخانهٔ قدرتده كمال آنجق بر وجوده منحصر اولماز . و باغ خالق كبریاده رونق یالكز بر كله موقوف دكلدر . كوك قبه‌نك آلتنده حسابسز كلشن موجود وهر كلشنده بیكلرجه كللر مشهوددركه . رنك و بوده بر بریله یاریشه‌رق یارادلمشدر .

مثلا جوارمزده بر مملكت واردركه وسعت ومعموریتده بو ملكدن یوز درجه بالادر . ایشته او مملكت سلطاننك [بهره‌ور بانو] نامنده برقیزینی كوردم . كونش كبی كزدیكی یرلرده وجودندن نور صاچیلوردی . یوزینه بر آدم نقابسز اولدیغی حالده باقسه شوق وحیرتندن كوزلری طولاردی . كل . مكر یوزینی كورمش ؛ اوشوق ایله كریبانی چاكدر . نركس ، مكر چشمنی تماشا ایتمش ؛ آنك ایچون خسته وماٸل خاكدر . بالفرض بو نازنین آنك آغوشنه اوتورسه كونشه اتصال ایتمش ذره كبی كورنمز اولور . وقدری كله نسبت كیاهك اعتباری درجه‌سنده قالور .

مهر ... بوسوزلری اشدنجه حدتله بوكله‌زك

انفعالندن سکوت ایلدی . وحجابندن جبهه‌سی قان تر ایچنده قالدی .

مگر حکم‌قدر سلطان جهاندارڭ اوقدر کمالیله برابر اویله گورمکسزین بر محبوبه‌یه تعلق درونی اقتضا ایدر ایمش . اوزمانه قدر مفتونی اولدیغی مهر پرورڭ سکوتنه، انفعالنه هیچ اهمیت ویرمه‌دن بهردور بانویی دوشونمگه باشلدی .

مهر پرور ایسه برطرفدن شهزاده‌نڭ اوقدرجق برنازه تحمل ایده‌مدیگندن طولایی پك زیاده منفعل اولمغله و بر طرفدن دخی کندینڭ هرحالده قلب شهزاده‌یه انفاذ حکم ایده‌بیله‌جگنه اعتمادی اولدیغی گبی سلطان جهاندارڭ عشرت مجلسلرنده بوکا یقین برطاقم اوضاع غریبه‌سنی وقتیله دخی تجربه ایتمش بولنمغله حسننه مغروراً عشرتگاهدن غضوبانه چیقدی ؛ گتدی ......

او افندیسنڭ اعتذار ایچون خوابگاهنه گلمسنه منتظر . شهزاده ایسه طوطینڭ برقاچ لاقردیسی

اوززینه ذهننده هیچ مثلی گورلمامش بر دنیـا گوزلی
تصویر ایدرك آنی اختصاص ایتمك ایچون لازم گلان
تدابیری متفکر ایدی .

چونکه جهاندار سلطان زبان طوطیدن اوتزرو
کهسار نازك ماهیت حسن و جمالنی استماع ایلدی .
گورمدن طرهٔ عنبر نثارینه اسـیر اولدی . وَ دلبرك
عشقی ذاتاً مألوف محبت اولان قلبنده قرار بولدی .
رفع گمان وَاستحصـال یقـین ایچون [بی نظیر]
نام مصوری . که سحر گبی رسم یاپار ؛ قیل قلمی جادو
ظن اولنور ؛ استسه مددکاریٔ قلم اعجاز رقمیله اشکال
جبال هامونی وَبلکه بتون بتون صورت ربع مسکونی
بر بیاض گل یاپراغنه عارفلرك خاطرنده نقش اولنمش
گبی ـ تصویره مقتدر اوله بیلوردی . شوصورتده که :
موضوع دست حکما اولان خریطه لر گبی ـ یك
نظرده شبهه سز یدی اقلیمده اولان بلادك شـکل
وطوری وَجهانك خرابی ومعموریتی آیینه ده گورـ
ینورجه سنه دروننده مشاهده اولنـوردی ؛ وَاوفاق
زجیران دریسی اوززینه طاغلر . اردولر . مبارزلر ،

پهلوانلری و بونلره جلوه‌گاه اولان میدانلری و صاپانچه‌ او عسکرلرڭ کیدوب کلیشی و قهرمانلرڭ حرکت وجنبشی و اومیدانلرڭ وسعتی رأی‌العین کوریلور دینیله‌جك یولده تصویرلر یاپاردی .

حاصلی صور خانهٔ امکانده بویله جادو قللی سحرکار بر استاد مصوّر دیدهٔ خیال و تصوّر ایله دخی کورلمامشدی . وقوجه فلك هیچ برزمان بویله بر هنرور ماهر ایشتمامشیدی .

قلم معجز نگارندن چیقان بر مرغ تصویرینه باقاسه همان اوتمکه و ایپك قماش اوزرینه یشیل رنکی برنی نقش ایتسه بیومکه مستعد کوربنور ایدی .

تجار لباسنده تعیین ایله یانسه کوزلر کورمدك امتعهٔ نفیسه وتحف نادیده تسلیم ایلدی . تا که بووسیله ایله اوعقللر یمالایجی دلربانك مملکتنه کیتمك وَدها کورمه‌دن کوکلنی مفتون ایدن جمالنك تصویرینی ایپکدن لوحه‌لر اوزرینه نقش ایتمك کندینه میسر اوله .

بی نظیر . کمال همتله آتنه بنه‌رك یوله روان

اولدی . وَ اوغرادیغی یرلری باد صبا قدر سرعتله
کچدی . بك چوق مشقتلر چکدکدن صکره اودلبر
حوری مثالك پدرینه فرمانبر اولان ممالك بهشت
آسایه وصول بولدی . وَ حین مواصلتده برکار
باسرایه نزول ایله یانندهٔ گوتوردیگی تحف ونوادر
دنکلرینی آچارق بونلری پادشاهه عرض ایچون
مناسب واسطه‌لر تحرّی ایتمگه باشلادی . آرادیغی
واسطه‌لری بولمق ایچون سرای سلطنت توابعی
هانگی یولدن کچرسه موجود اولان اشیاسنك الڭ
نفیسلرینی گذرگاهلرنده میدانه یایاردی .

قرب پادشاهی ایله نجم اقباللری ضیادار اولان
بندگانه بو اسلوب ایله حلول ایدرك حضورشاهانه‌یه
مثول شرفنه مظهر اولدی . وَ گتردیگی نوادرڭ
تماشاسیله پادشاه مملکت نهایت درجه‌ده تلذذ بولدی .
حتی آیین جهانداران اوزره مهمان پرورلك قاعده‌-
سنه رعایهٔ بی نظیرڭ حوصلهٔ امیدینه صیغمیه‌جق
درجه‌ده نوازشلرله حقنده حرمت واکرام اولندی .
پادشاه کمال حیرتندن « بومتاعی که تمدی به قدر ملکمه

هیچ برتاجر گتیرمامشدر نرەدن بولدڭ؟ وبو بدایع متنو-
عه‌یی نه‌طرفدن گتیردڭ؟ » یوللو خطاب ایدنجه نی نظیر
افندیسی طرفندن آلدیغی فرمان وجهله ایش نجره-
جك یالانی فتنـه قوپاره‌جق گرچگه ترجیح ایدرك
کندی پادشاهنـه ووطننه دائر اوقدر لاف وگذاف
سویلدی‌که حضورنده اولدیغی پادشاهه وله گتیردی .
طرف پادشاهیدن اقامتگاهنه گیتمك ایچـون
رخصت بولدقدن صکره گتیردیگی متاعك شهرتی
اودرجه‌لرده اطرافه شایع اولدکه نامنی طویـمدق
برکوپلی بیله قالمدقدن بشقه پادشـاهك حرمسرای
عصمتنده پرورده ابتدیگی کریمه‌سی بهروز بانو دخی
مقرّبان سلطنت معرفتیله خبردار اولدی . وبینظیری
اشیاسیله برابر حضورینه جلب ایچون طرف پادشا-
هیدن اصدار حکم ایتدیردی .
بینظیر ایسـه یول مشقتی وسیلهٔ اعتذار ایدرك
« بن بورایه ملکهٔ دورانڭ شوق وآرزوسیله گلدم .
وگتیردیگم اشـیانی بوقدر مخوف یرلردن نجه بیـك
بنده‌لرینـڭ اعانه واقدامیله گچیـردم . هنوز یردن

یورغونز . حضور عصمتپناهیلرینـه گلهمیز، فقـط ملکهٔ دوران دولت واقبـال ایله غریب نوازلق ومسافرپرورلك قاعدهسـنه رعایت بیوررده یارین هما گبی سایهسنی اقامتگاهمز اولان باغچهیه صالرسـه هم سوزلر ایشـیدر؛ هم تماشـالر گورر . یعنی گل وریحان طراوت اندوزی یمن قدوملریله فیض یاب نشاط اولور . بوندن بشـقه روزگارك نفاسی، ربع مسـکونك منتخبی اولان اشـیایی تماشـا ایله دخی اگلنورلر . بوبندهلری‌ده خاکپایلرینه یوز سورهرك پایهٔ عزت واعتبـاریمی فلکلره ایرشـدیررم . باقی هرنه درلو امر عالیلری صادر اولورسه شرف اجابته مقرون اولور . ایکی دنیـاده عین سـعادت اولان اطاعتدن بشـقه نه چارهمز واردر ؟ » یوللو بر بهانه بولنجه بهره وربانو بینظیرك التماسنی قبول ایلدی .

صبحدمکه خورشید منور بانوی بهرهورگبی مشرق رنگارنك اختفاسندن ظهور ایدرك صرمه صاچلرینی چهرهٔ شفق رنگنه طاغتدی . دایهلری، جاریهلری ازهار بهارگبی امرینه انتظاراً اغز آچمغه باشلادیلر.

بهردوز یتاغندن چیقنجه دایه‌لرینك الڭ مسن ومعتبر اولانلرینه بینظیرڭ امتعهٔ نفیسه‌سنی حضورینه گتورمك ایچون امر ویردی .

گتوردیگی اشیانی ـ اوللکی ویردیگی جوابدن پشیمان اولمش گبی ـ بهردوزڭ اوطوردیغی گاشن سرایك قپوسی اوکنه گتورمش . سیر ایتدیر ییورمش .

گیدن اختیار دایه‌لر مدت عمرلرنده گورمدكلری نه‌قدر تحف ونادر اشیا وار ایسه جمله‌سنی حضورینه گتوردیلر . بهردوز بانو بو نوادری گورنجه واقعا اندو ملکنده بونلرله قیاس قبول اتمز درجه‌ده نفیس شیلر وار ایسه‌ده بو اشیا ـ مثلا بر طوغنك بر کوبلویه نسبت اقردی سویلیشی ـ گبی بدایعدن معدود اولدیغندن پك زیاده محظوظ اولدی . ودها بشقه اشیاسی وار ایسه حضورینه گتورمك ایچون خدامنی ینه بینظیره ارسال ایلدی .

بینظیر بو فرصتدن استفاده ایدرڭ مراسم بساط بوسی‌یی تابلیغدن صکره نزدنده کلیدلی بر صندوق وار ایسه‌ده آچه‌میه‌جغنی بیان ایتدی .

بهروز ایسه بینظیرڭ بو مخالفتنه نظرله صندو.
قده دنیاده مثلی گورلمدك بعض اشیانڭ وجودینه ذاهب اوله‌رق امرلر ویرمش ایسه‌ده بینظیر خاطر قرمیه‌جق صورتده برطاقم حیله‌لره تشبث ایدرك امرك انقاذینه رضا گوسترمدی .

بهروز بانو بینظیرڭ بو اصرارى اوزرینه — طبیعت نسوان مقتضاسنجه — بيك درجه دها صندوقده‌كى اشیانڭ معاینه‌سنه مشتاق اولدیغندن جابى اڃچون امر اوزرینه امر ویرمگه باشلادى .

بو حال ایله بهروزڭ شوقى كماله واردیغنى حس ايتمگله سبب ورودى اولان مقصدڭ حصولنه استعداد گورنجه حیله‌كارانه دیدیكه : « گوندیگم وكندیمه باعث افتخار بیلدیگم اشیا بو صندوقده اولان نوادردن عبارتدر . لكن بر پادشاه اماتى اولدیغندن آنڭ حضورندن بشقه بر یرده آچه‌مم . »

بهروز بانو بو حیله اوزرینه عنان اختیارینى غائب ایدرك صندوقڭ كندى حضورنده كشادیچون تهدیدكارانه امر قطعى اعطا ایلدى .

— بینظیر تدبیرینك بو درجه تأثیر ایتدیگنی گورنجه ینه اوقلدن بری اختیار ایتدیگی لطائف الحیله برقات دها قوت ویردرك « واقعا امانته خیانت مخالف دیانتدر . فقط مادامکه ملکه حضرتلری بو درجه‌لرده الحاح وتهدید بیوردیورلر . بنده حضورلرنده بوتخق شرطیله آچلمسنه بالضروره قائل اوله‌بیلورم دیمك ایله چونکه ملکه‌نك خاطری ذاتاً تحف ونفایس گورمکه مائل وخصوصیله بینظیرك صندوقی آچمقده اصرارندن طولایی کندیسی فوق الغایه داغ بردل اولدیغندن و بونکله برابر بینظیر دخی سنی کمالده و ذاتی حسن حالده بر آدم بولندیغندن حضوره ینه گلمسی حقنده اصدار فرمان ایلدی . وحتی صندوقده‌کی اشیایی گورمکی شوق وتلاشندن طولایی قادنلر حقنده وارد اولان امر احتجابی اونوددرق بینظیره نقابسز . پاشمقسز گورندی . بینظیر غایت مسرور بتندن کندینی فراموش ایدرك بویولده چکدیگی زحمت ومشقتلری اونوتدی . صانکه وجودی تازه حیات بولدی . کلید صندوقه املی فتح اولدی . او آفتاب اسمان حسنك جمالندن

پرده رفع اولنجه بینظیر بانونك جسم مجرّدینه عطف نظر ایلدیگی آنده صورت بیجان گبی حس وحرکتدن قالدی. اصلا نطقه مقتدر اولمدی. حیرت وجودینه کمال درجه مستولی اوله‌رق محفظهٔ رسم. یعنی صندوق الندن زمینه دوشدی .

بهره‌ور بانو بینظیرك احوالنی مشاهده ایتدکده بر حیرت فوق‌العاده ایله بینظیره بودرجه تغیرینك وَ کندندن گچمسنك سببنی سؤال ایلدی .

بینظیر هر نه حال ایسه کندینی طوپلایه‌رق دیدی که : « ای خورشید آسمان شهریاری ! وجودیمه پیرلك جهتیله عارض اولان ضعف. مزاجمه غالب اولدیغندن آره صره بودرلو حاللر بندن صادر اولور » کلامنی متعاقب صندوقی یردن آله‌رق جهاندار سلطانك ـ کندی قلم معجز رقمیله تصویر ایلدیگی رسمنی صندوقدن چیقاردی . ـ بهره‌ور بانویه عرض ایلدی . بهره‌ور بانو بو تصویر صاحبنك حسن ترکیبنی تصویرك تماشاسندن مشاهده ایدنجه الندن عنان اختیاری گیدرك « بو

کیدرکه گل جمالندن روحه آشناق رنجه‌سی گلیور ؟ » دیه سؤال ایلدی .

بینظیر جوابنده دیدیکه : « بوتصویر جهاندار سلطانکدرکه هندستانک عمومی فرمانفرماسیدر . حسن جماله نسبت حضرت یوسفده قالان رجحان یالکز شرف نبوتدر . قوت بدنه وعلو همته قیاساً زال اوغلی رستم . بزال (یعنی اختیار) دن کمتردر . و سخاوتی حاتم طیک شرفنامهٔ شهرتنی طی ایدر . سوزلرینک لطافتی طوطیٔ شکر خواری دامه دوشورر . رفتارینک حسرتندن ککلکلر طاغ باشلرنده آواره‌در . صید وشکاره اقبال ایدنجه شاهین تیزپرواز ــ رقیب جلادتی اولان ــ عقاب خصم اندازک جناحنه صیغینور . هیبتندن آرسلانلر تالکی دلیکنه صاقلانور . فیللر قرنجه بوواسنه صیغشمغه چالیشور . درایتده فلاطون اولدر . جهاندارلقده آنجق اسکندر کندینه ثانی اوله‌بیلور . »

بهردور بانو بوتوصیفی ایشتدکله و ــ خصوصیله جهاندار سلطانک حسن جمالی تصورندن تفرس

اتمکله کوکلنده محبتی مستقر اولدی . امّا حیا مانع وقادینلق باعث حجاب اولدیغندن راز درونی اصلا اظهار ایتمك استمدی . آتش عشقی پنبه وجودی ایچنده صاقلامغه چالشدی . فقط سوزشنه تحمل ایده‌مدی . بینظیردن رسمی ایستدی .

بینظیر ایسه بوآرزوسنه صورتده اظهار مخالفت ایدرك دیدی‌که : « جانم ، باشم خاکپایکزه فدادر . فقط بندۀ خاکسارکز رسمك المده پادشاهمك اماتی اولدیغنی اوّل امرده عرض ایتمش ایدم . »

بهره‌ور بانو بوجواب اوزرینه سائقۀ محبتله اظهار حدت ایدرك « سوزلرك صدق وصوابدن عاری گورینور : آنك ایچون اینانمم . اطلس اوستنه یاپلمش برتصویرك نه قیمتی اوله‌بیلور که برپادشاه طرفندن بر بنده‌سنه امانت ایدلمك قابل اولسون ! » دینجه بینظیر جوابنده « واقعا براطلس پارچه‌سی ظاهرده ناچیز گورینور . فقط نظر محبتله باقیلورسه بوتصویر جانلر دگر . حقیقت حالی حضور دولتکزه عرض ایدیم : بنگاله پادشاهنك حسن جمالده نظیرسز

بر کریمه‌سی وار . آنیده سلطان جهانداره و یرملك وبوصورتله ـ قزك جمالنده گل ایله یاسمن رنگی نصل امتزاج ایتمش ایسه ـ بو ایکی نهال نوزسته‌یی دخی آنك گبی ازدواج ایتدیرمك استیور . کریمه‌سنك گوگلنی بو آرزوسنه میل ایتدیرمك ایچون بنی ـ بیك تشویقلر، بیك وعدلرله ـ بوتصویرك نقشنه کوندردی. بنده ـ بیك مشقتلر، بیك خدمتلرله ـ آرزوسنك استحصالنه موفق اوله‌بیلدم . بو زحمتی حضورینه گوتوردیگم گبی بقیهٔ عمریمی رفاه و استغنا ایله گچیره‌جك درجه‌لرده نائل احسان اوله‌جغمه امید واردم . » جوابنی اعطا ایلدی .

بهره ور بانو بوسوزی ایشیدنجه کندی کندینه دوشنمگه باشلدی . ذهنندن « بن بوجوانك عشقنه غائبانه مبتلا اولدم . محققدرکه سعادت وصالنه نائل اوله‌مادن بنم ایچون یاشامق موت منزله‌سنده‌در . بویله برهمای دولتی باشقه‌سنك دامنه دوشوروب‌ده نهایت عمره قدر غم وکدر زنجیرلرینه مقید قالمق کار عاقل دگلدر . » یوللو برچوق مطالعه‌لر ایچدکدن

صکره نائل مراد اولمق ایچون لازم گلان اسبابك جملهسنه تشبث ایتمگی وکار کشای آدمیان وکام بخش حاجت طلبان اولان خلاق جهانك عنایت بی غایتنه توکل ایدرك وقت مرهونه منتظر اولمغه قرار ویردی‌ده بینظیره دیدی‌که: «ای تاجر! اگر مرادك ثروت ایسه سکا استدیگك قدر پاره ویره‌یم. رنج ومشقت چکمکسزین دیارکه عودت ایت. ومقصودك نه ایسه اجرا ایله. بیلورسك‌که بوعالم حوادثدن خالی دگلدر. هرگون برمکر پیدا ایدر. اگر سن ـ افعال بشرك الڭ مذموملرندن اولان ـ حرص وطمعه مغلوب اوله‌رق گله‌جك امیدی حاصل اولمش مطلوبه ترجیح ایدرده تردد صحرالرینی طولاشمغه گیدرسه‌ك احتمالدرکه برآفت ظهور ایدر. بتون بتون محروم قالورسك. یأس آفت جاندر. بقیهٔ عمرکی شمدی سکا ویره‌جگم خزینه‌لرك حسرتیله کچیررسه‌ك عاقبت ـ ایش ایشدن کچدکدنصکره فائده ویرمیه‌جگی هرکسه معلوم اولان ـ ندامت والدانشکه تأسف وحسرتله هلاك اولورسك. فرض ایتکه

سلامتله مملکتکه واصل اولدڭ . انسانڭ حالی
بر سیاق اوزره گیتمدیگنی بیلورسڭ . احتمال که
شمدیه قدر اورالره اضطراب مستولی اولمشدر. امیدڭ
درجه احسانه نائل اولەمزسڭ. بوحالده حاصل ایده‌
جگڭ تأثر سفر مشقتنی وتردد وانتظار بلاسنی علاوه
ایت. ایشیکی آکا گوردوشون . بوسوزلردن مقصودم
اودرکه : سنڭ فائدەڭ آرزومه مخالفت اتمامکده در.
زیرا طالعڭ سکا بیڭ دیار طولاشدیرسه‌دخی بویله
برپارچه اطلس ایچون برمملکت خراجی دگرخزینه‌لره
نائل اولەمزسڭ .» دیه‌رڭ الحاحه باشلادی. وبیچاره
بومقدمات حکیمانه ایله شوق ومحبتنی سترە چالشدی.
بینظیر ایسه . بوحاللر هپ کندی تدبیرلرینڭ
اثری اولدیغنی بدیهی بیلدیگندن ـ بهروز بانونڭ
تصویرنی ذهننه تمامیله نقش ایچون لازم اولان
وقتی تمدید غرضیله ـ براز نازلاندقدن صکره بانونڭ
امرینه موافقت ایلدی. هدایاسنی قبول ایتدی. رسمی
ویردی. اورادن همان اقامتگاهنه عودتله اومهرآسمان
حسنڭ خیالنده مرتسم اولان تصویرینی برلوحه‌یه

چکوب وپادشاه مملکتدن استحصال رخصت ایدرك کمال شوق وشتاب ایله جهاندار سلطانك درگاهنه عزیمت ایلدی . §

وقتا که بینظیر جهاندار سلطانك شرف ملازمتنه نائل اولدی. مراسم دعا وثنایی ادادن صکره بهروز بانونك تصویر خورشید نظیرینی نظر کیمیا اثرینه عرض ایلدی. واقعا نه تصویر! فلك نیجه بیك جسم نورانی‌یی مانی پردهسنده ستر ایتدیگی حالده بنه مثلنی گورمامشدر – ومانی‌که شرقده رساملرك الك مشهوریدر. ارژنك چینده بویله برنقش غریب تخییل ایدوبده لوحهٔ تصویره چکه‌مامشدر. تماشاسی نظاره‌یی گل وغنچه ایله لبریز ایدردی . وخردخرده دانی مست ومدهوش براغیردی . بینظیرك – مشهوداتی برگورشده نقشه مقتدر اولان – قلبی او تصویر پری فریبی نقش ایدرکن گویا که نرکس گبی یشالنمش ایدی . بلبل تصویر گل جمالنه قرشو گاسه شوق وسروردن پروازه قیام ایدردی . شاهزاده بو تصویره برنگاه ایدنجه چلدیرجه‌سنه مفتون اولهرق سرخوش گبی تختندن

یقلدی . وحالی (قالیچه) لرده گوزیلان صورتلر
گبی یرلرده سورنمکه باشلادی . بر درجه‌ده‌که
بندگانی حالی مشاهده‌دن تلاشه دوشدیلر . حکیملر
گتوردیلر ؛ یوزینه صو سرپدیلر .

بی‌نظیر — که گوکلنك نبضنه گوره شربت
ویرنلردن ایدی — حضاری اطرافندن دفع ایلدی .
باشنی قوجاغنه آلدی . و بو مستئ هستی سوزدن
کندینی آگاه ایتدی . قالدیردی . ینه تخته اجلاس
ایلدی . فقط جهاندار سلطان محبت جانانه تا جان اوینه
اوطوردیغندن کندینی بر درلو عشق الندن قورتاره
مدی . — بی اختیار یاقه‌سنی پارلیه‌رق گوزینی
تصویره دیکدی . و گوکلنی بتون بتون پنجهٔ عشقه
تسلیم ایلدی . آز زمان ایچنده صاقلادیغی اسرار
طوشناغه باشلادی . و گیده گیده عشق و محبتی مشهور آفاق
اولدرق پدرینك پایهٔ سریر سلطنته واصل اولدی .

§

مطبعهٔ ابوالضیا

كتابخانهٔ ابوالضيا

فضائل اخلاقيه وكمالات علميه

مؤلفى : ژان ژاق روسو

مترجم ومؤاخذى : كمال پاشا زاده سعيد بك

تمثيل ثانى

قسطنطينيه

١٣١١

مطبعهٔ ابوالضيا

افادهٔ مخصوصه

عالمده فضائل اخلاقیه‌یه مقارن اولمیان کمالات علمیه‌نك مضراتی فائده‌سنه غالب اولدیغی مدققین حکما نزدنده متفق علیهدر .

شاهد نازنده خرام معارف فضائل اخلاقیه تجملاتیله مزین اولمدقجه شایان نگاه اعتبار اوله‌مز . اشته بوحقیقته اوروپاجه وقتیله احالهٔ نظر دقت وبناءً علیه ترقیات علمیه ایله برابر تهذیب اخلاق خصوصنه همت اولنمدیغندن پك بیوك نتائج مضره مشهود اولمسیله نیجه حکما وعلما بوحاللردن طولایی اظهار اسف ایلمشلر وحتی برطاقم ذوات بونتایجدن متأثراً علوم وفنونك بالکلیه علیهنده بولنمق درجه‌لرینه قدر گیتمشلردر .

ازان جمله مشاهیردن (ژان ژاق روسو) (آقادمی) تسمیه اولنان انجمن معارف طرفندن علومك ترقیاتی فضائل اخلاقیه‌جه دخی ترقیاتی موجب اولوب اولمدیغی سؤالی ارباب اقتداره ایراد اولندقده، معارفك ترقیسی فضائل اخلاقیه‌یی ازاله ایلدیگی ادّعاسنی اعلان واول ره

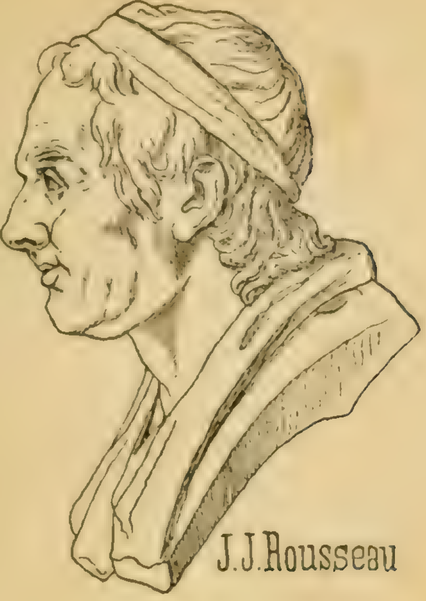
انجمن معارف مومى اليهك ادعاسنى اساساً تصديق
ايده‌مامكله برابر، يازمش اولديغى مقاله‌نك قيمت ادبيه‌سنى
ناچار تبجيل وتسليم و برنجى جائزهٔ تقدير ايله مقالهٔ
مزبوره‌يى سائر ارباب اقتدار طرفندن او بحثه دائر
يازيلان مقالاته ترجيح وتقديم ايتمشدر .

سايهٔ معارفوايهٔ خلافت سنيه‌ده وطنمزده دخى
گوندن گونه لله الحمد، ترقى ايتمكده اولان معارفك فضائل
اخلاقيه ايله برابر ايلرولمسى وتعبير ديگرله ترقيات علميه‌يه
ايدلمكده اولان همت نسبتنده تهذيب اخلاق كيفيت
جليله‌سنه دخى غيرت اولنمسى و على الخصوص جامع جميع
فضائل اخلاقيه و دارينده سرمايهٔ سعادت بشريه اولان
مادهٔ مقدسهٔ ديانته هر حال وكارده غايتله اعتنا قلنمسى
خلاصهٔ رأى و مسلك كمترانهم وزبدهٔ آمال عاجزانهم
اولوب، من غير حد خدمت تدريسانده بولنمقله بهره‌مند
شرف ومفخرت اولديغم مكاتب عاليه‌ده وظيفهٔ تدريسى
بواسطه توفيقاً ايفا ايلديگى اوته‌دنبرو التزام ايتديگم گبى .
شمدى نظارت جليلهٔ معارف طرفندن مقصود قاصرانهم
اولان اساسك موقع تطبيقه وضعى تحت نظر اعتنايه
آلنديغنى كمال ممنونيتله مشاهده ايلديگمدن، بو خصوصه
دائر ايتديگم نصائح واخطاراتك حلقهٔ تدريس حقيرانه‌مده
بولنان شاگردانه انحصارينى لايق گورميوب، [فضائل
اخلاقيه ايله كمالات علميه] حقنده‌كى افكار ناچيزانه‌مك

عموم ابنای وطنه عرضنی تنسیب وبالاده‌کی عنوان ایله
بر رساله تحریرینی تصمیم ایلدم. و (ژان ژاق روسو)
ذکر اولنان مقاله‌سنی محاکمه و مؤاخذه ایلمگی موضوع
رساله اتخاذ ایتدم. بو سببله اول امرده مقالهٔ مذکوره‌یی
عیناً ترجمه ور وجه زیر نقل ایتمگی مناسب گوردم.
هرشیده وعلی‌الخصوص فضائل اخلاقیه ایله کمالات علمیه‌یی
موازنه ومحاکمه گبی مهم بر صدد اوزرینه خامه‌ران
بحث و مقال اولمق ایچون لازمگلان علوم و فنونده
بضاعه‌مك فقدانی وفرانسزجه‌دن استفاده وترکجه افادهٔ
مرامده استطاعه‌مك نقصانی البته گرك ترجمه‌ده و گرك
محاکمات ز مؤاخذاتده پك چوق خطالر وقوعنه سبب
اولمش واوله‌جقدر. بو خطالردن طولایی اعتذار
واستعفا ایتمگی بیله کندیمه وجود ویرمك عد ایدرم.
بو مقاله‌نك شرف ادبیسی کاملاً (ژان ژاق روسو) یه
و مقصود عاجزانه‌مك نتیجهٔ خیریه‌سی وطنه عائددر.
(ژان ژاق روسو) نك مهارت ادبیه‌سنی تقدیر
وملاحظه ووطنك منافعنی سنجیدهٔ میزان معاینه ایتمك
آره‌سنده بو عاجزك ترجمه وتحریرجه اقتدارینی مؤاخذه
ایده‌جك برآدم بولنور ایسه اویله برآدمك حالنه آجیرم.
زیرا حاصلی تحصیل و معلومی اعلام ایله مشتغل اولانلر
وبر گلستانده دیکنلری صایمقله وقت گچورنلر شایان
مرحمت خسته‌لردر.

اخلاق ایله‌در کمال عالم
اخلاق ایله‌در نظام عالم
اخلاقه نظر ایدلمینجه
همت اده گیدلمینجه
عالمده نیجه معارف اهلی
ترجیح ایدییور علومه جهلی

سعید

ژان ژاق روسو

(١٧١٢ - ١٧٧٨)

انجمن معارف طرفندن سؤال

« علوم وفنونك مجدداً اساسگیر اولمسی تصفیهٔ اخلاقه خدمت ایتدیمی ایتمدیمی ؟ »

اخطار

دنیاده اشتهار نه‌دن عبارتدر . بنم اشتهارمه سبب اولان شو اثر، مشئومدر .

محققدرکه بکا جالب مکافاة وسبب بقای نام اولان اشبو اثر، اولسه اولسه وسط درجه‌ده بولنان آثاردن عد اولنه بیلور . شونیده علاوه‌یه جسارت ایدرمکه مجموعهٔ آثار عاجزانه‌مك اڭ عادی مندرجاتندندر . اگر بو برنجی اثر قلم لایق اولدیغی درجه‌ده تقدیر ایله تلقی اولنمش اوله ایدی . صاحبی نه بیوك غیای بلایایه اوغرامقسزین قورتلمش اولور ایدی .

مگر قدر، ایستر ایمشکه حقسز اوله‌رق حقمده ایدلمش برلطف، صکره‌لری بنی درجه درجه دها حقسز شدائده دوچار ایلسون !

ژان ژاق روسو

مقدمه

...

اشته جمیع زمانده موقع بحثه قونلمش مسائلك
الڭ بیوك والڭ گوزللرندن بری موضوع بحث
اولان مسئله‌در. اشبو مقاله‌مده التزام اولنان مقصود.
کافهٔ اقسام ادبیاته استیلا ایدن وحتی انجمن
دانش «پروغراملرنده» بیله اثر گوسترمکدن خالی
اولمیان مجرّدات مباحث واهیه‌سیله اشتغال اولمیوب،
آنجق نوع بشرڭ حالنه متعلق ومؤثر حقایقدن
برینی بداهتمای کمال ایتمکدر .

التزامه جسارت ایلدیگم مسلکدن طولایی
بك گوج مظهر عفو اوله‌جغمی شمدیدن گوریورم.
الیوم ابنای بشرڭ نظر تقدیرینی جلب ایدن
خصوصاته عرض جبههٔ مخالفت ایلدیگمدن، بر تقبیح

عمومیدن بشقه برشیئه انتظار ایده‌میه‌جگم وَبر قاچ
عقلانك مظهر تقدیری اولمقله عمومك ستایشنه
مظهر اولمغی امید ایلیه‌میه‌جگم درکار اولدیغی
جهتله، بنده شو قراری اتخاذ ایلدمکه ستارهٔ فکرلری
شعشعهٔ اشتهارده وَکالای معرفتلری بازار رواج
واعتبارده بولنانلرك جلب پسندینه اهمیت ویرمیم.

هر نه وقت اولسه برطاقم آدملره تصادف
اولنور وَ اولنه‌جقدر. که ایچنده بولندقلری عصرك
وَمنسوب اولدقلری مملکتك وَافرادندن بولندقلری
هیئت اجتماعیه‌نك تحکمات فکریه‌سی آلتنده زبون
اولمق ایچون یرادلمشلردر.

بو گونکی گونده‌قوهٔ فکریه‌جه مشتهر وَحکمیاتده
ماهر گوردیگمز برذات، تعصبات مذهبیه‌نك زمان
کمالنده بولنمش اولسه ایدی، ینه مجرّد حائز اولدیغی
عقل وحکمت سببیله محضا برمتعصب بولنور ایدی.

حیات معنویه‌سنی ایچنده بولندیغی عصرك

ایدرولرینه تمدید ایتمك ایستیان برصاحب قلم. بویله
اصحاب مطالعه‌نی پیش نظره آلدرق تهزیز خامهٔ
تحریر ایتاملیدر . بر فقره دها ایرادیله ختم کلام
ایده‌یم :

احراز ایتدیگم شرفه نائل اوله‌جغمه چوقلق
اعتمادم اولمدیغندن. مقاله‌می انجمن دانشه گوندر-
دکدن صکره برطاقم شیلر علاوه‌سیله قالب آخره
افراغ ایلش ونوعما بشقه اثر حالنه قویمش ایدم .
شمدی آنی مظهر مکافاة اولان حالنه ارجاع
ایتمگه کندیمی مجبور عد ایتدم .
یالکز بر قاچ حاشیه علاوه ایتدیگم گبی .
اصلندن بالسهوله تمیز وتفریق اولنه‌بیله‌جك ایکی
ضمیمه‌یی چیقارمامشمدرکه انجمن دانش بلکه
بونلری پسند ایتمز ایدی .

بو اخطاری ایفا ایله حقانیت وشکران نعمت
سائقه‌لرینه اتباع ایتمش اولمق ظننده‌یم .

——— • ◆•○•◆ • ———

دیباجه

...

علوم وفنونك مجدداً اساسگیر اولمسی اخلاقك تصفیه‌سنه‌می
یوقسه افسادینه‌می یاردم ایتدی ؟

اشته حدّهٔ تدقیقدن کچوریله‌جك مسئله بودر.
بومسئله‌ده قنغی جهتی ترجیح والتزام ایلیم ؟
افندیلر ! هیچ برشی بیلمیان وَفقط بیلمامکدن طولایی
کندی حقنده‌کی تقدیر وجدانیسنه خلل گتور-
میان برصاحب ناموسه قنغی مسلك یاقیشور ایسه
او مسلکی طوته‌یم .

حضور محاکمه‌سنه چیقدیغم محکمه‌نك حالیله
عرض وبیان ایده‌جکم خصوصاتی یکدیگره بالتوفیق
تألیف ایتمك امر مشکل اوله‌جغنی حس ایدییورم.
اوروپانك اڭ متبحّر هیئات علمیه‌سندن بری

حضورنده علومك ذم وتقبيحنى آوردهٔ زبان ايتمك
قبر انجمن مشهور دانش حضورنده التزام جهالت
ايلمك وَ تحقير تحصيل معارفى عالم حقيقى اولاندره
اقتضا ايدن تعظيم ايله امتزاج ايتديرمك. جسارت
اولنور شيلردنميدر ؟ اشـته بن بوتضاد ومشكلاتى
مشاهده ايتمكله برابر. بونلرى عزممه سـد حائل
عد ايتمدم .

كندى كنديمه ديدمكه بنم مقصدم علم ومعرفتى
پاى تحقـير آلتنـه آلمق دكل. فضـائل اخلاقى
فضيلتمندلر حضورنده مدافعه ايتمكدر .

عفت واسـتقامتك نزد خير خواهانده حائز
اولديغى مرتبهٔ عزت ومحبت كمالات علميه نك نزد
متبحرينده حائز اولديغى مرتبه دن بالا تردر .

اويله ايسه بنى اخافه ايده بيله جك نه قالدى ؟
واقعا مقاله مى قرائتـه رغبت ايدن هيئتك انوار

فکریه‌سی بنی اخافه ایتدیگنی تسلیم واعتراف ایدر ایسه‌مده، بوخوف واحتراز مقاله‌نك اصول ترتیب وتنظیمنه عائد وصاحب مقاله‌نك حسیاتی حقنده غیر وارددر .

حقانیتپروران حکمداران مباحث مشتبه فیهاده کندی علیهلرینه اصدار حکم ایتمکده هیچ برزمان تردد ایتمدکلری گبی، التزام عدالت مسلك ومشواری وبدرقهٔ معاملاتی انوار افکاری اولان بر هیئتك کندی دعواسنده حاکم بولنمسی اثناسنده، حضورنده مدافعه حالنده بولنمق حقانیت ایچون الڭ اعلی موقعدر .

عزممده بکا جسارتبخش اولان سبب مشروحه بر سبب دها منضم اولیور. که او سبب عزممی نیت دائره‌سندن چیقاره‌رق تصمیم قطعی دائره‌سنه ادخال ایدییور . او سببده شودر، که حقیقت وحقانیتی

کندی انوار طبیعیهٔ فکریه‌مه اتباعاً التزام ومدافعه ایلدکدن صکره. موفقیتم هر نه مرتبه‌ده اولور ایسه اولسون، بندن دریغ اولنمسی عدیم الامکان بر جائزه واردر، که اوده درون قلبمده بوله‌جغم جائزهٔ تلذذ وتسلیتدر .

فضائل اخلاقیه وَکمالات علمیه

برنجی قسم

...

نه عالی ونفیس تماشادر، که انسان مساعیٔ مخصوصه‌سیله نوعما ساحهٔ عدمدن قدمنه موقع تحیز وبروز اولوب، طبیعتك کندیسنی محاط ایلدیگی ظلمات غفلتی امحا وَ کندیسنی کندی ماهیتی فوقنه ایصال واعلا وَسلّم فکریله عوالم علویه‌یه عروج وارتقا ایتدکدن وَشمس منیر گبی فیفای واسع۔ الأنحای کائناتده دیو همتانه رهپما اولدقدن بشقه،

اوزره كندى باطننه دخى دخول ايله انسانك
طبيعت اصليه و وظائف بشريه سنى تدقيق و انجام
وعاقبتنى تحرّى و تعيين ايتمكه اعتنا ايدر .

بو عجايب بالنسبه قليل حول حولان و تعاقب
انساب انسان ميانده برقاچ دفعه تجدّد ايتمشدر .

بر وقتلر اوروپا اوّلين ازمنه‌ده‌كى حال وحشت
اشتماله رجعت ايتمش ايدى .

عالمك بوگونكى گونده افكار اهاليسى فوق -
العاده تنوّر ايتمش قسمنده ساكن قوملر برقاچ
عصر اوّل حال جهلدن بدتر برحال اوزره متعيش
اولورلر ايدى .

بيلم نصل اولمشيدى. كه جهلدن زياده شايان
تحقير بر اصطلاحپردازئ علوم. نام معارفى اغتصاب
و معارفك اعادةً نشرينه عادتا ناقابل هدم بر سد
حائل احداث ايتمشيدى .

انسانلره عقل سليمى اعاده ايچون بر انقلابه

احتیاج مس ایتمش وَبو انقلابه ایسه هیچ بکلنلمیان طرفدن سبب ویرلمشدر. شویله که بیلمزده ادبیاتك عودةً انتشارینه مسلمانلر سبب اولمشدر .

قسطنطین تختنك اندراسی قدیم یونانستانك انقاضنی ایتالیایه سوق ایتمشدر .

فرانسه دخی بو بقایای قیمتداردن حصهٔ منفعت آلمشدر .

چوق گچمکسزین علوم ادبیاته پیرو اولوب فن تحریری فن تفکر تعقیب ایلمشدر .

بو تعاقب غریب گورینور ایسه‌ده حقیقتده غایتله موافق طبیعتدر .

بو اثناده اشعار ایله الفتك منفعت اساسیه‌سنی انسانلر درك ایتمگه باشلامشلردر . اشعارك منفعت اساسیه‌سی، بین‌الانسان شایستهٔ تقدیر. مشترك آثار ایله یکدیگرك مظهر پسندی اولمق آرزوسنی

هر كسه القا ايدرك. استعداد اجتماعى يى تزييد ايتمكدر.

بدنك بر طرفڭ احتياجنى اولديغى گبى عقلك دخى بر طاقم احتياجنى واردر. احتياجات بدنيهٔ هيئت اجتماعيه‌نك اساسى واحتياجات عقليه، اسباب حظوظاتيدر.

بر طرفدن حكومت وقوانين اجتماع حالنده بولنان افراد بشريه‌نك امنيت و سعادتلرى اسبابنى تدارك ايله مشغول اولوب. ديگر طرفدن ظاهراً آنلر قدر تجبرنما اولمامقله برابر. بلكه اقتدارجه آنلرك فوقنده بولنان علوم وادبيات ايله فنون افراد بشريه‌نك دست وپابند حركتى اولان زنجير اسارتلرى ازهار مقبوليتله تزيين وانسانك حين ولادتنده استحصالیچون اعداد وارشاد اولنمش اولديغى آ كلاشيلان حريت اصليه آتشنى قلوب بشرده اطفا وتسكين وانسانلره اسارت محبتنى القا

وتلقین وَ هیئت مجموعه‌لرندن تربیه‌لی اقوام تشکیل ایتمك اوزره کندولرینی تربیه وتمدین ایدر .

برطاقم امرای جهان مملکتدن آقچه اخراجنی منتج اولمق شرطیله تبعه‌لری بیننده باعث حظ وصفا اوله‌جق فنونك انتشارینه چشم محظوظیتله نکران اولوب، چونکه تبعه‌لرینی قبول اسارته پك موافق اولان محرومیٔ علو حسیات حالنده ادامه ایچون بو وجهله بر یول بولمش اولدقلری کبی، هرکسك کندوسنه پیدا ایتدیکی کافّهٔ احتیاجات بر زنجیر اسارات اولدیغنی ایو بیلورلر .

اسکندر (ایکتیوفاژ) تسمیه اولنان وَصیدماهی ایله متعیش بولنان قبائلی زیر دست تابعیتنده ابقا ایچون آنلری صید ماهیدن فارغ وَ اقوام سائره بیننده معتاد اولان مأکولات ایله متعیش اولمغه اجبار ایلمش وَکاملاً عریان گزوب یگانه سرمایهٔ

معیشتلری آلودهٔ دست شرکان ایلدیکلری

طیوردن عبارت اولان آمریقا وحشیلریله هیچ بر وقتده باشه چیقیله مامشدر .

فی الحقیقه هیچ بر شیئه احتیاجلری اولمیان آدملرك گردنلرینه نصل ربقهٔ اطاعت وضع اولنه بیلور ؟

ای زمام داران حکومت . استعداد وقابلیته ابراز محبت وتربیهٔ استعداده چالیشانلری مظهر حمایه وصحابت ایدیگز ! ای تربیه‌لی اقوام . آنلری التزام ایلیگز ! ای اسرای سعادت اتمام احرازیله مفتخر گورندیگگز او رقت تلذذات ایله برابر بینگزده تسهیل وتزیین معاملات ایدن خصائل ملایمتکارانه واخلاق نازکانه والحاصل فضائل اخلاقیه‌دن قطعا بهره‌مند اولمقسزین حماه‌سنی جمع گبی گورنمگه مساعد احوال کاذبانه هپ آنلرك سایه‌سنده‌در . میدانه چیقمقدن محترز گبی گورندکجه دها زیاده سویلان او طرز معاملهٔ نوازشکارانه

رومالیلره وَ آتنه‌لیلره ستایشلرله یاد اولنان شعشعهٔ اقبالری هنگامنده سرمایهٔ امتیاز اولدیغی گبی عصرمز وَ قوممز دخی او طرز معامله ایله کافهٔ اعصار و اقوامه غلبه ایده‌جکدر .

علاّمه‌لك دعواسندن عاری طور فیلسوفانه ایله هم جرمانیالیلرك درشتیٔ معاملاتندن وَهم ایتالیانلرك بازیچهٔ تصبصاتندن بعید اولدرق، طبیعی وَ بونکله برابر مزاج نواز ادالر. حس تعالیه استحصال وَ سلسلهٔ معاملات عملیه استکمال قلنان ذوق آشنالغك اثماریدر .

آه ! اگر نمایش ظاهری دائما حسیات قلبیه‌یه دال وَادب خارجی نمونهٔ افضال اولوب . قواعد حکمیه‌مز بزه طریق انسلاك وَفلسفهٔ حقیقیه فیلسوف عنوانندن ناقابل انفکاك بولنسه ایدی ، هیئت اجتماعیه‌مز میاننده متعیش اولمق نه لذتلی بر زندگانی اولور ایدی !

لكن بوقدر محاسنك برلكده بولنمسی فرط ندرتله ممتنع و فضیلت اخلاقیه بوقدر بیوك آلایله یوزیتمكدن مستغنیدر . تجملات تزیینیه‌نك قیمتلی بولنمسی صاحبنك متمول و متنعم اولمسنه و منتظم اولمسی ایسه حسن طبیعت صاحبی بولنمسنه دال اولوب. صحت و قوتی بر كمال اولان آدم. بشقه نشانه‌لردن هویدا و قوهٔ صحیه‌بدن. بر مداهنك تجملات زرینی آلتنده دكل. بر چفتجینك قبا البسه‌سی آلتنده وجود نمادر .

روحك قوت و متانتی دیمك اولان فضل ذاتی دخی تجملات خارجیه‌یه تعلق ایتمامك خصوصنده قوهٔ بدنیه‌دن كیرو قالماز .

مرد فضیلت منـد . عریان اوله‌رق میـدان معركه‌یه چیقمقله محفوظ و مفطور و حسن جریان قواسنه حائل اوله‌جق بر سد و علی الاكثر اخفای

سقط مقصدیله محدث وموجد تزیینات بیهوده
آنڭ نزدنده چشم حقارتله منظوردر .

فنون. طرز وطورمزی قالبلره افراغ
وشهواتمزه مرتب بر لسان تعلیم ایتمزدن اوّل،
اخلاقمز قبا وفقط طبیعی واختلاف اخلاق، اختلاف
معاملاتدن یکنظرده بدیهی ایدی .

طبیعت بشریه اساساً شمدیکندن اعلی اولمیوب،
آنجق انسانلرڭ کشف بواطن یکدیگر خصوصنده
حائز اولدقلری سهولت متقابله کندولرینه اعتماد
بخش درون وقیتی بیتمزده آرتق محسوس اولمیان
بو کیفیت خیریه سبیله هیئت اجتماعیه‌لری نیجه
معایبدن مصون ایدی .

الیوم تحریات خیالیه ولذائذ رقیقه کندینی
بگندیرمك فنی بر طاقم قواعده ارجاع ایلدیگندن،
اخلاق وعاداتمزده بر اتحاد کاذبانه و دنائتپرورانه
موجود وکافهٔ عقول، بر قالبدن چیقمش شکلنده

رهین وجود اولوب . لاینقطع آدابڭ اقتضاسی
وتربیه‌نڭ مقتضاسی گوزلمکده ودائما عادته اتباع
قانوب کیمسه کندی فکرینه اتباع ایده‌مامکده‌دز .

هر کس ماهیت حقیقیه‌سیله گوزلمکدن هراسان
وهیئت اجتماعیه تسمیه اولنان انسان سوزیسنی تشکیل
ایدن انسانلرڭ کافه‌سی دها قوی اسباب ایله انحرافه
مجبور اولمدقلری حالده . بو تضییق دائمی سببیله
احوال متساویه‌ده حرکات متساویه ابراز ایده‌جکلری
نمایاندر .

بو حالده مخاطبات اخلاقی اصل اولدیغی شیئی بر
وقتده بیلنه‌میه‌جگمزدن . دوستنی طانیمق ایچون بیوك
بیوك وسائل و وقایعه انتظار ایتمك وتعبیر آخرله
فرصت استفاده‌یی گچورمك اقتضا ایدوب زیرا
دوستك بیلمسنده‌کی فائده اساساً او وسائل و وقایع
ایچوندر .

بوعدم اعتماد حالی. نیچه بیوك مساوی آلایله برابر گیدر .

آرتق نه دوستیٔ حقیقی قالور : نه تعظیم جدی گوریلور ، نه اعتماد اساسی بولنور .

اشتباهلر. وهملر. احترازلر، برودتلر. احتیاطلر. خصومتلر ، خیانتلر هپ بو پردهٔ اطرادنمای نازکی تحتنده وَ انوار عصریه محصولی اولان وَ بونجه ستایشه مظهر بولنان لطفکستری آلتنده مستتر بولنور .

خالق کائنات حقنده کلمات کفریه ایله اظهار کفر وعصیان اولنمیور، لکن احتیاطلی قولاقلرمزه چرکین کلیمجك صور تعبیریه ایله ینه اظهار کفر وضلال اولنور .

کیمسه کندی استحقاقنی اعلا ایتمز ایسه‌ده غیرك استحقاقنی تنزیل ایدر .

کیمسه خصمنی درشتی ایله تحقیر ایتمیوب ،
لکن مهارتله خصمی علیهنده نفاق ایلر .

بین الاقوام تسکین خصومات اولنوب ، آنجق
او خصوماتك یرینه حب وطن قائم اولور .

جهل محقر اولوب . فقط آنك یرینه تهلکه‌لی
بر اعتقادسزلق کچر .

بر طاقم افراط وتفریطلر تنکیل وبعض مساوی
تذییل اولنور ایسه‌ده . بونلردن بر طاقمی اولدزجه‌ده
حائز اعتبار اولورکه هرکس یا آنلرك صاحبی ویا
محب وطالبی اولمق لازم گلور .

عقلای عصرك عفت وقناعتلرینی کیم مدح
ایدرسه ایتسون . بن آنلرك حالنده مساوینك
کسب رقت ایتمسندن بشقه برشی گورمیوب . او
حالده ساخته‌سادەدلگی گبی نالایق ستایش بولمقدیم .
اشته اخلاقمزك کسب ایتدیگی صفوت وبیغرضده
حاصل اولان شعار فضیلت بوندن عبارتدر .

وارسونلر ادبیات وَ علوم وفنون بویله براثر
سلامتبخشاده‌کی حصهٔ شرفلرینی دعوی ایتسونلر.
بن شو ملاحظهٔ آتیه‌یی علاوه ایله اکتفا
ایدرم : شویله‌که ممالك بعیده اهالیسندن بری
اوروپا اهالیسنك اخلاقی حقنده کندیسنجه برفکر
حاصل ایتمك ایچون علوم متداوله‌مزی، ترقیات
فنیه‌مزی، آداب ملاعبمزی، ظرافت اطوار ایله لطافت
کفتارمزی، علی التوالی اثبات خیرخواهی ایتمکلگمزی،
طلوع شمسدن غروبه قدر یکدیگره عرض خدمته
شتابان گورینان هرجنس وَهرصنف آدملرك
ولولهٔ معاونتنه عطف انظار ایتسه ، اشته اواجنبی
اخلاقمزك تماماً عکسنی کشف واستخراج ایدر .
(مونتن) نام فیلسوف دیرکه : « بن مباحثه
و مناظره وَ بحث و مکالمه‌دن متلذذ اولورم . لکن
آز کیمسه‌لرله وَ محضا نفسم ایچون اولان مکالمه
ومباحثه‌لردن. زیرا کبرایه عرضهٔ تماشا اولمغی وَعقل

واقوالنی حریصانه تشهیر ایتمگی اهل ناموس ایچون پك یاقیشقسز برحرفت بولورم »

بر یردهکه مسبب موجود اولمیه. تحری سبب عبثدر . بو بحثده مسبب اولان فساد اخلاق تحقق بولمش. یعنی علوم و فنونمز طریق ترقیده ایلرولدکجه ارواح وقلوبمز رهین شر وفساد اوله گلمشدر .

بوحاله عصرمزه مخصوص بر بلامی دنیلهجك؟ خیر افندم. دنیا نهقدر اسکی ایسه وسوسهٔ بیهوده‌مزدن متولد مساوی دخی اولقدر اسکیدر . فضائل اخلاقیهنك ترقیات علمیه و فنیهیه ایتدیگی تابعیت میاه بحارك جذر و مدی دوران قمره تابع اولمق خصوصندهکی انتظام تابعیتدن آشاغی بر انتظام اوزره دگلدر .

ضیای علوم وفنونك آفاقگیر اولمسی نسبتنده

فضائل اخلاقیه‌نك نابدید اولمسی گورلمش وَبو حادثه
هر زمان وَهر مکانده عیناً مشاهده ایدلمشدر .

باقیكز خطهٔ مصریه‌یه · او دنیانك مدرسهٔ
اولاسی اولان خطه‌یه . او سپهر اطلسین آلتنده
بولنان اقلیم منبته ، او جهانی فتح ایتمك ایچون
(سیزوستریسك) مبداء حرکتی اولان مملکته !

نه گوریرسکز ؟ گوریرسکزکه مصر فلسفه‌یه
وَصنایع نفیسه‌یه مهد وجود اولنجه آزه‌دن چوق
کچمکسزین (قامبیز)ك، صکره یونانیلرك .رومالیلرك·
عربلرك وَنهایت ترکلرك طعمهٔ اشتهای تسخیرلری
اولمشدر .

یونانستانه احالهٔ نظر ایدیکز ! او یونانستان، که
بر دفعه (تروآ) پیشگاهنده وَبر دفعه‌ده کندی
مملکتلرنده اولمق اوزره ایکی دفعه بتون آسیانی
مضمحل ایدن قهرمانلر ایله مملو ایدی . او وقتلر
مبدأ ادبیات اولدیغندن ، یونانستان اهالیسنك

ادبیات ایله اخلاقی افساد اولنمق زمانی هنوز گلمامشیدی . لکن فنونك ترقیاتیله اخلاقك فساداتی وصکره‌لری ماکدونیانك زنجیر اسارتی پك آز فاصله‌لر ایله یکدیگرینی تعقیب ایتمشدر .

مائل معرفت ومنهمك شهوت ودائما گرداندادهٔ اسارت اولان یونانیلر . آندن صکره‌کی انقلاباتده تبدیل متبوعدن بشقه بر ایش بجره‌مامشلردر .

(دەموستن) اڭ مجموع سرمایهٔ بلاغتی زینت ومعرفتله دوچار ضعف اوله‌رق ، میت حالنه گلمش اولان بر بدنه اصلا اعادهٔ حیات ایده‌مامشدر .

بر چوبانك همتیله تأسیس وبنا و زنجیرانك غیرتلریله قدری اعلا اولنمش اولان روما . (اینوس) ایله (تەرانسی) نام ذوات معارفسماتك زمانلرنده انقراضه یوز طوتمشدر .

لکن (اووین) لر و (مارسیال) لر و دها بونلر گبی نیجه نیجه اهل تألیف رذالت ردیف

وَيالگز اسملرى عرض وعفته ايراث خوف احتراز ايدن ارباب تضيفدنصكره وقتيله حصار استوار فضائل اخلاق اولان روما تماشا گاه انواع جنايات وَرسواى اقوام كائنات اولەرق ، بازيچهٔ دست وحشيان اولمشدر .

نهاية الامر، پاى تخت عالم اولان روما بونجه اقوام عالمك گردننه تعليق ايلمش اولديغى حلقهٔ مغلوبيتى بالنفس طاقنمغه مجبور اولمش وَ(نرون) لڭ (پترون) نام ذاتى ذوق آشنايى مميزلگى خدمتنه نصب ايتديگى گونك ايرتسى گونى، رومانك بالكليه انقراضى گونى بولنمشدر .

يا او شرق ايمپراطورلغنك مركزينه، او بتون عالمه مركز اولمغه موقعاً مستعد وَاوروپادن مقتضاى وحشت اولمغه بدل مقتضاى حكمت اولەرق طرد وتبعيد قلنان علوم وفنونه ملجأ اولان شهر شهيره نه ديەلم .

تخشیات و اخلاقجه فساداتك اشنعلری « خیانات
و مقاتلات ایله تسمماتك الڭ ظالمانه‌لری » جنایات
غدارانه‌دن الڭ شدیدلرینك اجتماعی. اشته تاریخ
قسطنطینیه دینیلان کالای معارفك تار و پود نسجی
بونلردر . اشته عصرمزده سرمایهٔ افتخار اولان
انوار کمالاتك منبع صافی بوراسیدر .

همده شهود کافه‌سی پیش نظرمزده اولان
بر حقیقتك دلائلنی ازمنهٔ قدیمه‌ده آرامغه نه حاجت !

آسیاده بر ملك وسیع واردر . که اوراده حائز
شرف و اعتبار اولان ادبیات. اصحابی ایچون الڭ
بیوك مسند دولته صعود نردبانی اوله بیلور .

لکن مادامکه مساویٔ اخلاقدن هیچ بری
یوقدر . که آنلره استیلا . و هیچ بر جنایت یوقدر . که
آنلرله انسیت پیدا ایتمسون . و مادام که رؤسای
روحانیه‌نك تنویر اذهان و قواعدینك ادعا اولنان حکمیاتی

وَاهالینك كثرت ووفرت كمیاتی او مملكت وسیعه‌یی
پامال خیول تاتاران بی اذعان اولمقدن محافظه
ایده‌مامشدر . بوقدر عالملری، چینك نه ایشنه
یرامشدر ؟

عالملر حقنده ابذال ایلدیگی شرف ومفخرتدن
چین الكاسی نه قزانمشدر ؟ اقامتگاه اسرا واشرا
اولمغیمی قزانمشدر ؟ بو تصاویر احواله قارشو
مقدار قلیل اوزره بولنان اویله اقوامك اخلاقنی
پیش نظره آلەلمكده آنلر معارف بیهوده‌نك سوء
سرایتندن مصونیتله فضائل اخلاقیه یوزندن حائز
شرف وكمال واقوام سائره‌یه نمونهٔ امتثال اولمشلردر.

مثلا فرس قدیم ! زهی قوم عجیب ! او قوم
یننده بزم اصول تعلیم معارفمز گبی اصول تحتنده
اوله‌رق فضائل اخلاقیه تعلیم ایتدیریلور ایدی .
اشته او قوم آسیایی كمال سهولتله قبضهٔ تسخیره
آلمش وَبین‌الاقوام یگانه بر شرف اولمق اوزره

آنك تاریخ مؤسسات وموضوعاتی السنهٔ عامه‌ده
داستان حکمیات اوله‌رق قالمشدر .
مدائح و اوصاف جلیله‌سی واصل اطلاعمز
اولان (سیت) قومی دخی بویله ایدی . [۱]
جرمانیالولر دخی بویله اولوب صاحب معرفت
وَرهین راحت وشهوت بر قومك جنایاتی وَسیاهیٔ
مساویسنی تصویردن بیتاب اولان بر قلم
جرمانیالولرك سادگیٔ احوالنی وَمعصومیتله فضائل
اخلاقنی تصویر ایدرك آرام وراحت بولور ایدی.
حتی روما دخی فقر وجهلی زمانلرنده بویله ایدی.
جور وستمله منقلب یأس اولمیان جسارتی وَسوء
مثال ایله اخلال اولنه‌میان صداقتی زیور زبان
ستایش اولان بر قوم دخی (اسوپچرەلیلر)
بوگونکی گونه قدر بیان اولنان حالده بولنمشدر .

[۱] سیت قومنك تاریخی کتابخانهٔ ابوالضیا
صره‌سنده نشر ایدلمشدر .

هله اوکنی آلمق ایچون نیچه زحمتلر چکدیکمز مساوینك اسملرینی بیله بیلمیان اوبختیار قوملردن، یعنی آمریقا وحشیلرندن بحث ایتمکه جسارت ایده‌میورم . اویله وحشیلرکه (مونتن) نام فیلسوف آنلرك ساده وطبیعی اولان احوال ضابطه‌لرینی دکل. یالکز افلاطونك قوانین مشهوره‌سنه. حتی حکومت اقوام ایچون فیلسوفلرك داخل خیالخانهٔ تصورات ایده‌بیله‌جکلری الڭ مکمل قواعده ترجیح ایتمکده تردد ایلمامشدر . مونتن بو بابده ارباب تقدیره حیرت ویره‌جك امثله ذکر ایتمش وحتی « آنلر اتکلك قوللانمق احتیاجندن وارسته‌درلر » مآلنده بر فقره ایله مرامنی پك لطیف بر طرزده ایما ایلمشدر .

احوالندن بحث ایتدیکم بو قوملرك اشتغالات فکریه‌یه. اشتغالات سائره‌یی ترجیح ایتملری حمق وبلاهتلرندن ناشی دکلدر .

آنلرده یازلرمی ایدیکه بشقه ممتلرده ایشمز گوجمز آدملر (امت محاسن) (مساوی) (فضائل) اوزرینه تدقیقات ایله امرار اوقات وعظمتلی متفلسفلر الڭ بیوك تقدیراتی وستایشلری کندولرینه حصر ایدرك اقوام سائره حقنده (وحشیلر) ناملیه ابذال تحقیرات ایدییورلر ایدی.

خلوص وجدان ایله جواب ایسترمکه آتنهلیلرڭ کافهسی الڭ عادل محکمه عد ایتدکلری وآنڭ حکم و قرارلری علیهنده معبودلره بیله ایصال نیاز استیناف اولنهمز اعتقادنده بولندقلری محکمهدن اصول بلاغتی کمال اهتمام ایله بعید طوتدقلری معلوم ایکن. آتنهلیلرڭ کندیلری بیننده اصول بلاغت حقنده نه فکر موجود اولدیغنه ذاهب اولنهبیلور ؟

عجبا رومهلیلر علم طب حقنده نه دوشنیورلر

ايمشكه او علمى جمهوريتلرندن اخراج وتبعيد ايلمشلردر ؟

بر بقيهٔ حسيات انسانيتكارانه‌يه اتباعاً قوانين شناسلرينى آمريقايه دخولدن منع ايدن اسپانيالولرك علوم حقوقيه حقنده ظن واعتقادلرى عجبا نه مركزده ايمش ؟

خاطره گلمزميكه اسپانيالولر بيچاره آمريقالولره ايتمش اولدقلرى بونجه فنالقلرى يالكز بو حركتله تعمير ايتمش اولمق اعتقادنده بولنمشلردر ؟

قرال (فردیناند) مستملكات پيدا ايتمك اوزره هندستانه اهالى گوندرديگى وقت ايچلرنده مدارس حقوقيه شاگردانندن كيمسه بولنمامسنه اعتنا وبو وجهله اثبات حكمت ونها ايتمشدر .

افلاطونه اتباعاً قرال فردیناند دخى « بر مملكت ايچون حقوق آشنايان وطبيبان ادخارى بر سوء ادخار » اولديغى مطالعه‌سنده ايدى .

خاطرلردن چیقـا بیلورمیکه تا یونانسـتانك
ایچنده جهالت بختیارانه وَ قوانین حکیمانه‌سی سایه‌له
مشتهر وَفضائل اخلاقیه‌سـنك عالم انسـانیته نسبةً
درجهٔ اعتلاسنه گوره سکنهٔ عالم بالا جمهوری نامنه
لیاقتی ظاهر بر خطه تشکل ایتمشدر ؛

ای حکمیات بیهوده‌نك عار وشنارینی الی الابد
انظار عالمیانه عرض ایدن اسپارته ! بر طرفدن
فنون نفیسه دلالتیله مساوی آتنه‌یه ورود وَدیگر
طرفدن بر متغلب شاه شعرانك آثارینی جمع ایتمگه
بذل مجهود ایتمکده ایکن، سن فنون ایله متفننلری
وَعلوم ایله عالملری بابکدن مطرود ایدییور ایدك !

بو فرقك نتائج فعلیه‌سنی وقوعات اثبات ایتدی .

آتنه نازکئ طور وحرکت وَحسن طبیعته مقر
وَمرکز فلسـفه وناطقـه پردازان هنر اولدی .
نفاست ابنیه شیوهٔ السنه‌یه معادل بولندی .

سنك خارا وَاقمشۀ لطافتپیرا، الڭ ماهر استادانڭ
دست اهتماملریله اجسام ذی حیات حالنه گلدی .

آنکچون کافۀ اعصار فساد ومساویده نمونۀ
امتثال اوله‌جق آثار حیرتفزا هپ آنده‌دن چیقدی .

(لاکه‌ده‌مونیا) نڭ منظره‌سی بویله پارلاق
دکل ایدی .

اوراده (اقوام سائره‌نڭ افاده‌سی وجهله)
ابنای بشر فضائل اخلاقیه ایله طوغمقده وحتی
اورانڭ هوای نسیمیسی بیله قلوبه القای فضائل
ایدییور گبی گورنمکده ایدی .

(لاکه‌ده‌مونیا) اهالیسی بزه آنجق افعال
قهرمانه‌لرینڭ خاطره‌سندن بشقه میراث براقدیلر.

بزجه بویله مأثر جلیله آنده‌دن موروث
هیاکل عجیبه‌دن دون قیمت اوله‌بیلورمی ؟

واقعا بعض ارباب عقل وحکمت سیل عمومیه

مقاومت وَمیان شعرادە محافظهٔ پردهٔ عصمت ایتمشلردر .

لکن بقالم که ایچلرندە بر تخیلات مرتبه‌سنی احراز ایله شهرتشعار وجماهیردن زیادە ستمدیدهٔ ادبار اولمش اولان سقراط، معاصرلری بولنان معارفمندان وَگروه متفننین حقنده نه دیور .

سقراط دیرکه : « بن شعرایی امتحان ایتدم . بنم نظرمدە آنلر استعدادلری گرك کندولرینه وَگرك سائرلرینه حیرت ویرمش آدملردرکه عقل گچینورلر وَعاقل دیو قبول اولنورلر . حال بوکه کندولرینه الڭ بعید بولنان صفت عاقللکدر »

« نظر معاینه‌م شعرادن صکره متفننلره منعطف اولمشدر . فنونه وقتیله بندن بیگانه کیمسه اولمیوب، اهل فنون، واقف خفایای جلیلهٔ گونا گون اولوب. آنلرده بر علویت مخصصه بولندیغی خصوصنه بندن زیادە معتقد کیمسه یوق ایدی .

« آنجق صکره فرقه واردمکه‌بونلرك حالنده دخی احوال شعرایه نسبةً اهونیت موجود اولمیوب اعتقادات باطله‌جه ایکی فرقه هم حال ایمش .

« ایچلرندن الڭ ماهراولنلرك شعبات مخصوصهٔ فنونده ید طولی کسب ایتملری جهتیله بونلر کندولرینی اعقل ابنای بشر عد ایدییورلر .

« بو تصلف آنلرك هنر و معرفتلرینی نظر اعتبارمدن بالکلیه اسقاط ایتدیگی جهتله کندیمی بر کاهن مقامنده فرض ایدوب ایکی حالدن قنغیسنی ترجیح ایده‌جگمی ، یعنی بنم حالمله قالمقلغمی می یوقسه آنلرك حالنه گلمکلگمی می وتعبیر آخرله آنلرك اوگرندکلری شیلری بیلمگیمی یوقسه بر شی بیلدیگمی بیلمگیمی ایستیه‌جگمی نفسمدن سؤال ایلدیگمده ، هم وجدانمه وهمده جناب کردگاره خطاباً (کندی حالمله قالمغی ایسترم) جوابنی ویردم .

« حقیقت دینیلان شیئك ماهیتی نه اولدیغنی
وحسن مستحسن دینلان شیئك معناسی نه ایدوکنی
نه سفسطه پردازلر . نه شاعرلر . نه خطیبلر . نه
متفننلر بیلور ونه‌ده بن بیلورم .

« بیلمزده شو فرق وارکه بو آدملر هیچ برشی
بیلمامکله برابر کافةً برشی بیلورز صانیورلر . بن
ایسه برشی بیلمامکله برابر بیلدیکمده شبهه ایتمیورم .

« بناءً علیه کاهنلر طرفندن عهده‌مه توجیه اولنان
مرتبهٔ علیای عقل و حکمت مجرد بیلدیکم شیلرك
کافه‌سی مجهولم اولدیغنه یقین تام حاصل ایتمش
اولمقلغمدن عبارت قالیور . » (انتهای کلام سقراط)

اشته کوریلیورکه یونانلیلرك اعتقادنجه معبودلر
طرفندن الك حکیم آدم اولدیغنه حکم ایدلمش
وبتون یونانستانك حسیاتنجه آتنه‌لیلرك اعلی
بولنمش اولان سقراط جهلی ثنا ایدییور .

سقراطه شمدی اعادهٔ حیات اولنسه بزم عالم ومتفننلرمز آكا افكارینی تبدیل ایتدیره بیلورلرمی ظن اولنیور؟ خیر افندم! او ذات استقامت صفات، علوم بیهوده‌مزی زیر پای تحقیرده بولندیرمقده بردوام اولوب. هرطرفدن سیل بلا گبی بزی مستغرق ایدن كتابلری تزییده خدمت ایتمز وَسابقده اولدیغی گبی گرك تلامیذنه وَگرك احفادمزه محضا فضائل اخلاقیه‌سنی نمونهٔ امتثال وَیادگار ایدر ایدی .

اشته انسانلری گوزل تربیه‌ایتمك بویله اولور.

سقراطك آتنه‌ده آچدیغی طریق ابتدائی اعتراضه امتثالاً اسكی (قاطون) رومادده وطندا-شانی تسویل وَمرتبهٔ علیای بسالت وشجاعتدن تنزیل ایدن او حیله‌كار ومتلون‌الاطوار یونانیلر علیهنده توسنزان غضب اولمقده دوام ایلمشدر .

لكن نه چاره‌كه علوم وفنون وَفصاحت وبلاغت

ینه مظهر غلبه اولوب . روما اهل فلسفه و ارباب
خطبه ایله مالا مال و انتظام عسکری رهین اهمال
اولهرق . زراعت تحت حقارتده قالمش و بر طاقم
واهی مذاهبه انسلاك عادت اولوب وطن اونودلمشدر .

حریت و دریادلی و اطاعت قوانین گبی
مقدس نامارلرینه (اپیکور . زه‌نون . آرسه‌زیلاس)
گبی فیلسوف و عالملرك نامای قائم اولمشدر .

کندی فیلسوفلری بیله (ایچمزده عالملر
ظهور ایده‌لی ارباب خیر نهان اولمشدر) دیرلر
ایدی .

او وقته گلنجه‌یه قدر روماليلر فضائل اخلا-
قیه‌نك عملیاتیله اکتفا ایلیوب . مؤخراً تدقیقات
نظریه‌سنه ابتدار ایلدکلرنده کافه‌سنی غائب ایتدیلر .

ای قوجه فابریسیوس ! سنك ایچون براثر
بدبختی اوله‌رق سکا اعادهٔ حیات اولنوبده وقتیله
تهلکه‌دن تخلیص ایلدیگك و کافهٔ مظفریاتدن زیاده

شرف نامکله مشرف ایتدیگك رومانك شمدیکی
منظرهٔ مطنطنه‌سنی گورسه ایدك روح معالی
سنوحلك عجبا نه مطالعه‌ده بولنور ایدی ؟

البته شو وجهله فریاد ایدرایدی (یامستعان!
وقتیله اعتدال و فضائل اخلاقه مسکن اولان او
سقف گیاه بسته وکاشانهٔ ساده‌لر نره‌یه گیتدی ؟
رومانك ساده‌گیٔ احوالی یرینه قائم اولان بوزینت
منحوسه ندر ؟

بو شیوهٔ غرابتمای لسان ندر ؟

بو اطوار نسا پسندانه ندر ؟

بوهیکللر . بولوحه‌لر . بوبنالر نه دیمك اوله‌جق ؟

ای بی شعورلر ندر بو یاپدیغکز ؟

سزکه فرمانفرمای اقوام ایدیکز ، دست
غالبیتکزده مغلوب اولان اشخاص خفت اتصافك
شمدی ربقهٔ اسارتنه کندیکزی قویمشسکز .

زمام حکومتکز خطبه پردازلر الینه گچمش .

برطاقم معمارلری . رساملری . هیکلتراشلری .
سخره‌کارلری نائل ثروت و غنا ایتمك ایچـونمی
وقتیله یونانستانی وَ آسیایی خونکزله اسقا ایلدیکز؟
قارطاژیانك انقاضی بر چالغیجینك دست
اغتنامنده‌در .

ای روماليلر! بلا افتهٔ وقت ییقکز شو کرسیٔ
خطابتلری . قیریکز شو مرمرلری . یاقیکز شـو
لوحه‌لری . طرد ایدیکز شو اسیرلری . که سزی زبقهٔ
اسارتده طوتوب فنون مشئومه‌لریله اخلاقکزی
افساد ایلیورلر .

استعدادات بیهوده ایله وارسون بشقه اللر تمیز
ایلسون . رومایه شایسته اولان یگانه استعداد .
جهانه استیلا وَ جهانده فضائل اخلاقیه‌یی فرمانفرما
ایلمك استعدادیدر .

اپیریا حکمداری طرفندن سفارتله رومایه
گلان مشهور (سینه آس) بزم مجلس اعیانمزه

(انجمن حکمـداران) دیمش ایدی ، بو افادەیه
سـبب مومی الیهك بر دبدبهٔ بیهوده ویا بر زینت
ملتزمه ایله متحیر اولمسی دکلدر . برطاقم بی بهرهٔ
فضائل آدملرك مشـغلهسی وخلقی تسخیر ایتمکه
واسطهسی اولان بلاغت بی مألی (سـینه آس)
بزم مجلس اعیانمزده ایشتمدی ،

اویله ایسـه (سینه آس) اوقدر سـلطنتلی
نه گوردی ؟

ای وطنداشان (سینه آس) برتماشا ایلهمباهی
اولدیکه اوتماشانی هیچ بر وقت گرك ثروتکز وگرك
بتون قوتکز میـدانه گتورهمز . شمدی‌یه قدر
زیر قبهٔ افلاکده امثالی گورلمامش اولان اوتماشای
نفیس (روماده حکومت وجهـانه حاکمیت ایتمکه
شایسـته ومالك فضائل اخلاقیه ایکی یوز آدمك
اجتماع ایتمسی) تماشاسیدر . (انتهی)

لکن ابعاد ازمنه وامکنه‌یی طی ایدوب کندی
مملکتلرمزده وکندی گوزلرمزڭ اوکنده جریان
ایتمش اولان احوالدن بحث ایدەلم و یاخود دها
اهون اولمق اوزره نازکی طبعمزه طوقونه‌بیله‌جك
تصاویر بدفامی برطرف وعینی شیلری دیگر نامله
ایله تکرار ایتمك زحمتندن کندیمزی وقایه ایلیه‌لم .

(فابریسیوس) اڭ روحنی انطاق ایدیشم
بیهوده اولمیوب . او بیوك آدمڭ روحنه سویلتدیگم
نه واردرکه اون ایکنجی (لوئی) نڭ و یاخود
دردنجی (هانری) نڭ اغزینه یاقشمسون ؛

واقعا (سقراط) بزم بزمزده اولسه ایدی
تجرع جام زهر ایتمز ایدی . لکن جام زهردن
امر اولان استهزای تحقیر آمیز بادەسیله قدحنوش
وموتدن اشد اولان استخفافه دوش اولور ایدی .

اشته بووجهله حکمت ازلیه‌نڭ مقتضاسی

اوله‌رق، درونده بولندیغمز جهالت سعادت احتوادن
چیقمق ایچون صرف ایتدیگمز مساعئ خود
پرستانه‌نك جزای سزاسی هروقت زینت وپریشانی
اولمشدر .

کافهٔ معاملات وحرکات حکمت ازلیه‌یی ستر
ایدن نقاب کثیف تحریات بیهوده ایله اشتغاله
اعداد وارشاد اولنمامش اولدیغمزی بزه مرتبهٔ
کفایه‌ده اخطار ایتمك گرك ایدی .

لکن بودرس عبرتلرك هیچ برندن حصهٔ انتفاع
اله ییلشمیز ؟ ویا تعبیر آخرله بوبابده‌کی تکاسل
واهمالمزك هیچ بریسی جزاسز قالشمی ؟

ای اقوام معلومکز اولسونکه طبیعت بر مادر
مشفقك تهلکه‌لی سلاحی چوجغندن آلمسی قبیلندن
اوله‌رق ، سزی بلای معارفدن صیانت ایتمك ایسته‌ـ
یوب نظر مشاهده‌کزدن ستر اولنان کافهٔ سرائر

سوء تأثیرندن حفظ و وقایه اولندیغکز مصائب اولدرق
تعلم و تدرسده چکدیککز زحمت. حقکزده‌کی الطافك
کوچکلرندن دکلدر .

انسانلرکه خبیثدرلر. اگر (عالم) تولد ایتمك
بلاسنه اوغرامش اولسه ایدیلر. البته بدتر اولورلر
ایدی .

بوملاحظات هیئت بشریه‌یه نه بیوك حقارتدر!
عظمت نفسمز بونلردن نه قدر متأذی اولور ! نه
دیمك اولسونکه عفت واستقامت ثمرهٔ جهالت
بولنسون ! وکمالات علمیه ایله. فضائل اخلاقیه ناقابل
امتزاج دینلسون ؟ بو اعتقادات باطله‌دن نه نتیجه‌لر
چیقارلمز ؟ دینلور .

امّا بو تضاد ظاهری‌یی دفع ایچون معارف
بشریه‌نك خیره‌ساز عیونمز اولان وَبغیر حق،
ویرلمکده بولنان عنوانلرنده‌کی بیهوده‌لگی وَهیچلگی
دقتله معاینه کافیدر .

ایمدی بالنفس علوم وفنونی تدقیق ایده‌لم . آنلرڭ ترقیاتندن نه حاصل اولمق لازم گله‌جگنی گوردم : وملاحظات فکریه‌مز استنتاجات تاریخیه ایله قنغی نقطه‌لرده توافق ایدر ایسه آنلری تسلیم واعترافده تردد ایتمیه‌لم .

(منتهای قسم اوّل)

افادۀ مخصوصه

اثر عاجزانه‌مك برنجی قسمی حقنده عامّه طرفندن فوق المأمول اظهار حسن قبول اولنمش اولدیغندن طولایی ایفای تشكرات ایدرم .

بعض ذوات، ترجمه‌نك دها آچیق عباره‌لی اولمسنی توصیه بیوربیوردلر .

بویله آثارك آچیق عباره ایله ترجمه‌سی پك یاقیشقسز اولدیغنی شیوۀ اساتذه واقف اولنلر تسلیم ایدرلر .

حتی خیلی زماندنبرو سهل و ساده عباره ایله افادۀ مرام مسلك ادیبسنی التزام بیورمش اولان دولتلو منیف پاشا حضرتلری (سرعت عمر) وَ (مسافرخانه) نامیله بنام وَعند كمترانه‌مده مشار الیه حضرتلرینك سرنامۀ آثار ادیبه‌لری عنوانه سزاوار اولان مقالۀ مترجمه‌لرینی اولدرجه‌ده مغلق یازمشلردر. كه آنلرك یاننده ترجمۀ عاجزانه‌م مكاتب صبیانده اوقوتدیریله‌جق درجه‌ده ساده قالور .

قسطمونی متصرفی ایكن وفات ایدن وَ غیبوتی خزینۀ معارف ادبیه‌مز ایچون بر بیوك زیان اولان پرتو پاشا مرحومك اڭ مغلق اثری ینه (ژان ـ ژاق روسو) دن ترجمه ایتمش اولدیغی ایكی مكتوب بلاغت اسلوبدر.

گلهلم بشقه بر اعتراضه :

قواعد عربیه‌نی اسانمزڭ ترکیباتنده بهمه حال اتخاذه مجبورز. ذهابنده بولنان بعض ذوات دخی اثر عاجزانه‌مڭ اسمنه اعتراض ایله عربیده جمعلرڭ منسوب صیغه‌سیله گتورلمسی تجویز اولنمدیغی وبناء علیه (فضائل اخلاقیه) ترکیبنه صحیح ترکیب دینله‌میه‌جگی مطالعه‌سنده بولنیورلر.

بزده‌کی لسان مباحثی احلاف بوزوقلغندن منبعث عد ایتدیگم جهتله ایلروده (ژان ژاق روسو) نڭ اثرینی محاکمه ومؤاخذه ایدر ایکن او مباحثه گیریشه‌جگم و (بلاغت عثمانیه) مبحثنه دائر افکار عاجزانه‌می دخی بیان ایده‌جگم.

شمدیلك اسلاف واخلافمزڭ قوللاندقلری جملی اسم منسوبلری ذکر ایله اکتفا ایلیم :

اسلافدن

اشراف انصاریه . عوالم ارواحیه

اخلافدن

امور دولیه . محظورات حکمیه . قواعد حقوقیه . دوائر رسمیه . معاملات قیودیه . مراسم تشریفاتیه . حسابات اعشاریه

فضائل اخلاقیه وکمالات علمیه

بوترکیباتك جملهسی لسانمزك شیوهسی مقتضیاتندن اولوب . دگل یالکز شیوهٔ لسان عربیه حتی السنهٔ عموم عالمیانك طوغریدن طوغری یه قواعدینه مخالف اولسهء بزینه آنلری بویله استعمال ایدرز .

عربجه ایستیان عربانه گتسون
عجمجه ایستیان ایرانه گتسون
فرنگیلر فرنگستانه گتسون
بونی فهم ایتمیان جاهل دیمکدر
که بز ترکز بزه ترکی گرکدر

سعید

ترجمه ایله اشتغال ایدنلردن

سؤال

فرانسزجه (sexe) لفظنی اغیارینی مانع اولمق اوزره تصل لفظ ایله ترجمه ایتملی .

قسم ثانی

. • .

مصرلیلردن یونانلیلره منتقل منقولات خیالیه‌دن اولمق اوزره نقل اولندیغنه گوره. آنلرك معتقدلری اولان معبودلردن بری ابنای بشرك راحت و آسایشنه دشمن اولدیغندن، علومی ایجاد ایتمشدر. [١]

[١] بو روایتك مستنداولندیغی‌فقرهٔ منقوله شودرکه (پرومه‌ته) نامنده‌کی معبود انوار آسماندن اختلاس نور ایدرك آلچیدن مصنوع برهیکله حیات ویرمش ویونانلولرك اعتقادنجه (ژوپیتر) نام‌معبود ـ اکبر مومی‌الیهی قفقاس‌طاغی اوزرنده میخلاتمشدر. هرکون برحیوان آنك جکرینی اکل ایتمکده وایرتسی کونی جکری بتمکده ایمش. ژان ـ ژاك‌روسونك مرامی یونانلولر بیننده دخی موجد معارف عد اولنان معبود ایچون غضب وحضومت موجود اولدیغنی کوسترمکدر. بو مرامه مبنی فقرهٔ آتیه‌یی دخی یونانلیلرك منقولاتندن اولمق اوزره روایت ایدر. شویله‌که: نیم معبود اعتقاد اولنانلردن (سایتر)نامنده بری اونور آسمانی‌یی مشاهده ایتدیکنده آنی دراغوش ایله بوس ایتمك ایسته‌مش و(پرومه‌ته) ایسه (ای سایتر خیه‌کی ضایع ایدوب اغلارسین زیرا بوشی کندوسنه طوقنانلری یقار) دیمشدر .

مصریلرڭ بیله کندی بیلرنده مهد وجوده قونیلان علوم حقنده‌کی فکرلری نه اولدیغی بوندن آکلاشیلور .

آنلرڭ بو فکرده بولنملرینه سبب، علومڭ مبادیٔ ظهورینی بیلملری جهتیله منابع علومی یقیندن گورملریدر .

فی‌الحقیقه گرك مجلدات تاریخیه تتبع اولنسون وگرك منقولات مبهمه یرینه تدقیقات حکمیه قائم ایدلسون، معارف بشریه‌یه هیچ بر منبع بولنمزکه معارف حقنده حاصل اولمسی آرزو ایدیلان افکاره مطابق اولسون .

علم هیئت تعصب محصولیدر ؛ علم بلاغت کین وغرض، تبصبص ومداهنه کذب ودروغ ثمره‌سیدر ؛ علم هندسه خست اثریدر ؛ حکمت طبیعیه بروسوسهٔ بیهوده‌دن حاصل اولمشدر ؛ الحاصل جمله‌سی، حتی علم اخلاق بیله کبر وعظمت انساندن متولددر .

دیمك اولورکه علوم وفنونه منشـاء ومبداء مسـاوئ بشریه‌در. اگر فضـائل بشریه تولیـد معارف ایتمش اولسه‌ایدی. معارفك فائده‌سی بحث گوتوره بیلوز ایدی .

علوم وفنـونك مبدأ ومنشـألرنده‌کی خطا وبطلان، موضوع وغایتلرنده دخی کمالیله بدیهی ونمایاندر .

سبب ترقیٔ فنون اولان اصول تزین موجود اولمسه ایدی. فنون نه ایشیمزه یارار ایدی ؟

انسـانلرك حقسزلقلری اولمسـه ایدی ، علم حقوقك نه محسناتی اولور ایدی ؟

متغلبلر محاربه‌لر اختـلالجیلر اولمسـه ایدی تاریخك نه اهمیتی بولنور ایدی ؟

خلاصهٔ کلام هرکس وظائف بشریه واحتیاجات طبیعیـه‌یه حصر نظر همت ایدوب، وطن اغورنده ابذال واعانهٔ مصیبتزدگان ایله خـدمت

محبان و یاران یولنده صرف وایثار ایدیله جك
اوقات خرجنده کمسه نك وقتی اولمسه ایدی.
تجسسز تدقیقات فکریه ایله امرار اوقات حیات
ایتمگی کیم ایستر ایدی !

حقیقتك جای اختفاسی اولان بر بیقعرك
کنارنده مقیداً امرار عمر ایتمك ایچونمی دنیایه
گلدك ؟

تحصیل فلسفه ایله کسب معارف ایتمك خصو-
صنه نیت جدّیه ایله ساعی اولان بر آدمك اول
باول تأخیر اقدام ایتمسیچون یالکز شو ملاحظهٔ
اخیره کافی اولمق گرك ایدی .

تجربیات وتدقیقات علیه‌ده نه قدر تهلکه‌لرده
نه قدر طریق غیر مستقیمه اوغرانیلیور !

حقیقته وصول ایچون تهلکه‌سی . حقیقتك
فائده‌سنه بیك قات غالب نه‌قدر طرق خطایا واباطیلدن
مرور ایتمك اقتضا ایدیور !

صعوبت و مشکلاتك کافه‌سی حقیقت طرفنده اولدیغی بی‌اشتباه اولوب. چونکه باطل نیجه نیجه صور واشکاله گیرمگه مستعد وقابل وَحقیقت ایسه یالکز بر شکل ایله متشکلدر .

همده گوچکدن خلوص نیتله تحرّی ٔ حقیقت ایدن کیمدر ؟

بالفرض اڭ مکمل حسن نیتله تحرّی ایده‌جك اولسه‌ق دخی ، نصل علامتندن حقیقتی بولمش اولدیغمزه کسب یقین ایده‌جگز ؟

بو حسیات متخالفهٔ کثیره میاننده حسن تمیز حقیقت ایچون یدمزده محك نه‌در ؟

اصعب امور اولمق اوزره بالفرض مساعدهٔ طالع ایله واصل حقیقت اوله‌جق بیله اولسه‌ق ایچمزده کیم واردر.که او حقیقتی حسن استعمال ایده بیلسون ؟

انسان نه قدر آز بیلور ایسه اولقدر چوق بیلورم ظن ایدر .

ارسطالیسك پیرولری دنیاده هیچ بر شیئه وقوفلری اولمامغی قبول ایدرلرمی ایدی ؟

(دهقارت) نام حکیم . عالمی ذرات مکعبه ایله وَ آنلرك حرکاتیله بنا ایتمدیمی ؟

الکتریق دینلان سیالهٔ برقیه‌نك سر و حکمتی حقیق فیلسوفلری بلکه الی الابد حقیقتنه اطلاعدن مأیوس ایده‌جك برشی ایکن . بو گونکی گونده اوروپاده حکمت طبیعیه ایله مشتغل برعادی آدم بولنورمی . که بی پروا او سرّ سربسته‌یی ایضاحه قالقشمسون ؟

علوم ومعارفڭ موضوع وغایت اعتباریله بیهوده‌لگی نه درجه‌ده ایسه . نتیجه وتأثیر اعتباریله تهلکه‌سی آندن زیاده‌در . چونکه علوم ومعارف ایشسزلکدن متولد اولدیغندن دائما ایشسزلگی ادامه

ایتمکده بولنوب. علوم ومعارفدن هیئت اجتماعیه
ترتب ایدن ضررلرك برنجیسی، بالضروره موجب
اولدیغی اضاعهٔ وقت ماده سیدر. که ناقابل تعمیر بربلادر.
گرك مواد اساسیه وگرك مواد اخلاقیه‌ده
ساعی خیر اولمامق شر عظیم اولوب، اهالیدن
هر فرد. که بی لزوم اوله. برشخص شریر عد
اولنه‌بیلور.
ای حکمای معالی انتما! سزکه بزه بعد مجرده
اجسامك یکدیگری جذب ایتمسی نصل قاعده‌یه مستند
اولدیغنی وسیاراتك حرکاتنده مساوی زمانلرده
قطع اولنان مسافاتك بحساب تربیعی نسبتی نه
ایدوگنی ونصل مخیلرك نقاط مزدوجه‌لری بولندیغنی
وسیاراتك محرکلری اوزرنده رسم ایتدکلری
مخیلری وانسانك فکری وحدت وجودی نصل
تصور ایده‌بیله‌جگنی وروح ایله جسم یکدیگری
یانه قونلمش ایکی ساعتك برلکده ایشلمسی قبیلندن

اولمزدق . بلا رابطه بری بریله مناسبتلری نصل
بولنه بیله جگنی. نصل یلدیزلرده سکنه موجود
اوله بیله جگنی. نصل حیواناتك جنس و یا نوعی
صورت فوق العادده وجوده گلدیگنی تعلیم
ایدییورسکز ! بوقدر عالی شیلری بزه تعلیم
ایدن ذات عالیلریکزدن سؤال ایدرمکه : بو
شیلردن هیچ برینی بزه اوگرتمامش اولسه ایدیکز
نفوسمزمی ناقص اولور ایدی ؟ حسن ادارەمزمی
مفقود بولنور ایدی ؟ ایراث خوف وخشیتدەمی
قصورمز گوریلور ایدی ؟ عمرانمزمی گیرو قالور
ایدی ؟ یوقسه مساوی اخلاقمزمی آرتار ایدی ؟

مادامکه بو سؤاللرمه جوابکز یوقدر؛ اویله ایسه
محصولاتکزك اهمیتی ادعاسندن وازگچیکز ! ومادامکه
عالملرمز میاننده الڭ زیاده افکار منوره اصحابندن
بولنانلرك والڭ مکمل اهالیمزك آثارندن بزه بوقدر
آز فائده حاصل اولیور؛ آرتق اسملری نامعلوم

وَكار وكسبلری مفقود برچوق اهل قلم وَ ادیبلره
نه دیه‌یم. كه صرف بیهوده اوله‌رق مملكتك نعمتلریله
پرورده اولیورلر . بونیده سنز سویلیك !

كار وكسبلری مفقود دیدم. خطا ایتمشم. كاشكه
اویله اولسه ایدی . اخلاقمزده دها زیاده صفوت
وَهیئتمزده دها زیاده راحت بولنور ایدی .

لكن بوناطقه پردازان بیهوده‌كار وهرزه كفتار،
هرطرفه پویان وَمغالطات مشئومه‌لریله مخرب بنیان
فضل وایمان اولیورلر .

بونلر وطن و دین كلمات قدیمه‌سنه تبسم تحقیر
ایله نگران وَبین‌البشر نه قدر مقدّس شیلر وار ایسه
آنلری تخریب وتزذیل یولنده صارف ماحاصل
فلسفه واذعاندرلر .

اساساً بونلر فضائل اخلاقیه‌مزك وَقواعد
دینیه‌مزك علیهنده اولمیوب، دائما افكار عمومیه‌نك
علیهنده بولنه‌رق، عمومه مخالفتی مسلك اتخاذ ایتمش

اولدقلرندن. بونلری دیانته دعوت ایچون کندیلرینی
دینسزلر صره‌سنه ادخال ایتمك کافیدر .

ای حرص امتیاز واشتهار! نه‌لره قادر دگلسین؟

اوقاتی سوء استعمال بیوك بر فنالقدر . لکن
ادبیات ایله فنون آندن اشد فنالقلری ایجاب
وانتاج ایدر. ازجمله ادبیات ایله فنونك نتائجندن
بری زینتدر، که آنلر گبی اوده انسانلرك ایشسز-
لگندن وخودپرستلگندن تولد ایتمشدر .

علوم و فنونسز زینتك وجود و بقا بولمسی
نادر وفقط زینتسز علوم و فنونك بردوام اولمسی
غیر ممکندر .

معلومدرکه غرائب قواعد وضعنده دائماً
سماحتلری مسلم بولنان فیلسوفلرمز. کافهٔ اعصارك
مجرّباتی خلافنده اوله‌رق، دولتلرك شعشعهٔ اقباللری
زینتله اولدیغنی ادّعا ایدرلر؛ لکن بونلر مانع
سفاهت قانونلر وضعی لزومنی خاطردن چیقاردقدن

بشقه عجبا دولتلرڭ بقاسیچون محاسن اخلاق لازم اولدیغنی وَ محاسن اخلاق ایله زینت طبان طبانه ضد ومخالف بولندیغنی انكاره‌ده‌می جسارت ایده‌جكلر ؟

فرض ایده‌لم كه زینت نشانهٔ صحیح ثروت اولسون. وَحتی خاطر ایچون قبول ایده‌لم كه تزیید ثروته خدمت دخی ایتسون . زمانه‌مز محصولی اولمغه شایسته بولنان شو سفسطه‌دن نه نتیجه استخراج اولنور ؟ هر نصل اولور ایسه اولسون كسب ثروت ایتمك لازم گلدیگی حالده فضائل اخلاقیه نره‌ده قالور ؟ اسكی سیاسیونڭ ورد زبانلری محاسن وفضائل اخلاق ایدی ؛ بزمكیلرڭ سرمایهٔ قیل وقاللری تجارت وثروتدر .

بریسی فلان آدمڭ دگری، جزایرده حاصل اوله‌بیله‌جك ثمن بیعنه مساویدر ادّعاسنده بولنور. دیگری بو حسابه توفیقاً انسانلرڭ هیچ دگری

اولیه‌جق یرلر و بشقه‌لری انسانك قیمتی هیچك مادونده بوله‌جق محللر کشف ایدر .

آنلر انسانلرك قیمتنی مرعا حیوان سوریلرینه تقدیر قیمت ایدر گبی تعیین ایدرلر !

آنلرك اعتقادینه گوره بر آدمك بر مملکتجه قیمتی ، اوراده‌کی استهلاکاتی مقدارندن عبارت اولوب ، بو حسابجه (سپارتیس) اهالیسندن بریسی اوتوز (لاکه‌ده‌مونیا) لی‌یه بدل طوتلمق لازم گلور .

آرتق بو ایکی جمهوریتدن یعنی (اسپارته) وَ (سپارتیس) جمهوریتلرندن قنغیسی بر فرقهٔ صغیرهٔ دهقان یدنده زبون اولمش وَ قنغیسی بتون آسیایی لرزه‌ناك ایتمش اولدیغی دوشونلسون .

(کیخسرو) لك سلطنتی فرسك الك عادی حاکم بلده‌سندن افقر بر پرنسك قوماندهسی تحتنده اولەرق . اوتوز بیك آدم معرفتیله زیر و زبر ایدلمش وَ کافهٔ اقوامك الك بیوایه‌سی بولنان (سیت)

قومی دنیانك الڭ قدرتلی حکمدارینه مقاومت
ایتمشدر .

مشهور آفاق ایکی حکومت جمهوریه جهانگیرلك سوداسیله میدان رقابته گیروب ، بونلردن بری غایتله مالدار وَدیگری رهین افتقار بولنمش وَنهایت مالدار اولان جمهوریت دیگرینك غلبه‌سیله مضمحل اولمشدر ، [*]

روما دولتی دخی جهانك ثروت وسامانی دست اغتنامه آلدقدن صکره ، ثروت نه دیمك اولدیغندن بیله بیخبر آدملر الیله تخریب قلنمشدر.

غول طائفه‌سنه غلبه ایدن فرانق طائفه‌سنك وَانگلتره‌یه استیلا ایدن ساقسون طائفه‌سنك فقر وشجاعتدن بشقه خزینه‌لری یوق ایدی .

مجموع حبّ مال وطمعلری برقاچ قیون

[*] بو جمهورلردن بری (آتنه) و دیگری (اسپارته) در .

دریسنه منحصر بر سوزی جابیلر |۱| آوستریانك کبر وعظمتی تشکیل ایتدکدن صکره، صاحب ثروت ویسار وَخوف تیغیله بتون اوروپا رؤساسی لرزه‌ناك وبیقرار اولان (بورغونیا) خاندانك بنای سطوت وشوکتنی خاك ایله یکسان ایتمشلردر .

نهایت شارل کنك وارث تختی . کمال عظمت و مهارتیله و بتون هنـد خزینه‌لری ید اغتنامنده بولنمقـله برابر قلیـل المقدار بالقچیلره غلبـه ایده‌مامشدر . [۲]

آرتق سیاسیونمز مخیلات حسابیه‌یی تنزلاً تعطیل ایدوب، اشبو امثله‌یه احالهٔ انظار وَ آچقه ایله هرشی حاصـل اولوب آنجق فضائل اخلاقیـه واهلیـه وجوده گتوریله‌مز حقیقتنی برکره‌جك داحل افکار بیورسونلر .

[۱] اسویچره‌لیلر .
[۲] هولانده‌لیلره .

بو زینت مجشنده جای تدقیق ندر؟ جای تدقیق، دولتلر ایچون شعشعه‌لی وموقت بولنمقمی، یوقسه مالك فضائل اخلاقیه اولدرق قابل دوام و بقا اولمقمی ملتزم طوتلق اقتضا ایده‌جگی مسئله‌سیدر. شعشعه‌لی تعبیرینی قوللاندم اما نه درلو شعشعه ؟!

تجملات تزیینیه ذوقیله، ذوق عفت اصلا بر روحده مجتمع اولهماز.

خیر! ممکن دگلدرکه بر طاقم بیهوده اعتنالر اله متذلل اولمش عقول. هیچ بر وقتده معالی یه صعود وارتقا ایده‌بیلسون! حتی بویله عقول اصحابنك واصل معالی اولمغه مقتضی قوتلری اولسه بیله جسارتلری مفقود اولور.

هر متفنن مظهر ستایش وتقدیر اولمق ایستر. معاصرلرینك مدح و ثنالرینه نائلیت جائزهٔ مساعیسنك کندوسنجه اڭ قیمتدار قسمیدر. حال بویله اولنجه او متفنن میدان رغبت واعتبارده

بولنان عالملرڭ همم تربیه‌لریله خلقه قومانده حالنه گتورلمش ارباب شباب خفت اتصاف ایله آراسته بر قوم و زمان ایچنده وطائفهٔ نسایه مخصوص خوف وخشیتله متناسب شیلردن ماعدا بر شی تقدیر ایتمکده عدم جسارتی سببیله نفایس آثار شاعران وبدایع مآثر موسیقی شناسانڭ زیر پای تحقیرنده قالمسی هنگاملرنده تولد ایتمش بولنمق درکه‌سنده بدبخت ایسه مظهر تقدیر و ستایش اولمق ایچون نه یاپار ؟

نه‌می یاپار ؟ آنڭ یاپاجغی شی استعدادینی عصرڭ طبقهٔ فکریه‌سی درکه‌سنه تنزیل و وفاتندن چوق صکره تقدیر اولنه‌بیله‌جك اعجب آثار میدانه قویمغه مدت حیاتنده تقدیر اولنه‌جق عادی اثرلر احداثی ترجیح وتقدیم ایلمکدر .

ای شهرتی عالمگیر اولان وولتر! کیم بیلور نیچه محاسن متینه و مردانه‌یی بزم ساخته نازکیٔ طبعمزه

فدا ایتمشسیندر ! وامور عادیه‌ده نیچه شیلر میدانه
گتورن افکار زنپرستانه‌سنجه نیچه بیوك شیلرده
مال اولمشدر . [ ]

[ ] طائفهٔ نسوانك تغلبی حد ذاتنده فنا برشی
اوله‌جغی افکارندن پك بعیدم .

حسن وآن اثنای بشرك سعادت حالیچون طبیعت
طرفندن زنانه ایدلمش بر احسان اولوب بو احسان حسن
اداره اولنسه بوگونکی گونده وجوده گتوردیگی فنالقلر
قدر ایولکلر حصوله گتوره‌بیلور .

هیئت بشریه‌نك نصف دیگرینی تحت تغلبنده
طوتمقده اولان بو نصف زیباسی حسن تربیه آلتنه
آلنمش اولسه هیئت اجتماعیه ایچون نه قدر بیوك فوائد
حاصل اوله‌جغی لایقیله حس اولنمیور . طائفهٔ ذکورك
حالی دائما طائفهٔ نسوان نصل حالی ایستر ایسه او حال
اولوب بو تقدیرجه ذکور عالیجناب ومالك فضائل اخلاق
اولسونلر دینلور ایسه قادینلره علو جناب وفضائل اخلاق
دینلان شیلرك معناسی نه اولدیغنی اوگرتمك لازم گلور .

بو مبحثه دائر متبا درخاطر اوله‌بیله‌جك ملاحظات
وقتیله افلاطون طرفندن درمیان اولنمش وافلاطون گبی
بر استادك اثرینه متابعةً بویله بر بیوك دعواده ایفای
مدافعه ایتمکه شایسته بر صاحب قلم طرفندن ملاحظات
مزبوره‌نك توسیع اولنمسی شایان آرزو بولنمشدر .

زینت و احتشامك نتیجۀ ضروریه‌سی اولان
فساد اخلاق. ذوق و تلذذك دخی فسادینی مستلزم
اولیور . از قضا استعداد فوق‌العاده ایله تحیز
ایتمش ذوات میاننده عصرینك افكارینه تبعیت
وبازیچۀ طفلانه عنواننه لایق آثار نشریله ارتكاب
ذات ایده‌میه‌جك صورتده حائز متانت قلب بر آدم
ظهور ایده‌جك اولور ایسه ایواه بیچاره‌نك حالنه !
زواللی آدم فقر وضرورتله دوچار آلام وعاقبت
او حال ایله كمنام اولور .

بو افاداتم تخمینات مخیله اولمیوب مجربات
منقوله‌در .

ای مشاهیر رسامان ! بر وقتلر گلدك . كه
تصاویر علویه و مقدسه ایله تزیین معابد ایتمگه
مستعد ومهیا قلم معالی توأم تصویركز یا دست
اهتمامكزدن دور ومهجور ویاخود كبرایه مهیج

شهوات تصویرات فحشیات ایله اشتغال عار وشنارینی ارتکابه مجبور اوله‌جقدر .

ای مهرهٔ هیکلتراشان ! سزك دست معرفتکز اسکی زمانلرده اولسه ایدی قدمای بت پرستانك بت پرستلکلرینی نظرمزده مظهر عفو و مسامحه ایده‌بیله‌جك نفایس هیاکل معابید اعمالنده استخدام اولنور ایدی . اشته او دست معرفتکز شمدی یا اعاجب هیاکل بد شمائل اعمالیله ارتکاب مذلت ویاخود اختیار کنج عزلت ایتمك لازم گلور . اخلاق اوزرینه اجالهٔ افکار اولنجه اوائل ازمنه‌نك سادگیٔ احوالی مرآت خاطرده جلوه‌نمای انبساط اولمامق ممکن دگلدر .

بو اوائل ازمنه ، محضا دست قدرتله مزین سواحل لطافتبخشایه بکزرکه انسان دائما آنلره احالهٔ انظار ایتمکدن کندوسنی آله‌میوب، آنلردن تباعدینی گوردکجه دوچار حزن والم اولور .

عصمت و فضیلت ایچنده بولنان آدملر . هر فعل
وحرکتلرنده معبودلری حاضر وناظر بولندیرمغی
آرزو ایلیوب . آنلرك تصویرلریله برلکده گلبه نشین
اولمشلر ایسه‌ده . مؤخراً غلبهٔ خباثت . بو حضارك
وجودینی سالب راحت گوستردیگندن . معابد نفیسه
هیاکل معابده مقر اولدرق . خانه‌لر آنلردن تخلیه
قلنمشدر .

نهایة الامر هیاکل مزبوره اورادن دخی
چیقاریلوب . یرلرینی انسانلر ضبط ایتمش ویا تعبیر
آخرله معابد معابده . بیوت اهالیدن فرقسز اولمق
حالنه گلمشدر .

آرتق بوحال . منتهای مساوئ احوال اولوب .
فسق و فجور کبرا سرایلرنده محکوکاً زیور ستون
عزّ وامتیاز اولدیجه . هیچ بر وقتده امثالی گورلمیان
درکات شناعته تنزیل قلنمشدر .

تعیشك حضـور وحظوظی افزایش بولدیجه

« فنون ایلرولدکجه » تزیّن توسّع ایلدکجه. شجاعت حقیقیه منقلب. عطالت وفضائل عسکریه متحول بطالت اولوب. بونلرك جمله‌سیده کوشهٔ استراحتده وجود پذیر ظهور اولان علوم وفنونك اثریدر .

(غوت) طائفه‌سنك یونانستانه استیلا ایتمسی اثناسنده کتبخانه‌لر رهین آتش تخریب اولمقدن شو سبیله مصون اولمشدر. که طائفهٔ مزبوره افرادندن بری ، دشمنی تعلیمات عسکریه‌دن آلیقویه‌جق وَ بطالت و عطالتله اکلندیره‌جك اشیادن. یعنی کتابلردن خالی براقمق جائز اولمیه‌جغنی درپیش ایدرك افکارینی ترویج ایتدیرمشدر .

سکزنجی شارل همان استعمال اسلحه‌یه بیله حاجت قالمقسزین طوسقانه‌یی وَ ناپولی قرالّغنی قبضهٔ تسخیره آلمش وَبتون قرناسی طرفندن اشبو سهولت غیرمأموله. ایتالیا پرنسلریله اصیلزادگانك تزیید قوّهٔ بدن ایلیه‌رك. تحصیل جنگاوری ایتمك

مشغله‌سنه تعلم معارف وكسب رقت فكر ايلنجه‌سنى ترجيح ايتملرى سببنه اسناد اولنمشدر .

شو ايكى فقره‌يى نقل ايدن حكيم حقائق شناس (مونتن) ديركه :

(كرك ذكر اولنان حكومت عسكريه‌ده وكرك آكا مشابه اولان سائر حكومتلرده معارفله اشتغالك نتيجه‌سى شجاعت و بسالتى تأييد وتشييده بدل دوچار ضعف وخلل ايلمك بولنديغنى كافهٔ امثله ميدان علانيته وضع ايديور .)

رومالولر تصاويرده « سنكتراشلقده » مصنع كاسه‌لر اعمالنده وفنون نفيسه‌ده كسب وقوف و مهارت ايتدكجه . فضائل اخلاقيه‌لرى رهين زوال اولديغنى اعتراف ايتمشلر وكويا او خطهٔ مشهوره دائما اقوام سائره‌يه نمونهٔ عبرت اولمق ايچون خلق اولنمش كبى ايتاليانك برقاچ عصر اول يكيدن اكتساب ايدركى كورنديكى شهرت جنكاورى‌يى

(مدیسیس) خاندانی ارکاننك موقع اقتداره صعودی وادبیاتك ازسرنو مظهر اعتبار اولمسی برده‌ها وبلکه ابداً اضاعه ایتمشدر .

اکثر مؤسسات و موضوعاتنده شعشعه پاش کمال اولان انوار حکمت مقتضیاتندن اوله‌رق، یونان جماهیر قدیمه‌سی بدنی مألوف بطالت وَرهین مفسدت ایتمکله، آز وقت ایچنده فیض وقوت روحی افنا ایدن وَکوشهٔ راحتده پرور شیاب اولان حرفتلر ایله اشتغالدن وطنداشلرینی منع ایتمشلردر .

حقیقتده زحمت جزئیه ایله بیتاب وَکوچك بر احتیاجدن طولایی دوچار عذاب اولان آدملر جوع وعطش وَمحن ومهالك وَموت گبی شیلره نه نظرله باقه‌بیلورلر ؟

عساکر.خدمات شاقّه ایله مألوف بولنمینجه زحمت خدمته نصل متانتله تحمل ایده‌بیلورلر ؟

راکباً بیله سیاحته قدرتلری اولمیان ضابطانك

قوماندالری تحتنده اولدرق. مجبوری مشی وحرکتلری نه شوق ایله اجرا ایلیه‌بیلورلر ؟

مکمل اصول وقواعداله تحت انتظامه آلنمش اولان یکی جنگاورلرڭ فضائل مشهورده‌سی مطالعه‌مه اعتراضاً درپیش اولنمسون !

واقعا بونلرڭ بر یوم محاربه‌ده گوستردکلری بسالت تقدیر اولنقده اولوب. آنجق فرط مشاق وشدائد مواسمله هوانڭ اویغونسزلقلرینه مقابل ابراز تحمل ایدوب ایتمامرلدن هیچ بحث اولنمیور. اردولرمزڭ الڭ مکملی آز وقت ایچنده اریتمك ومنقرض ایتمك ایچون براز شدت مهر رخشان ویا برف وباران ویاخود بعض زوائددن حرمان کافیدر .

ای شجعان اهل حرب ! پك نادراً سامعه‌گزه ایرشمکده اولان حقیقتی بندن دیکلمگه تحمل ایدیکز : شجاعت وبسالتکز مسلمدر: اگر (آنیبال)

وقتنده اولمش اولسه ایدیکز آنکله برابر (قان)
وَ (طرازیمین) محاربه‌لرنده مظفر اولور ایدیکز .
(سزار) سزك همتکزله (روبیقـون) نهرینی
آشار وَایتالیایی تسخیر ایلر ایدی، لکن (آنیبال)
سزکله آلپ طاغلرینی آشـه‌مز وَ (سزار)
سزکله اجدادکزه غلبه چاله‌مز ایدی .

محاربه‌لرده مظفریت دائما معرکه‌لرله اولمیوب،
قوماندانلر ایچون غوغا قزانمق فننك فوقنده بر
فن واردر .

بر ضابط بولنه‌بیلور، که کمال جسارتله آتش
دشمنه عرض سینهٔ بسالت ایتمکله برابر، پك فنا بر
ضابطدر . نفراتده دخی زیاده شجاعته بدل براز
دها قوّت ومتانت بدن لازم اولسه گرکدر ؛ زیرا
شجاعت اولومدن صیانت ایتمز .

دولته گوره ایسه اردولرینك ستمه وَصغوقدن

دوچار تلف اولمسیله، سلاح دشمن تأثیرندن رهین
هلاك اولمسی بیننده نه فرق واردر ؟

علوم ایله اشتغالك خصائل عسکریه‌جه مضرتی
اولدیغی گبی خصائل معنویه‌جه مضرتی دها زیاده‌در.
تا حال صباوتمزدن بدأ ایله برمناسبتسز تربیه،
عقلمزی تزیین وملاحظه‌لریمزی افساد ایدیور.
هرطرفده ابنیهٔ جسیمهٔ تدریسیه مشاهده ایدیورم که
اوراده ارباب شبابه وظیفهٔ انسانیه‌لرندن غیری
هردرلو شیلر اوگردملك ایچون اختیار انواع
تکالف اولنیور !

بوندن بویله اطفالکز لسان مادر زادلرینی
بیلیوب، فقط هیچ بر یرده مستعمل اولمیان بشقه
لسانلرله متکلم اوله‌جقلردر.

کندیلرینك بیله تفهمندن عاجز قاله‌جقلری
اشعار تنظیم ایلیه‌جکلردر.

حقی باطلدن تفریقه هنوز مقتدر اولمقسزین

وسائط مخصوصهٔ اقناعیه ایله،غیری دخی بوتمیزدن
عاجز بر اقمق فنی اوگرنه‌جکلردر .

لکن «شفقت» «حقانیت» «اعتدال» «انسانیت»
وَجسارت لفظلرینك معنالرینی بیله بیلیه‌جکلردر .

وطن، نام لطیفی هیچ بر وقتده گوشزدلری
اولمیه‌جقدر .

خدانك نامنی ایشیدیرلر ایسه، آنك غضبندن
خوف وخشیت ایتمکدن زیاده، کندیسندن توحش
ایده‌جکلردر. صاحب عقل وحکمت بریسی دیر
ایدی‌که : بن مکتب شاگردینك طوپ اویونیله
امرار وقت ایلسنی اولویتده گوریرم؛ زیرا هیچ
اولمز ایسه طوپ اویونندن بدنجه مستفید اولور .

واقعا بنمده مسلمدر.که اطفالی اشغال لازم
اولوب، بطالت وعطالتده قالمق اطفال ایچون
الڭ وخیم بر تهلکه‌در .

اویله ایسه نه اوگرنسونلر ؟ سؤالی وارد اولور . اوت بو سؤال بر گوزل سؤالدر .

بو سؤاله جواباً دیرمکه: اطفال آدم اولنجه نه یاپملری لازم گلور ایسه آنی اوگرنملی وبیودکلری وقت انداختهٔ گوشهٔ نسیان ایده‌جکلری شیلری تحصیل ایتماملیدرلر .

باغچه‌لرمز هیکللرله ورسمخانه‌لرمز تصاویر ایله مزیندر .

نظرگاه تحسین عامه‌یه موضوع اولان اشبو بدایع مأثر فنون.نه تصویر ایدییور ظن ایدرسکز؟

محافظهٔ وطن ایدن جنگاورلریمی ؟ یوقسه فضائل اخلاقیه‌لریله خزینهٔ معنویهٔ وطنی حائز نصاب ثروت ایدن دها بیوك آدملریمی ؟ خیر ! بونلر قلب وفکرك تصاویر سوء تمایلاتی اولوب مأخذلری ایسه اساطیر قدیمه‌در.که هنوز حال صباوتده اطفالمزك قرائت تعلم ایتمزدن اول

نمونهٔ مساوئ احوال گورملری ملتزم ایمش گبی
نظر استغرابلرینه وضع اولنیور .

عالمده بونجه سوء استعمالات، استعدادلرك مظهر
امتیازات اولمسندن وَ فضائل اخلاقیه‌نك محقر
قالمسندن منبعث وَبین‌الانسان جالب مصیبت اولمق
ایچون متقرر مساواتسزلغك اثری دگلده نه‌در ؟

اشته كافهٔ تحصیلات معارفمزك الك بدیهی اثری
وَنتایجنك الك وخیمی بودر . شمدی بر آدم ایچون
عفیف ومستقیمیدر ؟ سؤالی وقوع بولمیور :
(مستعدمیدر ؟) دیو صوریلیور .

بر كتاب ایچون فائده‌لیمیدر ؟ دیه استفسار
ایدلمیور (گوزل یازلمشمیدر؟ دیه سؤال اولنیور .)

پارلاق فكرلره مكافاة خصوصنده سمیحانه
حركت ایدلمكده اولوب. فضائل اخلاقیه ایسه
شرفسز قالیور: گوزل نطقلر ایچون هزاران
مكافاة موجود اولوب. افعال خیریه ایچون ایسه

هیچ مکافاة یوقدر . حال بوکه بو انجمن دانشده مظهر مکافاة اوله‌جق مقاله‌لرك الك مکملنده‌کی شرف. بویله مکافاة قاعده‌سی وضعی فعلنك مستحق اولدیغی شرفه قابل قیاس اوله‌بیلورمی ؟

صاحب عقل و حکمت اولان آدم ثروت وسامان ایچون پویان بولنمز ایسه‌ده. فخر وشرفدن تأثریاب مسار اولمامق ممکن اولمدیغندن. فخر وشرفك بویله سوء توزیع اولنمسنی گورنجه. او آدمك قلبنده مرکوز اولان فضائل اخلاقیه دوچار یأس وحرمان وکوشهٔ نسیانده پنهان اولور. حال بوکه جزئی بر تشویق. فضائلی تهییج وآنك فوائدینی هیئت اجتماعیه‌یه تعمیم ایده‌بیلور ایدی .

اشته هرطرفده باعث حظ ومسار اوله‌جق استعدادلرك موجب منافع اوله‌جق استعدادلره ترجیح وتقدیم اولنمسندن؛ گیده گیده حاصل اوله‌جق اثر بو اولور. علوم وفنون مجدداً منتشر

اوله‌لیدنبرو وقوع بولان تجربه‌لر بومدعانی لزومندن
زیاده اثبات ایتمشدر .

طبیعیونمز، مهندسلرمز، کیمیاگرلرمز،
منجملرمز، شاعرلرمز، موسیقی شناسلرمز
وَرساملرمز واردر . لکن حقیقی معناسیله اهل
وطنمز موجود اولمیوب اسکیلرك بقایاسی اوله‌رق،
وار ایسه بیله آنلرده متروك وبی‌اعتبار اولان قرا
ومزارعده فقر وحقارتله متوجه سمت عدمدرلر .

بزه اتمك واطفالمزه سود ویرنلرك حالی
اشته بو درکه‌یه ایمشدر وآنلرك بزدن اقتباس
ایلدکلری حسیات اشته بونلردن عبارتدر .

(منتهای قسم ثانی)

قسم ثالث

...

شوراسنی اعتراف ایدرمکه موجود فنالق
امکانی درجه‌سنده بیوك دگلدر .

بصیرت ازلیّه برطاقم نباتات مهلکه‌نك یاننده
گیاه شفابخشا خلق و ایجاد وَ برطاقم حیوانات
مضرّه‌نك آچدقلری یاره‌لره کندی اجزای
بدنلرنده مرهملر بولندیرمغی اعتیاد ایدرك . وکلاسی
مقامنده اولان حکمداران ذیشانه کندی حکمتنه
اشارتفرمای انقیاد اولمشدر .

اشته عصراً بعد عصر صیت وشهرتی افزایش‌یاب
انجلا اوله‌جغی درکار اولان او حکمدار
جلیل الشان (اون دردنجی لوئی) دخی مقتضای
حکمت ازلیه‌یه اتباعاً منبع انواع سوء انهماکات

اوّلان علومك اربابندن بر طاقم مشهور انجمنلر تأسيس ايلمشدر. كه آنلر هم معارف بشريه ديناﻻن مواد خطرناكه وهمده بنىلرنده صفوت اخلاقه دقت واعتنا وقبول ايده‌جكلرى اعضا ايچون دخى صافئ اخلاقى بر كيفيت معتنابها ايلك يولنده مادهٔ مقدسهٔ فضائل اخلاقيه‌يه مخزن ادخار اولمق وظيفه‌سيله مكلفدرلر .

بو مؤسسات حكمت غايات مشار اليهك خلف باهر الشرفى طرفندن مظهر تأييد وبتون اوروپا حكمدارلرى جانبندن رهين تقليد اولديغى حالده ادبيات ايله اشتغال ايدنلره بر عنان تحذير واحتياط حالنده بولنوب . زيرا ادبانك هر برى انجمنلره داخل اولمق شرفندن بهره‌مند اولمغى ايستدكجه، كندى حال وحركتنه دقت ايدرك . آثار مفيده واخلاق حميده ايله او شرفه ابراز استحقاق غيرتنده بولنور .

هیأت مزبوره میانندە تقدیر قیمت ادبیه ایچون
لاجل التحریر انتخاب ایدەجكلری مسائلی قلوب
اهالیدە فضائل اخلاقیه محبتنی تهییج ایدەجك یولدە
انتخاب ایدنلر، كندیلرندە او محبتك وجودینی
اثبات وافراد بشره یالكز باعث حظ وصفا انوار
معرفت نشریله اكتفا ایتمیوب، معارف سلامتبخشا
نشرینه نصب نفس ایتمش هیئات علمیه گورمك گبی
نادر ولذیذ بر هنگامه تماشاسیله اهالیی حائز
مسرات ایتمش اولورلر .

ایمدی بنجه برهان جدید مدعا اولان بر
خصوصی، قولمی جرحاً ایراد ایتملیدر .

بوقدر احتیاطلر، لزوم احتیاطی تماماً اثبات
ایتمكدە اولوب . زیرا وجودی اولمیان خستەلگه
چارە تحری اولنماز . اویله ایسه بوچارەلر كفایتسز.
لكدن ناشی نیچون عادی چارەلر حالندە قالسون ؟
عالملرك منفعتیچون وجودە گتورلمكدە اولان

بونجه مؤسسات علومدن مقصود اولان نتیجه‌لری
استحصاله وَ اذهانی علوم ایله اشتغاله برقات دها
تضییق نمای اقدام اولیور .

ایدیلان احتیاطلره باقیلنجه غالبا اهل زراعت
وفلاحت چوق گوزلمکده اولدرق . لزومی قدر
فیلسوف بولنمیه‌جق دیه قورقیلیور .

بورادہ مرامم زراعتله فلسفه‌یی محاکمه ایتمك
گبی بر جرأت اولمیوب، بویله بر محاکمه‌یی کیمسه
چکمیه‌جگی درکاردر؛ یالکز سؤال ایدرمکه فلسفه
نه‌یه دیرلر ؟ الڭ مشهور فیلسوفلرڭ آثار قیمه‌سنده
نه واردر ؟ بو محب حکمت اولنلرڭ ویردکلری
درسلر نه‌در ؟

نشر ایتدکلری اثرلره نظراً بونلرڭ کافه‌سی
برمیدان بازارده (ای اهالی بکا گلکز زیرا
سزی آلداتمیه‌جق یالکز بنم) دیه فریادلریله

سامعه خراش اولان بر سوزی هرزه وکیلر
مقامنده اولدیغنه حکم اولنه‌مزمی ؟

بریسی هیچ بر جسم موجود اولمدیغنی واشیا
موهومات قبیلندن اولوب وارلق دینلان شیئك
اساسی توهم ایدوکنی ادّعا ودیگری ماده دینلان
شیدن بشقه بر شیئك وجودی اولمدیغنی وکائناتدن
ماعدا خالق بولنمدیغنی دعوی ایدر. بریده بردیگری
فضائل و رذائل موجود اولمدیغی ومعنوی محاسن
و مساوی دیدیگمز شیلرك کافه‌سی مخیلات مفروضه‌دن عبارت ایدوکی دعواسنده واوته‌دن بر
بشقه‌سی، انسانلر قورد مثابه‌سنده اولوب ، ابنای
بشرك یکدیگرینی بی محابا طعمهٔ اشتهای افنا ایتمسنده
وجدانه طوقنور بر شی اولمدیغی ادّعاسنده گزر .

ای عظمتلی فیلسوفلر! بو تدریسات محاسن
آیاتی احیا کزه واولادکزه صاقلاسه‌کز ایو اولمزمی؟
تاکه سز قریباً ثمرات تدریساتکزی مشاهده

ایله کامیاب وکامروا وبز کندی احبامز واولادمز میاننده سزه اتباع ایده‌جکلر بو اخمق تهلکه‌سندن مصونیتله رهین صفا اولوب . ایکی طرفده راحت ایلسون .

باقکز شو ذوات غرائب صفاته که مدت حیاتلرنده معاصرلرینک تعظیماتی حقلرنده ابذال وبعدالوفات نامری ادامه اولنه‌رق، برطاقی شهرتلریله زمرهٔ لایموتونه ادخال قلنمشدر .

باقکز شو قواعد حکیمانه‌یه، که آنلری بز کندیلرندن آلوب . قرناً بعد قرنٍ احفادمزه نقل ایلیورز .

عقل بشرینک کافهٔ سوء انهماکاتنه بازیچه اولان بت‌پرستلک، انجیلک سایهٔ حمایه‌سنده بولنان برعصرده صنعت طباعتک استحضار ایلدیگی هیاکل رذائله تشبیه قبول ایده‌جک صورتده اخلافه هیچ برشی براقشمیدر ؟

یونانستاندن طرد اولنان (دیوغوراس)
قرداشلی آدملرك محررات فاحشه‌لری کندیلریله
برابر متواری پردهٔ عدم اولمش اولوب . بونك
سببی دخی ذهن بشرینك طاشقینلقلرینی عامده
دامه ایتمك صنعتنك (صنعت طباعت) آنلرك
وقتلرنده هنوز ایجاد اولنمامش اولمسی مذهبی
اولدیغی درکار وصنعت طباعتله آنك استعمالی
حقنده بیلمزده متخذ عادات سایه‌سنده (هوب)
و (سپینوزا) کبی وحدت وجود افکارنده
بولنانلرك مخیلات خطرناکی الی الابد باقی اوله‌جغی
اشکاردر . [*]

[*] مطبوعاتك اوروپاجه موجب اولدیغی شدتی
خورشدردن وکوندن کونه فنالغك آرتمسی جهتیله مستقبلك
کسب ایده‌جکی حالدن بالسهوله استدلال اولنه‌بیلور . که
دولتلر فن طباعتی مملکتلرینه ادخال ایچون وقتیله
ایلدکلری اقدام درجه‌سنده بو فن دهشت انکیزی
ممکلرندن چیقارمغه ذهن درمیان غیرت اوله‌جقلردر .
ذوق اشنای هنر خینان رطاقة کسانك تعوزلرنه منی

هایدی ای آثار مشهوره‌سزکه آبامزك سادگی
احوالنه ناچسبان ایدیکز. عصرمزك فساد اخلاقنه

سلطان احمد ثالث حضرتلری استانبولده بر دار الطباعه
تأسیسنه موافقت ایتشلر ایسه‌ده آز وقت ایچنده بونك
مضرتی میدانه چیقوب تعطیل وتخریبنه و آلات وادواتنك
برقیویه آتلسنه مجبوریت حاصل اولمشدر. [١]

روایته گوره حضرت عمردن اسکندریه کتبخانه‌سنی
نه یاپمق لازم گله‌جکی سؤال اولندقده مشار الیه
حضرتلری (بو کتبخانه‌ده موجود کتابلر قرآن کریمه
مخالف ایسه مضر دیمك اولدیغندن محتاج احراق اولوب
آنلرك مندرجاتی قرآن کریمك مندرجاتندن عبارت ایسه
ینه آنلری احراق لازمدر زیرا او حالده آنلر بی لزوم
وزائددر) بیورمشلردر.

بزم عالملرمز بو قولی قاعدهٔ استنتاجیه‌یه اك مخالف
شیلردن اولمق اوزره ذکر ایدرلر.

حال بوکه حضرت عمرك برنده مشهور پاپا بیوك
(غره‌غوار) بولنسه ایدی و قرآن کریم برینه انجیل
موضوع بحث اولسه ایدی کتابلرینه احراق ایدیلور
و بلکه بو حرکت او عالیقدر پاپانك دفتر حرکاتنده اك
گوزل بر قید بولنور ایدی.

[١] روسو بو قولی تکمیلاً ایراد ایتمشدر. بو قصه وقعه‌نك
اصلی یوقدر. (للطابع)

مرأت انعکاس اولان شمسدیکی اثرلره برلکده گیدیکز .

اعصار آتیه‌یه علوم وفنونمزك ترقیات ومحسناتی تاریخنی بلا قصور نقل ایدیکز .

خلفلرمز سزی مطالعه ایدرلر ایسه الیوم موضوع موقع بحث اولان مسئله‌یه دائر بینلرنده جای تردد قالمیه‌جغی بدیهی وَاگر آنلر بزدن زیاده دوچار بلاهت اولمزلر ایسه دست نیازلرینی سوی آسمانه رفع ایدرك سوزش درون ایله (ای هرشیئه قادراولان خدا. وی کافهٔ عقول محکوم فرمانی اولان اجل اعلا ! سن بزی آبامزك انوار فکریه‌سندن وَفنون مشئومه‌سندن تخلیص ایله مظهر عز وعلا وَبختیاراولمقلغمزه یگانه چاره وَنزد الوهیتکده یگانه شئ مقبول اولان جهالت . معصومیت، قناعت خاصه‌لرینی اعاده ایدرك، بزی بهره‌مند حظ وصفا ایله) دعاسنه مواظبت ایتمك لازم گله‌جگی امر جلیدر .

آرتق علوم وفنونك ترقیسی سعادت حقیقیه
مزه هیچ خدمت ایتمدیکی و بالعکس اخلاقمزی
افساد ایلدیکی وافساد اخلاقك نتیجه‌سی صفوت
تمدنانه دخی خلل گتوردیکی ثابت اولنجه برسوزی
مبدئ معارف مؤلفلرینه نه دیملی؟ اظلم وشعر
پرستانك اطرافنی محیط دائره جرأت ایلمز؟
محك قولسی اولمق اوزره جانب طبیعتدن محدث
ووضوح [illegible] مشكلاتی برطرف ایتمكده بولنمشلردر.
یا او مجموعه مرتبلرینه نه سویلملی؟ بی خاب
باب علومی قیرمقده ونزد علومه گیرلمك شایسته
برطاقم اهالی‌یی ایچرویه صوقمقده وطریقی دیلنجه
ایدولمیه‌جكلرك [illegible] اولادنه مأیوس اولمرق؛
هیئت اجتماعیه‌یه نافع صنعتلره گیرملری گبی شین
آرزو برخیره دائمت ایلمكده‌درلر.
مثلا برابسی عمری اولمیه‌جق فنا شاعر وعددی
مهندس اولمقلی حالده برجولق قیشه

فابریقه‌جیسی اوله‌بیلور ایدی. برطاقم مرید وپیرولر پیدا ایتمك ایچون طرف طبیعتدن حائز استعداد بولنانلر معلمه هیچ محتاج اولمامشلردر. نوع بشرك مربیلگی صفتنی حائز اولان (دهقارت) لر (نوتون) لر وامثالی ذوات مربی ایله یتشمیوب آنلری كندی قوهٔ عظیمهٔ فكریه‌لرینك كندیلرینی ایصال ایلدیگی موقع بالای مستثنایه هانكی رهبر گوتوره بیلور ایدی؟

عادی معلملر آنلرك قوهٔ ذهنیه‌لرینی كندی دائرهٔ مضیقهٔ اهلیتلریله صیقه‌رق تضییق ایلمكدن بشقه برایشه یارامزلر ایدی.

آنلرك ملكهٔ مساعیلری وهلهٔ اولاده راست گلدكلری مشكلات سایه‌سنده حاصل اولمش وقطع ایتدكلری مسافهٔ فوق‌العاده‌یی قطع ایتمك تاب وتوانی. محضا اوممارسه‌دن تحدث ایتمشدر.

بعض اشخاصه علوم وفنون ایله اشتغال رخصتی

ويرملك لازم ايسه بورخصت محضا بالاده ذكر
ايتديكم مشاهيرك اثرينه خود بخود اتباع وآنلره
مسابقت قوت ومتانتى حائز اولنلره ويرملك لازم
اولور. زيرا عقل بشرىيه ركز علائم افتخار
خدمتى يالكز اومقدار قليل آدملره مخصوصدر.

لكن آنلرك فكر موجدانه‌سنه فائق هيچ برشى
بولنمسون ديلور ايسه، آنلرك اميدلرى فوقنده
برشى بولنمامق لازم اولور. محتاج اولدقلرى
سائقهٔ تشويق بوندن عبارتدر.

روحك مابه الاشتغالى اولان شيلرله حس
اولنماز صورتده متناسباشمسى مجرب اولور، بيوك
آدملر ميدانه كتورن شى بيوك بيوك وقايع
واحوالدر.

باغك تاج سر مفخرتى [١] روماده حاكم

[١] سيسه رون

وفیلسوفلرك بلکه الڭ بیوکی [ ] انگلترهده امور خارجیه ناظری ایدی. بونلردن بری مدارس علومدن برنده معلم وَدیگری برانجمن معارفك عادی اعضاسندن بولنسه ایدی ؛ بوحالك تأثیراتی اثرلرنده گورلمزمی ایدی ظن اولنیور ؟

کبرای دول ؛ کندیلرینه حسن نصایح ایتمکه قابلیتلی آدملری مجلس مشورتلرینه تنزلمای قبول وَاقوامی اداره ایتمك فنی تنویر افکار اقوامدن اصعب اولدیغی بولنده کبرانك کبر وغرورلرندن منبعث براعتقاد قدیم وباطلدن ساعئ نکول وَانسانلری حسن رضالریله محاسن افعاله دعوت. قوّهٔ جبریه ایله خیره سوق ایتمکدن آسان ایدیش گبی. برقول بطلان اشتمالی اورتهدن قالدیرمقله مشغول وَبرنجی صنفدن عالم بولنانلر موقع اعزازه موصول وَتعلیم حکمت ایلدکلری اقوامك سعادت

[ ] باقون

حالنه نفوذلریله خدمت ایتمك گبی اجلّ درجات
مکافاته نائلیتده مقبل ومقبول اولسه‌لر. یعنی فضائل
اخلاقیه وکمالات علمیه ایله حکومت عمومیه برساقهٔ
جاذبه ایله متحرّك ونوع بشرك مسعودیتنه غیرت
خصوصنده متفق بولنسه‌لر نه بیوك ایشلر
گوریله‌جگی میدانه چیقار .

اما اقتدار حکومت یالکز باشنه برطرفده
وانوار فکریه وحکمیه دیگر طرفده قالدقجه عالملر
نادراً عالی شیلره صرف افکار . دولتلر محسن
افعاله دخی نادر اوله‌رق . بذل اقتدار ایدوب
قوملرده بویله مذلت ومفسدت ومحرومیٔ سعادت
حالنده قالورلر .

بزکه قدردن بویله بیوك استعداده نائل
وبوقدر شرفه مستعد ومهیا اولمامش عادی آدملرز؛
برلقیکزکه ظلمت جهلز ایچنده قالدم .

دائما الیمزدن قاچه‌جق وحتی استحصال ایچون

هر درلو استحقاقه مالك اولسه‌ق بیله احوال حضرده‌یه نظراً بزه موجب اوله‌جغی مصرف ومحنته مقابل برشی ویرمیه‌جك براشتهارڭ هوس استحصالیله پویان وادی آمال اولمیه‌لم .

سعادت حالمزی کندی باطمزده بولمق ممکن ایکن، بشقه‌لرینڭ فکرلریله تحرّی اسباب بختیاری نه‌یه‌لازم؟ .

اقوامه وظیفه‌لرینی تعلیم خدمتنی بشقه‌لرینه ترك ایله بزم کندی وظیفه‌لرمزی حسن ایفایه چالشمقلغمز خیرلی اولور. زائد برشی بیلمگه احتیاجمز یوقدر .

ای ارواح بسیطه‌نڭ مایهٔ فیض وشرفی اولان فضائل اخلاقیه! سزی طانیمق ایچون بونجه مشقات وبونجه آلات وادواته‌می احتیاج واردر؟ سزڭ قواعد ساده‌تجشا گز کافهٔ صحائف قلوبده منقوش دگلیمدر؟

سزی اوکرنمك ایچون باطنمزده مجتمع اولهرق.
حرص و هوسلری برطرف ایدوب. صدای
وجدانمزه احالهٔ سمع ایتمکلکمز الویرمزمی؟
اشته فلسفهٔ حقیقیه بودر. بونکله اکتفایه چالیشدم.
عالم ادبیاتده ابقای نام ایدن مشاهیرك شان
وشرفلرینه غبطه ایتمیوب. آنلرله بیننمزده وقتیله
ایکی بیوك قوم آره‌سنده‌کی فرقك حاصل اولمسنه
غیرت ایدهلم.

او ایکی قوم آره‌سنده‌کی فرق شو ایدیکه:
بریسی ایو سویلمکی و دیکری ایولك یاپمغی بیلور
ایدی.

تم

ملاحظات

اشته دنیاده الڭ زیاده شهرت قزانمش برمقاله‌یی انظار ابنای وطنه عرض ایتمش اولمقله کسب مفخرت ایدرم. بومقاله‌یی یازان (ژان ژاق روسو) هرشیئڭ اساسی معارف اولدیغنی ومعارفسز هیچ برشی حاصل اوله‌میه‌جغنی بیلمیه‌جك برذات اولمدیغندن؛ بو مقاله‌یی مجرّد عمومه مخالفتله مهارت قلمیه گوسترمك مقصدینه بناءً معارفڭ علیهنده گبی یازمش وگتوردیگی امثلهٔ تاریخیه‌دن دخی آڭلاشیله‌جغی اوزره (هرنرده‌که فضائل اخلاقیه رعایت اولنمامشدر؛ اوراده‌کی هیئت مجتمعه مضمحل اولمشدر) حقیقتنی میدانه قویمق کندیسیچون منویٔ ضمیر بولنمشدر.

(ژان ژاق روسو) اون سکزنجی عصر

میلادیده انوار فکریه‌لریله عالمه ارائهٔ حقائق ایتمش
اولان اوچ ذاتدن بریدر . که دیگرلری (وولتر)
و (مونتسکیو) در . بو اوچ ذات میاننده (ژان ژاق
روسو) محاسن اخلاق خصوصنده اڭ زیاده اعتنا
ایدندر . نا اهل اولهرق . نائل اقبال و اقتدار اولان
بعض اشخاصدن گوردیگی حقسزلقلر مؤسسات
و موضوعات موجودهٔ بشریه‌نڭ محاسن اخلاق
اساسی اوزرینه اصلاحی لزومنی قلبنده رصانتکیر
تأسیس وابنای بشرڭ سعادت حالنه خدمت ایچون
موضوع قواعد و اصولی منفعت شخصیه‌لری اغورنده
استعمال ایدنلرڭ آمال حریصانه‌سنه سد ممانعت
چکلمکسزین تعمیم سعادت اولنه بیلمسی احتمالندن
کندیسنی بتون بتون تأییس ایلشدر .

(ژان ژاق روسو) نڭ قولنجه هیئات
اجتماعیه‌ده ظاهری بر انتظام بولنمق ایچون خیر
حقیقی فدا اولنمقده‌در . معارف موجوده دخی

بو انتظام ظاهری‌یه خدمتدن بشقه بر شیئه یارامیور.
بو ملاحظه نه قدر اطرافیله تدقیق اولنور ایسه
او قدر ظاهر اولور. که روسونك معارف تعبیرینی
قوللاندیغی هر فقره‌ده (فضائل اخلاقیه‌یه مقارن
اولمیان معارف) دینمك لازمگلور. فضائل اخلاقیه
ایله معارفك اجتماعی ممکن اولامیه‌جغی ادعاسی ایسه
روسو بیله لایقیله میدانه قویامیور. او مجادله صورت
اثباتیه واقناعیه‌یه گیریشه‌مامشدر (روسو) معتاد
مستحدثه اولدیغی بر سفیردن گوردیگی حقسزلغی کبرا
سلکنه منسوب بر قادینه اعلام و اشعار و حقنده
محابت گوسترمسنی نیاز ورجا ایتدکدن قادین بر عادی
کاتبك حقلی و بر بیوك سفیرك حقسز بولنمسی
خصوصه اصالتنه صیغدیره‌مادیغندن. محابت مأموله
جوهر ثنای مرایای حصول اولنجه (روسو)
مشار الیهایه شو تذکره‌یی گوندرمشدر:
مدام: سزك حقانیتکزه اعتماد ایتمشیدم.

« اوّل باوّل اصالتكز اولديغى واصالت نقطهٔ
« نظرندن محاكمهٔ احوال ايده‌جككزى دوشونه‌ـ
« مامشم . خطا ايتمشم تجزيمى عفو ايديكز »

اشبو تذكره‌دن آكلاشيله‌جغى اوزره (روسو) اصالتى الك بيوك مانع حقانيتلردن عد ايدييور. اوحالده اصالتك امتيازات غير مشروعه‌سى تملندن ويران وعموم ابناى بشرى حقوق شخصيه‌جه يكسان ايده‌جك شى. محض معارفك كافهٔ طبقات ناس بيننه منتشر اولمسى وهر كسك حق نه دز. وظيفه نه دز بيلمسى ماده‌سى ايدوكى نصل خاطردن چيقاريله‌بيلور ؟ برده هر كسك اخلاق افكارينه مؤثر اولمق قاعدهٔ حكميه‌سى حكمنجه (روسو) نك حالنده‌كى سادگى وكنديسنده وحدت وعدم اختلاط ايله اصرار وقت ايتمگه اولان ميل طبيعى. هردرلو آثارنده مدنيت عالمنده يشامقدن تباعد ودشت وبيابانده سرسرى كشت وگذار

جهتنه میلان توصیه ایتمگه یقین توصیه‌لر بولنمسنه سبب اولمشدر. حتی موضوع بحثمز اولان مقاله‌ده (اوائل ازمنه محضا دست قدرتله مزین سواحل لطافتبخشایه بگزرکه انسان دائما آنلره احالهٔ انظار ایتمکدن کندوسنی آله‌میوب، آنلردن تباعدینی گوردکجه دوچار حزن والم اولور) دییور. بو فقره‌یه باقیلنجه انسانلرڭ اجتماع حالنده بولنمیوب. گوه و بیابانده حال وحشت اوزره گزدکلری وقتلر وار ایمش ظن اولنور. حالبوکه بویله بر وقت یوغیدی. تباعدی باعث تأسف اوله‌جق اوائل ازمنه یوقدر. اجتماع حالنده بولنمق انسانڭ مقتضای خلقت وطبیعتی اولوب، انسان موجود اولدقجه هیئت اجتماعیه موجود اولمش و هیئت اجتماعیه ایسه هیچ بر وقتده شمدیکی انتظام اجتماعی‌یه داعیٔ غبطه اوله‌جق حالده بولنمامشدر. (روسو) نڭ (احوال طبیعیه) نامیله انسانی

عادتا وحشی حیوانلر گبی صحرانورد جهل ونادانی
اولمغه نوعماً دعوت ایتمسی (وولتر) ك کندوسنه
شویله بر تذکره گوندرمسنه سبب ویرمشدر :
« اثرکزی مطالعه ایدیجه انسانه درت ایاقله
« یوریمك هوسی گلیور . لکن نه چاره که آلتمش
« سنه‌یی متجاوز زماندنبرو او اعتیادی غائب ایتمش
« اولدیغمدن . اعادهٔ عادتی ممکن اوله‌مییجغنی مع التأسف
« فهم وادراك واوروش طبیعی‌یی سزدن وبندن
« زیاده آنکا شایسته اولنلره ترك ایلیورم »
روسونك حسیاتك التزامنه قدر سوق ایدن
شیلرك الک برنجیسی آزادگی و حریت جهتنه کمال
نهایه کیدر . حتی آثاری ایلك دفعه مطالعه
ایتدیگم وقت حقنده برنجی ملاحظهٔ عاجزانه‌م
اولمق اوزره

آرزوی کمال حریت

روسونك ایتدی مآل وحشت . یتی انده

ایشیدم . لکن (روسو) ایشك شو جهتنی کتم ایدییور . که انسان ایچون الڭ بیوك زنجیر اسارت کندی شهوات وسوء انهماکی اولوب . انتظام جتماعی ایله هرکسك افعال و حرکاتی تحدید و تقیید اولنمسنه انسان دینیلان جانور حریت دکل . حیات ابنای نوعنی محافظه قدر گیدر . انتظام جتماعی آغیر بر زنجیر اولسه بیله شهوات وسوء انهماکمز زنجیرینك بزینی براز تخفیف ایتدیگی . یعنی اوزنجیرڭ بزه ویره بیله جکی ثقلتی ویردیرمدیگی جهتله بزه گران گلمامیلیدر .

مقاله‌نڭ الڭ برنجی فقره‌سی اولان شو (نه عالی ونفیس تماشادر . که انسان مساعئ مخصوصه‌سیله نوعی . ساحهٔ عدمدن قدمنه موقع تحیز و بروز اولوب . طبیعتك کندیسنی محاط ایلدیگی ظلمات غفلتی امحا وکندیسنی کندی ماهیتی فوقنه ایصال و اعلا وسایل فکریله عوالم علویه‌یه عروج و ارتقا

ايتديكدن و شمس منير گبی فيضای واسع الانحای
كائناتده ديو هميتانه رهنما اولدقدن بشقه. دها عالی
بر همت و دها مشكل بر مصلحت اولمق اوزره كنديی
باطننه دخی دخول ايله انسانك طبيعت اصليه
و وظائف بشريه سنی تدقيق وانجام و عاقبتنی تحری
و تعيين ايتمكه اعتنا ايدر)

فقره سنی گوز اوگنه آلان بر عاقل • يينه
مقاله نك: (علم هيئت تعصب محصوليدر • علم بلاغت
كين و غرض • تجسس و مداهنه. كذب و دروغ
ثمره سيدر. علم هندسه خست اثريدر • حكمت
طبيعيه بر وسوسهٔ بيهوده دن حاصل اولمشدر •
الحاصل جمله سی • حتی علم اخلاق بيله كبر و عظمت
انساندن متولددر)

فقره سنی مجرد لطيفهٔ قمسه اولهرق يازلمش بر
سفسطهٔ رنگين اولمق اوزره تلقی يه مجبور اولور •
علوم و فنون بر طاقم مساوی اخلاقك نتيجه سی

و محصولی اولیوب . جمله‌سی انسانك مستعد اولدیغی
ترقیات معنویه و مادیه‌یی استحصال ایچون ایدیلان
مساعیٔ افرادك و مساعدهٔ امکان مرتبه‌سنده کافهٔ
طبقات ناسه تعمیم سعادت مقصدینه متوجه
و مصروف اوله‌گلان مساعیٔ هیئات اجتماعیه‌نك
نتیجه‌سی و محصولیدر . مساعیٔ منفرده و مجتمعه‌نك
سوء استعمال اولنمسی محضا فضائل اخلاقیه عدم
اعتنادن منبعث اولوب . اساس اصلاح احوال
شخص و هیئت فضائل اخلاقیه خدمتدر .

گله‌لم بزم حالمزده : (روسو) نك مقاله‌سنی
چشم عبرت ودقتله اوقومق بزم ایچون باخاصه مهم
و مقتضی اولوب . زیرا فضائل اخلاقیه خدمت ماده‌
سنك بزده گوندن گونه تناقصی و فساد اخلاقمزك
یوما فیوما تزایدی گوریلیور . بزده و ممالك ایرانیه‌ده
دوچار انواع سوء استعمالات اولان دین مبین اسلامك
احکام منیفه‌سی کافهٔ فضائل اخلاقیه‌یی جامع و حاوی

دینی شریعت غرّا ایله شیرازه بند عجائب حکومت اولان هیئات اسلامیه‌نك فضائل اخلاقیه ایله و حسن ترقیات مدنیه و معنویه اولماری بو بابده دلیل قاطع اولوب حیف صد حیفکه متقابلاً یکدیگره سبب و مسبب اولان دینسزلکله معارفسزلك هیئت اجتماعیه‌مزی پریشان ایلدی وفضائل اخلاقیه‌یه جداً خدمت ایتدیکی حالده بزم ایچون پك وخیم مستقبل حاضرلامشدر .

(روسو) نك روماده مشهور (فابریسیوس) ی دنیایه گتوروبده رومانك احوال حاضره‌سنی وزرینه آنكا اظهار حیرت وتعجب ایتدیرمسی قبیلندن اوله‌رق . بنده دیرمکه : اجدادمز مزارلرندن چیقوب‌ده شمدیکی حالمزی گورسه‌لر . آنلرك فضلاسی دخی فابریسیوس گبی (یامستعان) وقتیله اعتدال وفضائل اخلاقیه مسکن اولان اوسقف کیاه بسته وکاشانهٔ ساده‌لر نره‌یه گیتدی ؟ هیئت اسلامیه‌نك

سندگی احوالی یرینه قیم اولان بوزینت منحوسه
نه‌در؟ بوشیوهٔ غرا انخذی لسان نه‌در؟ بو اطوار
ناپسندانهٔ کبرانه در؟ ای مسلمانلر سز که
فرمانفرمای اقوام ایدیکز، دست غالبیتکزده مغلوب
اولان اشخاص خفت اتصافك شمدی ربقهٔ اسارتنه
کندیکزی قویمشسکز. بو حاللرده کلك ایچون‌نی
وقتیله آفریقایی. آسیایی. اوروپایی خونکزله اسقا
ایلدیکز) دیه‌جکلری بی کماندر. غیرت دینیه کسده‌ده
اولمدیغی حالده ایکیده برده (تعصب) اظهار
اولنمق موده اولدیغندن. وجودینه اشدّ احتیاج ایله
محتاج اولدیغمز شریعت وقانون ونظام مملکت
تعصبلری هباءً منثور وکرك شریعته وکرك قانون
ونظام مملکته طبان طبانه مخالف احوال وافعال
جاهلمز طرفندن نظر بیقیدی ایله منظور و(تعصب)
مجرّد بعض اشخاصه برده فسق وفجوردر. هر مملکتده
فساد اخلاقه چاره‌ساز اولمق ایچون همت ایتمك

اهل معارفه وتخصیص اهل قلمه عائد بر وظیفه‌در.
بو وظیفه‌یی ایفا ایده‌جك بزده اهل قلم موجود
اولمق شویله طورسون: بر (لسان) بوقدر دیسه‌م
جائزدر. اثر عاجزانه‌مك قسم ثانیسنه مقدمه مقامنده
یازمش اولدیغم افادهٔ مخصوصه‌ده بیان ایلدیگم وجهله
لسان مباحثی بزده اخلاق فسادی جمله‌سندن عد
ایلیورم. مطبوعات وساطتیله وقوع بولان لسان مبا-
حثاتنه دقت اولنسون: عجبا هانکیسندن گرچکدن
لسانمزك اصلاحنه دگل، احیاسنه اولان شدت لزوم
حس اولنوبده اویولده اوغراشلمق ایستندیگی منفهم
اوله‌بیلور؟ هانگی لسان مباحثه‌سی گورلمشدر که
ذاتیاته منجر اولمسون؟ ذاتیاتده نه‌گبی ذاتیات؟ مخا-
طبك افکار مخصوصهٔ علمیه وحکمیه وسیاسیه‌سنه
متعلق ذاتیاتمی؟ استغفر الله! مخاطبك فحشیاته متعلق
انهماکاتی! سوابق سیئه‌تی! علی الخصوص الك
بیوك سلاح غلبه اولمق اوزره دیانتجه خطیئاتی!

اشته ذاتيامزده بونلردن عبارتدر. بو بابده كوچك
بر مثال بولنمق ايستنيلورسه الڭ يكى لسان بحثى
اولان (بلاغت عثمانيه) مباحثه‌سنه عطف نظر
اولنسون ! بالاده بيان ايلديكم وجهله لسانمز هنوز
موجود صاييله‌ميه‌جغندن، الڭ ساده عبارده بيله
تماً تركجه‌نڭ قواعدينى تطبيق ايچون مقياس
اوله‌بيله‌جك نظريات موضوعه‌مز يوق ايكن،
بلاغت و فصاحت اوزره افادهٔ مرام اصول
وقواعديله اوغراشمسى ترك لسانه متعلق اشتغا-
لاتدن صاييله‌مز. بناءً عليه (بلاغت عثمانيه »
ديديكمز شى عربى اصول بلاغتندن عبارتدر.
بو اصولى تركجه‌يه نقل ايتمك وعربى اصول
بلاغتيله الفتمزى تسهيل ايلمك وايلروده اصل
تركجه لسان ايله اشتغال ايده‌جك اهل همته دخى
بر زمين استحضار قيلمق وظيفهٔ جليله‌سنى كمال
اهليت و وقوف ايله درعهده بيورمش اولان

وكندولرينه انتساب خصوصنه اولمقدن قطع نظرله
عنـاد عاجزانه‌لرده معارف متنوعه‌ده‌كى وقوف
عاليلرى جهتيله وجود دولتلرى بر ذخيرهٔ معارف
حكمنده بولنان دولتلو جودت پاشا حضرتلرينك
آثار والالرينه اعتراضا عبدالرحمن افنديـنك
(تعليقات) ناميله بالطبع آثار جسيمه نشر ايتمه
بولنمسى باعث تأسف عاجزانه‌م اولمش وعبدالرحمن
افنديـنك نه سنده‌نبرو دوست و محبم اولمسى
و حميت دينيه و غيرت وطنيه‌سنى تقدير ايتديكم بر
ذات بولنمسى بو تأسفى زهين ازدياد ايتمشيدى .
صكره ابراهيم افندى ناملنده بر ذات چيقوب .
(تمييز) ناميله بر رساله يازدى . عبدالرحمن افنديـنك
اعتراضاتى (بصريونه) كورمشوله ايسه‌ده (كوفيونه)
كوزه شويله‌در : قيلنمادن اولمسيله لسانمزه متعلق
شيلردن دكل ايدى ابراهيم افنديـنك (تمييز)
نامنده‌كى اثرى دائرهٔ معقوليتده محاكمهٔ كيفيتى متضمن

اولدرق آکا نسبةً بر درجه‌یه قدر شایان قبول
ایدی. صکره کرك غزته‌لر وکرك رسائل وساطتیله
ایدیلان مباحثات اویله وادیٔ غرض وتزییفلره
گیردیکه. اگر براجنبی بکا گلوبده: بوبحث نه‌بحثیدر؟
دیه سؤال ایتمش اولسه ایدی: بو بحث لسانمزه
متعلق بر بحثدر ومباحثلر بزده معارفسزلقمزدندر؛
دیمکدن والله استحیا ایدر ایدم. برطرفدن ابراهیم
افندی (اکتب مق) دیه باغرمق درجه‌لرنده
صاچمه‌لدی. اوته طرفدن جنسیت. قومیت. دیانت
نامیله صددن چیقلدقجه چیقلدی. نهایةالامر.
اداب نسوانك قوهٔ ضابطه ایله محافظه‌سنه
قالقیشلمق قبیلندن اولدرق. ادبیات لسانك قوهٔ حکو-
متیه وقیدسنه تشبث اولنوب. معارف نظارت جلیله‌سی
او بحثه متعلق رساله‌لره رخصت ویرمامگه قرار
ویردی. اشته اخلاقمزی اصلاح ایده‌جك اهل قلم
بونلرمی دیه‌جکز؟ (ترك لسانی) دیه بر لسانك

میدانه قویمق واولسان ایله آثار مفیده نشر ایدوب.
فسـد اخلاقمزی ازاله وفضائل اخلاقی بزه تعلیم
وارائه بویله لکلامی اوله جق ؟ صـدد مقاله بو
مباحثه نك اساسنه دائر مطالعهٔ عاجزانه می درمیان
ایتمگی یکده اقتضا ایتمدیگی گبی ، زیرده بیان ایده جگم
انجمن معارف تشکل ایتمدکجه نه درلو رأی بیان
ایدلسـه برفائده یی منتج اولهمز . شمدیلك شوقدر
بیـان ایدیم، که بو مباحثه ده اساساً (فقط یالکز
اساساً) مدحت افنـدی ایله هم افکارم . اساساً
تعبـیرینی معرض تقییـدده ازبار واصرار ایدیشم
تقیید مطلق دکلدر؛ بعض متفرعاتده دخی مدحت
افندینك افکارینی مصیب گوریرم. لکن او(یازی
ماکنه‌سی) نك یازدیغی بیگلرجـه سـطورك
مسئولیتنده کندیسیله مشارکت ایدمم . هرنه ایسه
گله‌لم صدده ! اصول وغرابت مباحثاتمزه شـایان
اسف بر مثـال دهـا ایراد ایده‌یم : انگلترده ده

تاریخ طبیعی علماسنك درجات عالیاتنه واصل اولمش موسیو (داروین) نامنده بریسی جنس حیوان بر نسلدن گلوب . اجناسك تنوّعی مؤخراً وقوع بولدیغی یولنده بر ادّعا درمیان ایدرك ، معارف طبیعیه ایله اشتغال ایدنلرجه بر بیوك وادیٔ مناظره آچمش وَاو ادّعا حکمنجه انسانلرله ، میمونلر بر شعبهٔ نسلیه‌یه منسوب اعتبار ایدلمشیدی . بو ادّعادن متولد مباحثات منتشر آفاق وَبو بابده‌کی تتبعات ، هر طرفده طبیعیونه بیوك بر مراق اولمش وَهله بش اون سنه‌دنبرو گرك بزده وَگرك سائر ممالکده نه‌قدر تاریخ طبیعی درسی ویریلیور ایسه جمله‌سنده بو ادّعا حکایةً وَیا جرحاً وَابطالاً بهمه حال درمیان قلنه گلمش ایکن احمد مدحت افندینك (بویله بر ادّعا وار) . قبیلندن اولەرق ، بوخصوصدن بحث ایتمسی اوزرینه ، گویا مدحت افندی کندیلگندن بویله بر ادّعا میدانه قویمش ، وَانسان نسناسدن آزمه‌در ؛ دیمش گبی

بیچاره آدم نمکتمزك (داروین) ی و (دیندمز)
تعبیری حقنده‌کی تعبیرانك اهونی عد اولنمشیدی .
آرتق بویله مباحثات ایله اخلاقمزه نصل خدمت
ایده‌بیله‌جکمز ملاحظه اولنسون ! بزی بزیمزه
دینسز ، ایمانسز ، ادبسز دیمکله‌می دین وایمان وتربیه
وطنداشانه خدمت ایده‌جکز ؟ بزی بزیمزی تجهیل
ایله‌می معارفی ایلرویه گوتوره‌جکز ؟ صدر اسلامده
ظهور ایدن علما وادبا واصحاب فضل ونهایکدیگرینی
تکفیر وترذیل ایله‌می توسیع دائرهٔ اسلام ایتدیلر ؟
اصلا وقطعا ! بو حالاتك نتیجه‌سی انقراضدر .

بو حالك چاره‌سی

هیچ بر خیره تشبث زمانی گچمش عد اولنمز .
بناءً علیه فساد اخلاقمزك بزی سوق ایده‌جگی
مقرر اولان گرداب انقراضدن استخلاص چاره‌سی
یوق دگلدر .

اولاً بر انجمن معارف تشکیل اولنملیدر . بو انجمن معارف رتبه و مأموریتگی رسمی عوارضدن قطع نظرله، گرچکدن ترقیٔ معارف طرفدارلرندن مرکب بولنملیدر .

ثانیاً . انجمن لیلی مکاتب ابتدائیه تأسیسی قیدینه دوشمه‌لی . مکاتب مز بوزدده فضائل اخلاقیه ایله کمالات علمیه‌نك برلکده حاصل اولمسنه فعلاً چالشلملیدر .

ثالثاً . مکاتب ابتدائیه‌یه مسلم وغیر مسلم اطفال آلنوب . مطلقا عموم اطفال وطنك برقالب تربیه‌دن چیقمسنه اعتنا قلنملیدر [*]

[*] افکارمجه سلامت وطنیه‌مز عموم تبعهٔ عثمانیه‌نك حقوق و وظائفجه جداً وصحیحاً مساوی اولمسنده‌در . دین مبین اسلامك حکمت احکامی بو مساواته یالکز مساعد دگل . بو مساواتی بالخاصه مقتضی اولدیغنی ودنیاده مساوات عمومیه قاعدهٔ جلیله‌سنك واضعی دین مبین اسلام ایدوکنی ان شاالله اشبو سنهٔ تدریسیه ابتداسندن اعتبارا مکتب حقوقده تدریسی عهدهٔ عاجزانه‌مه احاله اولنان droit administratif یعنی (حقوق اداره) درسنده تفصیلا اثبات ایده‌جگم .

رابعاً. قواعدیله، لغت کتابیله برابر بر (ترك لسانی) میدانه قویلوب. اولسان اوزره نشریات تسهیل ایدلملیدر.

خامساً. هرسنه فضائل اخلاقیه اثری اولمرق شایان دقت بر خیر ایشلەمش آدمه مناسب مقدار مکافات ویرلملیدر.

سادساً. انجمن کتابلری قبل الطبع معاینه گی یا کلش بر قاعدەیی فسخ ایدوب. فقط نشر اولنان کتابلری تدقیق ایله شایان تقدیر اولنلرینی صاحبلرینك مراجعتلرینه هیچ حاجت قالمقسزین مظهر مکافات ایتملی ومخل آداب وآسایش نشریاته وظائف ضابطه دائرەسنده ایفای نظارت. ضابطه‌یه عائد بر ایش اولوب، انجمن افکار وحسیات یوزندن اخلاقه مضر اولان نشریات حقنده جرح وابطال وتقبیح یولنده نشر مطالعات ایتملیدر.

اشته بو صورتله اخلاق ومعارفمز استقامت لازمه سنی آلوب. آندن صكره اخلاق جهتنه ایدیله جك همتلرك توسیعیله مستقبلمزی تهلكه دن تخلیص ایده بیلورز ظن ایدرم. همان جناب حق جمله مزی خیره سوق ایلیه.

مطبعهٔ ابوالضیا

3 1761 05318237 4